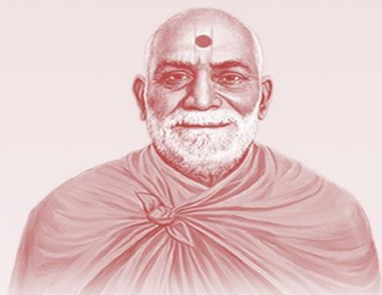
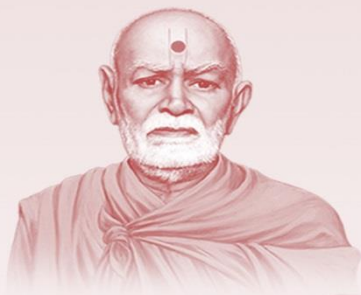

भ
न
न
शि
न
न

“ સ્વામીશ્રીજી ”

મનન - ચિંતન

પ્રગટ ગુરુહરિ

પરમ પૂજ્ય હરિપ્રસાદસ્વામીશ્રીની મૂર્તિના

પ્રથમ પાટોત્સવ નિમિત્તે અર્પણ...

તારીખ : ૩૦-૧૧-૨૦૦૪

પ્રાપ્તિસ્થાન :

શ્રી અક્ષરપુરુષોત્તમ સ્વામિનારાયણ મંદિર,

હરિધામ-સોબડ

તા.જિ. : વડોદરા (ગુજરાત) પીન - ૩૯૧ ૭૪૫

પ્રસ્તાવના

ગુરુહરિ પરમ પૂજ્ય હરિપ્રસાદસ્વામીશ્રીએ ધરતી પર આવીને વહાવેલી અસ્ખલિત પરાવાણીમાંથી તેઓએ જે પ્રસંગોને ‘આખી જિંદગી વાગોળવા’ માટે સાધકોને અનુગ્રહ કર્યો છે તેવા, તા.૩૦/૧૧/૨૦૦૪ સુધીના પ્રસંગોનું અહીં સંકલન કરવામાં આવ્યું છે. સ્વામીશ્રીએ આ પ્રસંગો વિધવિધ જગ્યાએ, વિધવિધ હાર્દ સહિત કહ્યા છે તે દરેક હાર્દ અહીં આવરી લેવાનો પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે. સ્વામીશ્રીએ પોતાના ગુરુ યોગીજી મહારાજનું સાધક જીવનના અનંત પાસાઓથી સેવન કર્યું છે. એમાંના આજીવન વાગોળવાના પ્રસંગોનો આ પુસ્તકમાં ‘પ.પૂ. સ્વામીશ્રીનું ગુરુસેવન’ પ્રકરણમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. પ્રગટ ગુરુહરિનું જીવન સાંપ્રત સાધક સમાજ માટે અંતિમ ધ્યેય છે.

આમ આ પ્રસંગો આપણા જીવનનું અમૂલ્ય ભાથું છે. પરમ પૂજ્ય સ્વામીશ્રીની પરાવાણીનો પ્રભાવ યથાર્થ જળવાય તે માટે તેમાં સ્વામીશ્રીના શબ્દો લગભગ યથાવત્ જ રાખવાનો પ્રયત્ન કર્યો છે.

તો આ પુસ્તક આપણા સહુનું આજીવન મનન-ચિંતન બની રહે એ જ ગુરુહરિ સ્વામીશ્રીના ચીણાવિદમાં પ્રાર્થના.

પ્રકાશક :

યોગી મહિલા કેન્દ્ર, ભક્તિઆશ્રમ,
હરિધામ-સોબડા. બરોડા.

અનુક્રમણિકા

ભગવાન સ્વામિનારાયણના પ્રસંગો : ૧ થી ૪૧

૧) ગુરુભક્તિના સનાતન આદર્શ એક સહજાનંદ	૧
૨) સેવક એક સહજાનંદ	૩
૩) ગરજુ એક સહજાનંદ	૪
૪) Supreme સુપ્રિમ એક સહજાનંદ	૫
૫) દાસના દાસ સહજાનંદ	૭
૬) દિવ્યતાના દાતા સહજાનંદ	૮
૭) પ્રાણ સ્નેહી સહજાનંદ	૧૦
૮) દિવ્યભાવની દઢતા	૧૧
૯) સર્મથ એક સહજાનંદ	૧૨
૧૦) નીલકંઠની કરુણાકારી તપશ્ચર્યા	૧૩
૧૧) બાળપ્રભુ ઘનશ્યામની રુચિ	૧૪
૧૨) કરુણાનિધિ એક સહજાનંદ	૧૪
૧૩) પ્રભુની અનુવૃત્તિ	૧૬
૧૪) સહજાનંદી court કોર્ટ	૧૯
૧૫) અક્ષરધામનું ભાથું	૧૯
૧૬) ભક્તવત્સલ સહજાનંદ	૨૦
૧૭) સંબંધની સમજણ	૨૧
૧૮) ભગવદીની અનિવાર્યતા	૨૨
૧૯) ધર્મામૃતના આગ્રહી સહજાનંદ	૨૩
૨૦) ગોપાળાનંદસ્વામીનું દાસત્વ	૨૪
૨૧) વડીલની મર્યાદા	૨૫
૨૨) ગુણાતીતજ્ઞાનનું medium મિડિઅમ દાસત્વ	૨૬
૨૩) મહારાજનું અંતરતમ રહસ્ય	૨૭
૨૪) સર્વત્ર ખેલનાર એક તું	૨૮
૨૫) નંદકુંવરબાની નિરપેક્ષ ભક્તિ	૨૯
૨૬) સત્પુરુષનું દર્શન	૩૧
૨૭) નિષ્કામધર્મ પ્રત્યેની રુચિ	૩૩
૨૮) સંબંધ એ જ પુણ્યોદય	૩૩

૨૯) સંબંધ એક સહજાનંદ	૩૫
૩૦) મહાબ્રહ્મની સર્વોત્તમ કરુણા	૩૫
૩૧) આત્મીયતા સર્વે રોગની દવા	૩૬
૩૨) અપમાનની પાછળની કરુણા	૩૬
૩૩) સંબંધ એ જ મોટપ	૩૭
૩૪) વરદાનનું સાર્થક્ય	૩૮
૩૫) માનનું નિવારણ - સ્વીકાર	૪૦

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના પ્રસંગો : ૪૨ થી ૭૭

૧) સુહૃદભાવની ક્ષિતિજ	૪૨
૨) બ્રહ્મભાવની નજરેથી	૪૪
૩) ગુણાતીતાને વડીલોનો મહિમા	૪૬
૪) ગુણાતીતાનું એકાવધાનીપણું	૪૭
૫) ગુણાતીતાની રુચિ	૪૮
૬) ગુણાતીતાની ખમીરી	૪૯
૭) દર્શનની તલપ	૫૦
૮) ઐતિહાસિક દાસત્વ	૫૧
૯) સેવક રહેવાનો જ મનસૂબો	૫૨
૧૦) ગુણાતીતાની ગરીબાઈ	૫૨
૧૧) સેવાની ગરજ	૫૪
૧૨) સેવકભાવ એ જ મહંતાઈ	૫૪
૧૩) બ્રહ્મવિદ્યાના ખરા મરમી	૫૬
૧૪) જાકુ દેખી છાતી ઠરે...	૫૭
૧૫) અંતરાય રહિતનો સંબંધ અનિવાર્ય	૫૮
૧૬) આત્મીયતાની અમીરી	૬૦
૧૭) મન-બુદ્ધિની ખરી પવિત્રતા	૬૧
૧૮) સર્વોપરી જ્ઞાન	૬૨
૧૯) રાજપાનું રહસ્ય	૬૩
૨૦) ગુણ ગાવા એ જ પાત્રતા	૬૫
૨૧) રાજપાની technic ટેકનિક	૬૬

૨૨) આત્માનું જતન	૬૭
૨૩) દ્રોહની સામે કરુણા	૬૮
૨૪) પ્રાર્થનાનો બુદ્ધિયોગ	૬૯
૨૫) નિરંતર નિરપેક્ષ	૭૦
૨૬) હૃદયનું પાત્ર - શિવલાલ શેઠ	૭૨
૨૭) ગુણાતીતનો અંતરનો રાજીપો	૭૪
૨૮) ગુણાતીતજ્ઞાન પ્રાપ્તિની ગરજ	૭૫
૨૯) આજ્ઞા પાળવાનું તાન	૭૭

ભગતજીમહારાજ / જગદ્ગુરુશ્રી / કૃષ્ણજી અદાના પ્રસંગો : ૭૮ થી ૮૫

૧) ગુણાતીતના સપૂત	૭૮
૨) કર્તાહર્તા એક તું	૭૯
૩) ગુણાતીત માટે દેહ કુરબાન છે	૮૦
૪) સંબંધનો દિવ્યભાવ	૮૧
૫) અભાવની અવગણના	૮૨
૬) સંબંધની ગહરાઈ	૮૩
૭) મૂર્તિના સુખની પાત્રતા	૮૪
૮) મહિમાની મૂર્તિ	૮૪
૯) ભજન કરતાં કરતાં સેવા	૮૫

શાસ્ત્રીજી મહારાજના પ્રસંગો : ૮૬ થી ૯૭

૧) સર્મથ થકા જરણા	૮૬
૨) ઉપાસના એ જ મોટપ	૮૬
૩) જૂજવાં જતન	૮૭
૪) મહિમા અમાપ	૯૦
૫) ખમીરવંતી ખાનદાની	૯૧
૬) અક્ષરધામની દૃષ્ટિ	૯૨
૭) જેને જેનો આશરો તેને તેની લાજ	૯૩
૮) ભક્તોની સેવા એ જ પ્રભુની સેવા	૯૫
૯) સ્વધર્મની અલખસ્તાર્થ	૯૭

યોગીજી મહારાજના પ્રસંગો : ૯૮ થી ૧૨૭

૧) ગુરુવચન એ જ સાધના	૯૮
૨) દષ્ટિમાં કેવળ તું	૯૯
૩) જેની નજરમાં નકારત્મકતા જ નહીં	૯૯
૪) જ્ઞાનગરીબીની ગહનતા	૧૦૦
૫) હાં હાં ગડથલની હામ	૧૦૧
૬) ગુરુનો રાજપો એ જ નિશાન	૧૦૨
૭) અક્ષરધામનો વિવેક	૧૦૩
૮) આત્મીય હમદર્દ	૧૦૪
૯) દાસત્વની ચરમ સીમા	૧૦૫
૧૦) અસ્તિત્વની આહુતિ	૧૦૬
૧૧) ચિદાકાશની દષ્ટિ	૧૦૬
૧૨) કસણીમાં જે આસ્વાદ માણે	૧૦૮
૧૩) અભાવની સૂઝ	૧૦૯
૧૪) સરળહૃદયી	૧૧૦
૧૫) સંબંધે લય અવસ્થા	૧૧૧
૧૬) અનુપમ ભાથું	૧૧૧
૧૭) ગુરુવચને દેહની વિસ્મૃતિ	૧૧૨
૧૮) ગુરુપ્રસન્નતાનું તાન	૧૧૩
૧૯) Divine attack ડિવાઇન એટેક	૧૧૩
૨૦) પુણ્યનો સંચય	૧૧૪
૨૧) ગુરુસંબંધે રહ્યા અસ્તિત્વરહિત	૧૧૫
૨૨) સંબંધની મોટપ	૧૧૬
૨૩) રખે મને કોઈ ઓળખે	૧૧૭
૨૪) સ્વધર્મની ટેક	૧૧૭
૨૫) સદા હિતકારી	૧૨૮
૨૬) સંબંધયોગ એ જ પાત્રતા	૧૨૦
૨૭) માનરૂપી પગરખાં બહાર ઉતારવાં	૧૨૧
૨૮) ઠાકોજી પ્રત્યેની ભક્તિ	૧૨૧
૨૯) આત્મીયતા એ જ સર્વોપરી સુખ	૧૨૧

૩૦) દાસત્વની ગરિમા	૧૨૨
૩૧) અકારણ કરુણા	૧૨૩
૩૨) સાત્ત્વિકતાનું મારણ	૧૨૪
૩૩) સુહૃદભાવની પરાકાષ્ઠા	૧૨૫
૩૪) ગુરુભક્તિના પ્યાસી	૧૨૭

૫. પૂ. સ્વામીશ્રીનું ગુરુસેવન : ૧૨૮ થી ૧૪૬

૧) સ્વામીશ્રીની ચિરંતન ગુરુસ્મૃતિ	૧૨૮
૨) ગુરુના દાસત્વનું સર્વોપરી દર્શન	૧૩૦
૩) સૂક્ષ્મ ગુરુભક્તિ	૧૩૧
૪) અક્ષરવિદ્યાની કળા	૧૩૨
૫) સમર્થ સહગામી	૧૩૩
૬) નિયમ ધર્મના આગ્રહી	૧૩૪
૭) માનસપુત્રનું કર્યું જતન	૧૩૫
૮) નિર્દોષબુદ્ધિમાં નિપુણ	૧૩૫
૯) ગુરુસંબંધી મિત્રતા	૧૩૭
૧૦) આંતરયુદ્ધ છૂતવાની કળા	૧૩૭
૧૧) કેવળ પ્રભુતાનું દર્શન	૧૪૦
૧૨) ગુરુદર્શનની દષ્ટિ	૧૪૦
૧૩) સર્વજ્ઞની સાધુતા	૧૪૧
૧૪) અક્ષરસમૃદ્ધિની દિશ	૧૪૨
૧૫) ગુરુઆજ્ઞાના મરમી	૧૪૪
૧૬) સમ્યક દર્શન	૧૪૪
૧૭) ગુરુચરિત્રની સમજણ	૧૪૫
૧૮) દિવ્યતાની ઓળખ	૧૪૫
ચિંતન	૧૪૬

૫.૨.૧.૨. પરીક્ષણના ભક્તોના પ્રસંગો : ૧૪૭ થી ૧૬૭

૧) દાસત્વનું પ્રગટીકરણ	૧૪૭
૨) મૌન સાધના	૧૪૮
૩) પ્રભુ સાથેનો મનમેળ	૧૪૯

૪) વિચારોની વેધક અસર	૧૫૦
૫) પોતાના આત્માનું જતન	૧૫૧
૬) પ્રકૃતિમાં ભગવાનાં દર્શન	૧૫૧
૭) સમજણની ઊંચાઈ	૧૫૨
૮) ગુરુભક્તના મહિમા	૧૫૨
૯) કસોટીનું ફળ - આંતરસમૃદ્ધિ	૧૫૩
૧૦) સનાતન હાર્દ	૧૫૪
૧૧) નિરપેક્ષ સેવા-ભક્તિ	૧૫૫
૧૨) ખાનદાનીનું ફળ	૧૫૬
૧૩) ગુરુ સાથેની પ્રીતિ	૧૫૭
૧૪) ગુરુનું ગમતું એ જ જીવન	૧૫૮
૧૫) અધિકાર આપે એ જ ભક્ત	૧૫૮
૧૬) નિરાકાર અવસ્થા	૧૫૮
૧૭) કુસંગની અસર	૧૫૯
૧૮) મારા સંતના રામ	૧૫૯
૧૯) મૈત્રી	૧૬૧
૨૦) પ્રભુનો માર	૧૬૧
૨૧) શરણાગતિ	૧૬૨
૨૨) હૈયાની સુસંવાદિતા	૧૬૨
૨૩) અંતરનાં સ્વર્ગ અને નરક	૧૬૩
૨૪) મૂર્તિમાં દિવ્યભાવ	૧૬૫
A ઉડીપીના કનકદાસ	૧૬૬
B ચૈતન્યમહાપ્રભુ	૧૬૬
C વલ્લભાચાર્ય	૧૬૭

★ તા.૩૦/૧૧/૨૦૦૪ પ્રથમ પાટોત્સવ નિમિત્તે
ગુરુહરિ સ્વામીશ્રીએ જ્ઞાનયજ્ઞ દેરીએ કરેની
ગુણાતીતપુરુષોના ચરણોમાં પ્રાથના ૧૬૮

ભગવાન સ્વામિનારાયણના પ્રસંગો

(૧) ગુરુભક્તિના સનાતન આદર્શ એક સહજાનંદ

રામાનંદસ્વામીએ નીલકંઠવર્ણીને લખ્યું કે, ‘સત્સંગમાં રહેવાનો ખપ હોય તો થાંભલાને બાથ ભીડીને રહેવું પડશે.’ આ સાંભળતાની સાથે વચનને અદ્ધર ઝીલીને પ્રભુ ત્વરાથી ઊભા થઈ થાંભલાને ભેટી પડ્યા.

નીલકંઠવર્ણી સાડાબાર minute મિનિટ સુધી જેમ રામાનંદસ્વામીને ભેટતા હોય અને જેટલો આનંદ થાય એવી એક ભાવમુદ્રાથી લય થઈ જઈને સાડાબાર મિનિટ સુધી થાંભલાને ભેટી રહ્યા ! જડની સાથે ચેતન એક થઈ ગયું હોય એવા ભાવથી, નરી ભક્તિથી ઓતપ્રોત થઈ ગયા. એ ભગવાન સ્વામિનારાયણની પરાભક્તિ કલ્પનાતીત છે !

★ ભગવાન સ્વામિનારાયણે થાંભલાને બાથ ભીડી એનું મુખ્ય કારણ એ છે કે, :-

- ‘મારે સુખી થવું છે’ દુનિયા સુખી થાય કે ના થાય.
 - હું જડ જેવાને સ્વીકારી લઈશ.
 - ગમે તેવી વ્યક્તિ હશે તો પણ સ્વીકારી લઈશ.
 - તમારો હશે એટલે હું સ્વીકારી લઈશ,
 - પણ મારે સુખી થવું છે.

★ થાંભલાને બાથ ભીડી means મીન્સ :-

- મન વગરનું જીવન જીવીશ.
- જેમ-તેમ, જેવું-તેવું, જ્યારે-ત્યારે, જ્યાં-ત્યાં.
- હે રામાનંદસ્વામી ! તમે મને જે સંજોગોમાં રાખશો, :-
 - એ મારે માટે સવા સો ટકા છે.
 - એ મારો પ્રાણ છે.
 - એ મારી સાધના છે.
 - એ મારું સર્વસ્વ છે.

★ ભગવાન સ્વામિનારાયણે થાંભલાને બાથ ભીડીને આપણને રહસ્ય સમજાવ્યું કે, :-

- જડ જેવાને સ્વીકારજો,
- ગુરુનું વચન પડવા દેતા નહિ,

- મીઠાશથી સહુનોય સ્વીકાર કરજો,
- ભગવદ્ભાવથી સેવામાં ડૂબી જજો,
- ગુણાતીતાનંદસ્વામી જેવા ભગવદી સાધુની આજ્ઞામાં નિરંતર રહેજો.

★ ભગવાન સ્વામિનારાયણે થાંભલાને બાથ ભીડી એનો બીજો અર્થ એ છે કે, કોઈ અપેક્ષા રાખ્યા સિવાય સત્સંગમાં ખતમ થઈ જજો. જો બીજાની પાસે અપેક્ષા રાખવા ગયા અને તમારી કક્ષા નહિ હોય તો તમે એનો અભાવ લેશો અને પાપમાં પડી જશો.

સ્વામીશ્રી આ પ્રસંગ કહેતાં બોલ્યા, “જો મુક્તાનંદસ્વામીએ મહારાજને ના કહ્યું હોત કે, ‘નીલકંઠવર્ણી ! હવે બેસી જાવ.’ તો throughout life ધ્રુઆઉટ લાઈફ ભગવાન થાંભલાને બાથ ભીડીને ઊભા રહ્યા હોત; કારણ કે, એમને ગુરુવચનને અદ્ધર ઝીલવાનો તરવરાટ એવો હતો.

પછી મુક્તાનંદસ્વામી કહે, ‘બેટા નીલકંઠ, રામાનંદસ્વામીનું લખવાનું હાઈ છે કે, અમારી આજ્ઞામાં રહેવાનું એટલે હવે અમે તમને કહીએ છીએ કે તમે બેસી જાવ.’

મહારાજે બે હાથ જોડીને કહ્યું, “તો હવે મારે શું કરવાનું છે ?” મુક્તાનંદસ્વામીએ કહ્યું, ‘હવે અમે જે સેવા કહીએ એ તમારે કરવાની છે.’

★ ક્યાં સદા દિવ્ય સાકાર સનાતન પુરુષોત્તમ નારાયણનું સ્વરૂપ ને ક્યાં ઉદ્ધવના અવતાર સમાન રામાનંદસ્વામી ! છતાંય, :-

- માનવજાતિના આત્માના કલ્યાણને અર્થે,
- સાધનામાં speed સ્પીડ વધ્યા જ કરે એ માટે,
- સાધના બંધનરૂપ ન થાય એ માટે,
- સાધનામાં દખલ ન થાય એ માટે,
- ભગવાન સ્વામિનારાયણે આપણને અદ્ભુત દર્શન કરાવવા થાંભલે બાથ ભીડી.
- તેનો બીજો અર્થ છે, થાંભલા સમાન મુક્તાનંદસ્વામીની આજ્ઞામાં અખંડ રહ્યા.

મહારાજના સમગ્ર જીવન દરમિયાન સાત પ્રસંગો એવા બન્યા કે, જ્યાં મહારાજ પોતે એક સાધકની અદાથી મુક્તાનંદસ્વામી પાસે કટ વળી ગયા; સરળ થઈ ગયા.

- જે એક second સેકન્ડના લાખમા ભાગમાં સ્વધર્મવાળા, માતૃહૃદયવાળા અનંત મુક્તાનંદસ્વામી પ્રગટ કરી શકે,
- એક સેકન્ડના લાખમા ભાગમાં નિષ્કામ ધર્મ બક્ષિસ આપી શકે એવી પ્રચંડ શક્તિ ધરાવનાર નારાયણ!!

→ પોતાની અનંત શક્તિ છુપાવીને મુક્તાનંદસ્વામી પાસે સરળ વર્ત્યા. કેવી ગુરુભક્તિ !!

મનને અમન કરીને મહારાજે અદા કરેલી આવી ગુરુભક્તિ આગળ લાખો જનના કોટિ પ્રણામ પણ વામણા પડે.

★.....★.....★

(૨) સેવક એક સહજાનંદ

વનવિચરણ દરમ્યાન નીલકંઠવર્ણી સેતુબંધ રામેશ્વર તરફ જતા હતા, ત્યારે રસ્તામાં સેવકરામ નામના ભાગવત્ કથાકાર મળ્યા; અને તે નીલકંઠવર્ણી સાથે ચાલવા લાગ્યા. સેવકરામ પાસે ૧,૦૦૦ સોનામહોર હતી.

યાત્રા દરમ્યાન સેવકરામ બીમાર પડ્યા. એમની જોડે સેવા કરનાર કોઈ હતું નહિ. નીલકંઠે સાંત્વના આપતાં કહ્યું, “ચિંતા ના કરશો. અમે તમારી સર્વે પ્રકારે સેવા કરીશું.”

તે સાધુને મરડાની બીમારી થઈ હતી. તેથી નીલકંઠ સાફસૂફી કરે અને કેળનાં પાન ભેગાં કરીને એક ફૂટ ઊંચી પથારી કરી તેને સૂવડાવે. દિવસમાં અનેકવાર સાફસૂફી કરી પથારી બદલે. સેવકરામ નીલકંઠ પાસે પોતાની રસોઈ પૂરતી સામ્રાગી મંગાવે. નીલકંઠ તેમને રસોઈ બનાવીને જમાડે; પણ એ સાધુ નીલકંઠને પોતા સાથે જમવા માટે ક્યારેય કહે નહિ. નીલકંઠ એ સાધુને જમાડી સદાવ્રતમાં ભિક્ષા લેવા જાય અને ત્યાં ન મળે તો ઉપવાસ કરીને ભજન કરે.

અનંત ઐશ્વર્યને ધારણ કરનાર, અક્ષરધામના અનંતકોટિ મુક્તોના સુખ, શાંતિ, આનંદ, ઓજસના આધાર એવી પરમચેતના નીલકંઠવર્ણી; પોતાના અલ્પસંબંધવાળી વ્યક્તિ પાસે પોતાની સમગ્ર અસ્મિતા ભૂલી જઈ એક તફન જડ જીવાત્મા સાથે રસબસ થઈ, એના આકારે વર્તી, એની સાથે આત્મીય સંબંધ બાંધી એના દેહની સેવા કરવામાં ઓતપ્રોત થઈ ગયા !

સેવકરામ શેર ઘી પચાવે એવા સાજા થઈ ગયા છતાં, પોતાનો એક મણ સામાન નીલકંઠ પાસે ઉપડાવે અને પોતે ફક્ત માળા લઈને જ ચાલે. છ મહિના એની સેવા કર્યા બાદ એ કૃતધ્વી સેવકરામને એક શબ્દ કહ્યા વિના એકાંતિક ધર્મની સ્થાપનાની મહાન યોજનાનો આરંભ કરવા એને છોડીને આગળ ચાલી નીકળ્યા.

વર્ષો પછી જ્યારે સોરઠની ધરતી પર ૫૦૦ પરમહંસો ભૂખ્યા થયા હતા ત્યારે મહારાજે કહ્યું, “ચાલો, તમને જમાડીએ.” જે સેવકરામની ભગવાન સ્વામિનારાયણે સેવા કરી હતી એ બીજા જન્મે ખોડીદાસ, તેના ઘરે પરમહંસોને ભગવાન લઈ ગયા. ખોડીદાસે ખોરી જરના રોટલા પરમહંસોને જમાડ્યા. જીવ કૃતધ્વી છે, ભગવાન કરુણાનિધિ છે ! ભગવાન માટે એક જ શબ્દ વાપરી શકાય, કરુણાનિધિ ! એના અનંત ગુણ છે પણ સર્વોત્તમ ગુણ એક જ, કરુણાનિધિ ! બસ. એ ખોરી જરના રોટલા પરમહંસોને ખવડાવીને પણ સેવકરામનું રૂંડું કર્યું.

મહારાજ સર્વજ્ઞ હતા. જીવના કરોડો જન્મના સંસ્કારોને જાણતા હતા, તેમને ખબર હતી કે, સેવકરામ કૃતદ્વની છે. છતાં ખોવાઈ જઈને નીલકંઠે સેવા કરી એ એમની મહાનતા છે, એ જ એમની પરમ આત્મીયતાનું સર્વોપરી દર્શન છે !

ભગવાન સ્વામિનારાયણે પોતાની જીવનભાવના વ્યક્ત કરતાં કહ્યું છે :-

“જે મને યાદ કરશે એને હું લાખગણા યાદ કરીશ,
જે મને યાદ નહિ કરે એને હું હેત કરીશ,
જે કૃતદ્વની બનશે એની હું સેવા કરીશ.”

★.....★.....★

(૩) ગરબુ એક સહજાનંદ

બુધેજ ગામમાં એક ડોશીમા અન્નક્ષેત્ર ચલાવતાં હતાં. નીલકંઠવર્ણી ફરતા ફરતા ત્યાં પહોંચ્યા. કરુણાનિધિનું બિરુદ લઈને પધારેલા મહારાજ અન્નક્ષેત્રમાં line લાઈનમાં ઊભા રહ્યા. મહારાજ કહે, “મને આપોને.” તે ડોશીએ કાઢી મૂક્યા. વર્ણી ફરી ગયા. મહારાજ કહે, “મને આપોને !” ડોશીએ ફરી કાઢી મૂક્યા. વર્ણી લાઈનમાં પાછા ગયા. પ્રભુ કરગર્યા, “હું બહુ ભૂખ્યો છું. મને રોટલો તો આપો !”

અનંતને સર્વસ્વ આપનાર પુરુષ એક સામાન્ય બાઈ સામે હાથ જોડીને માગતા જ રહ્યા. પેલી બાઈ કહે, ‘માથે પત્તર મૂકીને નાચો ! પછી આપું.’ તે વર્ણી નાચ્યા !

અક્ષરધામને સ્વતંત્રપણે લય કરી શકે એવા પુરુષ ! ત્રણ ત્રણ વાર નાચ્યા. ત્યારે બટકું રોટલો આપ્યો. એ કરુણાનિધિની કલ્યાણ કરવાની ગરજ કેવી ! સહુને સુખિયા કરવાના સંકલ્પ સાથે પ્રભુ ધરતી પર પધાર્યા. સનાતન પુરુષો ખૂબ સરળ પ્રકૃતિ ધારણ કરીને ધરતી પર આવતા હોય છે.

- એમનું એક જ vision વિઝન (દષ્ટિ) હોય કે સહુ સુખિયા થાવ.
- એક જ વિઝન હોય કે મારા સંબંધમાં આવે એ મહાન.

પરમ પૂજ્ય સ્વામીશ્રીએ મહારાજની supremacy સુપ્રિમસીની વાત કરતાં સંતોને કહ્યું હતું કે, ‘નારાયણ કોઈનેય જોતા નથી, છતાંય તમારી સામું જુવે છે. કેવા દયાળુ હશે ! એની અલમસ્તાઈ એવી છે કે, એને નથી કાંઈ ખાવાનું, નથી પીવાનું, નથી સાંભળવાનું. અહીંથી પ્રકૃતિપુરુષ સુધીના પંચવિષયો તો એને મન નરકતુલ્ય છે તો માનવીના પંચવિષય તો એને ક્યાંથી નજરમાં આવે !

- એને ધરતી પર કોઈનીય પાસેથી કાંઈ જોઈતું નથી.
- એનાં નિમિષમાત્રનાં દર્શનમાં અનંત બ્રહ્માંડનું સુખ વારીફેરીને નાખી દઈએ એવી એની સમૃદ્ધિ છે.

- સમ્રાટ હોવા છતાં આપણી આગળ એ રાંક થઈને બેસે છે.
- આવા નારાયણ આપણી સેવા નિરંતર કરે છે.

એને નથી આપણી ભૂલો દેખાતી, નથી આપણાં પ્રારબ્ધ દેખાતાં, એને એક જ દેખાય છે, બસ “તું મારા સંબંધમાં તો આવી ગયો ને,” આ વિચારથી તેઓ આપણા આત્માની સેવા ૨૦૦ વર્ષથી નિરંતર કરી રહ્યા છે.

★....★....★

(૪) Supreme સુપ્રિમ એક સહજાનંદ

બ્રહ્માનંદસ્વામી અને પ્રેમલમહારાજ સૌરાષ્ટ્રના રાજદરબારોમાં રાજકવિ તરીકેની અદ્ભુત ખ્યાતિ પામ્યા હતા. એ લોકો ગાય ત્યારે વાતવરણ શાંત-પ્રશાંત થઈ જતું અને સાંભળનાર સહુ આનંદમાં તરબોળ થઈ જતા.

બ્રહ્માનંદસ્વામી મહારાજને જ્યારે પ્રથમ વખત મળવા આવ્યા ત્યારે એમના શરીર પર પાંચ કિલો સોનું હતું. બ્રહ્માનંદસ્વામી કોઈ દિવસ સાધુ થાય એ શક્ય હતું જ નહીં. તેઓ મહારાજની અલૌકિક મહિમાની વાતો સાંભળીને પોતાના મનમાં ત્રણ સંકલ્પ કરીને મહારાજ પાસે આવ્યા હતા. મહારાજે એમના સંકલ્પો પૂરા કર્યા અને એ સાધુ થઈ ગયા.

બ્રહ્માનંદસ્વામીના સાધુ થયા બાદ પ્રેમલમહારાજને એમ થયું કે, ‘આ સ્વામિનારાયણે મારા મિત્રને ભૂરૂંકી નાખીને સાધુ બનાવી દીધો લાગે છે.’ પ્રેમલમહારાજને એમ કે, ‘મારો ભાઈબંધ કોઈ દિવસ છેતરાય નહિ ને છેતરાઈ ગયો ! ચાલો પાછો લઈ આવું.’ આવું વિચારી બ્રહ્માનંદસ્વામીને લેવા માટે પ્રેમલમહારાજ આવ્યા. ગઢડાની નજીક એક કિલોમિટર દૂરથી બ્રહ્માનંદસ્વામી પર ચિઠ્ઠી લખી કે, ‘સ્વામિનારાયણે તારા પર ભૂરૂંકી નાખી છે. હું તને લેવા માટે આવ્યો છું. મિત્રતાના દાવે તું મને મળવા માટે આવી જા.’

બ્રહ્માનંદસ્વામીએ ચિઠ્ઠી મહારાજને આપી. મહારાજ કહે, “એમને મળવા જાવ અને અહીં લઈ આવો.” બ્રહ્માનંદસ્વામીએ કહ્યું, ‘પણ એ અહીં નહિ આવે.’ મહારાજ કહે, “પ્રયત્ન કરજો, એ આવશે.” બ્રહ્માનંદસ્વામી પ્રેમલમહારાજ પાસે પહોંચ્યા.

બ્રહ્માનંદસ્વામીનાં ભગવાં કપડાં. શરીર પર સોનું દેખાય નહિ. આવું દર્શન કરીને પ્રેમલમહારાજ આશ્ચર્યચકિત થઈ કહે, ‘તું આટલો મોટો રાજકવિ, બાવો કેવી રીતે થઈ ગયો ?’ પછી બ્રહ્માનંદસ્વામીએ ધીમે રહીને મહારાજના મહિમાની વાત મૂકી કે, ‘હું જેની જોડે બેઠો છું એ કોઈ સામાન્ય માણસ નથી; કોઈ દેવ નથી, કોઈ સિદ્ધ સંત નથી. તારે અંતરથી સુખી થવું હોય તો આ પુરુષ પાસે આવ્યા વિના છૂટકો જ નથી.’ એમ એક કલાક મહિમાની ગોષ્ઠિ કરી તો પેલાનું મન બદલાઈ ગયું.

પ્રેમલમહારાજ કહે, ‘હું એને ભગવાન તો જ કહું જો મને એ મારા નામથી બોલાવે.’ બ્રહ્માનંદસ્વામી અને જોબનપગીની જેમ પ્રેમલમહારાજે પણ સંકલ્પ કર્યો કે, ‘મહારાજ મારું નામ દઈને બોલાવે.’ એ બ્રહ્માનંદસ્વામીને કહે, ‘પણ બ્રહ્માનંદ ! તું પાછળ બેસજે, કાનમાં જઈને કહી નહિ દેતો.’ બ્રહ્માનંદસ્વામી કહે, ‘હું છેલ્લો જ બેસીશ. તું આગળ બેસજે એટલે તને મારા માટે શંકા ના જાય.’

પછી બ્રહ્માનંદસ્વામી એમને મહારાજ પાસે લઈ આવ્યા. મહારાજ કહે, “એમને આગળ બેસાડો. બ્રહ્માનંદ ! તમે પાછળ બેસી જાવ.” મહારાજે એમને નજીક બેસાડ્યા. મહારાજ ગોષ્ઠિ કરતાં કરતાં આનંદ કરાવતા હતા. પછી ધીમે રહીને કહે, “અહીં આવો.” પ્રેમલમહારાજ ઊભા થઈ ભગવાન સ્વામિનારાયણની નજીક પહોંચ્યા.

પ્રેમલમહારાજે સંકલ્પ કર્યો હતો કે, ‘મારું નામ લઈને મને બોલાવે.’ અને મહારાજે લીલા કરી કે, “તમારું નામ શું ?”

દૂર બેઠેલા બ્રહ્માનંદસ્વામીને થયું કે, બફાઈ ગયું, બધું બફાઈ ગયું.’ ભગવાન સ્વામિનારાયણે એક વાર, બે વાર, ત્રીજી વાર પૂછ્યું, “તમારું નામ શું ?” એક વાર તો બ્રહ્માનંદ સ્વામી નાપાસ થઈ ગયા. એમને થયું કે, આ તો સંકલ્પ કરીને આવ્યો હતો અને પ્રભુ તો સામેથી પૂછે છે કે, ‘તમારું નામ શું ?’ હવે એ સંતસંગી થશે કે, નહિ થાય ?

મહારાજે ત્રણ વાર પૂછ્યું એટલે બ્રહ્માનંદસ્વામીએ પાછળથી એક ટપલી મારીને કહ્યું, ‘મહારાજ પૂછતા હોય ત્યારે કહી દેવાનું.’ ત્યારે પેલો કહે, ‘પણ મારું નામ જ ભૂલી ગયો છું ! પ્રયત્ન કરવા છતાંય યાદ નથી આવતું.’

એ પ્રભુની supremacy સુપ્રિમસી કેવી ! પ્રેમલમહારાજને પોતાનું નામ ભૂલાવી દીધું.

પ્રેમલમહારાજ પોતાનું નામ યાદ કરવા ફાંફાં મારવા લાગ્યા. એક minute મિનિટ સુધી વિચાર્યા જ કર્યું. પછી શ્રીજીમહારાજ કહે, “પ્રેમલમહારાજ ! આવો ભેટીએ.” ઊભા થઈને ભેટી પડ્યા. મહારાજે જ્યારે કહ્યું કે, “પ્રેમલમહારાજ !” ત્યારે તો એમને યાદ આવ્યું કે, મારું નામ ‘પ્રેમલમહારાજ’ છે. પ્રેમલમહારાજની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. પછી આનંદસભર હૈયે કહે, ‘હવે તું ભગવાન સાચો હો.’ પગમાં પડી ગયા.

પણ પહેલાં તો ભુલાવી દીધું, ને પછી યાદ કરાવી દીધું. પછી પગે જ પડે ને ! આપણા ૧૪ અબજ જ્ઞાનતંતુઓને blank બ્લેન્ક કરી નાંખે એનું નામ સહજાનંદ ! સહજમાં આનંદ પ્રગટાવી દે એનું નામ સહજાનંદ ! અને સહજમાં પોતાના બનાવી દે એનું નામ સહજાનંદ !

પ.પૂ. સ્વામીશ્રી પરાવાણી ઉચ્ચારતાં બોલ્યા હતા કે, “હું આ પ્રસંગ કાયમ યાદ કરું છું. આ મારા સ્વાધ્યાયનો પ્રસંગ છે. આ પ્રસંગ દુનિયાની કોઈપણ વ્યક્તિએ યાદ રાખવા જેવો છે.

૬૪૦ કરોડ જે અત્યારે છે અને હવે પછી જન્મ લેશે તેમણે જ્યાં સુધી બ્રહ્માંડનો પ્રલય ન થાય ત્યાં સુધી, પણ બધાએ પ્રેમલમહારાજની વાત તો યાદ રાખવાની છે જ... જ... જ.”

★....★....★

(૫) દાસના દાસ સહજાનંદ

મન, વાણીથી અગોચર એવું ભગવાનનું ભવ્ય સ્વરૂપ સહજાનંદ ! સમ્રાટનાય સમ્રાટ સહજાનંદ મહાપ્રભુ વચ. ગ.મ.-૨૮માં કહે છે કે, “હું મારા ભક્તનો ભક્ત છું એ જ મારું ભગવાનપણું છે.”

મહારાજ પોતાની સાથે વીરાભગતને નિરંતર રાખતા હતા. અને દરેક ક્રિયા એમને પૂછીને કરતા હતા. દૈનિક ક્રિયાઓમાં મહારાજ એમની સલાહ લે તે સમજી શકાય એવું છે; પણ મહારાજ કોઈને ધામમાં લેવા જાય ત્યારે પણ વીરાભગતને પૂછે કે, “વીરાભગત, આ સેવકને ધામમાં લઈ જઈશું ?” ભોળાભાવે વીરાભગત મહારાજને સલાહ આપી દે કે, ‘મહારાજ ! આ સેવકની ઉંમર તો ખૂબ નાની છે, એને હમણાં ધામમાં નહિ લેતા.’

ધામમાં લઈ જવાની પ્રક્રિયા તો ખૂબ ઊંચી કહેવાય ! છતાં પણ વીરાભગતના વચને મહારાજ પોતાનું આયોજન પણ બદલી નાખે. આ લીલા અઢી વર્ષ સુધી ચાલુ રહી હતી.

મુક્તાનંદસ્વામી સૂઝવાળા, બુદ્ધિપ્રધાન સાધુ. તેઓ મનમાં વિચાર કરે કે, ‘મહારાજ કોઈનંથ નથી પૂછતા ને આ એવો કેવો નસીબદાર આત્મા આવ્યો હશે !’ એટલે મહારાજને પૂછ્યું, ‘મહારાજ ! આ વીરાભગતનો આત્મા એવો કેવો બલિષ્ઠ છે કે, તમે એની સાથે દરરોજ વાતો કરો છો ? તમે એને પૂછીને બધું કરો છો તે મને કહો તો ખરા કે એ કોણ છે ?’

મહારાજ કહે, “બહુ સમજવા જેવું નથી.” એટલે મુક્તાનંદસ્વામીએ ફરી પૂછ્યું, મહારાજે જવાબ ન આપ્યો એટલે ત્રીજી વખત પૂછ્યું. મહારાજ કહે, “મુક્તાનંદસ્વામી, અમે લક્ષ્મીવાડીએ લઘુ કરવા જતા હતા ને ડાંગરનું લીલું થૂમડું અમારા પગમાં અથડાઈ ને ઊખડી ગયું; અને એ આત્માની ઉપર અમારી દષ્ટિ પડી ગઈ ને એ જ આ વીરાભગત છે.”

પ્રભુ વીરાભગતને પૂછે એમાં, :-

- પ્રભુનું દાસત્વ,
 - પ્રભુની ખાનદાની,
 - પ્રભુને નાનામાં નાના ભક્તોનો અપરંપાર મહિમા,
 - પ્રભુને અલ્પ સંબંધવાળાનો ખૂબ મહિમા,
 - પ્રભુની એની સાથેની અપ્રતિમ પ્રીતિનું દર્શન છે.
- એથી આગળ પ્રભુએ એના આત્મા ઉપર કરુણા વરસાવી દીધી અને પોતાના યોગમાં લઈ લીધો.

એમાં કરુણા આવી ગઈ, મહિમા આવી ગયો, દાસત્વ આવી ગયું, પ્રીતિ આવી ગઈ. આ એક આત્મા માટે પ્રભુએ ચાર વસ્તુ વહેવડાવી દીધી.

ભગવાનની ખાનદાની કેવી ! ભગવાન જે અલ્પસંબંધવાળા માટે આવી મહિમાભરી દૃષ્ટિનું દર્શન કરાવતા હોય તો આપણે સંબંધવાળાને કેવી દૃષ્ટિથી જોવા જોઈએ !

મહારાજના આ પ્રસંગનો સ્વાધ્યાય કરીને ભજન કરીએ તો પ્રભુ આપણને દાસત્વમાં જવાનું બળ આપી દે.

★.....★.....★

(૬) દિવ્યતાના દાતા સહજાનંદ

મહારાજની ૧૭ વર્ષની ઉંમર હતી. વિચરણના છેલ્લા દિવસોમાં નક્કી કર્યું હતું કે, હવે હિમાલય છોડી ભારતભરમાં વિચરણ કરીએ. જ્યાં જ્યાં તીર્થો હતાં, પ્રભુ ત્યાં રાત રહ્યા. આસામ બાજુથી હિમાલય ઊતરતા હતા ત્યાં એક સાધુને ચીંથરેલાલ રોગી અવસ્થામાં જોયો. પ્રભુ એની નજીક પહોંચી ગયા. એ સાધુને પોતાની દૃષ્ટિ પર વિશ્વાસ ન આવતાં આંખ બરોબર સાફ કરીને પ્રભુ સામું જોયું.

ગોપાળયોગીના કહેવાથી નીલકંઠે સાત લાખ યોગીઓને સાત લાખ સ્વરૂપે દર્શન દીધાં હતાં. એ દર્શનને યાદ કરીને સાધુએ પૂછ્યું, ‘તમે એ જ છો કે, જેણે મને દર્શન દીધાં હતાં ?’ મહારાજ કહે, “હા.” એ સાધુ રડતા હૃદયે પ્રાર્થના કરતાં કહે, ‘મહારાજ ! બહુ દુઃખી છું. દેહે કરીને રોગી છું, મને કરીને રોગી છું. ૫૦ વર્ષથી આ ધરતી પર કઠિન તપશ્ચર્યા કરી રહ્યો છું છતાંય કામ-ક્રોધની વરાળ શાંત થઈ નથી. જગત જોયું નથી. જગતને છોડીને હિમાલયની ગોદમાં આવી ગયો છું. સંસાર શું ચીજ છે એ આજે પણ ખબર નથી. એક ખબર છે, હિમાલયની ગોદમાં ક્યાંક શાંતિ છે. પણ ક્યાં છે એની ખબર નથી. બસ શાંતિ માટે અહીં આવ્યો છું.’

પ્રભુ એક ફળમાંથી થોડું જમ્યા અને પ્રસાદીનું એંહું ફળ એને આપ્યું.

મહારાજ કહે, “તને મારું એંહું ફળ ફાવશે ?” એની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. પ્રભુએ પૂછ્યું, ‘કેમ રડે છે ?’ ‘મહારાજ ! ભગવાન જે ફળને ગ્રહણ કરે એ ઝાડનું પણ મોટું પુણ્ય ઉદય થઈ જાય.

- જે પ્રભુનો પ્રસાદ જમે એ નિઃસ્વાદી થાય.
- જે પ્રભુનાં દર્શન કરે એ નિષ્કામી થાય.
- જે પ્રભુની ચરણરજમાં આળોટે એ નિષ્કોધી થાય.

તમ જેવા સનાતન દિવ્ય પુરુષની ગોદમાં જ્યારે બેઠો છું તો હવે મારે શું બાકી રહ્યું ? પૂરું થઈ ગયું.’

પછી એ સાધુ ચરણરજમાં આળોટ્યા. નારાયણ બેસી રહ્યા હતા. એ મહિમાથી આળોટે. કોઈએ કહેલું નહિ, સાંભળેલુંય નહિ પણ અંતરમાં જ ભક્તિ ઉદય થઈ હતી. થોકલો માણસ હતો. પ્રભુનાં દર્શનની ઇચ્છાવાળી એ વ્યક્તિ હતી. જેની શોધ માટે મંડ્યો હતો, એ પુરુષ એની પાસે હતા; એને કેટલો બધો આનંદ થઈ જાય !

ભગવાનની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. એક વાર એ સાધુની આંખમાં આંસુ હતાં દર્દનાં, હવે ભગવાનની આંખમાં આંસુ હતાં હર્ષનાં. એટલે પ્રભુની આંખમાં આંસુ જોઈને તરત જ એ સાધુએ પૂછ્યું, ‘પ્રભુ ! તમારી આંખમાં આંસુ કેમ ?’ “બસ. તારા જેવા ભગતનાં દર્શન ક્યાંથી. જે સમજણ તારામાં સિદ્ધ કરાવવાની હતી, તે ભગવાને પ્રગટાવી દીધી.”

પછી પ્રભુએ દષ્ટિ કરી. પછી એના શરીરમાંથી એક રાક્ષસ નીકળ્યો. પેલો જુએ. પ્રભુએ પૂછ્યું, “તને ખબર પડી તારા શરીરમાંથી આ કોણ જાય છે ? તારા આત્મા પર આ ક્રોધરૂપી રાક્ષસ અનંત જન્મોથી ચોંટેલો હતો એ હવે નીકળી ગયો.”

પછી વારાફરતી એવા કદરૂપા રાક્ષસોની જાણે વણઝાર નીકળી. મહારાજ એને કહેતા જાય કે, “જુઓ કામ, લોભ, મોહ નીકળી રહ્યા છે. હવે તને પ્રભુની સહજ સ્મૃતિ રહેશે.”

મુક્તાનંદસ્વામીને ગઢડાની ધરતી પર જ્યારે નારાયણે આ પ્રસાદીની વાત કરી ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામીએ પ્રશ્ન પૂછ્યો, ‘એણે એવું શું સાધન કર્યું કે, એ સેવકના આત્મા પરથી કામ-ક્રોધ-લોભ-મોહ કાઢી નાંખ્યાં ?’

ત્યારે પ્રભુ એટલું જ બોલ્યા, “મારો પ્રસાદ એણે મહિમાથી ખાધો. મારા ચરણોમાં એ મહિમાથી આળોટ્યો. એનામાં મારાં ગમે તેવાં ચરિત્રો સહજ ગમે એવી સમજણ હતી. ચરણરજમાં આળોટવાથી માન નીકળી ગયું. વાર જ ન લાગી. છાતી હલકીફૂલ થઈ ગઈ.” મહારાજે છેલ્લે એટલું જ કહ્યું, “હે મુક્તાનંદસ્વામી, નિર્દોષબુદ્ધિ જેવી કોઈ સેવા નહિ.”

હિમાલયના વૃદ્ધ સાધુ પાસેથી પ્રભુ જ્યારે ઊભા થઈને જતા હતા ત્યારે એણે પ્રાર્થના કરી, ‘હે મહારાજ ! તમારા સંબંધમાં અખંડ ટકી રહેવાય એવા આશીર્વાદ આપજો.’ ત્યારે મહારાજ કહે, “એ માટે તો સમાગમ કરવો પડે.”

પ્રભુ આપણને આ રહસ્ય સમજાવવા માગે છે કે, :-

- સંબંધ એટલે પ્રભુની સન્મુખ રહેવું,
 - સંબંધ એટલે પ્રભુને સ્વીકારવા,
 - સંબંધ એટલે પ્રભુને યથાર્થ ઓળખવા અને વ્યાપક સ્વરૂપે જોવા.
- આવા દિવ્ય સંબંધમાં જવા માટે સમાગમ અનિવાર્ય છે.

★.....★.....★

(૭) પ્રાણ સ્નેહી સહજનંદ

શ્રીજીમહારાજ દાદા ખાયરના દરબારમાં ૨૮ વર્ષ રહ્યા. પ્રભુએ દરબારગઢને અંગત માનેલો તેથી જ તેઓ કહેતા હતા, “હું ગઢડાનો, ગઢડું મારું.” દાદા ખાયરનું સમર્પણ અને નિર્દોષબુદ્ધિ અબોડ હતાં. ખૂબ ભલી ભોળી પ્રકૃતિના આ સેવકને ભગવાન સ્વામિનારાયણે બે સૂચન કર્યાં હતાં, પણ આ આજ્ઞા દાદા ખાયર પાળી શક્યા નહોતા.

ભડલીના ભાણ ખાયરે નક્કી જ કરી નાંખ્યું હતું કે, દાદાને મહેફિલમાં બોલાવીને ઝેર આપી દેવું. એભલ ખાયર મહેફિલમાં દરરોજ જતા હતા. પ્રભુ તો અંતર્યામી ને સર્વજ્ઞ. દાદા ખાયર અને બન્ને બહેનોને બોલાવીને પ્રભુએ કહી દીધું કે, “દાદા ! મહેફિલમાં જતા નહિ.” મહારાજને વિશ્વાસ ન આવતાં બહેનોને ફરી બોલાવીને કહ્યું, “દાદાને મહેફિલમાં જવા નહિ દેતા.” પ્રભુ તો વિચરણમાં ૩૦ કિલોમિટર દૂર નીકળી ગયા હતા, પણ દાદા મહેફિલમાં જવાની તૈયારી કરી રહ્યા છે એવું અંતર્યામીપણે મહારાજે જાણ્યું તેથી પાછા આવ્યા.

પ્રભુએ દાદાને બોલાવીને ખૂબ હેત કર્યું. લાડુબા બહુ હોંશિયાર, મહારાજને કહ્યું, ‘મહારાજ ! આજે તમારો પ્રેમ જુદો છે.’ મહારાજ કહે, “દાદાને કહો આજે મહેફિલમાં ન જાય.” જીવુબાએ કહ્યું, ‘દાદા ! આજે જવું નથી, બાપુજીને કહી દેજે.’ પણ એભલ ખાયરના ડરને લઈને ચૌદ વર્ષની નાની ઉંમરના ભોળા દાદા ખાયરને એભલની સાથે મહેફિલમાં જવું પડ્યું.

રાત્રિના ૧૧ નો સુમાર હતો. દાદાને glass ગ્લાસ આપવામાં આવ્યો. ગ્લાસમાં કાતિલ ઝેર હતું. જો પીવામાં આવે તો જિંદગી ખલાસ થઈ જાય. ત્યાં દાદા ખાયરની રક્ષા માટે સ્વયં પ્રભુ દિવ્ય દેહે પહોંચી ગયા !

આપણે આજ્ઞા ન પાળીએ છતાં રૂડું કરે એનું નામ કરુણાનિધિ !

અને દાદાએ જ્યાં હાથમાં glass ગ્લાસ લીધો ત્યાં ગ્લાસ પર મહારાજે દર્શન આપ્યાં. દાદા ગ્લાસ મૂકીને ઊભા થઈ ગયા. એભલને કહે, “ધામમાં જવું હોય તો તમે પીવો.” પછી દાદા પ્રભુ આગળ આવીને ખૂબ રડ્યા. બહેનોને ખ્યાલ આવી ગયો કે, દાદાએ આજ્ઞા નથી પાળી. બહેનો પણ ખૂબ રડ્યાં. દાદાએ માફી માગતાં કહ્યું, ‘હવે મહારાજની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન નહિ કરું.’

ફરી એવો પ્રસંગ આવ્યો. ઘરનાં સગાસંબંધીની મહેફિલમાં એભલ ખાયર દાદાને પરાણે લઈ ગયા. મહારાજની સ્પષ્ટ ના હોવા છતાં દાદા પહોંચી ગયા. પ્રસંગ એવો બન્યો કે, એભલના કુળને ભડલીના ભાણ ખાયરે કલંકિત બનાવી દીધું. વાતાવરણ ખૂબ ગંભીર થઈ ગયું. બહેનોએ પાણી છોડી દીધું. મહારાજને સમાચાર મળતાં જ સવારે ચાર વાગ્યે દાદા ખાયર પાસે પહોંચી ગયા.

પ્રભુનું દર્દ જોઈને દાદા ખાયરે રડતા હૃદયે પ્રાર્થના કરી કે, ‘મહારાજ ! આપ તો સહજનંદ છો. આપને દર્દ હોય નહિ, છતાં આવું દર્શન આપ કેમ કરાવો છો ?’ ત્યારે મહારાજ બોલ્યા,

“અમારું આ દર્દ તો ટળે જો તમે ગોપાળાનંદસ્વામી જેવા ભગવદી સાધુનો સમાગમ કરો.” મહારાજ દાદા ખાચરને આવી આજ્ઞા કરીને આપણને સમજાવવા માગે છે કે, “ભગવદીના સમાગમમાં રહેશો તો મોટાપુરુષની અનુવૃત્તિ સહજ પળાશે. અમારી દષ્ટિ અખંડ રહેશે.”

★....★....★

(૮) દિવ્યભાવની દઢતા

આ પ્રસંગ કહેતાં ગુરુહરિ સ્વામીશ્રી બાળપણની સ્મૃતિ કરતા કહે છે, હું નાનો હતો ત્યારે ગોરધનદાસ મને એક સંત પાસે લઈ ગયા હતા, તેમણે આ પ્રસંગ કહ્યો હતો.

ભગવાન સ્વામિનારાયણ ગઢડાની પુણ્યવંતી ધરતી પર બિરાજમાન હતા તે વખતનો આ પ્રસંગ છે.

મહારાજે દરબારગઢમાં જ ત્રણ જુદા જુદા આરામ માટેના ઓરડાને ત્રણ પ્રદેશનાં નામ આપ્યાં હતાં. ૧) કચ્છ. ૨) ગુજરાત. ૩) કાઠિયાવાડ. મહારાજે એક વખત બીમારીની લીલા ગ્રહણ કરી.

- જેમનું સ્વરૂપ ચિદાકાશી છે.
- જે પોતાના સંકલ્પે અનંતને દેહાતીત બનાવી શકે એવા પુરુષ છે.
- જેમના સંકલ્પમાત્રે અનંત બ્રહ્માંડના અનંત જીવો નીરોગી અવસ્થાને પામે.
- આવા પ્રભુને તો બીમારી ક્યાંથી હોય !

છતાં પણ જ્યારે આ લીલા ગ્રહણ કરી ત્યારે તેઓ આ ત્રણેય ઓરડાઓમાં વારફરતી આરામ કરવા માટે જતા અને એકાંતમાં રહેતા હતા.

મહારાજના એકાંતવાસને લીધે પ્રેમલક્ષણા ભક્તિનું સ્વરૂપ એવાં જીવુબાને મહારાજનાં દર્શન વગર મુઝવણ થવા લાગી. અને આંખમાં આંસુ સાથે તેઓ બોલી બેઠ્યાં કે, ‘મહારાજ અંદર ને અંદર શું કરે છે ? રસોઈ પણ અંદર જ જાય છે. બહાર આવીને દર્શન તો આપવાં જોઈએ.’

આ સાંભળીને મહારાજે કહેવડાવ્યું કે, “મોટીબાને કહેજો કે, ‘આટલા દિવસથી તમારી રસોઈ એવી ને એવી જ પડી રહે છે.’ અમે તો અમને જે સંભારે એનું અહમ્ જ જમીએ છીએ.”

આ વાક્યમાં તો જાણે શ્રીજીમહારાજે ધરતી પરના સાધકોને દિવ્યભાવનું અમૂલ્ય ભાથું આપી દીધું.

- ભક્તો જેનું જીવન.
- ભક્તો જેનું ધ્યાન.
- ભક્તો જેનું સુખ.
- ભક્તો જેની શાંતિ.

- ભક્તોની સેવા જેનો અદ્ભુત આનંદ.
- ભક્તોનાં દર્શને એના ૭૧ કોઠા ટાઢા.

→ આવી મહામંગલકારી મૂર્તિને તો પાર્થીવ રસમાં શું જમવાનું હોય !

લાડુબા ખૂબ ટીખળી હતાં. તેમણે મૂળજી બ્રહ્મચારી સાથે કહેવડાવ્યું કે, ‘મહારાજને એકલું રહેવું ગમે છે ?’ ત્યારે મૂળ અસંગી સ્વભાવ જેમણે ગ્રહણ કર્યો હતો એવા મહારાજે કહેવડાવ્યું કે, “મને તો એકલા જ રહેવું ગમે છે. હવે તમે પણ મન-બુદ્ધિ, ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણનો સહવાસ છોડીને એકલાં રહેતાં શીખી જાવ.”

આમ પ્રભુએ એકાવધાની થવા માટેની અનુપમ શીખ આપી.

★....★....★

(૯) સમર્થ એક સહજાનંદ

૧૩ વર્ષની ઉંમરે ભગવાન સ્વામિનારાયણ જાડ નીચે બેઠા હતા. પ્રફુલ્લિત વદને, મીઠાશથી, નિશ્ચિંતતાથી, આનંદસભર હૈયે પ્રભુ બેસીને ધ્યાન કરતા હતા. ત્યાં શિવજી પધાર્યા. શિવજી અતિપ્રસન્ન વદનવાળા નારાયણને જોઈને એકદમ બોલ્યા, ‘પ્રભુ ! આજે આપ ખૂબ આનંદમાં દેખાઓ છો.’ પ્રભુ કાંઈ બોલ્યા નહિ.

કૈલાશ, ગોલોક, વૈકુંઠ, બદરિકાશ્રમ, ઘણી બધી અવાંતરની ભૂમિકાઓ છોડીને નારાયણ અક્ષરધામમાંથી પૃથ્વી પર પધાર્યા. શિવજીએ ફરી કહ્યું કે, ‘આ પૃથ્વી અને આ જાડનું એવું કયું પુણ્ય કે, આ ધરતીને પસંદ કરીને આપ અહીં બેઠા ?’

મહારાજ હસ્યા. નીલકંઠવર્ણી સ્વરૂપે પ્રભુ હસતાં હસતાં એટલું જ બોલ્યા, “ધરતીનું અને કોઈનુંય એવું પુણ્ય નથી જેના ફળસ્વરૂપે આ દર્શન થાય પણ અનંતનું અકારણ રૂડું કરવાના હેતુથી હું ધરતી પર આવ્યો છું. આ જાડનું કોઈ પુણ્ય નથી.” પછી એ જાડના આત્માને બાબુમાં દેખાડ્યો. ભ્રટ્ટાચારી એ આત્માએ પશુ જોડે વ્યભિચાર કરેલો. એવા ભયંકર કામી અને ગંદકીથી ખરડાયેલો એ આત્માને દેખાડીને નીલકંઠ એટલું બોલ્યા, “નર્યાં પાપ જ કર્યાં છે, પુણ્યની ક્યાં વાત છે ?”

વિશ્વાસપૂર્વક વાગોળવાની આ વાત છે. પ્રભુએ કહ્યું, “હવે અમારા સંબંધમાં આવ્યા પછીનું આ એ જ આત્માનું દર્શન કરો.” સેંકડો સૂર્યના પ્રકાશેયુક્ત એવા શરીરનું, દિવ્ય જ્યોતિર્મય સ્વરૂપે એ જ આત્માનું દર્શન પ્રભુએ કરાવ્યું.

શિવજીની આંખમાં હર્ષનાં આંસુ આવી ગયાં. ખૂબ રાજી થયા. પ્રભુ કહે, “આ અમારો સંબંધ છે બસ. માખીમાંથી સૂર્ય !” સંબંધની કેટલી મોટી અદ્ભુત પ્રાપ્તિ !

‘ના દેખી ના સાંભળી એવી રીત પુનિત પ્રગટાવી,
પુણ્યશાળી કે પાપી, અધર્મી, અમીદષ્ટિ વરસાવી,

સહુમાં રસબસ થઈને પ્રીતસાગરમાં ઝબોળ્યા,
દિવ્ય સંબંધમાં સઘળું લૂંટાવ્યું, આ સહજાનંદ છે ન્યારા !'

★....★....★

(૧૦) નીલકંઠની કરુણાકારી તપશ્ચર્યા

મહારાજે વચ. સા.-૧૬માં જણાવ્યા પ્રમાણે બ્રાહ્મીસ્થિતિના અખંડ આનંદમાં સહજ જ મસ્ત રહેનાર પ્રભુના સ્વરૂપને કોઈ સાધન કે તપશ્ચર્યા કરવાની જરૂર નથી. પરંતુ પોતાના દેહથી પણ અધિક વહાલા એવા ભક્તોના આધ્યાત્મિક વિકાસક્રમનો સાધના માર્ગ ખૂબ જ સરળ બને તે માટે પ્રભુએ વનવિચરણ કર્યું.

આ વનવિચરણ દરમ્યાન નીલકંઠવર્ણી હિમાલયની ધનધોર ઝાડીઓમાં કાંટા અને ભયાનક સિંહ, વાઘ જંગલી પ્રાણીઓની વચ્ચે મસ્તીથી ચાલતા જ રહેતા. દીપડા, વરુની સાથે જ સુવાનું, અજગરોનું જ ઓશિફું બનાવવાનું !

ધરતીના પટાંગણ પર જેનાં દર્શન જ નથી, ચિદાકાશની એ રસધન મૂર્તિ એવા જે નારાયણ એનો સ્પર્શ ધરતી પર ક્યાંથી ! શક્ય જ નથી. એ કૃપા સાધ્ય છે, સાધન સાધ્ય નથી.

હિમાલયની ગોદમાં ગોપાળયોગી નામના અષ્ટાંગયોગી નીલકંઠવર્ણીના યોગમાં આવ્યા. જેમણે ૬ આવરણ સિદ્ધ કર્યા હતાં ને બે બાકી હતાં.

પ્રભુ સેવાની મૂર્તિ હતા. પ્રભુએ ૬ મહિના સુધી ગોપાળયોગીની અદ્ભુત સેવા કરી. લાકડાં લેવા જવાનું, દૂધ લેવા જવાનું, છાણ લેવા જવાનું અને રસોઈ બનાવીને જમાડવાનું. બધું જ. પ્રભુએ જેને ગુરુ સ્થાને સ્વીકાર્યા, એ ગોપાળયોગી તરફનો પ્રભુનો ભાવ કેવો હશે !

ગોપાળયોગી રાત્રે જાગીને જુવે ત્યારે નીલકંઠવર્ણી થાંભલે એઢેલીને ભજન જ કરતા હોય. વળી આહારનો પણ ત્યાગ કરી, વાયુ ભક્ષણ કરીને જ રહ્યા હતા.

જ્યારે વિચરણ અડધું પૂરું થયું ત્યારે શિવપાર્વતીજી પ્રભુની કાંઈક સેવા થાય એવા હેતુથી બાજરાનો લોટ, ઘી નાખીને સરસ સાથવો બનાવીને પ્રભુ માટે લાવ્યા. ત્યારે બન્નેને હાથ જોડીને પ્રભુએ વિનંતી કરી કે, “મારે જ્યારે જમવું હશે ત્યારે હું માગીશ, પણ હમણાં સાત વર્ષ મને મારી રીતે તપશ્ચર્યા કરી લેવા દો.”

ભગવાન સ્વામિનારાયણે શિવ-શક્તિને બે હાથ જોડી વિનંતી કરતાં કહ્યું, “મારે જ્યારે જમવું હશે ત્યારે હું માગીશ.” કોઈની મહોબત નહિ, કોઈની સારખ નહિ, કિંચિત્ નહિ.

ગુરુહરિ સ્વામીશ્રીએ આ પ્રસંગ સમજાવતાં કહ્યું હતું કે, “સગુણ અને નિર્ગુણ ઐશ્વર્યના ધારક એવા શ્રીજીમહારાજને કોઈ તપશ્ચર્યાની જરૂર જ નહોતી; પણ પોતાના આશ્રિતોના ધર્મ-જ્ઞાન-વૈરાગ્ય અને ભક્તિ નિરંતર વૃદ્ધિને પામતાં રહે તે હેતુથી જ ભક્તવત્સલ ભગવાને તપશ્ચર્યા કરી.”

(૧૧) બાળપ્રભુ ઘનશ્યામની રુચિ

‘પુત્રનાં લક્ષણ પારણામાંથી.’ લૌકિક જગતમાં આ ઉક્તિ ખૂબ પ્રચલિત છે. જ્યારે પૂર્ણ પુરુષોત્તમ નારાયણ નરદેહ ધારણ કરીને સહુનું આત્મિક કલ્યાણ કરવાના પરમ હેતુથી ધરતી પર પધારે ત્યારે તેમની એક એક લીલાની પાછળ અનંત ચૈતન્યોનો ઉદ્ધાર સમાયેલો હોય છે.

એક વખત પિતાશ્રી ધર્મદેવે બાળ ઘનશ્યામના હૃદયને જાણવા માટે એક પાટલા ઉપર તલવાર, ચાંદીનો સિક્કો અને ગીતા મૂકી. ધર્મદેવે વિચાર્યું હતું કે, ભવિષ્યમાં આ રાજા થવાના હશે તો તલવાર લેશે, ધનિક થવાના હશે તો લક્ષ્મી લેશે અને કોઈ સમર્થ જ્ઞાનીગુરુ થવાના હશે તો ગીતા લેશે. નાનકડા પગે પ્રભુ ગોઠણિયાભેર ચાલી તરત જ ગીતા લઈને બાજુમાં બેસી ગયા.

પ્રભુ હજુ ખૂબ નાના હતા. ચાલતાં શીખ્યા નહોતા. ઢીંચણથી ચાલતા હતા. પુસ્તકોના ઢગલામાંથી ભક્તિપ્રધાન પુસ્તકો ભાગવત, ગીતા લઈને જાણે વાંચવાની ઢબથી બેસી જતા અને એ જ અદામાં અંદર જોયા કરે.

ધર્મપ્રિય પિતાશ્રી બાલ ઘનશ્યામની સુરુચિ જોઈને ખુબ રાજી થાય. એમને સંતોષ થતો હતો કે ‘હાશ ! દીકરાની કેવી સરસ રુચિ છે ! હજુ ચાલતાંય શીખ્યો નથી ને આવી સરસ રુચિ !’ પછી ધર્મદેવે નક્કી કરી નાંખ્યું કે કોઈ પણ ભોગે આ દીકરાને ભણાવવો છે.

અયોધ્યા ગયા તોપણ ભક્તિમાતાને સવારના પહોરમાં આંગળી પકડીને મંદિરે લઈ જાયા. હરિકીર્તન, હરિસ્મરણ, હરિદર્શન પ્રભુનો સહજ સ્વભાવ હતો.

અયોધ્યાની ધરતી ઉપર ભગવાન સ્વામિનારાયણ રહ્યા અને એકેય દિવસ મંદિરે ન ગયા હોય એવું બન્યું નથી. કેવું એ ભક્તિનું સ્વરૂપ હશે ! કેવો એમનો પ્રભુ સાથેનો સ્વામીસેવકભાવ હશે ! સ્વયં હોવા છતાંય પણ ભક્તિ કેવી ! રામકિશનની મૂર્તિ આગળ કેટલી ભક્તિથી ઓતપ્રોત થાય ! જન્માષ્ટમી ઉજવે, રામનવમી ઉજવે. એમાં ઘનશ્યામપ્રભુ આગળી જતા.

હરિદર્શન, હરિકીર્તન, હરિસ્મરણ, હરિકથા પ્રભુને સહજ ગમતાં અને આપણને પણ આવી રુચિ રાખવા માટેનો જાણે આદેશ આપ્યો.

(૧૨) ક્રુણાનિધિ એક સહજાનંદ

જે સર્વના કર્મફળપ્રદાતા છે, અનંત બ્રહ્માંડના જીવપ્રાણીમાત્રના નાડીપ્રાણ જેને આધીન છે, અંતર્યામીરૂપે જે સહુમાંય રહ્યા છે, એવા શ્રીજીમહારાજને એક વખત જીવા ખાયરે મારી નાંખવા માટેનો પૈતરો રચ્યો !

પ્રભુનું દરેક ચરિત્ર :-

- આત્માના પરમ ઉદ્ધાર માટે છે.

- પોતાના એકાંતિકોને લાડ લડાવવા માટે છે.
- પોતાને વિશે નિર્દોષબુદ્ધિ દઢ કરાવવા માટે છે.
- સેવકને સ્મૃતિ આપવા માટેનું હોય છે.

પણ લીલા અને ચરિત્રોને જીવ જ્યારે નથી સમજી શકતો ત્યારે એ પરમનિર્દોષ, પરમહિતકારી એવા પ્રભુનો જ અભાવ લઈ પોતાના કલ્યાણનું દ્વાર બંધ કરી દે છે. આવું જ કંઈક જીવા ખાયર માટે થયું.

દાદા ખાયર અને જીવા ખાયર બન્નેએ મહારાજની ખૂબ સેવા કરી હતી. દાદા ખાયર મોરસના લાડુ બનાવે ત્યારે જીવા ખાયર સાકરના લાડુ બનાવે; પણ ભગવાન સ્વામિનારાયણ દિલના ભૂખ્યા છે એ વાતનો જીવા ખાયરને ખ્યાલ ન આવ્યો. ભક્તિથી સેવા કરવી અને પોતાના અહમ્ના પોષણ માટે કરવી એમાં આકાશ-પાતાળનો ફેર છે.

બધા ખાયરો બેઠા હતા ને મહારાજ બોલ્યા “દાદો એ દાદો બસ !” એટલે જીવા ખાયર કહે, “મહારાજને જ્યારે થૂંકવું હોય ત્યારે હું પાઘ ધરું, ઊભા ના થવા દઉં. મહારાજને વરસાદમાં નહાવું હોય તો મારા ખાટલાની ઈસ તોડીને ગરમ પાણી કરીને હું નવડાવું ને મહારાજ ‘દાદો, દાદો’ કર્યા કરે છે.” અહમ્ ઘવાયું તેથી ખૂબ માન વ્યાપી ગયું.

ભગવાનનો એક જ ખોરાક છે, અહમ્.

જીવા ખાયરે સેવા તો એટલી બધી કરી, પણ જ્યાં દાદા ખાયરનાં વખાણ થયાં, ત્યાં એટલું બધું માન વ્યાપી ગયું. તે કહે, ‘ન હોય આ ભગવાન. આણે બાબરો ભૂત સાધ્યો છે. એને માણસની પરખ નથી તો કલ્યાણ ક્યાંથી કરશે ?’

જીવા ખાયરનું માન એટલું બધું છંછેડાઈ ગયું અને મહારાજને મારી નાંખવાનું કાવતરું કર્યું. એ જ રાત્રે મારો મૂકી દીધો. અલૈયા ખાયરને ખબર પડી કે, આજે ભગવાન સ્વામિનારાયણને મારવા માટેનું કાવતરું કર્યું છે. જે અલૈયા ખાયરે મહારાજની સાથે પધરામણીમાં ફરતાં ફરતાં પ્રસાદમાં ૬૦ મણ સાકર ખાધી હતી, એ જ અલૈયા ખાયર બોલ્યા, ‘મહારાજ એ જ લાગનો છે.’

ભગવાન સ્વામિનારાયણે એક આગવી રીત ગ્રહણ કરી હતી કે, રાત્રે કથા પૂરી થાય પછી ખાડે જવા પધારે, સ્નાન કરે ને પછી પોઢવા માટે પધારે. અનંત આંખવાળી એ વિભૂતિથી ક્યાં કાંઈ અજ્ઞાણ્યું હતું ? રાત્રિની કથા પૂરી થયા પછી સર્વજ્ઞ સહજાનંદ બોલ્યા, “મૂળજી બ્રહ્મચારી ! અમારે દિશાએ જવું છે. પાણી છે કે નહિ તે જોઈ આવો.” બ્રહ્મચારી કહે, ‘મહારાજ ! મૂકેલું જ છે.’ મહારાજ ભારપૂર્વક કહે, “હું કહું છું ને તમે જોઈ આવો.”

Latrine લેટ્રીનની અંદર જ્યાં મૂળજી બ્રહ્મચારી પાણી જોવા જાય છે ત્યાં મારાએ મહારાજ જાણીને તલવાર ઉગામી ! પણ શુદ્ધ બ્રહ્મચર્યને વરેલા મૂળજી બ્રહ્મચારીએ પોતાની

પ્રયંડ તાકાતથી એ મારાનો હાથ પકડીને એને બહાર ખેંચી કાઢ્યો અને સીધો જ મહારાજ પાસે લઈ ગયા.

મારો તો ડરથી કાંપવા લાગ્યો. મહારાજ કહે, “બેસ ! ગભરાઈશ નહિ. તને જીવા ખાયરે મોકલ્યો છે ?” પછી એણે બધું જ કહી દીધું. મહારાજ કહે, “તને જીવા ખાયરે મને મારવાના કેટલા પૈસા આપવાનું નક્કી કર્યું છે ?” ‘૨૦૦ કોરી.’ મહારાજ કહે, “વાંધો નહિ, લે હું તને ૨૦૦ કોરી આપું.” અને કરુણાનિધિએ આશીર્વાદ આપતાં કહ્યું, “તું દેહ, મન, ધનથી, કંગાલ છું, ગરીબ છું; જા તારાં પ્રારબ્ધ આજથી પ્રભુના માથે.”

જીવા ખાયરને આ વાતની ખબર પડી. એમણે સત્સંગ છોડ્યો, આવવાનું બંધ કર્યું; પણ જ્યારે એમની અંત અવસ્થા આવી ત્યારે ભગવાન એના ખાટલા ઉપર જઈને બેઠા. અને કહ્યું, “જીવા ખાયર ! અમારા બિરુદ પ્રમાણે અમે તમને લેવા આવ્યા છીએ.”

- અપકારનો બદલો ઉપકારથી વાળે એ ભક્ત કહેવાય !
- અપકાર કરનારના ગુના સામું જોયા વિના રૂંડું જ કરે, એ અવતાર !
- અપકાર કરનારની આસુરી વૃત્તિઓ પણ નિર્મૂળ કરીને પ્રભુ પ્રેરિત બનાવી જીવન ધન્ય બનાવે એ અવતારના અવતારી !

વળી મહારાજે આગળ કહ્યું કે, “તમે ૪ કલાક પછી ધામમાં જવાના છો.” એમ કહી એક કલાક ગોળિ કરી. ત્યાર બાદ મહારાજ કહે, “તમારાં સગાંસંબંધીને મળી લો, હવે અમે જઈએ છીએ પણ અમારું દિવ્ય સ્વરૂપ આવશે ને તમારા આત્માને અમારા ધામમાં તેડી જશે.”

જીવા ખાયરે મહારાજને મારી નાંખવા માટેનું આયોજન કર્યું પણ કૃપાનિધાન પ્રભુએ જીવા ખાયરનું મૃત્યુ મંગલકારી બને એના માટેનું આયોજન કર્યું. પ્રભુની કેવી નિરપેક્ષ કરુણા ! કયા શબ્દોમાં આ પ્રભુનું વર્ણન કરી શકીશું ! એટલું જ કહી શકાય કે કરુણાનિધિ એક સહજાનંદ !

★.....★.....★

(૧૩) પ્રભુની અનુવૃત્તિ !

વડોદરાના મહારાજાએ વડોદરાની ધરતી પર શાસ્ત્રાર્થનો પ્રસંગ યોજ્યો હતો. ભગવાન સ્વામિનારાયણે વડતાલની ધરતી પર મુક્તાનંદસ્વામીજીને કહ્યું, “હે મુક્તાનંદસ્વામીજી ! તમારે શાસ્ત્રાર્થ માટે વડોદરા જવાનું છે.” મુક્તાનંદસ્વામી ભક્તિનું સ્વરૂપ હતા તેથી એકદમ દુઃખી થઈ ગયા. એમને થયું, ‘ખરેખર શાસ્ત્રાર્થ કરે એવા તો નિત્યાનંદ, નિર્વિકલ્પાનંદ ને શુકાનંદસ્વામી છે.’

ભગવાન સ્વામિનારાયણના વખતમાં પ્રયંડ માર્તંડ જ્ઞાની, વ્યાસજીના અવતાર નિત્યાનંદ સ્વામી હતા. એમના પછીનું જ્ઞાનમાં પ્રખર વ્યક્તિત્વ એટલે નિર્વિકલ્પાનંદ !

છતાંય મહારાજની આજ્ઞા થઈ એટલે મુક્તાનંદસ્વામીએ મહારાજને કહ્યું, ‘મહારાજ ! મને આશીર્વાદ આપજો, મારો વિષય નથી.’ ભગવાન સ્વામિનારાયણ કહે, “ભજન કરતાં કરતાં જજો, અમે બોલી જઈશું.”

મુક્તાનંદસ્વામી આવવાના છે, એ સમાચાર સાંભળી શાસ્ત્રીઓએ વિચાર્યું કે, હવે વડોદરાના દરબારગઢમાં આપણે શાસ્ત્રાર્થ જીતી જઈશું.

શાસ્ત્રાર્થની શરૂઆતમાં શાસ્ત્રીઓએ મુક્તાનંદસ્વામીને કહ્યું, ‘તમે એક પ્રશ્ન પૂછો.’ મુક્તાનંદસ્વામીજી પાસે સીધો, સાદો, સરળ જે એમનેય ખ્યાલ નહિ એવો પ્રશ્ન પ્રભુએ પુછાવી દીધો. બેઠેલા top ટોપ શાસ્ત્રીઓ પણ એનો જવાબ ન આપી શક્યા. સયાજીરાવ ગાયકવાડે મુક્તાનંદસ્વામીને હાર પહેરાવી દીધો.

મુક્તાનંદસ્વામી કીર્તનભક્તિ કરતા કરતા ઊભા થઈને નાયવા માંડ્યા,

‘વહાલા રૂમઝૂમ કરતા રયામ મારે ઘેર આવોને’

નાયવા જ માંડ્યા.

- ‘તારે લઈને હું.
- તું મારો પ્રાણધાર છું.
- તેં મને ખૂબ સુખિયો કરી નાંખ્યો, ખૂબ સુખિયો કરી નાંખ્યો !’
- કેવી ભક્તિ હશે !

વડોદરાની શેરીઓમાં નાયવું એટલે શું ! એ ભક્તિનું બેનમૂન સ્વરૂપ કેવું હશે !

- મુક્તાનંદસ્વામીએ દિલથી, અંતરનાં ઉંડાણથી માન્યું કે, પ્રભુએ જ મને નિમિત્ત બનાવ્યો છે.
- મારામાં તો બે પૈસાની બરકત નહોતી ને પ્રશ્ન પુછાઈ ગયો. હું જીત્યો નથી પણ મને નિમિત્ત બનાવ્યો. ત્યાં ભક્તિ સરી પડી !

ભગવાન સ્વામિનારાયણ પરમહંસો સાથે ભાલ પ્રદેશમાં વિરાજમાન હતા. બહુ મોટો સમૈયો હતો. મુક્તાનંદસ્વામી ત્યાં પહોંચી ગયા. મહારાજ ભેટ્યા. મહારાજે હાર પહેરાવ્યો, ગુણગાન ગાયાં, પણ એ -

- ભજનનો પ્રતાપ હતો.
- પ્રભુના આધારે જીવ્યા એનો પ્રતાપ હતો.
- ‘મહારાજ ! તમારે લઈને જ હું’ એવી મંગલકારી નિષ્ઠાનો પ્રતાપ હતો.

મહારાજે કરેલા મુક્તાનંદસ્વામીના સન્માનથી નિર્વિકલ્પાનંદસ્વામીથી રહેવાયું નહિ. ઈર્ષ્યાની આગ જાગ્રત થઈ ગઈ ! સમારંભ પૂરો થયો એટલે મુક્તાનંદસ્વામીને ખૂબ ખખડાવ્યા,

‘તમે શું ધાડ મારી દીધી ? મહારાજે તો મને મોકલવો જોઈએ. જ્ઞાની તો હું છું. શાસ્ત્રાર્થ કરતાં તો મને આવડે, વેદો તો અમે ભણ્યા છીએ !’

મુક્તાનંદસ્વામી તો બહુ ખાનદાન સાધુ ! પ્રભુએ ખૂબ ગુણ આપ્યા હતા. રાજી કરવાની અદ્ભુત શ્રદ્ધા હતી. રામાનંદસ્વામી સાથે અપ્રતિમ પ્રીતિના હજારો પ્રસંગ છે.

ભગવાન સ્વામિનારાયણે જેમને પોતાના ભગવદી તરફ સ્વીકારેલા એવા ‘સત્સંગની મા’ મુક્તાનંદસ્વામીની કર્તુત્વના ઘમંડમાં રાચનાર નિર્વિકલ્પાનંદે ભયંકર ઉપેક્ષા કરી.

એનામાં નિષ્ઠા જ ન કહેવાય. પ્રભુ જેવા પ્રભુ બેઠા હોય અને વડીલ સંતની મર્યાદા ના રહી. ત્યાં ભગવાન સ્વામિનારાયણ ઉદાસ થઈ ગયા.

આપણે સ્વાધ્યાય કરીએ કે, એવી કઈ વૃત્તિ છે જેના ફળસ્વરૂપે ભગવાન, ભગવત્સ્વરૂપ ને ભગવદી મારાથી ઓશિયાળા થાય છે. એ વૃત્તિ, એ સમજણ, એ સ્વભાવને ઓળખી એની સાથે દુશ્મનાવટ રાખીએ. વચ. ગ.મ.-૧૫ સ્વભાવને વિશે શત્રુપણું એ સંબંધ બાંધવા માટે સહેલામાં સહેલો માર્ગ છે.

મુક્તાનંદસ્વામીજી તો સાધુતાની મૂર્તિ ! તેઓ કાંઈ બોલ્યા નહિ. સહુ પ્રસાદ લેવાની તૈયારી કરતા હતા ત્યાં મહારાજ રૂમમાં જઈને સૂઈ ગયા. પરમહંસોને એમ હતું કે, મહારાજ આજે ખૂબ રાજી છે એટલે અમને પ્રસાદ આપવા આવશે. મહારાજનાં દર્શન ન થયાં એટલે સંતો ત્યાં પહોંચી ગયા અને વિનંતી કરી, ‘મહારાજ ! અમને પ્રસાદ જમાડોને.’ મહારાજ કહે, “આજે અમારે જમવું જ નથી. બારણું બંધ કરી દો. તમે જમી લો.”

પ્રભુએ માર્મિક અને કાતિલ ચરિત્ર કર્યું તેનું કારણ નિર્વિકલ્પાનંદસ્વામીની ગુરુભક્તિની કચાશ અને બુદ્ધિની જડતાથી થયેલી ઉપેક્ષાનું પ્રભુને ખૂબ દર્દ હતું.

હું સમજુ, હું સાચો, હું સારો. આ ત્રણ શબ્દોનો જ્યાં સુધી પ્રલય ન થાય ત્યાં સુધી આત્મીયતા શક્ય નથી. ધામ,ધામી ને મુક્ત જ પરમ દિવ્ય મંગલકારી તત્ત્વો છે. (વચ. ગ.મ.-૨૧, ગ.અં.-૩૮)

- સંબંધ એક જ સર્વોપરી મૂડી છે.
- સંબંધ એક પરમ સત્ય ઉપાસના છે.
- ઉપાસના નહિ પણ પરમ સત્ય સાધન છે !!

પરમહંસોએ પ્રભુને સમજાવ્યા. ખૂબ સમજાવ્યા કલાક-બે કલાક પછી મહારાજ બેઠા થયા. કેટલું દર્દ થયું હશે !

ગુરુહરિ સ્વામીશ્રીએ આ પ્રસંગ સમજાવતાં કહ્યું હતું કે, “મુક્તાનંદસ્વામી જેવા સાધુનો દ્રોહ થઈ જાય તો એક વાર ચમપુરી પાકી જ થઈ જાય.

‘અન્યક્ષેત્રે કૃતં પાપં તીર્થ ક્ષેત્રે વિનશ્યતિ, તીર્થક્ષેત્રે કૃતં પાપં વજ્ર લેપો ભવિષ્યતિ !’

એમાં પ્રભુ કોઈ મહોબત રાખતા જ નથી. જે વચ. ગ.મ.-૨૮, ૪૧ પ્રમાણે સેવા કરશે એ જ અંતરે સુખી થશે, નહિ તો જય સ્વામિનારાયણ.

★....★....★

(૧૪) સહજાનંદી court કોર્ટ

ભગવાન સ્વામિનારાયણના વખતના એક પરમહંસ કે, જે મૂર્તિનું સુખ લેતા હતા. ખૂબ તાકાતવાન હતા. કેટલાયને સત્સંગના માર્ગે ચડાવ્યા હતા. મહારાજ સાથે ખૂબ હેતથી જોડાયા હતા; પણ એક વડીલ પરમહંસની સાથે બરોબરિયાપણાનો ભાવ જાગ્રત થઈ ગયો. આવો ભાવ જાગ્રત થતાંની સાથે જો અંતર્દષ્ટિ કરી, પોતાનો દોષ જોઈ સ્વાધ્યાય ભજન કર્યું હોત તો મહારાજ એમના અંતરમાં જરૂર પ્રકાશ કરી આપત અને વડીલ પરમહંસ સાથે સેવકભાવે વર્તી શક્યા હોત.

મહારાજ જ્યારે એ વડીલ સંતનાં ગુણગાન ગાય, એમને આગળ ધરે, એમનો સમાગમ કરવાની સહુને આજ્ઞા કરે ત્યારે આ સંતથી સહન ન થાય અને મનમાં સંકલ્પ થયા કરે કે, ‘હું કાંઈ કમ છું ? એ શું સમજે ? મહારાજ એના એકલાના કેમ ગુણગાન ગાય ? હું પણ એના કરતાં વધારે ઐશ્વર્ય પ્રતાપવાળો છું. હું પણ એની કક્ષાએ વર્તી શકુ એમ છું.’ આવા બરોબરિયાપણાના અંતરના કુસંગને એ ઓળખી ન શક્યા. જેથી એમની મર્યાદા ના રાખી શક્યા, અભાવ લીધો અને દ્રોહમાં પડી ગયા. જેના ફળસ્વરૂપે મહારાજે દયા ના રાખી. પ્રભુની દષ્ટિ ફરી ગઈ અને ભગવાન સ્વામિનારાયણે બીજા જન્મે ભાવનગરના મહારાજના ઘરે કૂતરો બનાવ્યા.

સ્વયં મહારાજ પોતે પણ દરરોજ સવારે ઠાકોરજીનાં દર્શન કરીને મુક્તાનંદસ્વામીને આસને દર્શન કરવા જાય અને દંડવત કરે. આ એક સનાતન આદર્શ પૂરો પાડ્યો અને પોતાના અંતરનું હાર્દ બતાવ્યું કે,

- વડીલોને નિરંતર નમતા રહેજો, એ મને નમ્યા બરોબર છે.
- વડીલોનો સ્વીકાર કરજો, એ મારા સ્વીકાર બરોબર છે.

★....★....★

(૧૫) અક્ષરધામનું ભાથું

ભગવાન સ્વામિનારાયણના વખતમાં જનસમાજનો સત્સંગ માટે ખૂબ વિરોધ હતો. સંપ્રદાયની શુદ્ધતાનો અને મહાપ્રભુની દિવ્યતાનો કોઈનેય ખ્યાલ નહોતો. પ્રભુને ખૂબ થોડા સમયમાં ઘણું કાર્ય કરવું હતું. મનવારો ભરાય એટલા જીવનું કલ્યાણ કરવું હતું. સત્સંગના વિકાસનું કામ ખૂબ કઠિન હતું. આ કાર્ય સુલભ બને એના માટે મહારાજે ૨૭ પરમહંસોને અંતર્યામી શક્તિ આપી હતી.

એમાંથી એક પરમહંસને મહારાજે બોલાવીને કહ્યું કે, “તું ધ્યાન રાખજે. અંતર્યામી શક્તિનો ઉપયોગ ભગવાનની સેવા માટે કરજે, સત્સંગના વિકાસને માટે કરજે, પણ આ શક્તિના

કેફને લઈને તારા થકી કોઈની ઉપેક્ષા ના થાય ધ્યાન રાખજો. કોઈના અભાવ-અવગુણમાં પડતો નહિ. તારા હૃદયમાંથી કોઈની મર્યાદા તૂટી જાય એવું કરતો નહિ. આ તો કૃપા કરીને તને નિમિત્ત બનાવવા અંતર્યામી શક્તિ આપું છું.”

એ સાધુએ સત્સંગનો વિકાસ કર્યો; પણ ‘પ્રભુએ કેવળ મારા આત્માના વિકાસને અર્થે જ આ શક્તિ આપી છે,’ એવો તેમને ખ્યાલ ના રહ્યો અને એક વડીલ સંતની મર્યાદા લોપી નાખી. વિવેક ચૂકી ગયા, ભાર ના રહ્યો, અભાવ આવ્યો, ભાવફેર થઈ ગયો. મહારાજે અંતર્યામી શક્તિ લઈ લીધી. એમના આત્માનું રૂડું કરવા મહારાજે એમને ત્રણ મહિના સાથે રાખી ને સૂઝ આપી. પ્રભુની કરુણાનો પાર નથી, જીવની અવળાઈનો પાર નથી. શિષ્યો સાથેના હેતે કરીને પ્રભુના હેતને પિછાણી ના શક્યા અને સત્સંગ છોડી દીધો !

‘નિમિત્ત’ બનવા માટે આપેલી અંતર્યામી શક્તિ એ સાધુ પચાવી શક્યા નહિ. મહારાજે એને ટોક્યો પણ માન્યો નહિ અને પ્રભુએ આપેલી સુવર્ણ તકને વર્ષો સુધી ગુમાવી દીધી; કારણ → ‘અભાવ.’

અભાવ એટલે શું ?

- વ્યક્તિને જોઈએ ને એની પ્રકૃતિ દેખાય.
- ટીકાયર્યામાં જતું રહેવાય,
- સંબંધ ના દેખાય.

માટે આપણે બે હાથ જોડીને બધાનું પુણ્ય લઈ લેવું છે.

આપણે આપણી જાતને તપાસીએ, એવો ક્યો દોષ છે ? એવી કઈ વૃત્તિ છે ? એવો ક્યો જડ સ્વભાવ છે ? કે જેને લઈને હું ભક્તોનો અભાવ લઉં છું. મર્યાદા રાખતો નથી. એ સાધુએ સ્વાધ્યાય કર્યો હોત તો આવી કરુણ હાલત ન થાત !

આપણા દોષનું દર્શન થાય તે માટે સ્વાધ્યાય-ભજન કરીએ.

★.....★.....★

(૧૬) ભક્તવત્સલ સહજાનંદ

કાઠિયાવાડમાં સારંગપુર નજીક કુંડળ ગામ છે. ત્યાં મામૈયા પટગર નામના મહારાજના અનન્ય ભક્ત રહેતા હતા. તેમને મહારાજ સાથે ખૂબ જ હેત હતું જેથી તેમની વૃત્તિ મહારાજની મૂર્તિમાં સહજ રહેતી હતી. દિવસભરની બધી જ ક્રિયાઓમાં પ્રભુનું અનુસંધાન તેઓને રહેતું હતું. રાત્રે પણ લઘુ કરવા ઉઠે ત્યારે ‘સ્વામિનારાયણ... સ્વામિનારાયણ’ એવું રટણ થયા કરતું.

ભગવાનને આધીન સૃષ્ટિ છે અને ભગવાન મંત્રને આધીન છે. મંત્રથી પ્રભુ બંધાઈ જાય છે.

એક દિવસ અડધી રાત્રિના સુમારે મહારાજે મૂળજી બ્રહ્મચારીને કહ્યું કે, “ચાલો ઘોડી તૈયાર કરો, આપણે અત્યારે જ કુંડળ જવું છે.” બ્રહ્મચારી જાણતા હતા કે, મહારાજની કોઈ ક્રિયા

હેતુ વગરની હોય જ નહીં, તેઓ જે કરે તે પરમસત્ય ને દિવ્ય જ હોય. તેથી તેઓ બધી જ તૈયારી કરીને મહારાજની સાથે ચાલી નીકળ્યા.

સવારમાં ચાર વાગે મામૈયા પટગરની ડેલી ખખડી. ભગતે ‘સ્વામિનારાયણ ! સ્વામિનારાયણ !’ એમ બોલતાં બોલતાં ઊઠીને ડેલી ઉઘાડી. તેને તો સ્વપ્નામાંય કલ્પના ન હતી કે દ્વાર પર પ્રભુ પધાર્યા છે. તે આભા બની ગયા અને કહે, ‘પ્રભુ ! અડધી રાત્રિએ કષ્ટ વેઠીને કાં પધાર્યા ?’ ભક્તવત્સલ પ્રભુ બોલ્યા કે, “મામૈયા ! તું સ્વામિનારાયણ ! સ્વામિનારાયણ ! એમ બોલતો હતો. મને સંભારતો હતો ને ! મારાથી રહેવાયું નહિ તે અહીં આવી ગયો.”

મામૈયાએ આશ્ચર્ય સહિત કહ્યું કે, ‘દયાળુ ! આપને સંભારવાનો તો મારો સ્વભાવ છે. ત્યારે કરુણાનિધિના મુખેથી અમૃત વચન સરી પડ્યું કે, “જ્યાં કોઈ સંભારે ત્યાં પહોંચી જવાનો અમારો સ્વભાવ છે !”

પણ જ્યાં તમારું ભજન ત્યાં પ્રભુ હોય, હોય ને હોય જ ! પ્રભુની આ વાણી પરમ સત્ય વાણી છે. એમાં જેટલો વિશ્વાસ, :-

- એટલો જ આપણો સંબંધ.
- તેટલી જ આપણી નિશ્ચિતતા.
- એટલું જ આપણું ભજન.

★.....★.....★

(૧૭) સંબંધની સમજણ

ભગવાન સ્વામિનારાયણની માળાનો પહેલો મણકો એટલે પર્વતભાઈ. પોતે ખેતી કરે અને કરાવે. પર્વતભાઈ સદ્દેયથી ભક્તરાજ હતા. મહારાજ તરફની નિષ્ઠા એમના જીવમાં વણાયેલી હતી. ‘અન્ન એવો ઓડકાર’ એ ઉક્તિ પ્રમાણે પર્વતભાઈ પોતાના કામ કરનાર નોકરોની સાથે રહીને ખેતીનું કામ કરતા જાય, હળ હાંકતા જાય, ખેતરમાં અનાજ ઓરતા જાય અને મહારાજ અને સત્સંગની વાતો કરતા જાય. એક વર્ષ વાતો કરે ને પેલાને ખુબ વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થઈ જાય, ભક્તિના રંગે રંગાતો જાય અને પછી એ મહારાજ પાસે સાધુ થઈ જાય. પર્વતભાઈની નિષ્ઠા અને નોકરો સાથેની રસબસતાને લઈને ૧૨ નોકરો સાધુ થયા હતા.

નોકર સાધુ થવા મહારાજ પાસે જાય ત્યારે પર્વતભાઈ આત્મીયતાના દાવે શીખ આપતાં કહે, ‘મહારાજના સંબંધવાળા સંતો-મુક્તો મહારાજના સ્વરૂપ સમાન છે, એમનું કાંઈ જોવાનું નહિ. અભાવ-અવગુણમાં પડવાનું નહિ, નહિ તો ભૂતયોનિને પામી જવાય.’

પર્વતભાઈ જ્યારે ગઢડા જાય ત્યારે તેઓને પૂછે, :-

- કોઈની ટીકાચર્યા કરતા નથી ને ?
- માથાકૂટમાં પડતા નથી ને ?

- સેવા કરો છો ?
- ભજન કરો છો ?

પોતે મોકલેલા સાધુઓમાંથી એક સાધુને પર્વતભાઈએ પૂછ્યું કે, ‘ક્યા સાધુના સમાગમમાં રહો છો ?’ સાધુનો જવાબ સાંભળી ક્યારેય કોઈનીય વાત પોતાના મુખ થકી ના કાઢે એવા જાગ્રત ભક્તરાજ બોલી ઊઠ્યા, ‘ભગવાનના ભાવથી એ સાધુનાં દર્શન કરજે, એને જમાડજે પણ ઊઠક-બેઠક રાખીશ નહિ.’

આત્મીયતાના દાવે પર્વતભાઈએ ત્રણ-ચાર વખત એ સાધુને ટકોર કરી પણ એને સૂઝ ન પડી, સંગ ના છોડ્યો. જેના ફળસ્વરૂપે પ્રભુને તો એના આત્માનું રૂડું કરવું જ હતું પણ જીવ તે જીવ ! એ તક ખોઈ નાંખી.

શ્રીજમહારાજે પોતાની પારદર્શક દૃષ્ટિથી ૭૧ વચનામૃતમાં અભાવ અવગુણની વાતોનો નિષેધ કર્યો છે.

★....★....★

(૧૮) ભગવદ્દીની અનિવાર્યતા

ભગવાન સ્વામિનારાયણના વખતમાં વ્યાપકાનંદસ્વામી અગ્રગણ્ય સંત હતા. બોટાદમાં એક દરબારની તે જમાનાની બે હજાર રૂપિયાની ઘોડી મરી ગઈ. વ્યાપકાનંદસ્વામી ત્યાંથી પસાર થતા હતા, ત્યારે દરબાર વ્યાપકાનંદસ્વામી પાસે પહોંચી ગયા. રડતાં રડતાં કહે, ‘સ્વામી ! સ્વામી ! તમે મારા પર દયા કરો. મારી ઘોડીને જીવતી કરો.’ વ્યાપકાનંદસ્વામી ખૂબ સમર્થ સાધુ ! આકાશમાં ફરતો જીવ પકડીને ઘોડીમાં મૂકી દીધો. ઘોડી જીવતી થઈ ગઈ.

એ જ વ્યાપકાનંદસ્વામી એક દિવસ મંદિરના ઘૂમ્મટ નીચે સૂતા હતા. તે ઘૂમ્મટમાં રાસ રમતી સ્ત્રીઓની ચિતરામણવાળી રંગબેરંગી પૂતળીઓ હતી. તે સૂતા સૂતા તેના તરફ જોતા હતા. તેનો આકાર બંધાઈ ગયો. તે ધ્યાન કરવા બેસે તો પેલી પૂતળીઓ જ દેખાય, તેથી વ્યાકુળ થઈ ગયા. છ મહિના સુધી આકાર ગયો નહિ.

મહારાજ ગઢડામાં પરમહંસો સાથે બિરાજમાન હતા. ગોપાળાનંદસ્વામી બહાર વિચરણમાંથી પધાર્યા. ગોપાળાનંદસ્વામી તરફ નિર્દેશ કરતાં મહારાજ બોલ્યા, “આ સાધુનાં દર્શન ને સમાગમ કરવા જેવો છે. એ તમને અમારો મહિમા એવો સમજાવશે કે તમે સુખિયા થઈ જશો.” મહારાજે સહુ પરમહંસોને સાત દિવસ ગોપાળાનંદસ્વામીનો સમાગમ કરવાની આજ્ઞા કરી.

સહુ પરમહંસોએ ગોપાળાનંદસ્વામીના મુખેથી અપરંપાર મહિમાની વાતો સાંભળી. સાત દિવસના સમાગમ પછી વ્યાપકાનંદસ્વામીએ ગોપાળાનંદસ્વામીને એટલું જ કહ્યું કે, ‘આવા સર્વોપરી ભગવાન મળ્યા છતાંય મારા હૈયાની બળતરા ને ભૂંડા ઘાટ છ મહિનાથી ટળતા નથી.’ એમ કહી વ્યાપકાનંદસ્વામીએ નિષ્કપટભાવે પોતાની વાત કહી.

ભગવાન સ્વામિનારાયણ સવારના પહોરમાં જ્યાં પૂજા કરતા હતા ત્યાં ગોપાળાનંદસ્વામી વ્યાપકાનંદસ્વામીને લઈ ગયા. તે વખતે મહારાજ એકદમ હસતાં હસતાં કહે, “કેમ વ્યાપકાનંદસ્વામી, સવારના પહોરમાં વહેલા આવી ગયા ?” ‘મહારાજ ! મહારાજ ! બહુ દુઃખી છું’ ત્યાં ગોપાળાનંદસ્વામીએ બે હાથ જોડી એટલી જ પ્રાર્થના કરી, ‘મહારાજ ! આ તમારો સાધુ છે. તમે કૃપા ન કરો ?’ તો મહારાજ કહે, “હા, લો ધબ્બો. જાવ, હવે બીજા આકાર ટળી જશે ને અમારી મૂર્તિ દેખાશે.”

ભગવદીની ગોદમાં પડ્યા રહીએ તો મોટાપુરુષની નજર આપણા તરફ અખંડ રહે. વ્યાપકાનંદસ્વામી એકલા નહોતા જઈ શકતા; પણ ગોપાળાનંદસ્વામીને નિષ્કપટપણે વાત કરી, ત્યારે ભગવાન સ્વામિનારાયણે વિચાર્યું કે, એને આવા ખાનદાન સાધુ સાથે હેત છે ! ગોપાળાનંદ સ્વામી જેવા પરમ ભગવદીય સાધુ એના માટે મને પ્રાર્થના કરે છે, તો ચાલો આ સાધુનું કામ કરી દઈએ.

વ્યાપકાનંદસ્વામીને સૂચન કરતાં મહારાજ બોલ્યા, “અંતરે કાયમ સુખી અને નિર્વિકારી રહેવું હોય તો ગોપાળાનંદસ્વામી સાથે દોસ્તી રાખજો અને સરળ વર્તજો.”

ભગવદીના પ્રસંગથી, :-

- સરળતા આવે.
 - વિવેક આવે.
 - ઇન્દ્રિયો અંતઃકરણ સામે લડવાનું બળ મળે.
 - નિર્વાસનિક થવાય..
 - સત્પુરુષની અંતરની પ્રસન્નતા ૧૦૦ વર્ષે મળવાની હોય તે ત્રણ વર્ષમાં મળી જાય !
- માટે ભગવદીનો પ્રસંગ અનિવાર્ય છે.

★.....★

(૧૯) ધર્મામૃતના આગ્રહી સહજાનંદ

ભગવાન સ્વામિનારાયણના વખતમાં તદ્રુપાનંદ નામના પરમહંસને ૬૬ વર્ષની ઉંમરે આખા શરીરે કોઢ થયેલો. ચામડી પાતળી થઈ ગયેલી અને તેમાં કીડા પડેલા. તેથી બહુ દર્દ થતું હતું અને ૩૦ રાત્રિથી ઊંઘી નહોતા શકતા, પીડા ખૂબ થતી હતી.

માતૃહૃદયના મુક્તાનંદસ્વામીથી આ જોવાયું નહિ. તેઓ આ સંત માટે મહારાજ પાસે પ્રાર્થના કરવા જતા હતા. મહારાજે આ જાણ્યું એટલે ગુપ્તવાસમાં જતા રહ્યા. ૩૦ દિવસ સુધી મુક્તાનંદસ્વામીને મળ્યા જ નહીં.

મહારાજ નારાયણ સરોવર કચ્છ-ભૂજમાં પહોંચી ગયા. કચ્છ-ભૂજના સંતો હરિભક્તોને ખબર પડવા દીધી નહિ. મુક્તાનંદસ્વામીએ મહારાજને ખૂબ શોધ્યા અને જ્યારે મળ્યા નહિ ત્યારે થાકીને ભજન કર્યું. મહારાજે પ્રેરણા કરી કે, ‘હું કચ્છ-ભૂજમાં છું.’ મુક્તાનંદસ્વામી પાસે ઘોડી નહોતી, ચાલીને દસ દિવસે ત્યાં પહોંચી ગયા.

મુક્તાનંદસ્વામી એક એવા સાધુ હતા કે, જેમને પ્રભુ વડીલ માનતા હતા, ભગવદી માનતા હતા, દંડવત કરતા હતા. તેથી તેમની કસોટી તો પ્રભુ ક્યારેય ન કરે, છતાંય કરી નાંખી. મુક્તાનંદસ્વામી શૂન્યમનસ્ક થઈ ગયા.

પછી મુક્તાનંદસ્વામી કહે, ‘મહારાજ ! એક દુઃખી પરમહંસ તદ્રુપાનંદની પ્રાર્થના લઈને આવ્યો છું, એમને કોઢમાં કીડા પડ્યા છે. ૬૦ રાત્રિથી સૂતા નથી. આ જોઈને મને એની ખૂબ દયા આવે છે. આપ કૃપા કરો.’ મહારાજે લીલા કરી અને મુક્તાનંદસ્વામીની વાત સાંભળી ન સાંભળી કરી નાંખી. અને મહારાજ જમવા બેસી ગયા. આમને આમ મહારાજે ત્રણ દિવસ હરિભક્તોને મળવામાં કાઢી નાખ્યા પણ મુક્તાનંદસ્વામીની વાતને દાદ ન આપી.

જ્યારે મુક્તાનંદસ્વામીની આંખમાં આંસુ આવ્યાં ત્યારે મહારાજ કહે, “હવે તમારી વાત સાંભળી લઉં.” ‘મહારાજ ! પેલા સંતનું શું કરવાનું છે ?’ મહારાજ કહે, “એના પટારામાંથી જે કાંઈ દ્રવ્ય હોય તે લઈ લો, તો રોગ જતો રહેશે. એના લાગતા વળગતાને પૂછો. જો એ તમારી આગળ નિષ્કપટ થતો હોય તો મારે કોઈ વાંધો નથી; પણ જો તમારી આગળ કપટ કરશે તો રોગ નહિ મટે.” એમ કહી મુક્તાનંદસ્વામીને રજા આપી.

મહારાજે મુક્તાનંદસ્વામીને કહ્યું, “નિષ્કપટભાવે તમારી આગળ વર્તશે તો સુખી થશે, બાકી નહિ થાય.” આટલા દર્દમાં તદ્રુપાનંદસ્વામી પીડાતા હતા છતાંય નિષ્કપટ ન થઈ શક્યા. જેના ફળસ્વરૂપે મહારાજે મર્યાં જેવી ગરમી એમના શરીરમાં મૂકી દીધી !

આપણે અનંત આધાર લઈને જીવીએ છીએ. પ્રભુને તો કેવળ એક એના જ આધારે જીવતા કરવા છે.

જ્યારે માયિક આધાર છોડીએ ત્યારે સર્વાધાર પ્રભુ અનરાધાર બનીને વરસી જાય.

★....★....★

(૨૦) ગોપાળાનંદસ્વામીનું દાસત્વ

વડોદરાની ધરતી પર ગોપાળાનંદસ્વામી એક શાસ્ત્રાર્થ જીત્યા બાદ જ્યારે ભગવાન સ્વામિનારાયણને વડતાલની ધરતી પર મળે છે ત્યારે એમની આંખમાં આંસુ હતાં. ભગવાન સ્વામિનારાયણે પૂછ્યું, “આંખમાં કેમ આંસુ છે ? તમે તો દિગ્વિજય કરીને આવ્યા છો એવા સમાચાર અમને મળ્યા છે.”

ગોપાળાનંદસ્વામી કહે, ‘મહારાજ ! આ તો હર્ષનાં આંસુ છે. તમે ન હોત તો અમારું શું થાત ? તમે બહુ કૃપા કરી, તમારી બુદ્ધિ-શક્તિનો અમને ખ્યાલ આપી દીધો.’

ગોપાળાનંદસ્વામી તો કેવા સક્ષમ પુરુષ ! કેવું દાસત્વનું સ્વરૂપ ! ભગવાન સ્વામિનારાયણ ગઢડામાં બિરાજમાન હતા, ને એ જ ગોપાળાનંદસ્વામીએ સાથી મિત્રો, પરમહંસો, હરિભક્તોની વચ્ચે સભામાં શ્રીજીમહારાજને પૂછ્યું, ‘હે મહારાજ ! અષ્ટાંગયોગ આદિક ક્રિયાઓનો ભાર રહી જાય છે, એનું માન રહી જાય છે, એ માન કેવી રીતે ટળે ?’ (વચ. ગ.મ.-૬૬)

પોતે વડીલ સ્થાને હોવા છતાં સભાની વચ્ચે ખુલ્લાદિલે કહેવું એ ગોપાળાનંદસ્વામીની મહાનતા છે. એ કાઈ સામાન્ય વ્યક્તિ નહોતા.

- ૧) જેનાથી પંચમહાભૂતો થર થર કંપે.
- ૨) અહીંથી પ્રકૃતિપુરુષ સુધી દરેકને જોઈ શકે.
- ૩) અહીંથી પ્રકૃતિપુરુષ સુધી પોતાનું ધાર્યું કરાવી શકે એવી શક્તિવાળું એ પાત્ર !
- ૪) જેના શિષ્યોનાં કપડાં અને હાથ પણ બ્રહ્મચર્ય પાળતા હતા.

એવા ગોપાળાનંદસ્વામી ! અને છતાંય બે હાથ જોડીને બધાની વચ્ચે (પોતાની કસર બાબતનો) પ્રશ્ન પૂછે એટલે કેટલી ગરીબાઈ હશે ! એક બાજુ પ્રચંડ બુદ્ધિ અને બીજી બાજુ એ પ્રચંડ બુદ્ધિને dominate ડોમિનેટ કરે એવાં એમનાં ભક્તિ, ગરીબાઈ, દાસત્વ હતાં.

ગુરુહરિ સ્વામીશ્રી કહે છે કે, “દાસત્વ એ ગુણાતીતભક્તિનો પ્રાણ છે.”

આપણે નિરંતર બુદ્ધિને પ્રભુચરણે લય કરીને જીવવાનું છે; અને તેથી જ ગોપાળાનંદ સ્વામીના આ પ્રસંગનો સ્વાધ્યાય કરવો જોઈએ.

★....★....★

(૨૧) વડીલની મર્યાદા must મસ્ત

ગઢડામાં લીંબતરુની નીચે ભગવાન સ્વામિનારાયણ બિરાજમાન હતા ને ઉતાવળી પ્રકૃતિના લાલા પાળાએ આવીને પ્રભુને કહ્યું, ‘બાએ કહેવડાવ્યું છે કે, પ્રભુને કહો, જમવાનો સમય થઈ ગયો છે.’

પ્રભુ કહે, “બાને કહો કે, અમે બધાને જમાડીએ છીએ, ઉતાવળ ન કરે. સમય હોય તો અહીં આવીને બેસે.”

મુક્તાનંદસ્વામીએ સહજ જ લાલા પાળાને સૂઝ આપતાં કહ્યું, ‘બ્રહ્મરસ રેડાઈ રહ્યો છે, તું જરા શાંતિ રાખ, ઉતાવળ કરીશ નહિ.’

પણ લાલા પાળાથી રહેવાયું નહિ, અને મુક્તાનંદસ્વામીની ઓળખાણ ન હોવાથી મર્યાદા લોપતાં કહે, ‘તમને સમજ પડે નહિ, જમવાનો સમય થઈ ગયો છે.’

આ સાંભળતાની સાથે ભગવાન સ્વામિનારાયણે લાલા પાળાને કહ્યું કે, “આ મારા ગુરુસમાન છે. જો તેઓ મને એમ કહે, ‘તાપમાં ઊભા રહો’ તો હું ઊભો રહું. જો મારા ગુરુ મને એમ કહે, ‘અત્યારે નથી સુવાનું’ તો હું ન સૂઈ. અને તું આવું બોલું છું તો તને પાપ લાગશે. જો હું એમને સ્વીકારું છું તો તારે એમનો સ્વીકાર કરવો જોઈએ. માફી માંગી લે અથવા આજે રાત્રે ઉપવાસ કરી ભજન કરીને સૂઈ જજે નહિતર હું તને માફ નહિ કરું.”

- વડીલની મર્યાદા એ તો સાધકની ખાનદાની છે.
- વડીલની મર્યાદાથી દાસત્વમાં સહજ જવાય છે.
- વડીલની મર્યાદામાં તો પ્રભુનો રાજપો છે.

★.....★.....★

(૨૨) ગુણાતીતજ્ઞાનનું Medium મિડિયમ દાસત્વ

ભગવાન સ્વામિનારાયણે ગોપાળાનંદસ્વામીને સ્વપ્નમાં દર્શન દઈને કહ્યું, “અમારું સર્વોપરીપણું નહિ પ્રવર્તાવો તો આ ને આ દેહમાં ૧,૦૦૦ વર્ષ રાખીશું.” ગોપાળાનંદસ્વામી થયરી ઊઠ્યા. શુદ્ધ મુમુક્ષુ આત્મા. શુદ્ધ ભક્તિનું સ્વરૂપ.

ગોપાળાનંદસ્વામી વડતાલ અને અમદાવાદના આચાર્યમહારાજની પરવા કર્યા વિના શ્રીજીમહારાજની આજ્ઞા પાળવા મંડી પડ્યા. આખું સાબરકાંઠા, મહેસાણા, ધોલેરા, સુરેન્દ્રનગર, જામનગર, ગોંડલ, મૂળી અને સૌરાષ્ટ્રના કાઠી-કોળી-કણબીના જડ પથરા જેવા હૃદયને ઓગાળી નાંખ્યાં. એ ગોપાળાનંદસ્વામીની સામર્થ્ય કેવી હશે !

થોડા વર્ષો બાદ જૂનાગઢથી કોઈ હરિભગત ગોપાળાનંદસ્વામીનાં દર્શન આવ્યા. ગોપાળાનંદ સ્વામીએ જૂનાગઢના જોગીને સંદેશો કહેવડાવ્યો, ‘જોગી ! મહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે એમનું સર્વોપરીપણું પ્રવર્તાવવા અમે દાખડો કર્યો છે. સૌરાષ્ટ્રમાં સત્સંગ ઘણો વધ્યો છે; પણ હવે એક જ સંકલ્પ છે, ધામમાં જવાનો. હવે આપ આ સત્સંગને સાચવી લેજો, અને મારા પર રાજ રહેજો.’

ત્યારે ત્યાં બેઠેલા તેમના શિષ્યો, ગુરુ તરફની પ્રીતિ અને હમદર્દીના દાવે તરત જ બોલી ઊઠ્યા, ‘સત્સંગનો વિકાસ તો તમે કર્યો છે, તો તમારે એને સાચવવો જોઈએ.’ દાસત્વભક્તિને વરેલા ગોપાળાનંદસ્વામી સહજતાથી બોલી ઊઠ્યા, ‘હે સર્વનિવાસાનંદ, હે પરમચૈતન્યાનંદ એ જોગીને લઈને તો હું શ્વાસ લઈ રહ્યો છું.’

પછી જ્યારે ગોપાળાનંદસ્વામી વડોદરાની ધરતી પર દેહ મૂકવાનો સંકલ્પ કરે છે ત્યારે ભગતજીમહારાજ, જાગાસ્વામી, શામજીભગત, સર્વનિવાસાનંદ, પરમચૈતન્યાનંદસ્વામીને બોલાવીને અંતિમ સંદેશો આપતાં કહ્યું, ‘ગણા સુધીનું ઘડતર મેં કર્યું છે, બાકીનું હવે જૂનાગઢના જોગી કરશે.’ બધા સેવકોએ રડતા હૃદયે કાકલૂદી કરી, ‘અમારા ઉપર કૃપાદષ્ટિ રાખજો.’

દાસત્વનાસ્વરૂપ સમાન ગોપાળાનંદસ્વામી સહજ બોલી ઊઠ્યા, ‘અત્યારે દષ્ટિ તો જૂનાગઢના જોગી તરફ જ હોય.’ મરણિયા શિષ્યોની પણ મહોબત ન રાખતાં સ્પષ્ટ કહી દીધું.

ગોપાળાનંદસ્વામીનું કેવું દાસત્વ ! એમને સંભારતાં ભગવાન સ્વામિનારાયણે વચનામૃતમાં લખ્યું, “ગોપાળાનંદસ્વામી તો દાસત્વભક્તિને વરેલા છે.”

દાસત્વની સૂઝ આપતાં વચ. ગ.પ્ર.-૫૮માં મહારાજ કહે છે, “પાકો હરિભગત થયાનો તો એ જ ઉપાય છે જે, પરમેશ્વરના દાસનો ગુલામ થઈને રહે અને એમ જાણે જે, ‘એ સર્વ ભક્ત મોટા છે ને હું તો સર્વથી ન્યૂન છું.’ એમ જાણીને હરિભક્તનો દાસાનુદાસ થઈ રહે.”

ગુણાતીતજ્ઞાનનું medium મિડિયમ દાસત્વ છે, આપણે પણ આ જ માર્ગે જઈ સત્પુરુષના હૃદયમાં સ્થાન પ્રાપ્ત કરવાનું છે.

★....★....★

(૨૩) મહારાજનું અંતરતમ રહસ્ય

ગુણાતીતાનંદસ્વામીની વાતોમાં એટલે લખ્યું, ‘સેવા થાય તો કરવી, અસેવા ના કરવી.’ અસેવા એટલે અભાવ, અવગુણ, ભાવફેર.

ભગવાન સ્વામિનારાયણ, :-

- જેના નિમિષમાત્રનું દર્શન અઘના ઓઘ ઓગાળી નાંખે,
 - જેની એક minute મિનિટની સેવા નિષ્કામી કરી દે,
 - જેના ચરણસ્પર્શથી અનંત પંચવિષયોના રસ અને રાગ ખતમ થઈ જાય,
 - જે પોતાના સંકલ્પે ભાગવતીતનુ બક્ષિસમાં આપી દે,
- એવા પરાત્પર નારાયણ સહજાનંદસ્વામીની ૧૮-૧૮ વર્ષ સુધી દેહની પરિચર્યા કરનાર લાલા પાળાએ પણ ભગવાનના હૃદયના પાત્ર સમાન, ગોપાળાનંદ સ્વામીનો દ્રોહ કર્યો તો એ ભૂતયોનિને પામી ગયો.

એટલે જ સાધકે મહારાજ ને શું ગમે છે ને શું નથી ગમતું એનો નિરંતર વિચાર રાખવો.

મહારાજને શું ગમે છે ?

→ સંપ-સુહૃદભાવ-એકતા.

→ ભજન સ્વાધ્યાય.

→ ગુણગાન.

મહારાજને શું નથી ગમતું ?

→ અભાવ-અવગુણ.

અભાવ આવશે એટલે દ્રોહ થશે. દ્રોહ થશે એટલે મનુષ્યભાવ આવશે.

→ ભગવાનને નિરાકાર કહે તે.

→ કર્તાહર્તા ન માનીએ તે.

આપણે કર્તાહર્તા નહિ થવાનું, ભગવાન એક જ કર્તાહર્તા છે.

એટલે આપણે જાગ્રત રહેવાનું કે, જ્યાં અભાવ-અવગુણની વાત થતી હોય ત્યાંથી પોતાના આત્માની રક્ષા માટે ઊભા થઈને જતું રહેવું.

★....★....★

(૨૪) સર્વત્ર ખેલનાર એક તું

૨૧ વર્ષની નાની ઉંમરે એક દીકરી દાદા ખાચરના દરબારમાં ભગવાન ભજવા માટે આવી છે. મહારાજ લાડુબા અને જીવુબાને બોલાવીને, એ દીકરીને સોંપતાં કહે છે, “તમે આને સાચવજો.” એ દીકરીને સૂચન કરે છે, “બેટા, બન્ને બાની સેવા કરજે.”

એ દીકરી મહારાજની આજ્ઞા શિર પર લઈને બાની સેવામાં ભક્તિપૂર્ણ હૃદયથી ગૂંથાઈ ગઈ. વડીલ બહેનોની ખૂબ મર્યાદા રાખે અને પ્રભુના ભાવથી એમનો સ્વીકાર કરે. એ દીકરીનું હૃદય અને જીવન એવાં સરસ હતાં કે પ્રભુની એના તરફ એક મીઠી દૃષ્ટિ સહજ રહેતી.

એક દિવસ મહારાજ લાડુબા ને જીવુબાને ત્યાં જમવા પધાર્યા. એ દીકરી મહારાજને પીરસતી હતી. મહારાજ એની ભક્તિ જોઈને રાજી થઈ ગયા. મહારાજ કહે, “બેટા, તારે મને રોજ પીરસવાનું.” મહારાજ જ્યારે જમવા આવે ત્યારે એ દીકરી પીરસવા જતી. મહારાજ રાજી થઈને એ દીકરીને પ્રસાદ આપતા, આનંદ કરાવતા. પ્રભુ એ રીતે એના આત્માને આગળ લઈ રહ્યા હતા.

પ્રભુની એ દીકરી સાથે સહજ દેખાતી રસબસતા અને પ્રીતિથી દરબારગઢમાં ઈર્ષ્યાનું વાતાવરણ સર્જાયું. લાડુબા અને જીવુબા વિચાર કરવા લાગ્યાં કે, હવે પ્રભુ આપણા હાથની સેવા ગ્રહણ નહિ કરે. એટલે એ બન્નેએ નક્કી કર્યું કે, જ્યારે મહારાજ જમવા પધારે ત્યારે કોક સેવાના નિમિત્તે એને દરબારગઢથી દૂર મોકલી દેવી.

બીજે દિવસે મહારાજ દરબારગઢમાં જમવા પધાર્યા ત્યારે બહેનોએ એને ગૌશાળાની સેવા કરવા મોકલી દીધી. દીકરી તો કાંઈ હરખ-શોક કર્યા વગર બાની આજ્ઞા પાળવા સેવામાં મંડી પડી. મહારાજ આવ્યા અને પૂછ્યું, “એ દીકરી ક્યાં ગઈ ?” ત્યારે બન્ને બા બોલી ઊઠ્યાં, ‘એ હમણાં જ ગૌશાળાની સેવા કરવા ગઈ છે.’

પ્રભુએ એ દીકરીને સંભારીને એના ગુણ ગાયા. દરબારગઢની બહેનો ઈર્ષ્યાના કારણે એ વાતને સહન કરી શક્યાં નહિ. બીજે દિવસે મહારાજના થાળના સમયે બહેનોએ એ દીકરીને બજારના કોઈ કામ માટે બહાર મોકલી દીધી. અંતર્યામી ને સર્વજ્ઞ પુરુષ બાના ઓરડે જતા હતા તે રસ્તામાં એ દીકરી મળી ને પૂછ્યું, “બેટા, તું અહીં કેમ ?” એણે જવાબ આપ્યો, ‘જીવુબાએ શાકભાજી લેવા મને મોકલી છે.’ આ રોજનો ક્રમ થઈ ગયો. દરરોજ મહારાજ દરબારગઢની બહાર મળે અને એ ખાનદાન દીકરી દરરોજ કંઈક જુદું જુદું બહાનું બતાવે; પણ દરબારગઢમાં એની થતી ઉપેક્ષાનો અણસાર પ્રભુને એણે આવવા દીધો નહિ.

સાતમા દિવસે મહારાજની અંતર્યામી વેધક દટિ સામે એ દીકરી કાંઈ બહાનું બતાવી ન શકી. ત્યારે એટલું જ બોલી, ‘મહારાજ ! ઉપેક્ષા કરનાર પણ તમે અને મને મંદિરની બહાર કાઢી મૂકનાર પણ તમે જ છો ને ? જ્યાં તમે જ સર્વત્ર ખેલી રહ્યા છો ત્યાં હું કોનો આકાર જોઈને અભાવ લઉં ?’

આ સાંભળતાની સાથે જ ભરબજારમાં પ્રભુએ દીકરીને આશીર્વાદ આપ્યા. ૨૧વર્ષની ઉંમરે મૂર્તિનું સુખ બક્ષિસમાં આપી દીધું. જ્યારે મહારાજ સ્વધામ જવાના હતા ત્યારે નવ મહિના પહેલાં એ દીકરીને ધામમાં લઈ ગયા. અનંત બ્રહ્માંડની ઉપેક્ષા કરીને ભક્તને અર્થે જીવે એનું નામ સહજાનંદ !

નહિ મન, નહિ બુદ્ધિ બધું જ બાજુમાં મૂકીને કેવળ પ્રભુના બળે એ દીકરી જીવી; જેથી પ્રભુએ એ દીકરીને એવી પાત્રતા આપી દીધી કે, :-

- જેને જોઈને છાતી ઠરે.
- જેને જોઈને ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણ પાછાં વળી જાય.
- જેને જોઈને હાશ થઈ જાય.
- જેને જોઈને ખૂબ આનંદ થઈ જાય.
- જેને જોઈને એક આધ્યાત્મિક સૌંદર્ય બક્ષિસ આપવાનું દિલ થઈ જાય.

સરળતા એ સર્વે ગુણનો રાજા છે. ઉપેક્ષામાં પણ મીઠાશ ના ગઈ તો ૨૩ વર્ષની ઉંમરે મહારાજે એમની ગોદમાં બેસાડી દીધી.

★.....★.....★

(૨૫) નંદકુંવરબાની નિરપેક્ષ ભક્તિ.

ગઢડાની ધરતી પર નંદકુંવરબા નામની દીકરી હતી. ૨૧ વર્ષનું ટાબોરિયું. એ દીકરી નાની હતી પણ ખૂબ સૂઝવાળી હતી. ભગવાન સ્વામિનારાયણ બહેનોને વાતો કરવા જાય ત્યારે બે ને બહુ યાદ કરે, ઝમકુબા અને નંદકુંવરબાને.

જીવુબાએ ભગવાન સ્વામિનારાયણને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે, ‘આ દીકરી જ્યારથી આવી છે, ત્યારથી હસતી ને હસતી રહે છે, એને તોબરો જ ચઢતો નથી ?’

એ નંદકુંવરબાને એક સાથે ૧૭ જણા આજ્ઞા કરે, તોય હસતાં ને હસતાં બધાની આજ્ઞા પાળે, પણ ક્યારેય કોઈના વિશે ભાવફેર થવા ના દે.

એક દિવસ જીવુબાએ નજીવી વાત માટે એને ખૂબ ઠપકો આપ્યો. તો એટલું જ બોલ્યાં કે, ‘બહુ મોટી ભૂલ થઈ ગઈ છે, તમે મને સૂઝ આપજો. મારે તો તમને રાજી કરી લેવાં છે. તમે રાજી થઈ જાવ તો મહારાજ રાજી થઈ જાય. તમે કુરાજી થાવ તો મહારાજ કુરાજી થઈ જાય.’

ભગવાન સ્વામિનારાયણ કોક વખત મૂળજી બ્રહ્મચારીના રસોડે જમે, કોક વખત લાડુબા-જીવુબાના રસોડે જમે. એટલે જીવુબા-લાડુબાનો વારો હશે ત્યારે મહારાજ જમવા ગયા. પોતાના ધાળમાંથી પ્રસાદ આપતાં મહારાજ કહે, “લો નંદકુંવરબા, જાવ ભગવાનના સુખે સુખિયાં થઈ જશો.” આ સાંભળી લાડુબાને સંકલ્પ ઊઠ્યો, ‘આ છોકરીને કેવા આશીર્વાદ મળ્યા ! આપણે તો ૩૦ વર્ષથી સાથે જ છીએ, આપણને આવા આશીર્વાદ ક્યારે મળશે ?’

લાડુબા બુદ્ધિશાળી હતાં. એમણે તરત જ પ્રશ્ન પૂછ્યો, ‘મહારાજ ! આ નાના ટાબોરિયાંએ એવું તે શું કર્યું કે આપે અંતરના આશીર્વાદ આપ્યા ?’ ત્યારે મહારાજે કહ્યું કે, “તમે બધી જ સાંખ્યયોગી બાઈઓ એને ઠપકો આપો છતાં પણ તમારા કોઈનોય અવગુણ ન લેતાં એ એટલું જ વિચારે છે કે, ‘મારા મહારાજ કેવા કુરાજી થતા હશે ?’ એ આવી ત્યારથી તમારામાં પ્રભુ જ જુવે છે; પણ એને જીવુબા કે લાડુબા નજરમાં આવતાં નથી. જો જીવુબા કુરાજી થશે તો મહારાજ કુરાજી થશે. જો લાડુબા રાજી થશે તો મારા મહારાજ રાજી થશે. એની ભાવનાને તમે સમજજો.”

ત્યારે લાડુબાએ કહ્યું, ‘અમારે આના જેવું હસતાં રહેવું હોય તો શું કરવું જોઈએ ?’ મહારાજે તે વખતે જવાબ આપ્યો નહિ; પણ લાડુબા એનો જવાબ લેવા કૃતનિશ્ચયી થયાં.

એ વખતે મહારાજે એક રીત રાખેલી કે, સુદમાં જીવુબા રસોઈ બનાવે ને વદમાં લાડુબા. આ વખતે સુદ હોવા છતાં લાડુબાએ જીવુબાને કહી દીધું કે, મારે મહારાજ પાસે આ વાતનો જવાબ જોઈએ છે કે, ‘જેવા તમે નંદકુંવરબા પર રાજી છો એવા અમારા પર ક્યારે ?’

મહારાજ તો જીવુબાનો રસોઈનો વારો હતો તેથી એમના રસોડે જઈને બિરાજમાન થઈ ગયા. જીવુબા કહે, ‘મહારાજ ! આજે લાડુબાએ રસોઈ બનાવી છે, તેથી એમના રસોડે જમવા જવાનું છે.’

મહારાજે ચરિત્ર કર્યું કહે, “અમારે કોઈનુંય જમવું નથી. અમારે ગઢડામાં જ રહેવું નથી.” આમ ગુસ્સો ગ્રહણ કરીને રાધાવાવ જઈને બેઠા. લાડુબા, જીવુબાને ખૂબ દુઃખ થયું તેથી તેઓ મહારાજને મનાવવા રાધાવાવ પહોંચી ગયાં.

લાડુબા કહે, ‘મહારાજ ! રોટલા લાવ્યાં છીએ. અમારી ભૂલ થઈ ગઈ. સુદમાં તો જીવુબાને રસોડે જ જમવું જોઈએ; પણ મારે જવાબ માગવો હતો એટલે મેં હકદાવો કર્યો. હવે હું આવી ભૂલ નહિ કરું; પણ તમે મારી ઉપર રાજી રહેજો.’ મહારાજ કહે, “હવે અહીંથી જલ્દી ચાલો મૂળજી બ્રહ્મચારી, આ ડોશીઓની ગંધ જોઈતી નથી. ઉઠાવો આ કમંડળ.” ડોશીઓએ પૂછ્યું, ‘મહારાજ ! અમે કેવું વર્તીએ તો તમે પાછા આવો ?’ ત્યારે ધીમે રહીને કહે, “નંદકુંવરબા મને બોલાવવા આવે તો આવું.”

જીવુબા કહે, ‘એ છોકરી હસતી જ રહે છે એણે મહારાજનો રાજીપો લીધો છે, એને બોલાવો.’ એટલે નંદકુંવરબા આવ્યાં. ‘મહારાજ ! આપ તો કૃપાનિધાન છો. આપને રિસાવાપણું હોય નહિ પણ અમારા પર કૃપા કરીને દરબારગઢમાં પાછા આવો.’

નિરપેક્ષ હૈયાના આંદોલનો પ્રભુના અંતર સુધી પહોંચે છે. નંદકુંવરબા આવાં નિરપેક્ષ સાધક હતાં. તેથી જ મહારાજની મીઠી દષ્ટિ આજીવન નંદકુંવરબા પર રહી હતી.

★.....★.....★

(૨૬) સત્પુરુષનું દર્શન !

ભગવાન સ્વામિનારાયણના વખતમાં કડવીબાઈ નામનાં અનન્ય ભક્ત હતાં. ખૂબ જ શૂરવીર અને જ્ઞાનદાન. કચ્છ-ભૂજની ધરતી પર કડવીબાઈએ પ્રથમ વખત જ ભગવાન સ્વામિનારાયણનાં દર્શન કર્યાં અને વાણી સાંભળી. મહારાજનાં દર્શન થતાંની સાથે સંકલ્પ કર્યો કે, ‘પ્રભુની આવી રસઘન મૂર્તિ મળી, એનાં દર્શન થયાં, એની વાણી સાંભળી, એના સરસ આશીર્વાદ મળ્યા, હવે એના સિવાય મારા જીવનમાં કશાયનું સ્થાન ન હોઈ શકે.’

આવા સંકલ્પ સાથે કડવીબાઈનું જીવન બદલાવા માંડ્યું. એમણે નક્કી કરી નાંખ્યું કે, ‘આવા સર્વોપરી પ્રભુ મળ્યા છે તો યોગ્ય રીતે જ મારી ઇન્દ્રિયોને વાપરવી. પ્રભુને સંભારીને એ રાજ થાય એ રીતે જ જીવન જીવવું.’

પૂર્વનાં મુમુક્ષુ આત્મા હતાં તેથી એક જ વખતનાં દર્શન આ દઢ થઈ ગયું કે, :-

- રાજ કરવા જેવા આ એક ભગવાન છે.
- હવે જીવનનું અંતિમ લક્ષ આ ભગવાન છે.
- એના ગમતામાં વર્તવું એ જ મારી સાધના છે.

કડવીબાઈ ભગવાન સ્વામિનારાયણના રંગે રંગાતાં જાય છે, આ વાતની સમાજને ખબર પડી. સગાં-સંબંધી અને સમાજે આ વાતનો વિરોધ કર્યો. તેમની ઉપેક્ષા કરતાં કહે, ‘નવાઈની ભક્તાણી થઈ ગઈ છે ! ફરજનું ભાન જ નથી. પ્રભુએ શું ઘણીને દુઃખી કરવા જન્મ આપ્યો છે ?’ ઘણા પ્રકારના શબ્દો સમાજમાંથી સાંભળવા મળતા. ઘરમાં પણ વિરોધનો વંટોળ જાગ્યો. એમના ઘણીએ એમને બહાર જવા માટેનો પ્રતિબંધ મૂકી દીધો. ઘરમાં પણ પજવણી શરૂ કરી. બે ટંક પૂરતું જમવા પણ આપે નહિ ને ઉપરથી માર મારે; પણ હરિનું ભજન જેનો આનંદ, એવાં કડવીબાઈને હવે કોઈ દુઃખ એમનાં મન સુધી પહોંચી શકે એમ હતું નહિ. એમણે ભજન ચાલુ જ રાખ્યું. આખો દિવસ એક જ પંક્તિ મહારાજને સંભારીને ગાયા કરે. ‘તમે આવો તો અમે રાજ રહીએ રે.’ એમના ઘણીથી આ સહન ના થાય અને મનમાં ડર રહ્યા કરે કે, ‘મને મૂકીને જતી રહેશે તો ?’ તેથી રાત્રે કડવીબાઈ જ્યારે સૂઈ જાય ત્યારે એમના હાથ ઉપર પોતાના ખાટલાનો પાયો મૂકીને સૂઈ જાય !

આટલાથી જ્યારે કડવીબાઈનું ભજન અટક્યું નહિ ત્યારે એક વખત કડવીબાઈને ગુસ્સામાં આવીને ઢોર માર માર્યો અને બોલી ગયો કે, ‘જા આજથી તું મારી ઘરવાળી નથી.’ કડવીબાઈને તો આટલું જ જોઈતું હતું. તરત જ હાથનાં બલોયાં (બંગડીઓ) તોડી નાખી અને રાજ થકાં બોલ્યાં કે, ‘આજથી તું મારો ભાઈ-બાપ.’

સાડાત્રણ વર્ષ ચારે બાજુ ભયંકર ઉકળાટ હોવા છતાંય એમના ધ્યેયમાંથી એ વિચલિત ન થયાં. એમની આંતરિક શીતળતા ગઈ નહિ કારણ એટલું જ હતું કે, એ દિલથી માનતાં હતાં કે,

- મારો બાપ વ્યવસ્થિત છે.
- એના દરબારગઢમાં મારું સ્થાન નક્કી છે.
- એ મને સ્વીકારશે જ.
- એનું નામ મુમુક્ષતા કહેવાય.
- એનું નામ નિષ્ઠા કહેવાય.
- એનું નામ એકાંતિક કહેવાય.

એ જ રાત્રે મહારાજે એને દર્શન આપ્યાં અને કહ્યું કે, “આવતી કાલે ખૂબ વરસાદ આવશે. ભાદર નદીમાં બે કોઠે પૂર આવશે. એ વખતે તું ઘરેથી દોડીને નીકળી જજે. નદીમાં જ્યાં તને અમારી મૂર્તિનું દર્શન થાય ત્યાં પાણીમાં તું ઝંપલાવી દેજે.”

મહારાજના કહ્યા પ્રમાણે બીજે દિવસે ખૂબ વરસાદ થયો. ભાદર નદીમાં પૂર આવ્યું. કડવીબાઈ નદી પાસે આવ્યાં અને જ્યાં પ્રભુનાં દર્શન થયાં ત્યાં જ પ્રભુ પ્યાસી કડવીબાઈએ પડતું મૂક્યું. મહારાજે સીધા જ એમને ગઢપુરમાં ઘેલાના કિનારે લાવીને મૂકી દીધાં. જ્યારે તેઓ દરબારગઢમાં પ્રવેશ્યાં ત્યારે મહારાજે ખૂબ રાજ થઈને સાંખ્યયોગી બહેનોના ટોળામાં મૂકી દીધાં અને ‘રામબાઈ’ નામ આપ્યું.

કડવીબાઈને પ્રભુનું સાચું દર્શન કરતાં આવડ્યું.

સત્પુરુષનું દર્શન એટલે :-

- જ્યાં આપણે દેહને ભૂલી જઈએ.
- ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણ એ મર્માંગી મૂર્તિના આકારે થઈ જાય.
- મન બીજું ચિંતવન કરવાને અસમર્થ થઈ જાય.
- અહમ્નો આનંદ પ્રભુ બની જાય.
- હેત, માયા, દયા, પ્રીતિએ કરીને મન ખેંચાય જ નહીં.
- એક જ સંકલ્પ ઊઠે, હું સેવક, તું સ્વામી.

★.....★.....★

(૨૭) નિષ્કામધર્મ પ્રત્યેની રુચિ

ભડલીના ભાણ ખાયરને ગઢડાના દાદા ખાયર સાથે દુશ્મનાવટ હતી. સંજોગોને આધીન ભગવાન સ્વામિનારાયણને મુક્તાનંદસ્વામી અને નિષ્કુળાનંદસ્વામી સાથે ભડલી જવાનું થયું. મહારાજ ભડલી પહોંચીને એ ગામના પાદરે એક ઝાડ નીચે જ બેઠા. મહારાજે કહ્યું, “ગામમાં નથી જવું, ભક્તોને અહીં બોલાવો. અહીં ગોષ્ઠિ કરીએ.” એવામાં સમાચાર મળ્યા કે, ‘ભાણ ખાયર આપનાં દર્શન કરવા માટે આવે છે.’ એ ભાણ ખાયર પ્રભુના ભક્તના દુશ્મન હતા. દાદા ખાયરની જમીનનો બધો બાજરો ને ઘઉંનો મોલ પાક્યો હોય એ બધું જ એ લૂંટી જતા હતા. મુક્તાનંદસ્વામીએ મહારાજને સમાચાર આપ્યા કે, ‘ભાણ ખાયર આવે છે.’ મહારાજ કહે, “એને કહી દેજો કે, પ્રભુ ધ્યાનમાં બેઠા છે, ૬ કલાક સુધી ઊઠશે નહિ.”

ભગવાને સંકલ્પ કર્યો હતો કે, “ભક્તનો દુશ્મન એ મારો દુશ્મન, મારે એનું ડાચું જોવું નથી.” એટલે મોઢે-માથે ઓઢીને બેસી ગયા. ભાણ ખાયર આવ્યા, ‘પ્રભુ મને દર્શન નહિ દે ?’ મુક્તાનંદસ્વામીએ કહ્યું કે, ‘જ્યારે ધ્યાનમાં બેસે છે ત્યારે ૬ કલાક વગર ઊઠતા નથી. એવો એમણે નિયમ લીધો છે. ગઢડાના દરબારમાં પણ ઊઠતા નથી. સાંજે તમને બોલાવીશું.’ ભાણ ખાયરે કહ્યું, ‘જ્યારે પ્રભુ ઊઠશે ત્યારે દર્શન કરીને પછી જ ખીચડી ખાઈશું.’

બ્રહ્માનંદસ્વામી બહુ હોશિયાર. એમણે વિચાર્યું કે, મહારાજને લાવવા કેવી રીતે ? એક બાબુ ભાણ ખાયરે દર્શનની ઇચ્છા રાખી છે, બીજી બાબુ પ્રભુએ દર્શન ન દેવાં એવો સંકલ્પ કર્યો છે. હવે કરવું શું ? પછી મહારાજના કાનમાં જઈને બ્રહ્માનંદસ્વામી બોલ્યા, ‘મહારાજ ! ભાણ ખાયરે નિષ્કામધર્મ ધારણ કરેલ છે.’ અને જ્યાં નિષ્કામધર્મની વાત કરી, ત્યાં પ્રભુએ ફટાકું લઈને મોં પરથી પછેડી કાઢી નાંખી. ઊભા થઈ ગયા અને ભેટયા. મહારાજે ભાણ ખાયરને કહ્યું, “હવે અમે અમારા રસ્તે જઈએ છીએ, તમે જાવ.” ભાણ ખાયર કહે, ‘મહારાજ ! જમીને જવું પડે.’ મહારાજ કહે, “ફરી આવીશ.”

અહીં પ્રભુએ રુચિ દેખાડી કે, જે નિષ્કામધર્મ ધારણ કરીને વર્તે છે એ પ્રભુના હૃદયમાં વસે છે. ભગવાનને દર્શન નહોતાં દેવાં પણ દર્શન દીધાં. ભગવાન સ્વામિનારાયણે ૫૦૦ પરમહંસોને કારિયાણીની ધરતી પર દીક્ષા આપી હતી ત્યારે પણ કહ્યું હતું કે, “શુદ્ધ જીવન જીવવાનો સંકલ્પ ના હોય તો તમે અમને દર્શન દેશો નહિ, તમારું મોંદુ અમને દેખાડશો નહિ.”

★....★....★

(૨૮) સંબંધ એ જ પુણ્યોદય

બાપાએ ગઢડાના ઘુમ્મટ નીચે વૈશાખ સુદ નોમ, રાત્રિના ૮ વાગ્યાનો સુમાર હશે ત્યારે અમને સરસ વાત કરી હતી. એ પ્રસંગની વાત કરું છું. એ પ્રસંગ મેં ૧૦૦ વખત વાગોળ્યો હશે.

Latrine લેટ્રીન જઈ તોપણ વાગોળું, જમવા બેઠો હોઈ તોપણ વાગોળું, ઓડના ફદિયા લાડુ બાબુમાં હોય તોપણ વાગોળું.

નિંગાળાથી ગઢડાની વચ્ચેના ગામમાં ભગવાન સ્વામિનારાયણ એક ઘરમાં સામેથી ગયા અને એ દંપતી સાથે રોટલો ને મરચું જમ્યા.

મુક્તાનંદસ્વામીએ મહારાજને પૂછ્યું, ‘એ બન્નેનાં એવાં ક્યાં પુણ્ય કે, પ્રભુ તમે સામેથી ગયા ?’ ત્યારે મહારાજે રહસ્યની વાત કરી કે, “આ દંપતીએ ૧૦૦ જન્મથી શુદ્ધ નિષ્કામધર્મ પાળ્યો છે.”

- એ બન્નેનાં પુણ્ય જાગ્રત કરવા.
 - કલ્યાણના માર્ગે ચઢાવવા.
 - પોતાની મૂર્તિનો અદ્ભુત સંબંધ થાય તે માટે.
- પ્રભુ કૃપાએ કરીને સામેથી ગયા.

એમની તપશ્ચર્યાના ફળસ્વરૂપે મહારાજ નથી ગયા. આ નાનકડા પ્રસંગને હજારો વખત વિચારી શકાય. હૃદયને વિશે અક્ષરબ્રહ્મનો પ્રવાહ નિરંતર વહેતો જ રહે છે; પણ અહંતા ને મમતાના કરોડો જન્મના પાશ નીચે એ ઢંકાઈ ગયો છે.

અક્ષરપુરુષોત્તમની શુદ્ધ ઉપાસના સિવાય, :-

- ક્યારેય કોઈપણ સંજોગોમાં દુનિયાના કોઈપણ સાધકનો સાત્ત્વિક અહંકાર નીકળે જ નહીં.
- કોઈની વાણીમાં અથવા હલન-ચલનમાં દાસત્વ ક્યારેય પ્રગટે જ નહીં.
- શુદ્ધ નિષ્કામધર્મ સહજ બને નહિ, શક્ય જ નથી.
- ધરતીની કોઈપણ વ્યક્તિ નિષ્કામી ના થઈ શકે, નિર્માની ના થઈ શકે.

અક્ષરબ્રહ્મની અનિવાર્યતા ત્યાં છે. નિષ્કામધર્મ એક દિવસ તો પાળી જોજો !

બન્ને ૧૦૦ જન્મથી શુદ્ધ બ્રહ્મચર્ય પાળતાં હતાં અને કોક કર્મને આધીન સાથે જ આવતાં હતાં. ૧૦૦ જન્મ સુધી સાથે રહ્યાં. કેટલી તપશ્ચર્યા હશે ? કેટલો વય. ગ.પ્ર.-૧૮નો વિવેક હશે ? કેટલું શુદ્ધ સાત્ત્વિક જીવન હશે ? કેટલી ભક્તિમાં ડૂબી ગયેલી વ્યક્તિઓ હશે ? જેના ફળસ્વરૂપે અવ્યક્તમાં પણ સંકલ્પ-એષણાઓ નહિ. કોઈ કામનો સંકલ્પ નહિ. કેવું જીવન હશે ? એમના આત્માની height હાઈટ કેટલી કક્ષાની હશે ? કેટલા બળવાળા એ આત્મા હશે ? આટલું હોવા છતાંય એ couple કપલનું પુણ્ય જાગ્રત નહોતું થયું છતાંય પ્રભુ ત્યાં પહોંચી ગયા, એમની તપશ્ચર્યાનું ફળ આપવા. તો આપણને કેટલી વારમાં એ નિષ્કામધર્મ સિદ્ધ કરાવી આપે ? ખૂણામાં બેસીને વિચાર કરજો.

★.....★.....★

(૨૯) સંબંધ એક સહજાનંદ

ભગવાન સ્વામિનારાયણ સારંગપુરમાં બિરાજમાન હતા. મહારાજ કહે, “આપણે આખા ગામને જમાડવું છે, આખા ગામનો વારો ગોઠવો.” ભગવાન સ્વામિનારાયણે ગામને જમાડ્યું તો ખરું પણ વ્યક્તિગત દરેકને ધબ્બો મારીને ભેટ બી આપી. એટલામાં બહારગામના છ નટ જે એ ગામમાં એમનો કોઈ વેપાર કરતા હશે એ પણ આવ્યા. એટલે મુક્તાનંદસ્વામીએ મહારાજને કહ્યું, ‘આ નટ સારંગપુર ગામના નથી.’ ત્યારે મહારાજે શબ્દ સરસ વાપર્યો, “પણ અમારા છે.” બરોબર વિચારજો.

ભગવાન સ્વામિનારાયણે એ છ નટને ધબ્બા માર્યા અને છએ છને બે-બે કોરી ભેટ આપી. પછી મહારાજ મુક્તાનંદસ્વામીને કહે, “હે મુક્તાનંદસ્વામી, વર્ષો પહેલાં અમારા ગુરુ રામાનંદસ્વામી જ્યારે પ્રસાદ વહેંચતા હતા ત્યારે એમના હાથમાંથી પ્રસાદ નીચે પડી ગયો હતો. અને એ પ્રસાદ છ કીડીઓએ નીચેથી ખાધો હતો. અને એ પ્રસાદ ખાવાના ફળસ્વરૂપે આજે એ કીડીમાંથી નટ થયા છે. એક દિવસ આપણી આગળ આવીને આપણને આનંદ કરાવશે.”

કીડીઓની લખચોર્યાશી યોનિ ઊડી ગઈ, કેવો અદ્ભુત સંબંધ ! અને ભગવાન સ્વામિનારાયણનો કેવો સરસ શબ્દ નીકળ્યો, “અમારા છે.” પૂરું થઈ ગયું.

★.....★.....★

(૩૦) મહાપ્રભુની સર્વોત્તમ કરુણા

પ્રભુને આપણાં અહંતા ને મમતા, રાગ ને દ્વેષ સાથે ભયંકર દુઃખનાવટ છે. ભગવાન બહુ ઝેરીલા છે, ભયંકર ઝેરીલા. ગઢડાની ધરતી પર લક્ષ્મીવાડીએ એક ઘોડીને પાટુ મારવાની ટેવ હતી. તો મહારાજ એ ઘોડીની પાછળ પડી ગયા. મહારાજ પેલી ઘોડીના પગે આમ લાકડી અડાડે એટલે ઘોડી પગ પછાડે. ફરી લાકડી અડાડે ને પેલી ઘોડી પગ પછાડે.

પછી મહારાજને જમવાનો સમય થયો એટલે હરિભક્ત મહારાજને બોલાવવા આવ્યા. મહારાજ કહે, “અહીં આવીને તું બેસી જા. મારી સેવા તું સંભાળી લે પછી હું જમવા જઈ.” એમ પેલાને સેવા સોંપીને મહારાજ જમવા ગયા; પણ મહારાજે એનો પગ સૂજી ગયો ત્યાં સુધી લાકડી અડાડવાનું મૂક્યું નહિ. તે સાંજ પડતાં ઘોડીનો પગ સૂજી ગયો એટલે પગે લાકડી અડાડે તો પણ ઊંચો કરી શકે નહિ. ઘોડી પાટુ મારતાં આજસી ગઈ ત્યારે મહારાજે લાકડી અડાડવાનું છોડ્યું; પણ એ એના પરની ભગવાનની કરુણા હતી. એનો પાટુ મારવાનો સ્વભાવ મુકાવવો હતો તો મુકાવીને જ રહ્યા. પ્રસંગ સામાન્ય છે છતાંય અસામાન્ય છે. જે જેટલો વહેલો સરળ એ એટલો વહેલો સુખી. બધાનો માર ખાવો પણ ભગવાનનો માર ના ખાવો.

★.....★.....★

(૩૧) આત્મીયતા સર્વે રોગની દવા

ભગવાન સ્વામિનારાયણે વચ. ગ.મ.-૩૭માં કહ્યું, “ગીતાનો જ્ઞાની પણ પ્રકૃતિ સરખું આચરણ કરે.” મહારાજના વખતના એ વડીલ સંતોને આત્મીય થવાનો સંકલ્પ નહિ ઊઠ્યો હોય, એ ભગવાનની પરાવાણીનો ખ્યાલ નહિ આવ્યો હોય, એ કથાવાર્તા વાગોળી શક્યા નહિ; કારણ કે, ગુણાતીતાનંદસ્વામી ને ગોપાળાનંદસ્વામી જેવા સાધુનો સમાગમ નહિ કર્યો હોય.

જ્યારે ભગવાન સ્વામિનારાયણે સ્વરૂપાનંદસ્વામીને ગુમડું મૂકીને મૂર્તિ ખેંચી લીધી ત્યારે એ તરત જ દેહમાં આવી ગયા. મૂર્તિનું સુખ હતું ત્યાં સુધી ગુમડાનું દર્દ જણાયું નહિ. મનના platform પ્લેટફોર્મ પર જ્યારે દર્દ આવ્યું ત્યારે આંખમાં આંસુ આવ્યાં. મહારાજ પાસે પહોંચ્યા. ‘મહારાજ ! સહન થતું નથી.’ અને ત્યારે ભગવાન સ્વામિનારાયણે એટલું જ કહ્યું, “દાદા ખાચરના નળિયાશનું ધ્યાન કરો.” મહારાજ એ કહેવા માગતા હતા કે, “હે સ્વરૂપાનંદસ્વામી, સંબંધે જીવો. સંબંધવાળા સાથે આત્મીય થઈને જીવો. સંબંધવાળા સાથે નહિવત્ xero ઝીરો થઈને જીવો.”

સ્વરૂપાનંદસ્વામી મૂર્તિસિદ્ધ પુરુષ હતા, પણ આત્મીયતા અલગ ચીજ છે. ગમે તેટલી અંતરયામી શક્તિ હોય, ગમે તેટલા ગુણ આવી ગયા હોય પણ ભગવાનના ભક્ત સાથે તમે આત્મીય ના બનો તો બધા જ ગુણો બંધનરૂપ છે. ગુણાતીતાનંદસ્વામીની વાતોમાં વાત લખી છે, ‘ત્યાગ, વૈરાગ્ય, નિયમ, ધર્મની કેટલીક વાત કરીને ભગવાનના ભક્તમાં આત્મબુદ્ધિ ને પ્રીતિ એ જ સત્સંગી છે.’ આ મારા અંગની વાત છે. મને બહુ ગમે. મેં વાતો મોઢે કરી ત્યારે આ વાત પહેલાં મોઢે કરી હતી.

★.....★.....★

(૩૨) અપમાન પાછળની કરુણા

માંગરોળની ધરતી પર આનંદજી સંઘેડિયાના ઘરે મહારાજ પધાર્યા હતા. એક દિવસ મહારાજ કહે, “આનંદજી, તારી ઘરવાણીનો ત્યાગ કર અથવા અમારો ત્યાગ કર.” આનંદજીભાઈ કહે, ‘મહારાજ ! ઘરવાણીનો ત્યાગ કરું તો રોટલા કોણ ઘડી આપે ? અને તમારો ત્યાગ કરું તો કલ્યાણ ના થાય.’ ત્યારે મહારાજ કહે, “જોયું, હવે અમારું પણ માનતો નથી.” મહારાજે ચરિત્ર કર્યું. ભક્ત પણ એવા હતા સામે. “અમારું માનતો નથી ! હવે અમે અહીંયાં નહિ રહીએ.” પછી મહારાજે સહુ સત્સંગીઓને કહ્યું કે, “આનંદજીને મંદિરમાં પેસવા દેશો નહિ ને આવે તો હડ કૂતરી^૧ એમ બોલીને તિરસ્કાર કરજો.” એમ કહીને મહારાજ બીજે ગામ પધાર્યા.

પછી હંમેશાં આનંદજીભાઈ મંદિરે દર્શન કરવા આવે એટલે સહુ હરિભક્તો શ્રીજી મહારાજની આજ્ઞા પ્રમાણે હડ કૂતરી^૨ એમ કહે. તે બધું મૌન રાખી સહન કરતા હતા ને મંદિરની ખડકી પાસે ઊભા રહીને દર્શન-આરતી-ધૂન-કીર્તન કરી તથા સહુ હરિભક્તોના જોડા પોતાના

કપડાથી લૂછી સાફ કરીને વ્યવસ્થિત ગોઠવતા હતા. આ પ્રમાણે કરતાં કરતાં છ મહિના વીતી ગયા.

પછી મહારાજ પાછા પધાર્યા ત્યારે આનંદજીભાઈ બધાના જોડા લૂછીને ગોઠવતા હતા. મહારાજની સાથે બધા હરિભક્તો હતા તે હડ કૂતરી^૧ એમ કહેવા લાગ્યા. મહારાજ કહે, “આ શું ? આવું કોને કહો છો ?” હરિભક્તો કહે, ‘આપની આજ્ઞાથી આનંદજીભાઈને કહીએ છીએ.’ મહારાજ કહે, “હવે ના કહેશો.” પછી મહારાજ આનંદજીભાઈને કહે, “આનંદજી, તારે કૂતરાનો અવતાર આવે તેમ હતો તે આ અપમાન કરાવીને તારું એ ભૂંડું પ્રારબ્ધ કાઢી નાંખ્યું.”

પણ એ પછી મહારાજે અપમાન કરવાની ના પાડ્યા બાદ પણ એવા દોઢડાહ્યા ભક્તોએ એમને હડ કૂતરી^૨ કહેવાનું ચાલુ જ રાખ્યું. એ સમજણની ક્યાશ, પ્રામિની ક્યાશ જેથી મોટાપુરુષના વચનનો તોલ ના થઈ શક્યો ને કહેવાનું ચાલુ રાખ્યું. પછી તો આનંદજીના જેટલા સ્વભાવ હતા તે બધા પેલા લોકોમાં transfer ટ્રાન્સફર થઈ ગયા અને આનંદજી તો સુખી થઈ ગયો.

‘દાસના દુશ્મન હરિ કે દિ હોય નહિ’ આ પ્રમાણે પ્રભુ અને સંત નિરંતર હિતકારી અને મંગલકારી છે. તેઓની દેખીતી ઉપેક્ષામાં પણ આત્મા સાથેનો અનંતગણો પ્રેમ છુપાયેલો છે; પણ વચ. ગ.પ્ર.-૧૬ પ્રમાણે નિરંતર ગુણ લેતાં આવડી જાય તો ભૂલકુંની યાત્રા ખૂબ સરળ અને સુગમ થઈ જાય.

★.....★.....★

(૩૩) સંબંધ એ જ મોટપ

ભગવાન સ્વામિનારાયણ ગઢપુરની ઘેલા નદીમાં દરરોજ સાંજના નહાવા જાય. એક દિવસ નહાવા પધારતા હતા ને સાથે બધી મંડળી હતી. સુરા ખાયર, દાદા ખાયર, સોમલા ખાયર ને બધા ખાયરો અને પરહંસોની મંડળી સાથે જ હોય અને કીર્તન કરતા કરતા ઘાટ પર જાય.

ભગવાનની આજુબાજુ બધી જ જાતના માણસો હોય. ભગવાનની મશ્કરી કરનારા ગઢડામાં પણ ૬૦% માણસો હતા. એમને જોઈને બધા ખાયરો કહે, ‘મહારાજ ! તમે આખી દુનિયાને સુધારવા જાય છો તો આ લોકોને સુધારોને. તમારી મશ્કરી કરે છે.’ ભગવાન સ્વામિનારાયણ હસતાં હસતાં કહે, “બધા સુધરેલા જ છે. ગઢડાની ધરતી પર છે ને એટલે સુધરેલા જ છે.”

આપણને નહિ સમજાય આ. જે ટીકાયર્યા કરતા હતા, જે ભગવાન સ્વામિનારાયણની ને બધાની મશ્કરી જ કરતા હતા તેમના માટે પણ મહારાજે અદ્ભુત સંબંધયોગની વાત કરી કે, “ગઢડામાં હું છું અને મારા સંબંધે આ પણ અક્ષરધામના જ છે, તમે માનો.” બુદ્ધિ બંધ થઈ જાય એવી વાત છે.

આપણે આવા સંબંધમાં જવું છે. ભગવાન સ્વામિનારાયણનું બોલતો હોય, ગઢડાનો કોઈ દુશ્મન હોય એનું જોવાનો આપણને અધિકાર નથી. ગઢડાનો છે ને, “હું ગઢડાનો ને ગઢડું મારું.” હું ગઢડાને પોતાનું માનું છું તો આ મારા થયા, આપણા દેહ જેટલો પ્રેમ બધાની સાથે કરી લેવો. કેવો અદ્ભુત સંબંધ છે !

અમે બાપાની સાથે ગઢડાની ધરતી પરથી નીકળતા હતા. બાપાની સાથે ૨૦-૨૫ જણા પધરામણીમાં હોય જ. એક જણનો પગ કૂતરા ઉપર પડ્યો તે પેલું ગરમ થઈને ભસવા લાગ્યું. બાપા કહે, “આને દંડવત કરવા જેવા છે.” આવો મહિમા આપણામાંથી નીકળે ? પેલું ગરમ થઈને ભસતું હતું. અમે તો શૂન્ય મનસ્ક થઈ ગયા. અમારો મહિમા બધો બંધ થઈ ગયો. કેવા યોગીજી મહારાજ !

ગઢડાના કૂતરાને દંડવત કરવાનું મન થાય ત્યારે કંઈક મહિમાની શરૂઆત થઈ કહેવાય, :-

- ત્યાર પછી અહમ્ ઓગળે.
- ત્યાર પછી આત્મીયતા સ્થિર થાય.

★.....★.....★

(૩૪) વરદાનનું સાર્થક્ય

ભગવાન સ્વામિનારાયણે અદ્ભુત ચાર વરદાન આપ્યાં. :-

- અન્ન-દાંતને વેર નહિ થવા દઉં.
- અંત અવસ્થાએ દર્શન દઈને તેડી જઈશ.
- કરોડ વીંછીનું દુઃખ મને આવો, મારા હરિભક્તને નહિ.
- કીર્તિ, કાંચન ને કામિનીના રસ ને રાગ રહિતના પવિત્ર પુરુષ થકી હું પૃથ્વી પર અખંડિત રહીશ.

એક પ્રસંગની વાત કરું છું. વિશ્વાસ રાખજો, શ્રદ્ધાથી પ્રસંગને અજમાવજો; પણ માનવી દુઃખી છે એનું કારણ એટલું જ છે અશ્રદ્ધા ને અવિશ્વાસ.

ગોપાળાનંદસ્વામી વડતાલથી નીકળ્યા. ભગવાન સ્વામિનારાયણનો સમાજ વધી રહ્યો હતો એટલે તે વખતે પરમહંસોને બીજા સમાજના સાધુ-સંન્યાસીથી ખૂબ માર પડતો હતો; એટલો માર પડે, ^૨ ભાલમાંથી એમના સંતો સાથે ગોપાળાનંદસ્વામી ચાલીને જતા હતા. ઘનઘોર જંગલ જેવા રસ્તાઓ હતા. બાવળનો કાંટાળો રસ્તો હતો.

ગોપાળાનંદસ્વામી જતા હતા ને બાવા લોકોની જમાત સામે આવી. ગોપાળાનંદસ્વામીનું પતલું શરીર. બહુ પારદર્શક દેહ હતો. અષ્ટાંગયોગની ક્રિયા સિદ્ધ કરેલી એટલે શરીર પાતળું હતું. તે બાવાલોકોની જમાતે ગોપાળાનંદસ્વામીના શરીરમાં શૂળો ભોંકી. સૌરાષ્ટ્રના બાવળની શૂળો આપણા બાવળિયાની કરતાં પાંચગણી જાડી ને કાતિલ હોય; તે પગમાં ભોંકી, ચાલી ના શકે.

હોઠમાં સીવી દીધી, બોલી ના શકે. આંખ આગળ પણ આમ જય સ્વામિનારાયણ. પીઠમાં ભોંકી દીધી, લોહી નીકળે. રડી શકે નહિ ને બોલી પણ શકે નહિ.

એક બાજુ અહીં ભાલના જંગલમાં બપોરના ૧૧વાગ્યાના સુમારે શૂળો ભોંકાય છે અને બીજી બાજુ ભગવાન સ્વામિનારાયણ સભામાંથી ૧૦||વાગે અક્ષરઓરડીમાં જઈને આરામ કરતાં કરતાં મૂળજી બ્રહ્મચારીને કહે, “અહીં આવીને તું મારા શરીર પર રાખ ચોપડ.” મૂળજી બ્રહ્મચારી માટી, રાખ ચોપડે ને ભગવાન સ્વામિનારાયણ રાખ ચોપડાવ્યા જ કરે. આખું શરીર લાલચોળ થઈ ગયું કારણ વરદાન આપેલું કે, “કરોડો વીંછીનું દુઃખ મને આવે, મારા હરિભક્તને નહિ.”

એટલી બધી શૂળો મારેલી કે ગોપાળાનંદસ્વામીને ૧૦૦ માઈલ સુધી કોથળામાં ઊંચકીને લઈ આવવા પડ્યા ! એક બાજુ શૂળો ભોંકાતી હતી ત્યારે બીજી બાજુ ૧૧ વાગે ભગવાન સ્વામિનારાયણ શરીર ઉપર માર સહન કરતા હતા. લાલચોળ શરીર થઈ ગયેલું. મૂળજી બ્રહ્મચારી પૂછે, ‘આ શું થયું છે ?’ મહારાજ કહે, “કાંઈ નથી થયું; પણ તું રાખોડી ઘસ્યા જ કર.” તે દિવસે પાવડર નહોતો. બધો મસાલો ચોપડવાનો નહોતો. બધું scientific સાયન્ટિફિક હતું. પાવડર ચોપડો એના કરતાં રાખોડી સારી છે. પાવડર તમારી બધી system સિસ્ટમ બંધ કરી દે, ને રાખોડી તમારી બધી જ સિસ્ટમ ખુલ્લી કરી દે. Oxygen ઓક્સીજન, carbondioxide કાર્બન-ડાયોક્સાઈડ આવન-જાવન કરે.

ભગવાન સ્વામિનારાયણની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. ૧૨ વાગ્યા ને જીવુબા લાડુબા જમવા બોલાવવા આવ્યાં પણ મહારાજ કહે, “હમણાં નહિ, મારા સાધુ આવ્યા પછી સાથે જમવા બેસાડીશ ને જમીશ;” કારણ કે, ખબર હતી કે position પોઝિશન શું છે.

ગોપાળાનંદસ્વામીનું મંડળ સાડાબારના સુમારે ગઢડા પહોંચી ગયું ને ભગવાન સ્વામિનારાયણે ગોપાળાનંદસ્વામીની કરુણ દશા જોઈ સુવાડી દીધા કારણ એમનાથી બેસાય નહિ. ત્રણ વાગંદને બોલાવવામાં આવ્યા. ધીમે રહીને વાગંદને કહ્યું, “આ સાધુનું શરીર બહુ delicate ડેલિકેટ છે, બહુ ધીમે રહીને શૂળો કાઢજો.” એ શૂળોનું જ્યારે વજન કર્યું ત્યારે સવાશેર થયું હતું.

આ પરિસ્થિતિમાં પણ ગોપાળાનંદસ્વામીએ બે હાથ જોડીને ભગવાન સ્વામિનારાયણને પ્રાર્થના કરી કે, ‘પ્રભુ ! આ દુઃખ તો થોડુંક જ લાગ્યું છે, કારણ મારું દુઃખ તો બધું તમે લઈ લીધું હતું; પણ મને એવું બળ, બુદ્ધિ ને શક્તિ આપો કે જેણે શૂળો ભોંકી છે એવા બાવાલોકોની જમાતની કોઈપણ વ્યક્તિ માટે મને ભૂંડો ઘાટ ના ઊઠે. અને ફરી જ્યારે ભેગા થાય ત્યારે હું એ લોકોની સેવા કરું, એવો મને બુદ્ધિયોગ આપજો.’ આ સ્વામિનારાયણના સાધુ કહેવાય ! સમજજો તમે. ‘જ્યાં જુએ ત્યાં રામજી બીજું ન ભાસે રે’ એ જ સાધુનું લક્ષણ.

ગોપાળાનંદસ્વામીને મહારાજ ભેટી પડ્યા. પેલું દર્દ રહ્યું નહિ. પોતાના સુખે સુખિયા કરી દીધા. “ચાલો આપણે સાથે જમીએ.” આનંદ કરાવી દીધો.

★....★....★

(૩૫) માનનું નિવારણ - સ્વીકાર

પૂર્ણાનંદસ્વામી, પરમચૈતન્યાનંદસ્વામી અને નિર્વિકલ્પાનંદસ્વામી ત્રણેયને માનરૂપી ઝંડ વળગ્યો હતો. હઠ, માન, ઈર્ષા એ મૂળ સ્વભાવ છે જે સંસારને સળગાવે.

ત્રણેય સાધુ સમર્થ હતા. ધરતીમાત્રનું જ્ઞાન હતું. પ્રભુએ રિદ્ધિ-સિદ્ધિ આપેલી હતી. હજાર, બે હજાર સત્સંગીઓને લઈને ફરે એવા પરમહંસો હતા; પણ સાથે સાથે ભગવાન સ્વામિનારાયણે ચાંદલો કરીને એ પણ કહ્યું હતું કે, “મુક્તાનંદસ્વામી અને ગોપાળાનંદસ્વામીને ઓશિયાળા નહિ કરતા. દોસ્તી રાખજો.” ગુણાતીતાનંદસ્વામીની વાતમાં એક વાત છે, “બે સારા ભગવદી સાથે જીવ બાંધવો.”

આ ત્રણેયના માનની ભગવાન સ્વામિનારાયણને ખબર હતી. ૧૧૪ પ્રકરણમાંથી પસાર થયા હતા. આજ્ઞા તો પાળતા જ હતા. ભગવાનની આજ્ઞામાં ટૂક ટૂક વર્તનાર વ્યક્તિઓ, પણ ભગવાન સ્વામિનારાયણને એ પણ ખબર હતી કે એમને માનને કારણે ખોટું લાગે છે. મહારાજ કહે, “તમે મુક્તાનંદસ્વામી કરતાં જ્ઞાની છો જ; પણ મુક્તાનંદસ્વામી કોઈ આજ્ઞા કરે ત્યારે તમે સરળ વર્તજો.” પૂર્ણાનંદસ્વામી કહે, ‘મહારાજ બધું જ થશે પણ એ નહિ થાય.’

એક દિવસ વડતાલમાં ભગવાન સ્વામિનારાયણ સભામાં બિરાજમાન હતા ત્યાં પૂર્ણાનંદસ્વામી આવ્યા અને મહારાજ એમને બોલાવે એમ રાહ જોતા હતા; પણ મહારાજે બોલાવ્યા નહિ. એટલે માન વ્યાપી ગયું. પરમચૈતન્યાનંદસ્વામીનો પણ આવો જ પ્રસંગ છે. પૂર્ણાનંદસ્વામી કપડાં છોડીને પાછા જતા રહ્યા. ખોટું લાગી ગયું, ‘હું પ્રભુનો દીકરો છું. મને માન આપવું જોઈએ.’

ગઢવીનું શરીર હતું. પહેલાંનું નામ, ‘ગજ ગઢવી’ ફરી ધારણ કર્યું. એ પાછા આવ્યા એટલે ભાવનગરના રાજપૂત ગરાસિયાઓ રાજી થઈ ગયા કે, હાશ ! હવે અમારી મિજલસો સારી થશે. ભાવનગરના મહારાજાએ કહ્યું, ‘અમારા દીકરાનાં લગ્ન છે તેમાં તમારે આનંદ કરાવવા આવવાનું છે.’ ગજ ગઢવી ગયા. ગાવાનું શરૂ કર્યું. બધાને આનંદ કરાવ્યો. સહુ લીન થઈ ગયાં; પણ ભગવાન સ્વામિનારાયણ સિવાય કોઈના ગુણગાન ગાયા નહિ તેથી મહારાજાને આનંદ ના થયો. મહારાજાએ કહ્યું, ‘તમે પહેલાં જેવો આનંદ કરાવતા હતા એવો અત્યારે નથી થતો.’ ગજ ગઢવી કહે, ‘હવે ભગવાન સ્વામિનારાયણના ગુણગાન સિવાય આ જીભથી બીજી સેવા નહિ થાય.’

આવી નિષ્ઠા તો હતી જ. છતાંય કપડાં છોડીને ઘરે જતા રહ્યા. માન વ્યાપી ગયું. માન પછી હઠ, પછી ઈર્ષા, ને બધી ધમાલ શરૂ થઈ જાય.

ભાવનગરના મહારાજાની નજર બદલાઈ ગઈ એ ગજા ગઢવીને ખબર પડી ગઈ. તેથી એ state સ્ટેટ છોડીને રાજકોટ પહોંચી ગયા. રાજકોટ નરેશના mother મધરને ખબર પડી કે ગઢવી પાછા આવ્યા છે. એમણે ગઢવીને કહેવડાવ્યું, ‘તમારો લાભ લેવો છે.’ ગજા ગઢવીને ખબર હતી કે, આ રાજમાતા છે એટલે સામે જ બેસશે. એમણે નરેશને બોલાવીને કહી દીધું, ‘માતા સામે બેસશે તો હું વાત નહિ કરું. હું ભગવાન સ્વામિનારાયણનો સાધુ છું.’ આવી નિષ્ઠા તો હતી જ; પણ માન એવી ખતરનાક ચીજ છે કે, વાણીના તીર વાગે તો અંદર પેસી જાય, બહાર ના નીકળે.

રાજકોટના નરેશે કહ્યું, ‘મા ને ખોટું લાગશે.’ ‘પણ હું સાધુ છું. એ મારી સામે નહિ બેસી શકે. દૂર બેસાડજો.’ ભગવાન સ્વામિનારાયણના પરમહંસ થયા ત્યારથી ૧૧૪ પ્રકરણમાંથી પસાર તો થયા હતા જ; પણ અપેક્ષા હતી કે, ‘આપે દીકરાનું ધ્યાન રાખવું જોઈએ, બોલાવવો જોઈએ.’ પછી તો દરબારમાં ગયા તે અઢી કલાક વાત કરીને બધાને સ્તબ્ધ કરી દીધાં.

રાજમાતાએ એના દીકરાને બોલાવીને કહ્યું, ‘ભગવાન સ્વામિનારાયણ પૃથ્વી પર છે જેમના આ ખરેખરા સાધુ છે. એ કપડાં છોડીને બેઠા છે છતાંય એની નિષ્ઠા કેવી છે ! તો ભગવાન સ્વામિનારાયણ ક્યાં છે ? મારે મહારાજનાં દર્શન કરવાં છે.’ ‘ગઢડામાં દર્શન દે છે.’

રાજમાતાએ ગજા ગઢવીને પૂછ્યું, ‘ભગવાન સ્વામિનારાયણ ધરતી પર છે ને તમે કપડાં છોડીને ઘરે આ કપડાંમાં આવ્યા ?’ પૂર્ણાનંદ કહે, ‘મારામાંથી માનડ્રૂપી ડુંગર ખસ્યો નથી. મેં મહારાજની આજ્ઞા પાળી નથી. મુક્તાનંદસ્વામી, ગોપાળાનંદસ્વામીની આજ્ઞા પાળી હોત તો મારી આવી દશા ના થાત. હવે દર્શન કરવા જવું છે ને આશીર્વાદ લેવા માટે જવું છે.’

રાજમાતા ને ગજા ગઢવી ગઢડા આવ્યા. મુક્તાનંદસ્વામીએ મહારાજને કહ્યું, ‘ગજા ગઢવીના સમાગમે આમને સત્સંગ થયો છે તેથી દર્શને આવ્યાં છે.’ ગજા ગઢવીએ પણ ભગવાન સ્વામિનારાયણ પાસે જઈ બે હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરતાં કહ્યું, ‘મહારાજ ! આપે બધું જ આપ્યું છે પણ આ માન કાઢો ને ! બહુ જ દુઃખી છું.’ પછી મહારાજે એમને પાછા પરમહંસ બનાવ્યા.

સર્વ રોગનું મૂળ કારણ માન છે અને સર્વ રોગનું મૂળ નિવારણ ભજન અને વડીલોનો સ્વીકાર !

★....★....★

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના પ્રસંગો

(૧) સુહૃદભાવની ક્ષિતિજ

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના સમયમાં બાર વડીલ સદ્ગુરુ હતા. બે સદ્ગુરુ અને બે સેવકોને સત્સંગના વિકાસને અર્થે બહાર જવું હતું. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ કહ્યું, “હમણાં નથી જવાનું. રામભડેરી, કરસન બામણિયો, વેલો સથવારો આવે છે, એમનો લાભ મારે સંતોને અપાવવો છે.” એટલે પેલા સંતો ખૂબ ગરમ થઈ ગયા. સંતોએ સાકારબ્રહ્મને કહી દીધું, ‘એ ગૃહસ્થનો સમાગમ અમે ના કરીએ.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ વચલો માર્ગ કાઢ્યો અને કહ્યું, “આ નાના સંતો છે એમને અહીં રાખો અને તમે અરસપરસ એક બીજાની જોડ બનાવીને જવું હોય તો જાવ.” સંતોને એ ન ગમ્યું.

ગુણાતીતાપુરુષોને રાજી કરવા માટે એમના વચને, :-

- સરળ વર્તવું જ પડે,
- ઝઝૂમવું પડે,
- વિશ્વાસ રાખીને મંડવું જ પડે,
- એનું ગમે તેવું બુદ્ધિમાં ન બેસે એવું વચન હોય પણ સહજતાથી સ્વીકારીએ તો બુદ્ધિયોગ મળી જાય અને હરેક second સેકન્ડનું પુણ્ય પ્રાપ્ત થઈ જાય.

પેલા બે સંતો બહુ વિચારમાં પડી ગયા. સાકારબ્રહ્મને કોણ પહોંચે ! Room રૂમમાં જઈને બેઠા ને ખૂબ વિચાર કર્યો. એટલામાં એક સાધુ દોડીને આવ્યા કહે, ‘સ્વામીજી ! પેલા બે સાધુમાંથી એક સાધુને વિચારવાયુ ઊભો થયો છે.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “ચાલો આપણે એનો વિચારવાયુ ઠારીએ.”

ગુણાતીતાનંદસ્વામી એમની પાસે ગયા. પેલા સાધુ તંદ્રાવસ્થામાં ઢોંગ કરતા હતા. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ત્યાં બેસી એનું માથું દબાવવાનું શરૂ કર્યું. પેલા સાધુએ ગુણાતીતાનંદસ્વામીનો હાથ એના માથા પરથી તરછોડી દીધો છતાં માતૃહૃદયથી ગુણાતીતાને ફરી માથું દબાવવાનું શરૂ કર્યું. પછી પગ દબાવવાનું શરૂ કર્યું. પેટ પર પણ હાથ ફેરવતા હતા.

૭૬ વર્ષની ઉંમર સુધી ગુણાતીતાનંદસ્વામીને પોતાનો સેવક નહતો; throughout life શ્રુઆઉટ લાઈફ પોતે જ સેવક થઈને વત્યા !

ત્યાં પેલા સાધુએ ગુણાતીતાનંદસ્વામીના ખોળામાં vomit વોમિટ કરી. બીજો કોઈ હેતુ નહિ, બસ એક જ હેતુ હતો કે, ‘ગુણાતીતાનંદસ્વામી અહીંથી જાય તો સારું.’ વોમિટ કરી, એટલે ગુણાતીતાનંદસ્વામીને ઊભા થઈ જવું પડ્યું. ગુણાતીતાનંદસ્વામીનાં કપડાં બગડ્યાં હતાં એટલે જઈને નાહ્યા. લીંબુનો શરબત લઈને ફરી એ સાધુ પાસે પહોંચ્યા અને એને કહ્યું, “સાધુરામ,

પિત્ત થઈ ગયું હોય તો આ શરબત પી લો, શમી જશે. શાંતિથી તમે સૂઈ જાવ, કોઈ ચિંતા નહિ કરતા.” એમ કહીને સાધુને સુવાડી દીધા. એની પીચોટી જોઈ.

સાકારબ્રહ્મ અંતર્યામી ને સર્વજ્ઞ હતા. બધી જ ખબર હતી છતાંય ભક્તિનું દર્શન કરાવ્યું કે, “આ સેવા ક્યાંથી ! મહારાજનો યોગ ક્યાંથી !” આવી એક ભક્તિપૂર્ણ હૃદયથી વચ. ગ.મ.- ૪૧ને પણ ભુલાવી દે એવા ભાવથી ગુણાતીતે એ સાધુની સેવા કરી.

પછી પેલા સાધુએ શરબત પીને ફરી vomit વોમિટ કરી. ગુણાતીત ફરી નાહીને આવ્યા. આવીને કહે, “સાધુરામ, હું વૈદ્યને લઈ આવું છું, ચિંતા નહિ કરતા.” એમ કહીને વૈદ્યને લઈ આવ્યા. નાડી જોઈ વૈદ્ય સ્વામીજીને કહે, ‘કોઈ તકલીફ નથી, આ તો વિચારવાયુ છે.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામીને ખબર જ હતી કે, એમને વિચરણમાં જવું છે પણ મેં જવા નથી દીધા એની આ તકલીફ છે.

દરેક સાધકે નિરંતર અંતરયાત્રા કરવાની છે.

- હું, ઠાકર ને સેવા.
- હું, પ્રભુ અને ભગવદી.

આવું માનનાર સેવકની બધી જ પ્રવૃત્તિ સ્વરૂપને આધીન હોય છે. એમનામાંથી જે આવે તે જ પરમ સત્ય અને પરમ સત્કર્મ. સ્વરૂપનિષ્ઠ સેવકનું આ પ્રથમ લક્ષણ છે.

વૈદ્યરાજે પૂછ્યું, ‘શું દવા કરીશું ?’ સ્વામીએ કહ્યું, “સર્વરોગની એક દવા છે ધૂન.” ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ પાંચ સંતોને બોલાવીને ધૂન શરૂ કરાવી. એક-સવા કલાક મહારાજને કાકલૂદી કરીને પ્રાર્થના કરી, “હે મહારાજ ! મનનો રોગ છે, જલ્દી મટાડી દો.” પેલા સાધુને જાણપણું આપવા આવું બોલતા હતા; પણ એના આત્મા પરની એ કૃપા હતી. એનું રૂડું કરવા માટે બોલતા હતા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી ધૂન કરતા જાય અને મહારાજને બે હાથ જોડીને રડતા હૃદયે પ્રાર્થના કરતા જાય.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીની આંખમાં આંસુ જોઈને પેલા સાધુ બેઠા થઈ ગયા અને કરગરતા હૃદયે બોલ્યા, ‘તમે મારા માટે આટલું બધું કર્યું. તમારું ઋણ હું ક્યારે ચૂકવીશ ! હવે હું કોઈ સંકલ્પ નહિ રાખું, કોઈ વિકલ્પ નહિ રાખું; તમે મને કહેશો ત્યારે જ બહાર જઈશ. તમે કહેશો તો હું રામભેડરીના ધોતિયાનું પાણી પીશ.’ એ સાધુની પ્રાર્થના સાંભળી ગુણાતીતાનંદસ્વામી ભેટી પડ્યા અને કહે, “રામભેડરીના ધોતિયાનું પાણી પીવાનું નથી કહેતો, પણ સમાગમ કરજો.” એ સાધુના આત્માને માર્ગે ચઢાવીને ગુણાતીત room રૂમમાંથી બહાર નીકળ્યા ત્યારે ૬ કલાક વીતી ગયા હતા. બહાર તો બધા જમીને સૂઈ ગયા હતા.

- સાકારબ્રહ્મ આટલી ગરજ રાખે.
- સંપૂર્ણ પુરુષ મહારાજને રાજી કરવા આવી ગરજ રાખે.

- સંપૂર્ણ પુરુષ પરાભક્તિ અદા કરે.
- સંપૂર્ણ પુરુષ એક અલ્પ, ક્ષુદ્ર જીવ આગળ દાસ થઈને વર્તે.
- સંપૂર્ણ પુરુષ અલ્પ જીવને સ્વીકારે અને એનામાં પ્રભુ જુએ.
- સંપૂર્ણ પુરુષ ખૂબ મીઠાશથી એની સાથે વાતો કરે. એની વાણીમાં પરાભક્તિ સિવાય કોઈ ચીજ ના મળે.

એવા ગુણાતીતાનંદસ્વામી ધરતી પર ન આવ્યા હોત તો ‘સુહૃદભાવ’ અને ‘સેવકભાવથી’ આપણે અજાણ રહી ગયા હોત.

★.....★.....★

(૨) બ્રહ્માભાવની નજરેથી

ગુણાતીતાનંદસ્વામી મહિમાની અદ્ભુત દિવ્ય નિર્દોષ મૂર્તિ ! ખૂબ સેવકભાવે વર્ત્યા. ૪૯૯ પરમહંસોને જરાય ખ્યાલ ન આવવા દીધો કે, ‘હું સાકારબ્રહ્મ છું, હું પ્રભુને રહેવા માટેનું ધામ છું. તમારા કરતાં જુદી વ્યક્તિ છું.’ રાંકભાવથી કોઈને જાણપણું આપ્યા વગર પોતાનું પુણ્ય વધાર્યા જ કરે* એવો એનો એ રાંકભાવ કલ્પનાતીત છે !

બન્ને આચાર્યોને અને ૧૨ સદ્ગુરુઓને મહારાજનો અંતિમ સંદેશ હતો કે, “વર્ષે એક મહિનો ગુણાતીતાનંદસ્વામીનો સમાગમ કરવા જવું અને ગોપાળાનંદસ્વામીની આજ્ઞામાં સહુએ રહેવું.” ૪૯ વર્ષની ઉંમરે ભગવાન સ્વામિનારાયણનો આ છેલ્લો આદેશ હતો.

બ્રહ્માનંદસ્વામી, નિત્યાનંદસ્વામી એક મહિનો સમય કાઢીને સમાગમ કરવા જૂનાગઢ જતા. જ્યારે એમનો આવવાનો સમય થાય ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામી એમના ૩૦૦ સાધુને આવનાર સંતોનો મહિમા સમજાવીને એમનો સમાગમ કરવા માટે તૈયાર કરી દે કે, “આપણને વડીલોનો અદ્ભુત લાભ મળી જશે, આપણે એ લાભને જવા દેવો નથી. ઘરે બેઠા ગંગા ક્યાંથી ! આવી તક ફરી નહિ મળે. પ્રભુના ભાવથી એમની વાતો સાંભળી લેવાની.”

જૂનાગઢ આવીને એ વડીલ સંતો ખૂબ કથાવાર્તા કરીને જતા રહે; પણ ગુણાતીતાનો લાભ લેવાનો, ગુણાતીતાનો સમાગમ કરવાની મહારાજની આજ્ઞા વીસરાઈ જાય. જ્યારે ગોપાળાનંદ સ્વામી જૂનાગઢની ધરતી પર આવ્યા ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામી એમને ભેટી પડ્યા. અને એમના મુખેથી સહજ વાક્ય સરી પડ્યું, “સ્વામી, ૪ કલાકથી તમારી રાહ જોઈ છું. હું એક જ વિચારમાં હતો કે, ક્યારે તમારાં દર્શન થશે ?” પછી ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ગોપાળાનંદસ્વામીને કહ્યું, “સ્વામી, તમે ત્રણ-ચાર જ સંતોને લઈને કેમ આવ્યા ? મંડળના ૬૦ એ ૬૦ સંતોને લઈને આવ્યા હોત તો અમને કેવો લાભ મળત.” ગોપાળાનંદસ્વામી એકદમ બોલી ઊઠ્યા, “જોગી ! ૬૦ સંતોમાં અઢી જ સંતો મારા છે. સાડીસત્તાવન મારા નથી. કોઈનામાંય સાધુતાના ગુણ નથી. એ તો ભેખડ છે, મનમુખી જીવન જીવે છે. એ ભેખડો પડે તો કોઈને વાગી જાય.”

એટલે ગુણાતીતાનંદસ્વામી દર્દથી બોલ્યા, “સાંભળો સ્વામી, એ મહારાજના છે ને, સંતો ગમે તેવું વર્તતા હોય પણ એ મહારાજના છે. પ્રભુએ દીક્ષા આપી છે ને, સાથે લઈને આવ્યા હોત તો અમને કેવી અદ્ભુત સેવા મળત ! ફરી જૂનાગઢ આવો ત્યારે લઈને આવજો.” મહારાજનો કેવો મહિમા !

એ ગોપાળાનંદસ્વામીના દિલમાંથી ઊતરી ગયેલા સંતો હતા; પણ ગુણાતીતાનંદસ્વામીના દિલમાં એમનો એટલો જ મીઠાશભર્યો વાસ હતો.

ગોપાળાનંદસ્વામી વિચારમાં પડી ગયા. દર્દ ભર્યા હૈયે ગોપાળાનંદસ્વામીએ ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પાસે એટલું જ માંગ્યું, “જોગી ! આવા મહિમાનો સાક્ષાત્કાર કરાવજો.”

ગુણાતીત દરેક સદ્ગુરુને કહેતા કે, “મંડળના સહુ સંતોને લઈને આવજો, અમને સેવાનો લાભ મળે ને !”

- આ છે ગુણાતીતની ચિદાકાશી દષ્ટિ.
- આ છે ગુણાતીતનો નિરપેક્ષ પ્રેમ.
- આ છે ગુણાતીતની અતુલનીય આત્મીયતા.
- આ છે ગુણાતીતનો પ્રભુ સાથેનો સર્વોપરી સંબંધ.
- આ છે ગુણાતીતને પ્રભુનો અપરંપાર મહિમા.

આવા ગુણાતીત તરફ જેની નજર પડી હોય ને પૂગી હોય એને કોઈનાય વિશે ક્યારેય ભાવફેર થાય નહિ. સ્વપ્નામાંય કોઈનાય માટે સંકલ્પ ઊઠે જ નહીં. શક્ય જ નથી.

પ્રભુના સંબંધવાળો ગમે તેવો અલ્પ જીવ હોય, દુનિયામાત્રનો નહિ પણ અનંત બ્રહ્માંડમાત્રનો ઉતાર હોય, એના માટે ગુણાતીત એવું કહેતા, “એ મારા માટે મારા પ્રભુનું સ્વરૂપ છે.” એના માટે યોગીજીમહારાજ એવું કહેતા, “એ મારા માથાનો મુગટ છે.”

ગુણાતીતપુરુષો દિલથી એવું માને કે, ગમે તેવો જીવ છે પણ પ્રભુની નિશ્રામાં આવી ગયો છે ને, પ્રભુનાં એક વાર દર્શન કરી લીધાં છે ને, પ્રભુના ઝાડના છાંયડામાં આવી ગયો છે ને બહુ થઈ ગયું. એ સનાતન માવતરનો સંબંધ આપણને ક્યાંથી ! એનો સંબંધ અને એની પ્રાપ્તિએ આપણી સાચી મૂડી છે.

ગોપાળાનંદસ્વામીએ મહિમા પછી જૂનાગઢ છોડ્યું ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “ફરી આવો ત્યારે બધાને લઈને આવજો હું.” ગોપાળાનંદસ્વામીએ જૂનાગઢની ધરતીને છોડી ત્યારે એમના હૈયાને વિશે દર્દ એટલું જ હતું કે, “ભગવાનની મૂર્તિનો સાક્ષાત્કાર કરનાર એવો જે હું, તે ગુણાતીતે જે મહિમાનો સાક્ષાત્કાર કર્યો છે એવો હું ક્યારે કરીશ ?”

ગુરુહરિ સ્વામીશ્રીએ આ પ્રસંગ સાધકોને સમજાવતાં કહ્યું હતું કે, “મૂર્તિના સાક્ષાત્કાર કરતાં આત્મબુદ્ધિ ને પ્રીતિનો સાક્ષાત્કાર અનંત ગણો મોટો છે. આત્મબુદ્ધિ ને પ્રીતિવાળો સેવક

કદાચ ધરતી પર ચાલતો હોય ને કદાચ કોઈ જાડ ને સ્પર્શ કરે તો એ જાડને પણ સંકલ્પ ઊઠે કે, ‘હાશ, મારી ચોર્યાશી ઊડી ગઈ. જાડને એમ થાય ‘હાશ, જાણે પ્રભુએ મને સ્પર્શ કર્યો.’”

★....★....★

(૩) ગુણાતીતને વડીલોનો મહિમા

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના વખતમાં ૧૨ વડીલ સંતોમાં બાલમુકુંદસ્વામી આગળ પડતા સાધુ કહેવાય. બાલમુકુંદસ્વામી એવા સાધુ હતા કે, એમની આગળ કોઈ અભાવ-અવગુણની વાત કરી ન શકે.

દર વર્ષે ભગવાન સ્વામિનારાયણની આજ્ઞા પ્રમાણે ગોપાળાનંદસ્વામી, મુક્તાનંદસ્વામી, બ્રહ્માનંદસ્વામી વગેરે પરમહંસો ગુણાતીતાનંદસ્વામીનો સમાગમ કરવા જાય. ગોપાળાનંદસ્વામી પૃથ્વી ઉપર રહ્યા ત્યાં સુધી એમણે મહારાજની આજ્ઞા સારધાર પાળી હતી.

ગોપાળાનંદસ્વામી સમાગમ માટે જૂનાગઢ આવ્યા. બાલમુકુંદસ્વામી ગૌશાળામાં સેવા કરાવતા હતા. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ત્યાં સંદેશો કહેવડાવ્યો, “ગોપાળાનંદસ્વામી આવી ગયા છે, તમે જલ્દી આવી જાવ.”

જેને કોઈનો અભાવ નહિ, કોઈના અભાવની વાત સાંભળે નહિ એવા બાલમુકુંદસ્વામીથી અજાણતાં બોલાઈ ગયું કે, ‘આ ધરતી જ એવી છે કે બધા સાધુ અહીં આવે જ.’ બાલમુકુંદસ્વામી સેવા પતાવી ૧૦ minute મિનિટ મોડા પહોંચ્યા.

ગોપાળાનંદસ્વામી જેવા વડીલ સાધુની થોડી કંઈક ઉપેક્ષા થવાથી ગુણાતીતાનંદસ્વામી એક મહિના સુધી બાલમુકુંદસ્વામી સાથે બોલ્યા નહિ અને સામું જોયું નહિ.

એક મહિનાના સમાગમ બાદ ગોપાળાનંદસ્વામીએ જૂનાગઢથી વિદાય લેતાં ગુણાતીતાનંદસ્વામીને કહ્યું, “સ્વામી ! હું જઈ છું, તમે અમારી બહુ સેવા કરી હવે અમે ગામડે ફરીશું.” ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ બાલમુકુંદસ્વામીના આત્માની રક્ષા માટે ગોપાળાનંદસ્વામીને પ્રાર્થના કરી, “આજે રોકાઈ જાવ.” બાલમુકુંદસ્વામીને બોલાવ્યા અને ગોપાળાનંદસ્વામીને કહ્યું, “આ સાધુને પ્રાયશ્ચિત આપવાનું છે.”

આ સાંભળતાની સાથે દાસત્વભક્તિને વરેલા ગોપાળાનંદસ્વામી, બાલમુકુંદસ્વામીને દંડવત ક્રૂવા લાગ્યા કે, ‘આવા રૂડા સાધુને મારાથી પ્રાયશ્ચિત કેમ અપાય ?’ આટલું બોલતા બોલતામાં ગોપાળાનંદસ્વામી ગળગળા થઈ ગયા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી બાલમુકુંદસ્વામીને કહે, “તને આમના જેવો વિવેક ક્યારે આવડશે ?”

ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ગોપાળાનંદસ્વામીને કહ્યું, “તમે જે દિવસે આવ્યા તે દિવસે બાલમુકુંદસ્વામીને મેં બોલાવવા મોકલ્યા તો કહે, ‘આ ધરતી જ સાધુની છે; બધા અહીં આવતા જ રહે.’ થોડી તમારી ઉપેક્ષા કરી એટલે એક મહિનો એની સાથે હું બોલ્યો નથી, એની સામું જોયું

નથી, હવે તમે સંકલ્પ કરી એના માથા પર હાથ મૂકો તો એ પાપમાંથી મુક્ત થાય; તમારા સિવાય એ પાપ કોઈ કાઢી શકશે નહિ.” ત્યારે ગોપાળાનંદસ્વામીએ રાજી થકા હાથ મૂક્યો. ગુણાતીતાનંદ સ્વામી આનંદ થકા કહે, “હાથ, અમારા સાધુનું કામ થઈ ગયું, તમે આશીર્વાદ ન આપ્યા હોત તો એનું ગાડું ત્યાં ને ત્યાં રહેત. હવે તમને જવાની છૂટ છે.”

વડીલ સંત તરફની થોડીક કંઈક અરુચિ સાધકને એની સાધના માર્ગમાં પાછળ પાડી દે છે.

ભગવદી સાધુની જ્યારે ઉપેક્ષા થઈ જાય ત્યારે સ્વાધ્યાય-ભજન must... મસ્ટ... મસ્ટ... મસ્ટ. ટોકે, વઢે, ધખે એવા બે સારા સાધુ સાથે મૈત્રી રાખીએ તો આપણા સાધના માર્ગમાં ક્યારેય ફકાવટ ન આવે.

સાચી મૈત્રી એટલે, :-

- જેમાં મન-બુદ્ધિનું વિસ્મરણ છે.
- કેવળ સંબંધનું જ સ્મરણ છે.
- અને કુરબાની સહજ છે.

★....★....★

(૪) ગુણાતીતાનું એકાવધાનીપણું

મુક્તાનંદસ્વામી પોતાના મંડળ સાથે સૂરતમાં એક ધર્મશાળામાં ૬ મહિનાની છાવણી નાખીને બેઠા હતા. મંડળના સહુ સંતો ભેગા મળીને ગોષ્ઠિ કરતા હતા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી પણ એ સભામાં મુક્તાનંદસ્વામીની કથા સાંભળતા હતા. ઝાડ ઉપર એક તોફાની વાંદરું કુદાકૂદ કરતું હતું. બધાની નજર એ ઝાડ તરફ વારંવાર જતી હતી.

૬ મહિના વીતી ગયા બાદ, મુક્તાનંદસ્વામીએ બધાને બેસાડીને પૂછ્યું, ‘ઝાડ પરના કૂદતા વાંદરા તરફ જેની નજર ના ગઈ હોય એ આંગળી ઊંચી કરે.’

સહુ સંતોમાં ગુણાતીતાનંદસ્વામી એક જ એવા હતા કે, જેમણે ધીમે રહીને થોડીક આંગળી ઊંચી કરી વધારે નહિ. પણ થોડીક જ આંગળી ઊંચી કરવા પાછળનો હેતુ એટલો જ હતો કે, સાથેના સંતોને ક્ષોભ ન થાય. ત્યારે મુક્તાનંદસ્વામી બોલ્યા, ‘આમને મહારાજને રાજી કરવાનો કેવો ખપ છે !’

બહાર દૂર ઝાડ હોય તો કદાચ નજર ન જાય પણ માનવી કરતાં હજારગણું ચંચળ તોફાની વાંદરું એ જ ધર્મશાળામાં છ મહિનાથી કુદાકૂદ કરતું હતું છતાંય, એક second સેકન્ડ માટે ગુણાતીતાની નજર એ વાંદરા તરફ ન જાય એ કેવા એકાવધાની કહેવાય ! પ્રભુની સ્મૃતિમાં કેવા ડૂબેલા હશે !

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના આ પ્રસંગનો સ્વાધ્યાય કરીએ ત્યારે આપણને ખ્યાલ આવે કે, ગુણાતીતાનંદસ્વામીને તો સર્વત્ર મહારાજનું જ દર્શન હતું. એમનાં મન, બુદ્ધિ, ઇન્દ્રિયો,

અંતઃકરણમાં તો સર્વ પ્રકારે પ્રભુનો જ નિવાસ હતો. વળી એવા પવિત્ર સાધુની દૃષ્ટિ તો જેના પર પડે એ ચિન્મય થઈ જાય. એવા ગુણાતીતાનંદસ્વામી પણ આ પ્રસંગ દ્વારા આપણને એકાવધાનીપણાની અદ્ભુત સૂઝ આપી જાય છે. દરરોજ પ્રાર્થના કરીએ, “હે પ્રભુ ! અમે પણ ગુણાતીતની જેમ અમારી સમગ્ર ઇન્દ્રિયોને આપના આકારે જ રાખીએ.”

★....★....★

(૫) ગુણાતીતની રુચિ

મહારાજે સત્સંગના વિકાસને અર્થે વિચરણ કરવા માટે ૬૦-૬૦ સંતોનાં મંડળ બાંધી આપ્યાં હતાં. દરેક મંડળમાં એક વડીલ સંતની નિમણૂક કરી હતી. વડતાલની ધરતી પર ભગવાન સ્વામિનારાયણે ગુણાતીતાનંદસ્વામીને પૂછ્યું, “હમણાં તમે કૃપાનંદસ્વામીની જોડમાં જઈને આવ્યા ?” ગુણાતીત કહે, ‘હા મહારાજ !’

મહારાજે ગુણાતીતાનંદસ્વામીને પૂછ્યું, “હવે તમને કોની જોડમાં મૂકીએ ? બ્રહ્માનંદ સ્વામીની જોડમાં મૂકીએ ?” ત્યારે ત્યાગ-વૈરાગ્યના આગ્રહી ગુણાતીતાનંદસ્વામી ધીમે રહીને કહે, ‘મહારાજ ! એ તો રાજધિરાજ છે, જ્યાં બ્રહ્માનંદસ્વામી હોય ત્યાં દૂધપાક જ હોય ને મિષ્ટાન્નના ઢગલા હોય. મારી ઇચ્છા છે કે જ્યાં ત્યાગ-વૈરાગ્યનું પોષણ થાય એવા મંડળમાં મને મૂકો તો ?’

મહારાજ જ જેનું જીવન હતા. મહારાજની આંખ ફરકે અને ગુણાતીતનો દેહ ફરકે એવા અનુપમ સંબંધે જીવનાર ગુણાતીત, મહારાજ આજ્ઞા કરે એટલે જાય જ; પણ પોતાની રુચિ દેખાડી દીધી.

બ્રહ્માનંદસ્વામી તો કેવા યતિ જેવા સાધુ કહેવાય છતાંય ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, ‘મહારાજ ! એ તો રાજદરબારી સાધુ.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી ત્યાગ-વૈરાગ્યનું સ્વરૂપ કહેવાય, વિવેકનું સ્વરૂપ કહેવાય, હંમેશાં પોતાની સાધુતા સાચવે.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીની રુચિ જોઈને ભગવાન સ્વામિનારાયણ રાજી થઈ ગયા. પછી ભગવાન સ્વામિનારાયણ કહે, “તમારી રુચિ જોતાં એવું લાગે છે કે, તમે નિષ્કુળાનંદસ્વામી, કૃપાનંદસ્વામી અગર મુક્તાનંદસ્વામીની સાથે જ જવાનું પસંદ કરશો.” પછી મહારાજે કહ્યું, “કૃપાનંદસ્વામીની જોડમાં ફરી જાવ.”

ફરી બે મહિના બાદ ગઢડામાં જોડ બદલાતી હતી. ગુણાતીતાનંદસ્વામીને મહારાજે પૂછ્યું, “સ્વામીજી, હવે કઈ જોડમાં જશો ? સચ્ચિદાનંદસ્વામીની જોડમાં રાખું કે આત્માનંદસ્વામીની ?” ગુણાતીત બોલ્યા જ નહીં. મહારાજ કહે, ‘કેમ તમારી ઇચ્છા ઓછી છે ?’ તો કહે, ‘હા, આત્માનંદસ્વામી આત્માની જ વાતો કરે, આત્મા સત્ય છે, નિર્દોષ છે, પવિત્ર છે; પણ પ્રભુની વાત જ ન આવે, એટલે ન ગમે. અને સચ્ચિદાનંદસ્વામી પ્રેમની જ વાતો કરે, એમાં સાચા બ્રહ્મનો ખ્યાલ ના આવે, એટલે ન ગમે.’ ભગવાન સ્વામિનારાયણ હસી પડ્યા. પછી કહે,

“કૃપાનંદસ્વામીની જોડમાં ફરી જાવ.” કૃપાનંદસ્વામીની ત્રણે ત્રણ વસ્તુ ખૂબ પાકી હતી. સમજણ, સ્વરૂપનિષ્ઠા, ત્યાગ-વૈરાગ્ય અને શિક્ષાપત્રી પ્રમાણેનું વર્તન. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ત્રણેય વખત એમની જ જોડ પસંદ કરી અને મહારાજને પ્રાર્થના કરતાં કહે, ‘એવા સંતના યોગમાં મને મૂકો જ્યાં મારું ઘડતર જલદી થાય તો મને એમાં બહુ આનંદ થાય ને તમારી મૂર્તિનું સુખ આવે.’

ગુણાતીતાનંદસ્વામી એવા સાધુ ધરતી પર આવ્યા, જે પંપાળે, હેત કરે, જમાડે એના સંગમાં ન રહે; પણ જે ટોકે, વઢે, ધગે, એના જ સંગમાં રહે. એમણે વચ. ગ.મ.-૩૭ પહેલેથી જ આપણને શિખવાડેલું.

★.....★.....★

(૬) ગુણાતીત ખમીરી

ભગવાન સ્વામિનારાયણ અક્ષર ઓરડીમાં બિરાજમાન હતા. સ્વધામ પધારવાના ત્રણ-ચાર દિવસ બાકી હતા ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામીને જૂનાગઢથી તેડાવ્યા. એક હરિભક્ત અક્ષરઓરડીમાં મહારાજનાં દર્શને પધાર્યા. મહારાજે ગુણાતીતાનંદસ્વામીને કહ્યું, “આ હરિભક્તના માથા ઉપર બે હાથ મૂકીને આશીર્વાદ આપો.” ગુણાતીતાનંદસ્વામી બે હાથ જોડી અનિમેષ નયને મહારાજ સન્મુખ ઊભા રહ્યા. છેવટે પ્રભુને એટલી જ વિનંતી કરી, ‘ક્યાં તમે ને ક્યાં હું !’ મહારાજે ફરી ગુણાતીતને કહ્યું, “ગુણાતીત, હાથ મૂકો.” ના મૂક્યા. હાથ જોડીને નિતરતા વિનમ્રભાવે એટલું જ બોલ્યા, ‘મહારાજ ! સર્વના સ્વામી તો આપ છો. તમારે લઈને તો હું થાસ લઈ રહ્યો છું. મને એવો કયો અધિકાર છે કે હું હાથ મૂકું ?’

ગુણાતીતનો સેવકભાવ જોઈ મહારાજ ઊભા થઈને ભેટી પડ્યા. પછી મહારાજ કહે, “ગુણાતીત, ચાલો આપણે બન્ને હાથ મૂકીએ !” પછી મહારાજ ગુણાતીતાનંદસ્વામીનો હાથ નીચે રાખતા હતા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, ‘મહારાજ ! તમારો હાથ નીચે મૂકો, હું તમારી ઉપર મૂકું !’

અનંત બ્રહ્માંડમાં, :-

- એવી કોઈ ધાતુ નથી,
- એવી કોઈ જગ્યા નથી,
- એવું કોઈ શરીર નથી,
- એવા કોઈ ગુરુ નથી,

→ કે જેમાં રહીને પુરુષોત્તમ નારાયણનું ખમીર પ્રગટી શકે ! એક અને અદ્વિતીય અક્ષરબ્રહ્મ !! મહારાજના ખમીરને સંપૂર્ણ ધારણ કરનાર એ અક્ષરબ્રહ્મ, મહારાજને હાથ જોડીને કહે છે, “તારે લઈને હું.”

- મારા સારાય તંત્રમાં જોનાર તું, ખાનાર તું, પીનાર તું.
- મારા બધા જ પંચમહાભૂતના atoms એટમ્સમાં બ્રહ્મપ્રવાહની શક્તિનો સંચાર કરનાર તું, હલનચલન કરનાર તું.

ગુણાતીતના આ દાસત્વને સમજવા માટે નિરંતર જાગ્રત રહી સ્વાધ્યાય-ભજન કરીએ. ગુણાતીતપુરુષોના આવા એકાદ પ્રસંગનો સ્વાધ્યાય કરીને જો ભજન કરીએ તો મહારાજ આપણને આવા દાસત્વમાં લઈ જાય.

ગુણાતીતના દાસત્વનો આનંદ આપણે સ્વાધ્યાય ભજનથી લૂંટવો છે.

★.....★.....★

(૭) દર્શનની તલપ

શ્રીજીમહારાજ એક વખત ગઢપુરમાં બિરાજમાન હતા, તે વખતનો આ પ્રસંગ છે. ઘોર અંધારી રાત્રિએ વરસાદ વરસતો હતો. મહારાજ સાંખ્યયોગી બાઈઓના ઉતારે કથા કરવા ગયા હતા. રાત્રિના એક-ઘેઘે વાગ્યાનો સુમાર હશે, પ્રભુ કથા કરીને અક્ષરઓરડીમાં આવતા હતા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી નેવાં નીચે પ્રભુના એ દિવસના છેલ્લાં દર્શન કરવા માટે અપરંપાર શ્રદ્ધાથી ઊભા હતા.

- એમને દર્શનની કેવી તાલાવેલી હશે !
- એ વિનમ્રતા કેવી હશે !
- એ મહિમા કેવો હશે !
- એ ભક્તિ કેવી હશે !
- એ બ્રહ્મસ્વરૂપીણી પ્રીતિ કેવી હશે !

મુક્તાનંદસ્વામી રાત્રે દોઢ વાગે લઘુ કરવા ઊઠ્યા. નેવાં નીચે કોક સાધુને ઊભેલા જોઈને પૂછ્યું, ‘કોણ ઊભું છે ?’

“સ્વામી ! એ તો હું નિર્ગુણાનંદ.”

‘આટલી અંધારી રાત્રિએ અહીં કેમ ઊભા છો ?’

“મહારાજ સાંખ્યયોગી બાઈઓના આવાસમાં કથા કરવા ગયા છે, હમણાં પાછા ફરશે તે દર્શન કરીને પછી હું સૂવા જઈશ.”

મુક્તાનંદસ્વામી પ્રેમલક્ષણ ભક્તિનું સ્વરૂપ. આ સાંભળતાની સાથે આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. ગળગળા થઈને બોલ્યા, ‘સાધુરામ, તમારા જેવો દર્શનનો ખપ મારા જીવનમાં નથી.’

ઉપરોક્ત પ્રસંગનું વર્ણન કરતું એક ચિત્ર ‘સરસ એક સહજાનંદ’ ગ્રંથના અંતિમ પાના પર આપેલું છે, આ બતાવતાં ગુરુહરિ સ્વામીશ્રીએ સંતોને કહ્યું કે, “આ ચિત્રમાં ગુણાતીતનું દર્શન કરતાં એમના સેવકભાવનું, ભક્તિનું, મહિમાનું, નિતરતા દિલના એ સ્વરૂપનું આપણને દર્શન થાય

છે. આ મૂર્તિ આપણી પ્રેરણાસ્ત્રોત છે એવું માનીને સવાર-સાંજ દર્શન કરી પ્રાર્થના કરીશું તો મહારાજ આ બધા ગુણ આપણને બક્ષિસમાં આપી દેશે.”

★....★....★

(૮) ઐતિહાસિક દાસત્વ

ભગવાન સ્વામિનારાયણ માણકી ઘોડી પર બિરાજમાન હતા. મહારાજનાં દર્શન એ જ જેના જીવનનો આનંદ એવા ગુણાતીતાનંદસ્વામી એક સાધુને કહે, “મારા ભાગનો લાડુ તને આપીશ, તું મારી સાથે આવીશ ?” ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ પોતાના ભાગનો લાડુ પેલા સંતને આપી દીધો. ‘હાશ ! લાડુ મળ્યો !’ પેલા સંત રાજ થઈ ગયા. એ સાધુ ગુણાતીતાનંદસ્વામીને કહે, ‘મારે શું કરવાનું તે કહો ?’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “તારે મારી જોડ સાચવવાની. તું મારી સાથે આવીશ ને ?” તો કહે, ‘આવીશ.’ એટલે જ્યારે મહારાજ ઘોડી પર જતા હતા ત્યારે એમની જોડ સાથે મહારાજનાં દર્શન કરવા ગુણાતીત પાછલા પગે દોડ્યા !

મહારાજ તો કેવા ? :-

- સર્વ સુખમય મૂર્તિ,
- સર્વ રસમય મૂર્તિ,
- સર્વેની ઉપાસ્ય મૂર્તિ,
- સર્વે ગુણોના મહોદધિ,
- સર્વે સરસતાના મહાસાગર સમ મૂર્તિ,

→ આવા મહારાજ પાસે તો ગુણાતીત પોતાનું અસ્તિત્વ ભૂલી જ જાય ને !

ધરતીના ઇતિહાસમાં દાસત્વ ને પ્રીતિનું આ અજોડ દટાંત છે. ગુણાતીત પાછલા પગે ૩-૪ કિલોમિટર દોડતા જ રહ્યા, દોડતા જ રહ્યા. મહારાજ કહે, “રાખો ગુણાતીત, હવે જાવ.”

- અનંત બ્રહ્માંડો જેને લઈને ચેતન !
- અનંત બ્રહ્માંડો જેના ભૂકુટિ વિલાસના આભાસે ઉત્પન્ન થાય ને લય થાય !
- જેની સહેજ દષ્ટિ ફરે તો અનંત બ્રહ્માંડો ગંધાર્થ ઊઠે !
- સગુણ અને નિર્ગુણ સ્વરૂપ અક્ષરબ્રહ્મ !
- પુરુષોત્તમ નારાયણના ખમીરને સંપૂર્ણ ધારણ કરનાર એવા અક્ષરબ્રહ્મ !

અને એ ગુણાતીત પોતાની સમગ્ર શક્તિને ભૂલીને નારાયણનાં દર્શન કરવા પાછલા પગે દોડે, એ ગુણાતીતની પરાભક્તિ કેવી !!

★....★....★

(૯) સેવક રહેવાનો જ મનસૂબો

મહારાજ એક વખત ગઢપુરમાં બિરાજમાન હતા ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામીને તાજ પહેરાવીને સભા સમક્ષ વાત કરી કે, “આ અમારા મુગટ છે એમને જૂનાગઢ મંદિરના મહંત બનાવીએ છીએ.”

ગુણાતીતાનંદસ્વામી બે હાથ જોડીને ખૂબ ગરીબાર્થથી કહે, ‘મહારાજ ! મારામાં બે પૈસાની બુદ્ધિ નથી, શક્તિ નથી, સમજદારી નથી, કંઈ નથી ને મને મહંત બનાવો છો ?’ મહારાજ કહે, “તમારે પાંચ સાધુ રાખવાના છે.” ‘મહારાજ ! મહારાજ !’ તો કહે, “દસ સાધુ રાખવાના છે.” ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, ‘મારામાં કંઈ બરકત નથી.’ મહારાજ કહે, “સો, બસો, ત્રણસો....” ગુણાતીતાનંદસ્વામી ના પાડતા ગયા અને મહારાજ સંખ્યા વધારતા ગયા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી મૌન થઈ ગયા.

ગુણાતીતાનંદસ્વામી રાંકભાવે, ગરીબભાવે કહે, “મને સેવા કરવા દો. મને મહંત બનાવશો નહિ.” ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ રુચિ દેખાડી હતી કે, “મારે નાના બનીને સેવા કરવી છે.”

ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ બે હાથ જોડીને કહ્યું, “અમારું ધ્યાન રાખજો.” ‘સ્વામીએ વાતુ’માં પણ કહ્યું છે કે, “અમારે તો શિષ્યપણાનો જ મનસૂબો કારણ કે, શિષ્યપણામાં ભગવાન વધારે સાંભરે.”

‘લાખ ટકા વર્તન અને એક ટકો દર્શન’ એ જ ગુણાતીત સાધુતા છે. તેઓને હંમેશાં છુપા રહેવામાં જ આનંદ છે.

★.....★.....★

(૧૦) ગુણાતીતની ગરીબાઈ

ગુણાતીતાનંદસ્વામી સવાઅગિયારના સુમારે હરિભક્તોને ગોષ્ઠિ કરતા હતા. એ સમયે મંદિરના કોઠારી ત્યાં પહોંચી ગયા. ગુણાતીતાનંદસ્વામીને કહે, ‘સ્વામી ! તમે અહીં બેસીને કથા કરો છો ને બહાર કેટલું બધું કામ રખડે છે, બહાર આવીને કામ કરાવો ને.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “હા, ચાલો,” ગુણાતીતાનંદસ્વામી પાંચ-સાત હરિભક્તોને લઈને બહાર સેવામાં પહોંચી ગયા.

ત્યાં બધા લાકડાં ગોઠવતા હતા, ખેતીનું કામ ચાલતું હતું. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ જાતે લાકડાં ઊંચક્યાં, કોદાળી પાવડા લઈને ગૌશાળાનું કામ પૂરું કર્યું. આડાઅવળાં બે-ચાર ગાડાં પડ્યાં હતાં, તે સરખાં ગોઠવી દીધાં. જોતજોતામાં સવાત્રણ થઈ ગયા.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ અસ્મિતા એટલી બધી ખોઈ નાંખી હતી કે, જમવાના સમયે પણ તે કોઈને યાદ ન આવ્યા. સવાત્રણ વાગ્યા પછી ગુણાતીતાનંદસ્વામી ગાતડિયું ખંખેરતા, ખંખેરતા રસોડામાં મોઢું ધોવા ગયા. રસોડામાંથી મોઢું ધોઈને બહાર આવતા હતા ત્યારે કોઠારીને મનમાં

એમ થયું કે, ‘સ્વામી જમીને બહાર નીકળે છે.’ કોઠારીએ મશકરીના ભાવમાં કહ્યું, ‘આજે જમવામાં મોડું થયું નહિ ? જમી રહ્યા હોય તો બહાર સેવા છે, ચાલો દેખાડું.’

ગુણાતીતાનંદસ્વામી જમવા પણ ન ગયા અને કોઠારીને જાણપણું પણ ન આપ્યું. ગુણાતીત એક એવા હતા કે, મંદિરના બધા જ સેવકો એમના પર અધિકાર કરી શકે.

ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “હવે શું સેવા કરવાની છે ?”

કોઠારી ગુણાતીતાનંદસ્વામીને ગૌશાળામાં લઈ ગયા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી કોઠારીને પૂછે, “આ બધું ઘાસ ક્યારે આવ્યું ?” કોઠારી કડકાઈથી બોલ્યા, ‘હમણાં જ ઉતારીને ગયા. આ બધુ સરખું ગોઠવી દો. તમે મહંત થયા, તમારે ખ્યાલ રાખવો જોઈએ કે, આ મંદિરનું કેટલું બધું બગડે છે.’ ગુણાતીત કહે, “હા, બધું ગોઠવાઈ જશે.” એમ કહી ફરી જામી પડ્યા.

ત્યાં તો સાડાખંચનો સુમાર થઈ ગયો. સભા મંડપમાં આવી ગુણાતીતે હરિભક્તોને ગોષ્ઠિ કરી, ને આરતીના સમયે ઠાકોરજી પાસે પહોંચી ગયા. જમવાના સમયે હરિભક્તોને પીરસવા માટે રસોડે પહોંચી ગયા. સંજોગોને આધીન તે દિવસે રસોડામાં બન્ને સાધુ બીમાર થયા તેથી ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ રસોડું અને વાસણ સાફસૂકીની સેવા પણ કરી, ત્યાં તો સાડાઅગિયાર વાગી ગયા.

સવારથી સેવામાં ડૂબી ગયેલા ગુણાતીત, રાત્રિના સાડાઅગિયાર વાગે દાળિયા ને ગોળ જમવા બેઠા. કોઠારી સુવા જતા હતા, ગુણાતીતને જોઈને કહે, ‘સ્વામી, કેમ આજે રોટલા નથી મળ્યા તે દાળિયા ને ગોળ ખાવ છો ?’ ગુણાતીત કહે, “આ તમારો પ્રતાપ છે. તમે કોઠારી થયા એટલે ગોળ ને દાળિયા ખાઈને આનંદ કરીએ છીએ.”

ગુણાતીતે જાણપણું ન આપ્યું પણ હાથ જોડીને કહ્યું, “તમારો પ્રતાપ છે, તમે સમર્થ કોઠારી છો તો ગોળ ખાવાનો મળે છે.” અઠવાડિયા પછી સહુ સેવકોને ખબર પડી કે, “ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ આવી રાંકભાવે સેવા કરી.”

- એ મંદિર સાથેની, ઠાકોરજી સાથેની, અને ભક્તો સાથેની આત્મીયતા કહેવાય.
- ઠાકોરજીને નુકસાન ન જાય એ રીતે વર્તવું એ ઠાકોરજી સાથેની આત્મીયતા કહેવાય.
- મંદિરની વ્યવસ્થા વ્યવસ્થિત રીતે સાચવવી એ મંદિર સાથેની આત્મીયતા કહેવાય.
- અને કોઠારીની આજ્ઞામાં વર્તવું એ ભક્તો સાથેની આત્મીયતા કહેવાય.

જાણપણું આખ્યા સિવાય અને બચાવ કર્યા સિવાય હરેક પરિસ્થિતિને, પ્રસંગને, વ્યક્તિને સ્વીકારીને, આનંદ માણીને ભગવદ્ભાવથી સેવામાં ખોવાયેલા રહેવું એ છે વચચનામૃત ગ.મ.- ૨૮, ૪૧, ૨૧.

(૧૧) સેવાની ગરબ

રામભડેરી રાત્રિના ૧૨ વાગ્યાના સુમારે ગૌશાળામાં સેવા કરતા ગુણાતીતાનંદસ્વામીને પ્રશ્ન પૂછે કે, ‘સ્વામીજી ! આટલા બધા સેવકો છે ને તમે આટલી મોડી રાત્રિએ ગૌશાળામાં સેવા શા માટે કરો છો ?’ બહુ સહજતાથી, ભક્તિપૂર્ણ હૃદયથી ગુણાતીતાનંદસ્વામી રામભડેરીને જવાબ આપે છે, “પ્રભુએ સેવાનો આ ધૂધૂબાજ માર્ગ પ્રવર્તાવ્યો છે; એ મારા માટે પ્રવર્તાવ્યો છે. રામભડેરી, તું સેવા કરું કે ના કરું પણ આ માર્ગ મારો છે, મારા પ્રભુનો માર્ગ મારા માટે છે. મારે કરવાનું છે.”

વચનામૃત ગ.મ.-૨૮, ૪૧ની સેવામાં અપેક્ષા રહેતી જ નથી. જ્યાં સુધી કોઈ અપેક્ષાથી સેવા થાય છે, ત્યાં સુધી એ સેવા ભગવાનને કોઈ સંજોગોમાં પહોંચતી જ નથી, આત્મા બળને પામતો જ નથી. આપણે એક જ અપેક્ષા રાખવાની છે, :-

- તું રાજી થા.
- હું મારા આત્માને સુખી કરી લઉં.
- કોઈપણ ભોગે આવી અદ્ભુત સેવા ન મળે, મળી છે તો કરી લેવી છે.
- બ્રહ્મભાવથી સેવા કરી લઉં.
- સામે આવેલી વ્યક્તિ પ્રભુનું સ્વરૂપ છે એવા ભાવથી સેવા કરી લઉં.
- ધરતીના પટાંગણ પર એના સિવાય કોઈ આકાર નથી.

ગુણાતીતાનંદસ્વામી એ રહસ્ય સમજાવવા માગતા હતા કે, :-

- હું મારા આત્માને પ્રભુનો દાસ બનાવું.
- પ્રભુ જે મિષ લઈને પધાર્યા છે તેમાં હું નિમિત્ત સેવક બનું.

જેમ જેમ આપણી બુદ્ધિ positive પોઝિટિવ થતી જાય તેમ તેમ આપણે ગુણાતીત પુરુષોના આવા પ્રસંગોમાં સ્થિર થતા જઈશું.

(૧૨) સેવકભાવ એ જ મહંતાઈ

જૂનાગઢની ધરતી પર તરણેતરના મહંત આવ્યા તે સમયે ગુણાતીતાનંદસ્વામી મંદિરના ચોકમાં ઝાડુ વાળતા હતા.

- અનાદિ અક્ષરબ્રહ્મ !
- અનંત મુક્તોનો આધાર !
- જેને આધીન અનંત બ્રહ્માંડ ચેતન !
- જેનાં દર્શન અવતારવાદને ક્યારેય ના મળે !

- જેને લઈને જીવ કોટિ, ઈશ્વર કોટિ, વૈરાટ કોટિ, પ્રધાનપુરુષ કોટિ, મૂળપુરુષ કોટિ ચેતન !

→ એવા એ સનાતન માવતરે ૭૬ વર્ષની ઉંમર સુધી હાથમાં ઝાડુ રાખ્યું.

પોતાના અંગત મુક્તો પાસે પણ ગુણાતીતે કિંચિત્ અપેક્ષા રાખી નહિ.

તરણેતરના મહંત ઝાડુ વાળનાર સાધુને (ગુણાતીતાનંદસ્વામીને) પૂછે છે કે, ‘આ મંદિરના મહંત કોણ છે ?’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “એ તો અંદર સભા મંડપમાં બેઠા છે. તમે ઠાકોરજીનાં દર્શન કરીને આવો ત્યાં તમને એ મળશે.” તરણેતરના મહંત દર્શન કરવા પધાર્યા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી ગાતરિયું ખંબેરી, હાથ-પગ-મોઢું ધોઈ, સભામંડપમાં આસન પર જઈને બેસી ગયા.

તરણેતરના મહંત જ્યાં સભામંડપમાં આવ્યા અને મંદિરના મહંતના સ્થાને સ્વામીનાં દર્શન થતાં જ એના આશ્ચર્યની અવધિ ના રહી. તેમણે પૂછ્યું, ‘તમે મહંત છો !’ તો કહે, “હા.” ‘તમે તો હમણાં ઝાડુ વાળતા હતા ?’ તો કહે, “અમારામાં તો ઝાડુ વાળે તે જ મહંત.”

- જે ભગવાનને રહેવાનું ધામ છે.
- જે અનંતકોટિ મુક્તોને ધારીને રહ્યા છે.
- ભગવાન જેને પોતાની સાથે અક્ષરધામમાંથી લાવ્યા છે.
- આ છે એમની આધ્યાત્મિક મોટપ.

લૌકિક રીતે પણ, :-

- જૂનાગઢ મંદિરના મહંતના સ્થાને મહારાજે એમને નિમ્યા હતા.
- ૩૦૦ સાધુના એ ગુરુ સ્થાને હતા.
- હજારો હરિભક્તોના પ્રાણસમાન હતા.
- પોતાની ૭૬ વર્ષની ઉંમર હતી.

→ એ સાધુ જ્યારે ગરીબ થઈને ૭૬ વર્ષની ઉંમર સુધી હાથમાં ઝાડુ રાખે. એ આપણને શિખવોડે છે કે, અમારે તો સેવકધર્મમાં જ સર્વે મોટપ સમાયેલી છે.

સાકારબ્રહ્મના અવતાર સમાન ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ૭૬ વર્ષ સુધી હાથમાં એટલા માટે ઝાડુ રાખ્યું કે, :-

- આપણે સહુ આત્મીયતાના માર્ગે ચાલી શકીએ.
- આપણા હૈયામાં દાસત્વભાવ પ્રગટે તે માટે.
- હુંહાટો ક્યારેય આવે જ નહીં.
- તેથી આપણાં માવતરે આ દર્શન કરાવ્યું.

(૧૩) બ્રહ્મવિદ્યાના ખરા મરમી

ગુણાતીતાનંદસ્વામી ગૌશાળામાં બધા ટાબોરિયાને લઈને બેઠા હતા. સ્વામી ટાબોરિયા સાથે મસ્તી કરે, વાતો કરે, હેત કરે, એમ કરી બધાને આનંદ કરાવે.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ એક નાના ટાબોરિયાને એટલું જ કહ્યું, “જા, જલ્દી જા. કોઠારમાંથી પ્રસાદ લઈ આવ.” પેલા ટાબોરિયાને એ પ્રસાદ ક્યાં પડ્યો છે એની ખબર નહોતી. એટલે બીજું ટાબોરિયું તરત બોલ્યું, ‘સ્વામીજી ! મેં જોયો છે, હું લઈ આવું ?’ સ્વામીએ માર્મિક ટકોર સાથે કહ્યું, “ના, તું બેસી જા એ લઈ આવશે.”

ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામીના મુખમાંથી બીજા પ્રકરણની ૫૭મી વાત સરી પડી, “સંત કહે તેમ કરવું તે શ્રેષ્ઠ છે ને મનધાર્યું કરવું તે કનિષ્ઠ છે,.....”

ગુણાતીતાનંદસ્વામી પારદર્શક પુરુષ ! પારદર્શક પુરુષ આત્માને નિરંતર જોયા કરે અને આત્મામાં નિરંતર નિવાસ કરીને રહે. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ શું ક્યું ? જેને ખબર હતી કે, પ્રસાદ ક્યાં પડ્યો છે, એને પ્રસાદ લાવવાની ના પાડી અને જેને ખબર નહોતી એને કહ્યું, “જા પ્રસાદ લઈ આવ, ત્યાં મૂકેલો છે.”

જેટલું મોટાપુરુષ થકી આવે એટલું જ કરવું, નહિ તો બે હાથ જોડીને દર્શન કરવાં.

→ એ બ્રહ્મવિદ્યાની શરૂઆત કહેવાય. બ્રહ્મવિદ્યા એટલે શું ? :-

- પ્રભુ જેનું લક્ષ બને.
 - પ્રભુ કેવા છે એ સમજાણ દઢ થાય.
 - પ્રભુ કેવી રીતે રાજી થાય એ સૂઝ આવે.
 - પ્રભુનું ગમતું શું એ ખબર પડે.
 - પ્રભુના હૃદયમાં બહુ ઝડપથી સ્થાન કેવી રીતે મેળવવું એનો ખ્યાલ આવે.
 - પ્રભુના જ દીકરા થવું છે.
 - કેવળ પ્રભુનો જ રણકાર આ શરીરમાં રહે.
 - પ્રભુ દસેય ઈન્દ્રિયો, ચારેય અંતઃકરણનો પ્રેરક, પ્રવર્તક અને પ્રકાશક બને.
- ભણવા જેવી એક જ બ્રહ્મવિદ્યા છે. અને જે ભણવાથી બધી જ વિદ્યાની પૂર્ણાહુતિ થઈ જાય.

બ્રહ્મવિદ્યાનું આ જ્ઞાન સાકારબ્રહ્મે એ ૨૦૦ ટાબોરિયાના જીવનમાં સાકાર કરાવ્યું હતું. બ્રહ્મવિદ્યામાંથી ઊભો થતો પરમાનંદ એ શાશ્વત છે. આ સુખના ભોક્તા આપણે થઈએ તેના માટે ગુણાતીતપુરુષો અવિરત ભીડો વેઠી રહ્યા છે.

(૧૪) જાકુ દેખી છાતી ઠરે

મહારાજના વખતમાં અંતરનો રાજીખો લેનાર ભકતોમાં નિરંજનાનંદસ્વામી પણ હતા. તેઓએ નાની ઉંમરમાં ખૂબ મોટી સમજણ પ્રાપ્ત કરી હતી.

મહારાજે સંકલ્પ કર્યો કે, “મારે નિરંજનાનંદને બનારસ ભણવા મોકલવો છે.” નિરંજનાનંદ તો ૧૬ વર્ષનું નાનું ટાબોરિયું. નિરંજનાનંદને પોતાનું ગુજરાતીમાં નામ લખતાં પણ ના આવડે તો સંસ્કૃતની તો વાત જ ક્યાં રહી ? બીજી બાજુ ૬૦ વર્ષના મુક્તાનંદસ્વામી સાથે અઢી વર્ષ ગાળવાનાં, સહજ મુઝવણ તો થાય જ.

નિરંજનાનંદસ્વામીને ગુણાતીતાનંદસ્વામી સાથે અદ્ભુત સંબંધ હતો. ગુણાતીતાનંદ સ્વામીની પણ નિરંજનાનંદસ્વામી પર અમી દષ્ટિ હતી. અંતર્યામીપણે ગુણાતીતાનંદસ્વામી મારતી ઘોડીએ પોતાના આ સેવક માટે જૂનાગઢથી પહોંચી ગયા. ગુણાતીતને એના આત્મા માટે કેવી પ્રીતિ હશે ! એ દીકરો કેવો વહાલો હશે !

ગુણાતીતે નિરંજનાનંદને આખી રાત પોતાની સાથે રાખ્યો. હેતુ એટલો જ હતો, નિરંજનાનંદને દિવ્ય સમાજમાં જીવવાની કોક આગવી સૂઝ પ્રાપ્ત થાય, ૬૦ વર્ષના ભગવદીય મુક્તાનંદસ્વામી સાથે અઢી વર્ષ આનંદ માણી શકે. આખી રાત ખૂબ આનંદ કરાવ્યો. એક જ વાત કરી, “બેટા નિરંજનાનંદ, મન-બુદ્ધિમાં બેસે કે ન બેસે, તારી શક્તિ હોય કે ન હોય, તારાં મન-બુદ્ધિને ગમે કે ન ગમે, પણ ઠરાવ કરી નાખજે કે, મારે મહારાજની આજ્ઞામાં ટૂંક ટૂંક વર્તવાનું છે.”

ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ માતૃહૃદયથી સમજાવતાં ફરી કહ્યું, “તું જાહે, ના કહીશ નહિ. ભણનાર એ છે, ભણાવનાર એ છે. બુદ્ધિ એ આપશે, બળ એ આપશે, તારે જવાનું છે.”

નિરંજનાનંદને ગુણાતીત સાથે પ્રીતિ એવી હતી કે, ના કહી શક્યા નહિ, સરળ થઈ ગયા અને મુક્તાનંદસ્વામી સાથે ભણવા ગયા. દોઢ વર્ષે પાછા આવ્યા. ગુણાતીતની પાસે રડીને કહે, ‘હવે હું ફરી નહિ જઈ.’ ગુણાતીતે કહ્યું, “નિરંજનાનંદ, આપણે મહારાજની દષ્ટિમાં અખંડ રહેવું છે, જવું પડે.” ફરી મન મારીને ગયા ને અઢી વર્ષે પાછા આવ્યા.

ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામી રાજી થઈને આનંદથી ભેટી પડ્યા અને ૨૧ વર્ષની ઉંમરે હૈયું બદલી નાંખ્યું ને મૂર્તિનું સુખ આપી દીધું. ગુણાતીતાનંદસ્વામી એટલું જ બોલ્યા, “જાકુ દેખી છાતી ઠરે એવા વીરલા આ નિરંજનાનંદ છે.” બહુ ટૂંકા સમયમાં નિરંજનાનંદસ્વામી સર્વોત્તમ પ્રાપ્તિ કરીને બેસી ગયા.

મોટાપુરુષ આપણી બુદ્ધિમાં ન બેસે એવી કોક વિચિત્ર આજ્ઞા કરતા હોય અને છતાંય એક second સેકન્ડમાં એને સ્વીકારી લઈએ એનું નામ સરળતા કહેવાય. સરળતા એ સર્વે ગુણોનો રાજા છે.

ગુરુહરિ સ્વામીશ્રીએ સરળતાની વાત કરતાં સાધકોને સમજાવ્યું હતું કે, :-

- મને ધરતી પર કોઈ ગુણ ના ગમે,
- તમારામાં સિદ્ધદશા હોય, તોય ના ગમે.
- તમારી પાછળ લાખો માણસ ફરતા હોય, તોપણ મને ના ગમે.
- તમારી લોકો વાહવાહ કરતા હોય તોપણ મને ના ગમે.
- તમારું પવિત્ર જીવન હોય તોપણ મને ના ગમે.
- તમે સામાજિક કે આધ્યાત્મિક રીતે બધાને વ્યવસ્થિત લાગતા હોય, તોપણ મને ના ગમે.

→ તમે તો જ ગમો જો, :-

- તમે મોટાપુરુષના વચને સરળ વર્તો તો.
- કદાચ મનબુદ્ધિ તૈયાર ના હોય, પણ દેહે કરીને આજ્ઞા પાળવામાં તૈયાર થાઓ, તો દિલથી ગમો !

★.....★.....★

(૧૫) અંતરાય રહિતનો સંબંધ અનિવાર્ય

ગુણાતીતાનંદસ્વામી રાજકોટ મંદિરમાં બિરાજમાન હતા. રાજકોટમાં આગળ પડતા હરિભક્ત રાઘવજી રૈયાને ગુણાતીતાનંદસ્વામી સાથે હેત હતું. તેઓ રાજકોટ મંદિરમાં જાય એટલે એમનું આસન પડી જાય, એમની માટે ઠાકોરજીના થાળ, પાનબીડું, વિગેરે વ્યવસ્થા થઈ જાય.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીને રાજકોટ મંદિરમાં બે દિવસ થઈ ગયા પણ રાઘવજીભાઈ દર્શન નહોતા આવ્યા. બીજે દિવસે ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ પૂછ્યું, “રાઘવજીભાઈ ક્યાં છે ?” સંતોએ કહ્યું, ‘બે દિવસથી દેખાયા નથી.’ સ્વામીએ ત્રીજે દિવસે પૂછ્યું કે, “રાઘવજીભાઈ ક્યાં છે ? હજુ દેખાયા નહિ.”

સંતોએ તો સંદેશો કહેવડાવ્યો હતો કે, ‘ગુણાતીતાનંદસ્વામી પધાર્યા છે અને તમને સંભારે છે.’ સંતો દરરોજ સંદેશો મોકલાવે પણ રાઘવજીભાઈ દર્શન જાય જ નહીં.

રાઘવજીભાઈને ચોથે દિવસે બોલાવ્યા. ન આવ્યા. પાંચમે દિવસે પણ સંદેશો મોકલ્યો, ન આવ્યા. પછી સંતોએ કહેવડાવ્યું કે, ‘સ્વામીજી કાલે અહીંથી જવાના છે, તો તમે દર્શન જરૂરથી આવજો.’ રાઘવજીભાઈ કહે, ‘કાલે મારો જન્મ દિવસ છે. સંતોને મારે દૂધપાકની રસોઈ જમાડવી છે, હું સવારે દૂધના દેગડા લઈને આવી જઈશ.’ એને ખબર હતી કે મેં ભૂલ કરી છે, કપટ રાખ્યું છે.

‘તનકી જાણે મનકી જાણે, જાણે ચિત્તકી ચોરી.

ઉસકે આગે કયા છુપાઉં, જીસકે હાથમેં દોરી.’

ગુણાતીતાનંદસ્વામી અંતર્યામી ને સર્વજ્ઞપુરુષ છે. બધે પટલાઈ ચાલશે પણ આની આગળ પટલાઈ ચાલશે નહિ.

સવારના પહોરમાં ગાડામાં ત્રણ મોટા દૂધના દેગડા ભરીને રાઘવજીભાઈ મંદિર તરફ ચાલી નીકળ્યા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી તો સર્વજ્ઞપુરુષ. બોરડીના ઓટલા ઉપર રાઘવજીભાઈની રાહ જોઈને બેઠા હતા. જેવું રાઘવજીભાઈનું ગાડું રાજકોટ મંદિરમાં પ્રવેશ્યું ને જ્યાં ગુણાતીતાનંદસ્વામીને જોયા એટલે ક્ષોભને પામી ગયા.

ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “ગુરુ, ક્યાં ગયા હતા ? પાંચ દિવસથી હું રાહ જોઈ છું.” રાઘવજીભાઈ કહે, ‘સ્વામીજી, આજે મારી દૂધપાકની રસોઈ છે. મારે તમને જમાડવા છે.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “આ ગાડામાં દૂધપાક છે ?” તો કહે, ‘હા.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ૩૦-૩૦ કિલોના દેગડા જાતે ઊંચકીને ખાળમાં નાંખી દીધા અને કડકાઈથી કહ્યું, “તારા કપડીનો મારે આજે દૂધપાક પીવો જ નથી.” રાઘવજીભાઈ તો શૂન મારી ગયા.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીને જીવ હશે અને એને સૂઝ આપવી હશે એટલે એના આત્મા પર આ કૃપા ઉતારી, મહોબત રાખી નહિ. ત્રણ દેગડા દૂધ સીધું જ ગટરમાં નાંખી દીધું. રાઘવજીભાઈ આંખમાં આંસુ સાથે બે હાથ જોડી પ્રાર્થના કરતાં કહે, ‘મારી જે કાંઈ ભૂલ થઈ હોય, મને માફ કરો.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી ગરજી બનીને કહે, “તું જ કહે ને મને શું ખબર ?” રડતા હૃદયે રાઘવજીભાઈ ગુણાતીતા પાસે નિષ્કપટ થયા.

ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “પહેલાં જ આવીને નિષ્કપટ થયા હોત તો હું દૂધપાક કેવો જમત ! તારે મને દૂધપાક જમાડવો હોય તો કાલે ફરી રસોઈ આપ.”

બીજે દિવસે ગુણાતીતા રસોઈ લીધી. પોતે પણ જમ્યા અને સહુને જમાડ્યા. પછી રાઘવજીભાઈને ટકોર કરી, “હવે યાદ રાખજે, દર મહિને જૂનાગઢ આવીને ૩૦૦ સંતોને રસોઈ આપજે અને એ દિવસે તારે ઉપવાસ કરવાનો. જા બધું માફ થઈ જશે.” ગુણાતીતા કરુણા વરસાવી દીધી.

રાઘવજીભાઈ પ્રથમ દિવસે જ હાથ જોડીને આવી ગયા હોત તો ? ગુણાતીતા કેવા રાજી થાત !

સત્પુરુષને સર્વજ્ઞ જાણીએ, હિતકારી જાણીએ, એના કરતાંય સત્પુરુષ સાથે અંતરાય રહિતનો સંબંધ કરવો એ શ્રેષ્ઠ છે.

જ્યાં સુધી મોટાપુરુષ પાસે અંતર ખોલીને ન વર્તીએ ત્યાં સુધી કદાપિ કોઈ સંજોગોમાં આપણા ચૈતન્યને વિશે સાચી ભક્તિ ન પ્રગટે ! નિષ્કપટ થઈએ તો મોટાપુરુષ એટલા બધા રાજી થાય કે, ‘હાશ ! એણે મારામાં વિશ્વાસ મૂક્યો, એ ચૈતન્યને મારો માનીને હું બુદ્ધિયોગ આપી દઉં.’

આપણે સત્પુરુષની ભેગા રહીએ અને એની સાથે કપટ રાખીએ તો લાખો માઈલ દૂર જ છીએ. 'યોગીગીતા'માં કહ્યું છે, 'જેનો અંતરાય રહિતનો સંબંધ ન હોય, એનો વિકાસ ક્યારેય ન જ થાય.'

★....★....★

(૧૬) આત્મીયતાની અમીરી

એક વખત ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ૪૦ સંતોને રામભડેરીના ઘરે મોકલ્યા. રામભડેરી એક સામાન્ય કુંભાર જ્ઞાતિના સેવક હતા, ગંધેડાં રાખતા હતા. ખૂબ સામાન્ય પરિસ્થિતિના હતા.

આટલા બધા સંતોનાં એકસાથે દર્શન કરીને રામભડેરીએ આનંદસભર હૈયે દંડવત શરૂ કર્યા. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ રામભડેરીને સંતોના આગમન વિશે અગાઉથી કોઈ જાણ નહોતી કરી.

સંતોએ જ્યારે રામભડેરીને દંડવત કરતાં જોયા ત્યારે વિચારમાં પડી ગયા. રામભડેરીએ સંતોને ઘરમાં આવકાર્યા, પાણી આપ્યું ને મહિમાસભર હૃદયે પૂછ્યું, 'સ્વામીજીનો કોઈ સંદેશો છે ? મારા પર બહુ કૃપા વરસાવી દીધી. એક સાથે આટલા બધા સંતોનાં દર્શન અને સેવાનો મને લાભ આપી દીધો. હવે તો પાંચ-દસ દિવસ રોકાવું જ પડે.'

કુંભારનું ઘર કેવું હોય ! તેમાંય વળી પોણાબસો વર્ષ પહેલાંની વાત. એક સાધુ બહુ ઉતાવળા તે બોલી ઊઠ્યા, 'રામભડેરી, ઠાકોરજીને લઈને આવ્યા છીએ, ૧૧ વાગ્યા.' રામભડેરી રાજ થતા બોલ્યા, 'ઠાકોરજી લઈને આવ્યા છો ! આજે તો ઠાકોરજીની બરોબર સેવા કરવી છે.'

શિયાળાના દિવસો હતા. પોષ મહિનામાં ચણાનો પાક તૈયાર હતો. તાજા ચણાની એક થપ્પી ઘરમાં પડી હતી. સંતોને ચણા આપતાં કહ્યું, 'આ ઠાકોરજીને જમાડો ત્યાં સુધીમાં રસોઈ તૈયાર થઈ જશે.'

રામભડેરીનો ઉમંગ જુદો હતો. ભક્તિથી હૃદય તરબોળ હતું. સંતોની સેવા કરી લઈ એના વિચારમાં હતા. ઘરમાં એટલી વ્યવસ્થા નહોતી છતાંય ઉદાસીનતા પણ નહોતી. બધાને ક્યાં બેસાડવા એ પ્રશ્ન હતો, છતાં ચિંતા પણ નહોતી. રાત્રે ક્યાં સૂવાડીશ એક પ્રશ્ન હતો છતાં મુઝવણ નહોતી. એ ભાવ કેવો હશે !

કુંભારના ઘરની આબુબાબુ સહજ છે કે સાફસૂફી ન જ હોય. કોઈ વ્યવસ્થા જ નહીં છતાં પણ સંતોના દર્શનમાં એ કક્ષાએ ઓતપ્રોત થઈ ગયા હતા કે, પેલા સાધુએ ફરી યાદ કરાવ્યું, 'ઠાકોરજીનો થાળ ક્યાં ? સવા વાગી ગયો.' રામભડેરી એટલા જ ઉમંગથી કહે, 'હમણાં કલાકમાં થઈ જશે.'

રામભડેરી ઘરમાં જાય ને બહાર આવે પછી સંતો સાથે ગોષ્ઠિએ ચડી ગયા. સંતોને ખબર ન પડે એવી રીતે એમનાં ઘરવાળાંએ બધા જ પ્રકારની વ્યવસ્થા કરી દીધી. રામભડેરી એટલા બધા વાતોએ ચઢી ગયા, 'સ્વામી આમ ને સ્વામી તેમ. સ્વામીના આ આશીર્વાદ ને સ્વામીનું આ

સૂત્ર. સ્વામીએ આ લીલા કરી, સ્વામીએ આ ચરિત્ર કર્યું.’ ક્યાં સવાત્રણ થઈ ગયા, ખબર જ પડી નહિ. જે સાધુએ બે વાર યાદ કરાવ્યું હતું કે, ‘ઠાકોરજીના થાળ ક્યારે ?’ તે સાધુ પણ ગુણાતીતમાં લયલીન થઈ ગયા હતા.

પછી ત્રણ-સવાત્રણે ઘરમાંથી કહેવડાવ્યું કે, ઠાકોરજીનો થાળ તો ક્યારનોય તૈયાર થઈ ગયો છે; પણ તમારી ભક્તિમાં, તમારા આનંદમાં, વિઘ્ન નહોતું નાંખવું એટલે જણાવ્યું નહિ. બધા જ વિચારમાં પડી ગયા. સંતોને ગુણ એ આવ્યો કે, આણે અમને ભુલાવી દીધા, લય કરી દીધા.

રામભેડેરી ગુણાતીતાનંદસ્વામીના હૃદયનું પાત્ર હતું. માળાના મણકાનું પાત્ર હતું. ગુણાતીતની કૃપાના ફળસ્વરૂપે એની આંતરિક સમૃદ્ધિ અજોડ હતી, તેથી આવી આત્મીયતા અને ભક્તિનું અદ્ભુત દર્શન કરાવી શક્યા.

‘આત્મીયતા એ જ અંતિમ સાધના છે.’

એક સાથે ૪૦ જણ આવીને ઊભા રહે છતાંય એનો વિચાર નહિ, એની ગલાનિ નહિ. કોઈ સંકલ્પ નહિ. મસ્તીથી દર્શન કર્યા કરે. બધાને ઉમંગથી આનંદ કરાવે.

- એ હતી એમની ગુરુ ગુણાતીત તરફની ગુરુભક્તિ !
- એ હતી એમની અજોડ નિષ્ઠા !

★.....★.....★

(૧૭) મન-બુદ્ધિની ખરી પવિત્રતા

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના વખતમાં જૂનાગઢની ધરતી પર વેલો સથવારો, રૈયો દેસાઈ, કરસન બામણિયો બધા સેવા માટે આવે. એ લોકો સહુને ગૃહસ્થ હોય કે ત્યાગી હોય, ગુણાતીતના ભાવથી બોલાવે અને બિરદાવે, ‘સ્વામી લાવો, સ્વામી લો, સ્વામી ખાવ, સ્વામી પીવો.’ સ્વામી ! સ્વામી ! ૨૪ કલાક ગુણાતીતના આકારે જ રહે.

કરસન બામણિયાને ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ પૂછ્યું, ‘કેમ મોડું થયું ? સમાચાર મળ્યા કે તમે ૯ વાગ્યાના મંદિરે આવી ગયા છો.’ તો કહે, ‘સ્વામી પાસે ગયો હતો.’ એની દષ્ટિ અને વૃત્તિ ગુણાતીતમાં એકાકાર થઈ ગઈ હતી, તેથી દરેકને સ્વામીના ભાવથી જ જોતા હતા; ‘સ્વામી પાસે ગયો હતો.’ અને જ્યારે કરસન બામણિયા ગુણાતીતાનંદસ્વામીને દંડવત કરતા હતા ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામીની આંખમાં હર્ષનાં આંસુ આવી ગયાં. એણે કેવા રાજી કર્યા હશે !

કરસન બામણિયાને મંદિરમાં આવતાની સાથે એક group ગ્રુપ લઈ ગયું. પછી બીજું ગ્રુપ લઈ ગયું. પછી ત્રીજું ગ્રુપ લઈ ગયું. ચોથું ગ્રુપ લઈ ગયું. બધાની જોડે ૧૫-૨૦ minute મિનિટ બેઠા એટલે એક કલાક મોડું થયું.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીની આંખમાં હર્ષનાં આંસુ એટલે આવ્યાં કે, એ પાસ થઈને આવ્યા હતા. એમને મળેલા ચારેય group ગ્રુપે અભાવ-અવગુણની વાતો કરી હતી. ‘જો જે હાં

જાગ્યાસ્વામી સાથે નહિ બેસતો. જો જે હાં ભગતજીમહારાજ સાથે નહિ બેસતો. જો જે હાં અમારો રહેજે.’ એવા કેટલાય અભાવના શબ્દો નાંખેલા પણ એણે અંદર ઊતરવા જ નહીં દીધા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી કરસન બામણિયાને જોઈ એકદમ રાજી થઈને બોલ્યા, “પાસ થઈને આવ્યો.”

ચાર group ગ્રુપમાં જઈને આવ્યા છતાં કરસન બામણિયા નિર્લેપ રહ્યા. કોઈ અરુચિ નહિ, કોઈનાય વિશે ભાવફેર નહિ. જરૂરી હતા એટલા જ શબ્દ લીધા બાકી સ્વામિનારાયણ.... સ્વામિનારાયણ.... મારી માટે સહુ સ્વામીનાં સ્વરૂપો જ. એ vision વિઝન (દષ્ટિ) કેટલું સરસ હશે ! ગુણાતીતાનંદસ્વામી ઊભા હતા તે ભેટી પડ્યા. સ્વામીના હૃદયનો ઊભરો એના હૃદયને વિશે ઠલવાઈ ગયો. મૂર્તિ બક્ષિસ આપી દીધી !

આ સેવકો સહુની સાથે રહેવા છતાં સહુથી નિર્લેપ રહ્યા. તેઓનાં મન-બુદ્ધિ એટલાં બધાં પવિત્ર હતાં કે કોઈના અભાવ અવગુણની વાત એમનો સંબંધ તોડાવી શકી નહિ. તેઓએ ગુણાતીતાનંદસ્વામીનું ખરેખરું સેવન કર્યું હતું જેના ફળસ્વરૂપે તેઓ આત્માએ કરીને કેવળ પ્રભુના જ રહ્યા.

★.....★.....★

(૧૮) સર્વોપરી જ્ઞાન

બાલમુકુંદસ્વામી ગામડે વિચરણમાં જતા હતા. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ બાલમુકુંદસ્વામીને કહ્યું કે, “સેવકમાં કેશવભગતને મોકલું ?” બાલમુકુંદસ્વામી કહે, ‘ભલે સ્વામી !’

ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ફરી કહ્યું, ‘કેશવ તો બળદિયા જેવો છે, ભેંસ જેવો છે, ગધેડા જેવો છે, એને તમે સાથે લઈ જઈને શું કરશો ? બળદની બુદ્ધિ, ભેંસની બુદ્ધિ, ગધેડાની બુદ્ધિ બધી બુદ્ધિ ભેગી કરીએ અને જે સર્જન થાય એનું નામ કેશવભગત. એ આળસ અને જડતાનો ડુંગર છે. બુદ્ધિ અને વિવેક કંઈ મળે જ નહીં. ગીરનારની તળેટીમાંથી હમણાં જ ખેંચી કાઢ્યો હોય એવા ઠોઠ જેવા સેવકને તમે લઈ જશો ને તમારી સેવા નહિ કરે તો શું કરશો ?” ગુરુ ગુણાતીતે કેશવભગત માટે અડધો કલાક સતત ઉપેક્ષાના શબ્દો કહ્યા.

બાલમુકુંદસ્વામી બોલ્યા, ‘હશે સ્વામી ! તો બીજા સારા સેવકને મોકલો. એને લઈ જવા જેવો નથી.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “એ તો હું કહીશ તો તમારી સેવા કરશે.”

એટલામાં કેશવભગત આવ્યા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, ‘કેશવભગત ! બાલમુકુંદ સ્વામીની સેવામાં જશો ?’ કેશવભગત કહે, ‘હા સ્વામી !’ ગુણાતીત કહે, “તો પછી આમને જ લઈ જાવ.”

બાલમુકુંદસ્વામી સંતોની સાથે કેશવભગતને લઈને નીકળ્યા. રસ્તામાં એક પાર્ષદ સાધુએ કેશવભગતને કહ્યું કે, ‘તારા માટે સ્વામી બહુ ખરાબ બોલતા હતા.’ કેશવભગત હસતાં હસતાં દિલથી બોલી ઊઠ્યા, ‘મને સ્વામી સંભારતા હતા ?’

‘અરે, તને ગધેડા જેવો કહ્યો, ભેંસ જેવો કહ્યો, ડોબા જેવો કહ્યો, બળદ જેવો કહ્યો, બધું બહુ કહ્યું.’

કેશવભગતની આંખમાં દડદડ આંસુ આવી ગયાં. બાલમુકુંદસ્વામી ત્યાંથી પસાર થતા હતા ને પૂછ્યું, ‘કેમ રડું છું ? શું થયું ?’ કેશવભગત કહે, ‘રડતો નથી. સ્વામીએ મને પોતાનો માની ભૂલ દેખાડી ને ! હું ગમે તેવો છું પણ સ્વામીનો છું ને !’

કેશવભગત મસ્તીથી એટલું જ બોલ્યા, ‘અહીંથી ઠેઠ પ્રકૃતિપુરુષ સુધી નાનાં કે મોટાં બધાં જ ચૈતન્યો એની દૃષ્ટિએ જડ જ છે. આ જડને એણે ચેતન કરવા સ્વીકાર્યો. હું જેવો કોઈ નસીબદાર ખરો, સાધુરામ ?’

આપણે હોઈએ તો કેટલાય વિચારમાં જતા રહીએ કે, ‘મારામાં કંઈક બુદ્ધિ છે તોય સ્વામીએ મને બળદ જેવો કહ્યો ! શું સ્વામી મારાથી ઉદાસ હશે ?’ પણ કેશવભગતે તો દિલથી કહ્યું, ‘સ્વામીએ મારી ભૂલ દેખાડી ને મારા જેવા જડને સ્વીકાર્યો ને !’

કેશવભગતે positive પોઝિટિવ જ નહીં પણ દિવ્ય લીધું. એ સમજણ કેવી હશે ! એને ગુણાતીતને માટે રંચમાત્ર ભાવફેર ન થયો. ગુણાતીત તરફની એની અપ્રતિમ પ્રીતિને લઈને એણે સ્પષ્ટ વાત કરી કે, લક્ષ્મીચોર્યાશીયોનિ, માનવ કે દેવ, ઠેઠ પ્રકૃતિપુરુષ સુધી ગુણાતીતની દૃષ્ટિએ બધા જડ કોટિનાં ચૈતન્યો છે. ગુણાતીતને જેટલા કામમાં આવ્યા એટલા જ નસીબદાર અને ચેતનવંતા. વગર વોકે મોટાપુરુષ આપણી ઉપર ડામ દે, આપણી ઉપેક્ષા કરે અને એ ઉપેક્ષાને એ નહિવત્તાને, એ ઉદાસીનતાને આપણે એક second સેકન્ડમાં સ્વીકારી લઈએ એ આપણી પ્રભુતા કહેવાય. અને ત્યાં જીવદશાનો વિસ્ફોટ થઈને બ્રહ્મદશામાં પ્રવેશી જવાય. એક સેકન્ડમાં સહજતાથી સ્વીકાર થઈ જાય એથી બીજું કોઈ મોટું જ્ઞાન ધરતી પર છે જ નહીં.

★.....★.....★

(૧૯) રાજીપાનું રહસ્ય

ગુણાતીતાનંદસ્વામીની આજ્ઞાથી કેશવભગત બાલમુકુંદસ્વામી સાથે વિચરણમાં ગયા. વિચરણ દરમિયાન કુકાવાવમાં ત્રણ દિવસના પારાયણનું અયોજન હતું. કેશવભગત બાલમુકુંદ સ્વામીની સાથે બીજા સંતોની સેવા પણ એટલા જ ભાવથી કરે. રાત્રે સંતો ઉતારાના આવાસમાં આરામ કરે, ત્યારે કેશવભગત કડકડતી ઠંડીમાં લીમડા નીચે સ્વામીને સંભારતા સંભારતા સૂઈ જાય.

ગુરુ ગુણાતીતની કેશવભગત ઉપર હંમેશાં મીઠી દૃષ્ટિ રહેતી. આથી ઈર્ષા ને દ્વેષથી પ્રેરાઈને વિચરણ દરમિયાન એક સાધુએ નક્કી કર્યું કે ગુણાતીતના સેવકને પજવવો. કડકડતી ઠંડી હતી. પહેલી રાત્રિએ એક દ્વેષી સાધુએ રાત્રિના બાર વાગે કેશવભગતની રજાઈ ખેંચી લીધી. કેશવભગત આખી રાત સ્વામીને સંભારતા સંભારતા કડકડતી ઠંડીમાં સૂઈ ગયા. સવાર થતાં જ બધા સંતો

માટે ગરમ પાણીની વ્યવસ્થામાં લાગી ગયા. બીજી રાત્રે એ સાધુ ફરી આવ્યા અને રજાઈ ખેંચીને જતા રહ્યા. ગુણાતીતની દષ્ટિ પામેલા કેશવભગત કાંઈ બોલ્યા નહિ, કોઈને જણાવવા પણ ન દીધું અને મહિમાથી સેવા કરતા જ રહ્યા. ત્રીજી રાત્રિએ પણ પેલા સાધુએ કેશવભગતની ફરી રજાઈ ખેંચી લીધી. ત્રણ રાતની કડકડતી ઠંડીથી કેશવભગતનું શરીર ફાટી ગયું.

બાલમુકુંદસ્વામીએ સવારના પૂછ્યું, ‘બેટા, શરીર કેમ તતડી ગયું છે ? શું થઈ ગયું છે ?’ કેશવભગત કહે, ‘સ્વામીજી ! શિયાળામાં આવું થાય જ છે. સવારના પહોરમાં વહેલો ઊઠી તમારા અને સંતો માટે ગરમ પાણી મૂકું છું. સવારે ઠંડી વધારે હોય, એટલે શરીર તતડી જાય છે.’ ખાનદાન સેવકે બાલમુકુંદસ્વામીને રંચમાત્ર પોતાની તકલીફનો અણસાર ન આવવા દીધો.

કેશવભગત ખરેખર દિલથી માનતા હતા કે, ગુરુ ગુણાતીતે પોતાની સાથેનો સંબંધ દઢ કરાવવા આ પરમ મિત્રની ભેટ આપી છે, તેથી એનો સહજ સ્વીકાર કર્યો.

જેને મોટાપુરુષને રાજી કરવા હોય એના માટે ધરતી પર કોઈ વિક્ષેપ નથી.

- મનમુખી જીવન.

- અહંતાભર્યું જીવન.

→ એ જ મોટાપુરુષને રાજી કરવામાં ભયંકર વિક્ષેપ કરે છે.

ચોથે દિવસે રાત્રિના બારના સુમારે એ સાધુ બહાર આવ્યા, જ્યાં રજાઈ ખેંચવા જતા હતા તે જ સમયે સાકારબ્રહ્મના અવતાર સમાન ગુરુ ગુણાતીત જૂનાગઢની ધરતી પરથી દોડી આવ્યા અને દિવ્ય સ્વરૂપે ત્યાં પ્રગટ થઈ ગયા. “સાધુરામ, આ દેહ મારો છે.” એ સાધુ તો ગુરુ ગુણાતીતનાં દર્શનથી આભા જ થઈ ગયા. કેશવભગત સાથે સ્વામીની કેવી આગવી પ્રીતિ હશે !

એટલામાં કેશવભગત જાગ્યા. ગુરુહરિનાં દર્શનથી વાતને સમજી ગયા એટલે હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરી, ‘સ્વામી ! એ સાધુ જો રજાઈ લઈને રાજી થતા હોય તો મારે એમને રાજી કરવા છે.’

આ પ્રાર્થના સાંભળી ગુણાતીતાનંદસ્વામી આંખમાં હર્ષનાં આંસુ સાથે કેશવભગતને ભેટી પડ્યા. સેવકની આવી સવોત્તમ સમજણથી ગુણાતીતની છાતીમાં ઠંડક થઈ ગઈ. એમને થયું કે જાગ્રાસ્વામી અને ભગતજીમહારાજની જેમ આ સેવકે મારો દાખડો સફળ કર્યો.

સ્વામીએ એને મીઠું આલિંગન આપ્યું. ત્યારે ભક્ત અને ભગવાન વચ્ચે કોક દિલ ઊભરાતું હતું. એની નિર્દોષ બુદ્ધિથી પ્રભુનો પ્રેમ છલકાઈ ગયો. એની ભક્તિ અને પરાભક્તિથી પ્રભુની નિરવ પ્રસન્નતાનું દર્શન થતું હતું.

ભૂલકું કેવળ મોટાપુરુષ તરફ નજર રાખીને સેવા કરે જાય. જેની દષ્ટિ-વૃત્તિમાં કેવળ પ્રભુ અને સંત છે તે ભૂલકું પ્રભુ સામેથી પ્રેમ કરવા જાય.

(૨૦) ગુણ ગાવા એ જ પાત્રતા

સાકારબ્રહ્મના અવતાર સમાન ગુણાતીતાનંદસ્વામીના એક સત્પાત્રનું નામ હતું, કેશવ ભગત. એ સેવક બહુ ડાહ્યો ને પવિત્ર હતો.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીની આજ્ઞાથી કેશવભગત બાલમુકુંદસ્વામીની સાથે ગામડે વિચરણમાં ગયા. સંજોગોને આધીન રાતના અંધારામાં થોડા સંતો બાલમુકુંદસ્વામી અને કેશવભગતથી છૂટા પડી ગયા. થોડી રાહ જોયા પછી બાલમુકુંદસ્વામીએ કેશવભગતને કહ્યું, ‘તું જે સંતો છૂટા પડી ગયા છે, એમને શોધીને અહીં લઈ આવ.’

કેશવભગત એ સંતોને શોધવા પાછા ગયા. આ દરમિયાન સંતોએ પંચવર્તમાનનો લોપ કરી નાંખ્યો હતો. કેશવભગત ત્યાં પહોંચ્યા ને એમને બધી ખબર પડી. સંતોને એમ લાગ્યું કે આ સેવક તેમની ભૂલ બધાને જણાવી દેશે, એટલે એમણે ભેગા થઈને કેશવભગતને ખૂબ માર્યા.

ત્યાર પછી જેટલા દિવસ વિચરણમાં ફર્યા ત્યાં સુધી અનેક રીતે એ સંતોએ કેશવભગતને પજવવામાં બાકી ના રાખ્યું; પણ એ ખાનદાન સેવકે એક હરફ સુઝ્યાં પણ ઉચ્ચાર્યો નહિ અને બાલમુકુંદસ્વામીને પણ લેશ જાણ થવા દીધી નહિ.

આવી પરિસ્થિતિમાં કોઈપણ સેવકને સામાન્યપણે સંકલ્પ ઊઠે કે, ‘આમ કેમ કરતા હશે ? મારી પાછળ કેમ પડી ગયા હશે ? હું તો કાંઈ બોલતો જ નથી ને કેવળ સેવા જ કરું છું છતાં કેમ પજવતા હશે ?’ આવા ઘણા પ્રકારના સંકલ્પો ચૈતન્યને વિશે રહેવાના છે જ. ૧૦૦% ઊઠવાના; પણ સેવકની-ભૂલકુંની ફરજ છે સ્થૂળ દેહે કરીને કદાપિ કોઈ સંજોગોમાં નાપાસ થવું નથી.

કેશવભગતની દૃષ્ટિ કેવળ ગુણાતીતાનંદસ્વામી તરફ હતી અને એની વૃત્તિમાં કેવળ ગુણાતીતાનંદસ્વામીને રાજી કરવાની ભાવના હતી. દરરોજ કેશવભગત ગુણાતીતને પ્રાર્થના કરે કે, ‘હે સ્વામી ! કોઈનોય વાંક નથી. કોઈનીય ભૂલ નથી. મને બળ આપજો કે આપના સિવાય કોઈ આકાર દેખાય નહિ.’

વિચરણ પૂરું થયા પછી બાલમુકુંદસ્વામી ને મંડળી જૂનાગઢ આવી. ગુણાતીતાનંદસ્વામી કેશવભગતને કહે, “તમે મહિનો બાલમુકુંદસ્વામી સાથે રહીને આવ્યા છો તો હવે અહીં નાના સંતોને વાતો કરો.” કેશવભગતે વાતો શરૂ કરી. કેવળ ગુણગાન જ ગાયા. કેવળ મહિમાની જ વાત કરી.

અંતર્યામી અને સર્વજ્ઞ એવા ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ફરી કેશવભગતને એકાંતમાં પૂછ્યું, “બેટા, સુખદુઃખની કંઈ વાત કરવી છે ?” સિંહની અદાથી કેશવભગતે જવાબ આપ્યો, ‘સ્વામી ! તમારા સંબંધમાં આવ્યા પછી સુખેય શું ? ને દુઃખેય શું ?’

જે કાંઈ પ્રસંગો બન્યા હતા, ખમવાનું થયું હતું એ વાતો એ સેવકના મુખમાંથી અજાસર સ્વરૂપે પણ કિંચિત્ ન નીકળી. ના મિત્રમંડળ આગળ, ના પ્રાણધાર ગુરુહરિ આગળ !

બુદ્ધિનો સંપૂર્ણ પ્રલય કરીને ભગવાનના આશરે જીવનાર એ સેવકે પ્રભુના હૃદયમાં સ્થાન લઈ લીધું. કોઈનું ના જોવું અને કેવળ ગુણ જ જોવો એ કઠિનમાં કઠિન તપશ્ચર્યા છે. કેવળ ગુણ લીધા કરીએ અને ગાયા કરીએ તો ગુણાતીતજ્ઞાન માટેની પાત્રતા પ્રભુ જલ્દી પ્રગટાવી દે.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ આવા ૨૦૦ ટાબોરિયાને બ્રહ્મવિદ્યા ભણાવી હતી. એ સેવકો ઉપર ગુણાતીતાને એવો સહજ વિશ્વાસ આવી ગયો અને એમના માટે બોલ્યા, “મારા જેવું એકએક કલ્યાણ કરશે.”

★.....★.....★

(૨૧) રાજપાની technic ટેકનિક

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના વખતમાં એક ભવાનબાપા હતા. તેઓ બહુ શોખીન હતા. મોટો ચોટલો રાખે, સોનાની કંઠી પહેરે, સોનાનાં કડાં પહેરે, કપડાં ખૂબ ઠાઠથી પહેરતા. એટલે કે એ રજોગુણી હતા. રજોગુણ એટલે શું ? ખાવાનું મન થાય, પીવાનું મન થાય, ભોગવવાનું મન થાય. ભવાનબાપા સેવા બહુ કરતા હતા; પણ રજોગુણ એવો ને એવો જ હતો.

જૂનાગઢના મંદિરમાં ભવાનબાપા જમવા બેઠા. તેમણે બાલમુકુંદસ્વામીને કહ્યું, ‘ગુણાતીતાનંદસ્વામીનો પ્રસાદ મને મોકલાવજો. સ્વામીનો પ્રસાદ હું જમીશ.’ એટલે બાલમુકુંદ સ્વામી પ્રસાદ લેવા ગયા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી અંતર્યામીપણે કહે, “ક્યાં જાવ છો ?” તો કહે, ‘પેલા ભવાનભાઈ ને ઠાકોરજીનો પ્રસાદ જોઈએ છે.’ ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ કહેવડાવ્યું કે, “ભવાનબાપાને કહો, સ્વામી ઘેર આવશે ત્યારે પ્રસાદ બનાવીને જમાડશે. અહીં તો બધાની સાથે જે હોય તે જમવાનું છે.”

ભવાનબાપાને રોટલા મળ્યા, ખીચડી મળી, પણ બંટાગોળી ન મળી એટલે ખૂબ ગુસ્સે થયા અને જતા રહ્યા. પછી અંતર્દષ્ટિ થઈ, પશ્ચાતાપ થયો, તેથી ગુણાતીતા પાસે પાછા આવીને ખૂબ રડ્યા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “કેમ પાછા આવ્યા ?” તો કહે, ‘સ્વામી ! તમને મૂકીને હું ક્યાં જઈ ? પાછું આવવું જ પડે ને ! આપના સિવાય મને કોણ સંઘરે ? પણ મારો રજોગુણ મને તમારાથી દૂર લઈ જાય છે, મને ખાવાની વૃત્તિ પજવી જાય છે. મને પ્રસાદ મળ્યો નહિ એટલે તોબરો ચડ્યો અને જતો રહ્યો; પણ પછી ગુસ્સો શમી ગયો એટલે પાછો આવ્યો.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “સમાગમ કરજો બસ.”

એક દિવસ ભવાનબાપા સંતો માટે પાણી ખેંચતા હતા ત્યારે જાગાસ્વામી ત્યાં ઊભા હતા. રડતા હૃદયે ભવાનબાપાએ કહ્યું, ‘મને પંચવિષય અને કામાદિક દોષ બહુ નડે છે. બહુ ખરાબ સંકલ્પ ઊઠે છે.’ જાગાસ્વામી કહે, “એક માર્ગ બતાવું.”

ભગવદી એવા જાગાસ્વામીએ ભવાનબાપાને શિખવાડ્યું કે, “રાત્રે ચેટા પછી સાડાબાર વાગે ગુણાતીતાનંદસ્વામી લઘુ કરવા જાય છે. (તે દિવસે light લાઇટો નહોતી.) ગુણાતીતાનંદસ્વામી રાત્રે

લઘુ કરીને આવે, ત્યારે અંધારું હોય છે. તું એમને દંડવત કરજે અને તે વખતે ગુણાતીતાનંદસ્વામી તને પૂછશે, ‘કોણ ?’ ત્યારે કહેજે, ‘હું તમારો ભવાન’ શું બોલવાનું ?’ ‘હું તમારો ભવાન.’

પેલો દોષ-સ્વભાવથી અતિશય પીડાતો હતો. ૧૧ વર્ષ સુધી સેવા કરી હતી પણ કોઈ ભગવદીનો યોગ થયો નહોતો તેથી મુઝવણ ટળી નહોતી. અને રાત્રે જ્યાં દંડવત કર્યા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “કોણ ?” ‘બાપા ! હું તમારો ભવાન.’

“તું મારો !” ત્યારે કહે, ‘હા બાપા ! હું તમારો ભવાન.’ છાતી પર હાથ ફેરવીને આર્શીવાદ આપતાં બોલ્યા, “જા, હવે તને કામાદિક દોષ નડશે નહિ.” કેવો સુખિયો કરી નાંખ્યો !

ભગવદી આપણને technic ટેકનિક શિખવાડે. ભગવદીની ગોદમાં પડ્યા રહીએ એટલે મોટાપુરુષની જર આપણ તરફ અખંડ હોય. ભગવદીના પ્રસંગથી, :-

- નિર્વાસનિક થવાય.
- સરળતા આવે, વિવેક આવે.
- ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણ સાથે લડવાનું બળ મળે.
- મનબુદ્ધિ આપણને ક્યારેય પજવી ના શકે.
- મોટાપુરુષનો રાજીપો ૧૦૦ વર્ષે મળવાનો હોય એ ત્રણ વર્ષે મળે.

★....★....★

(૨૨) આત્માનું જતન

ભગવાન સ્વામિનારાયણને પ્રાંતિજમાં મંદિર બનાવવું હતું તેથી ગુણાતીતાનંદસ્વામીને ત્રણ મહિના માટે ત્યાં મોકલ્યા હતા.

ત્યાં રહ્યા એ દરમિયાન દરરોજ જોડના સાધુ રસોઈ બનાવે અને ગુણાતીતાનંદસ્વામી જમે. સંજોગોને આધીન એક દિવસ જોડના સાધુ બીમાર પડ્યા. પ્રાંતિજ મંદિરના જે જૂના સાધુ હતા, એમણે ગુણાતીતાનંદસ્વામી માટે રસોઈ બનાવી. ગુણાતીતાનંદસ્વામી એ રસોઈ જમ્યા નહિ અને જાણે એ સાધુની અવગણના કરતા હોય એવું દર્શન કરાવ્યું. જોડના સાધુ બીમાર રહ્યા ત્યાં સુધી ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ જાતે રસોઈ બનાવી.

પ્રાંતિજ મંદિરના સાધુ ધીમે રહીને કહે, ‘સ્વામી ! તમે અમારું કેમ નથી જમતા ? અમે જુદા છીએ ?’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી કાંઈ બોલ્યા જ નહીં.

જ્યારે પ્રાંતિજ મંદિર છોડવાનો દિવસ આવ્યો ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ પ્રાંતિજના જૂના સાધુને બોલાવીને શુદ્ધ જીવન શીખવતાં કહ્યું કે, “હરિભક્તોએ આપેલા પૈસા ઠાકોરજીના છે આપણા નથી. તેં જે પોતાની પાસે ગાંઠવાળીને રાખ્યા છે તે મંદિરમાં આપી દે નહિ તો નરકે

જઈશ. સ્ત્રી, ધનનો ત્યાગ ના હોય એ સાધુના હાથનું હું જમતો નથી. હવે જો તારે મને જમાડવો હોય તો એક દિવસ વધારે રોકાઈ જઈ; પણ તારી પાસે જે પૈસા છે તે કોઠારમાં જમા કરાવી દે.” પેલાની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં.

ગુણાતીતાનંદસ્વામી એક દિવસ વધારે રોકાઈ ગયા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી પેલા સાધુને અણીશુદ્ધ વર્તમાન સમજાવતાં કહે, “ઠાકોરજીના ગાંઠવાળેલા પૈસા જો ન આપ્યા હોત તો તું ભૂત થાત. હરિભક્તો પોતાની લક્ષ્મીને શુદ્ધ કરવા દસમો ભાગ મંદિરે મોકલે, તેમાંથી જો સાધુ ભાગ કાઢે તો પાપ લાગી જાય.”

એ સાધુએ અંતર્દષ્ટિ કરીને ગુણાતીતા પાસે કબૂલ કર્યું, તે જમાનાની સાડાસત્તર હજાર કોરી કોઠારમાં જમા કરાવી દીધી. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ રાજી થઈને ચાલ્લો કર્યો ને ભેટી પડ્યા. એના આત્માને નરકે જતો બચાવ્યો. ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “કરુણાનિધિ પ્રભુએ મંદિરનું નિમિત્ત ઊભું કરી મને તારા આત્માની રક્ષા માટે જ અહીં મોકલ્યો હતો.” કેવા એ visionary વિઝનરી (પારદર્શક) પુરુષ !

આપણી ચેતનાના એક ખૂણામાં, એક ટકાના કરોડના ભાગમાં કિંચિત્ દંભ હશે, પોતાનું અંગત જીવન હશે, આગવી રીતિ-નીતિ ને સ્થિતિ હશે, ક્રેક હઠ કે માન હશે તો ગુણાતીતાપુરુષ એવા છે કે ખોતરી કૂંક મારીને પણ એ કાઢ્યા સિવાય રહેશે નહિ. એટલે પહેલેથી જ નક્કી કરી નાંખવું છે, ‘હું સેવક તું સ્વામી.’

આત્માના સાચા માવતર વગર આવું જાતન કોણ કરી શકે !

★.....★.....★

(૨૩) દ્રોહની સામે કરુણા

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના સેવક બાલમકુંદસ્વામી. ૩૦૦ સાધુની વચ્ચે રહે પણ કોઈનોય અભાવ નહિ, અરુચિ નહિ. ગુણાતીતાનંદસ્વામીના રાજીપાવાળા એ સાધુ.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના વખતમાં એક સાધુને સ્વામી માટે જીવમાં અભાવ હતો તેથી ગુણાતીતાનંદસ્વામીને ખૂબ વખોડ્યા કરે અને અભાવની વાતો કરે. એક દિવસ બાલમકુંદ સ્વામીએ એને સમજાવતાં કહ્યું કે, ‘સ્વામી તો આપણા પ્રાણધાર પુરુષ છે, આત્માના સાચા માવતર છે, આપણા આત્માને પ્રભુના ખોળામાં રમતો મૂકવો એ જ એમનો સ્વધર્મ છે. આવા સ્વામીની વાતો જો આપણે કરીએ તો પાપ લાગી જાય. જીવ જડત્વને પામી જાય માટે જે બારણેથી બહાર જવાનું છે, એ બારણું બંધ ના કરીશ.’ ત્યારે એ સાધુ ઉગ્રતાથી કહે, ‘હું તો એ જ કરીશ.’

ગુણાતીતાના અભાવમાં એ સાધુ એટલા બધા અંધ બની ગયા કે, જ્યારે સ્વામી મંદિરમાંથી પસાર થતા હતા ત્યારે એમને મારી નાંખવા ઉપરથી બેલું (ચણતર માટે ઘડેલો પથ્થર) નાંખ્યું; પણ

સર્વજ્ઞપણે સ્વામી સિફતથી નીકળી ગયા. અને મસ્તીથી કહે, “તારો માર્યો નહિ મરું, મહારાજ મારી રક્ષામાં છે.” ધરતી પર રહ્યો ત્યાં સુધી એણે ગુણાતીતનો અભાવ મૂક્યો નહિ. મહારાજે બે જનમ ભૂતયોનિમાં નાંખી દીધો.

ગુણાતીતને મારી નાખવાની વૃત્તિ અધૂરી રહી ગઈ તેથી ત્રીજા જન્મે કાળો નાગ થઈને આવ્યો. સાકારબ્રહ્મના અવતાર સમાન યોગીજીમહારાજે કરુણાએ કરીને એનો એ સંકલ્પ પૂરો કર્યો. એણે કાળા નાગ સ્વરૂપે યોગીજીમહારાજની પહેલી આંગળી પર ડંશ માર્યો.

વચનામૃત ગ.અં.-૧૨માં શ્રીજીમહારાજ કહે છે કે, “ભગવાન અને ભગવાનના ભક્તનો દ્રોહી હોય તેને તો અનંતકોટિ કલ્પ સુધી મરવું પડે ને અવતરવું પડે.” વળી આગળ શ્રીજીમહારાજ કહે છે કે, “ભગવાનના ભક્તનો દ્રોહ કર્યાથી તો જીવનો પણ નાશ થઈ જાય છે.” છતાં પ્રભુ તો કરુણાનિધિ છે. ત્રીજા જન્મે બાપાએ પોતાની આંગળી પર એને કરડાવી સંબંધ કરાવીને એનું રૂડું કર્યું.

★....★....★

(૨૪) પ્રાર્થનાનો બુદ્ધિયોગ

- વચનમાં વિશ્વાસ એનું નામ જ પ્રીતિ.
- અણસારે સમજે એનું નામ જ પ્રીતિ.
- ગમતામાં વર્તે એનું નામ જ પ્રીતિ.
- સત્પુરુષનું ગમાડવું એનું નામ જ પ્રીતિ.
- અને પછી તો નિર્દોષ થઈ જવાય જ.

પણ વચનમાં જ્યાં સુધી વિશ્વાસ નહિ આવે ત્યાં સુધી બુદ્ધિયોગ નહિ આવે.

- અને બુદ્ધિયોગ નહિ આવે ત્યાં સુધી સંબંધ દઢ નહિ થાય.
- અને સંબંધ દઢ ના થાય ત્યાં સુધી ગમતામાં વર્તાય નહિ અને એનું ગમાડી શકશો નહિ.
- તમે ગમતામાં વર્તી શકશો પછી જ અક્ષરધામનો બુદ્ધિયોગ એ મફતમાં આપી દેશે. પછી જ એનું ગમશે, બાકી શક્ય જ નથી.
- અને એનું ગમે પછી સાધના પૂરી થઈ જાય.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીનાં દર્શન કરવા કલ્યાણભાઈ, વેલોસથવારો, રામભડેરી અને પોતાના બધા અંગત સેવકો દર્શન કરવા આવ્યા હતા. સમૈયો પૂરો થયો ને બધા હરિભક્તો દર્શનનો લાભ લઈને નીકળતા હતા. રામભડેરી તો ગધેડાપતિ હતા, ગધેડાં જ રાખતા હતા. એવા કોઈ કરોડોપતિ નહોતા પણ એ ગુણાતીતાનંદસ્વામીના હૃદયમાં વસેલું પાત્ર હતું. એટલે ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ રામભડેરીને કહ્યું, “દેશકાળ તો સારા છે ને ?” ત્યારે રામભડેરીએ બે હાથ જોડીને બધાની વચ્ચે

કહ્યું, ‘સ્વામી ! બધા દેશકાળ સારા છે, પણ હૃદયના દેશકાળ સારા રાખજો બસ. આ એક દેશકાળ સારા નહિ હોય ને બાકી બધા દેશકાળ સારા હશે તોપણ અહીંયાં ઠંડક નહિ આવે.”

પછી હસતાં હસતાં ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ કહ્યું, “માગતાં આવડ્યું.” ત્યારે ફરી રામભેડરીએ ગુણાતીતાનંદસ્વામીને કહ્યું, ‘સ્વામી ! હું ગરીબ છું, મારા દેશકાળની તમને ખબર છે; પણ અધિકાર લેવામાં શરમ દાખવતા નહિ. વેચાઈ જઈશું, આ દેહમાં લોહીનું ટીપું રહેશે ત્યાં સુધી મહેનત કરીશું; પણ જે કાંઈ જોઈએ તે માગી લેજો.’ એમના આત્માનો સંબંધ એવો સરસ હતો તો ગુણાતીતાનંદસ્વામી સહજતાથી એના ઉપર અધિકાર કરી શકતા હતા.

- તું મળ્યો પછી દેશકાળ શાના ?
- તું મળ્યો એટલે હું પૂર્ણ થઈ ગયો. તારા સંબંધે હું પૂર્ણ જ.
- મારે કાંઈ કરવાનું બાકી ન રહ્યું.
- અમારા હૈયાના દેશકાળથી તું રક્ષા કરજે.

આ પ્રાર્થના કરીને રામભેડરી ગુણાતીતાનંદસ્વામીને કહેવા માગતા હતા કે, તમારામાં મનુષ્યભાવ ના આવે, ભાવફેરમાં ના જઈએ, તમારાથી ને તમારા ભક્તોથી વિખૂટા ના પડીએ આટલું અમને કરી આપજો. આનું નામ પ્રીતિ કહેવાય ! આનું નામ ગમાડ્યું કહેવાય !

★.....★.....★

(૨૫) નિરંતર નિરપેક્ષ

બન્ને જૂનાગઢી સંતો, ગુણાતીતાનંદસ્વામી અને કેશવચરણસ્વામી વડતાલ દર્શન કરવા ગયા હતા. સાકારબ્રહ્મને એમ કે, હવે દેશ છોડવો છે તો વડતાલ જઈને દર્શન કરી આવીએ. બન્ને સંતો પાછા જૂનાગઢ આવ્યા. ત્યાં સુધીમાં આચાર્ય મહારાજે જૂનાગઢમાં નવા કોઠારીની નિમણૂક કરી દીધી હતી; પરંતુ તેઓ એમને કહી શક્યા નહિ કે, મેં નવા કોઠારીની નિમણૂક કરી દીધી છે. ગામડાં ફરતાં-ફરતાં વડતાલથી જૂનાગઢ તરફ પાછા જતાં ૧૦-૧૫ દિવસ પછી જ્યારે ગુણાતીતા જૂનાગઢની ધરતી પર પ્રવેશ કરે છે ત્યારે તેમને ખબર પડે છે કે કોઠારીપદ બીજાને સોંપાઈ ગયું છે.

ગુણાતીતાનંદસ્વામી બોલી ઊઠ્યા, “ઠાકર ! ઠાકર !” મંદિરનો પ્રાણ, હજારોનો પ્રાણ, original ઓરિજિનલ સગુણ ને નિર્ગુણ સ્વરૂપ. વેદોમાં જેનું વર્ણન થયું તે ઓરિજિનલ મૂળ તત્ત્વ. જેના સિવાય આ નખના કરોડમા ભાગમાં, most minuet molecules મોસ્ટ માઈન્યુટ મોલેક્યુલ્સમાં પણ જે સનાતન બ્રહ્મતત્ત્વ નિર્ગુણસ્વરૂપે વ્યાપક છે. નહિ તો લીલોતરી ન હોઈ શકે. અનાજ પેદા ન થઈ શકે. રચકામાં મીઠાશ ન આવે. ફળફળાદિમાં નીરસતા જ હોય. અણુએ અણુમાં અક્ષરબ્રહ્મનું શરીર વ્યાપક છે. દરેક આત્માને વિશે વ્યાપક છે. જડ અને ચેતનને વિશે વ્યાપક છે. એમણે એકધાર્યો દાખડો કર્યો.

બીજી બાજુ ભગવાન સ્વામિનારાયણની આજ્ઞા બધાંને જ હતી કે, “ગોપાળાનંદસ્વામી આજ્ઞામાં રહેજો ને ગુણાતીતાનંદસ્વામીનો સમાગમ કરજો. ૧૨ મહિને એક મહિનો જૂનાગઢ જજો.” એ ભગવાન સ્વામિનારાયણનું સનાતન વાક્ય હતું પણ કમનસીબ !

ગુણાતીતાનંદસ્વામી તો હસતા હસતા પોતાની room રૂમમાં જતા રહ્યા. કેશવચરણસ્વામી વિચારમાં પડી ગયા, ‘સ્વામીજી ! મને ને તમને, કોઈને કાંઈ ન પૂછે એટલે શું ?’ ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ હસતાં હસતાં એટલું જ કહ્યું કે, “હવે મહારાજની ઇચ્છા આપણી પાસે સેવા કરાવવાની નથી. તમે આનંદમાં રહો અને હું ય આનંદમાં રહું.” પણ કેશવચરણસ્વામીથી રહેવાયું નહિ તે કહે, ‘ના, હવે તમેય દેહ છોડી દો ને હું ય દેહ છોડી દઉં.’ બેઉ સ્વતંત્ર હતા. કેશવચરણસ્વામી સામાન્ય વ્યક્તિ નહોતી; જૂનાગઢી સાધુનું સેવન કરનાર વ્યક્તિ હતી. બહુ ઉદાસ થઈ ગયા. કેશવચરણસ્વામી કહે, ‘હું જાઉં છું આમ અને તમે તમારી જગ્યા પસંદ કરી લો.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “ઉતાવળ ના થાય.” ગુણાતીત તો રંચમાત્ર, કોઈપણ જાતના સાત્ત્વિક અહમ્ના પડછાયામાં આવ્યા સિવાય, એક natural નેચરલ અવસ્થાથી પોતાની બ્રાહ્મી સ્થિતિનું સહજ દર્શન કરાવતા રહ્યા, “તુંડી... તુંડી... તારે લઈને હું,” કેટલી ઊંચી સ્થિતિ હશે !

આપણને તો કદાચ કોઈ programme પ્રોગ્રામ ગોઠવાયો હોય અને સંજોગોને આધીન સંતો પ્રદેશમાં ના પહોંચી શક્યા તો આપણને વિચાર ઊઠે. અનંત પ્રકારના માનસિક, સાત્ત્વિક, રાજસી ને તામસી આંદોલનોમાં મન બિચારું ફસાયા જ કરે છે.

સાકારબ્રહ્મે કોઈ statement સ્ટેટમેન્ટ નહિ આપ્યું. સરળતાથી જય સ્વામિનારાયણ પોતાના original ઓરિજિનલ થાંભલે જઈ ગોષ્ઠિ શરૂ કરી દીધી. આજથી હું મહંત નથી. આજથી હું કોઠારી નથી. એમણે કશું જ જણાવવા ન દીધું. કશું જ નહીં. એમને એની જરૂર નહોતી. એ નારાયણની રસધનમૂર્તિના સુખે સુખિયા હતા. નારાયણ અખંડિત એમનામાં રહ્યા હતા.

પુરુષોત્તમ નારાયણને પૃથ્વી પર પ્રગટવું હોય તો અક્ષરબ્રહ્મ અનિવાર્ય. જેમની આટલી અદ્ભુત મોટાપ છે છતાંય એમણે નાનામાં નાના સામાન્ય પાર્ષદોની આજ્ઞામાં વર્તવા માટે સહજતાથી એ ભાવને સ્વીકારી લીધો, એ એમની ભૂલકુંડી કેવી મંગલકારી અવસ્થા હશે !

સાધકે હરેક second સેકન્ડે વય. ગ.મ.-૨૮ ને ૪૧ પ્રમાણે પોતાના આત્માની સેવા કરવાની છે. એ આપણે ક્યારેય કોઈ સંજોગોમાં ભૂલી જવાનું નથી.

સાકારબ્રહ્મ, જેઓ નિરંતર પ્રગટ્યા ત્યારથી ઠેઠ દેહ મૂકવા માટેના સંકલ્પ સહિત ગોંડલની ધરતી પર થાંભલા આગળ બેઠા ત્યાં સુધી જાણપણે જીવ્યા. :-

- તારે લઈને હું.
- જેમ રાખું તેમ રહેવું છે.

- તારે મારા આત્મા ઉપર જે લખવું હોય તે લખજે.
- તું જ મારું સર્વસ્વ, સુખ, શાંતિ ને આનંદ છે.
- તું જ્યાં મૂકીશ ત્યાં જે રીતે રાખીશ તે રીતે.

પણ પછી ગુણાતીતાનંદસ્વામી સંકલ્પ કરે છે કે, ‘હવે દેહ છોડી દેવો છે.’ કેશવચરણ સ્વામી તો ઉદાસ થઈ ગયા. ગુણાતીતે સમજાવ્યા, આનંદ કરાવ્યો. “ઉતાવળ ન કરો, હું જ્યારે આમ જઈ ત્યારે તમે આમ જજો.” એ પણ એક સમર્થ સાધુ !

એક બાબુ ઉનાની ધરતી પર કેશવચરણસ્વામી દેહ મૂકે છે અને બીજી બાબુ ગોંડલની ધરતી પર ગુણાતીતાનંદસ્વામી દેહ મૂકે છે; પણ જ્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામી જૂનાગઢથી નીકળ્યા ત્યારે પૂરતી કોરી પણ આપી નહોતી. એ સાકારબ્રહ્મ કેવું બધું ભૂલી જતા હશે ! હું તો હજુ એ વિચારમાંથી બહાર નથી નીકળતો કે જેને લઈને, :-

- આ mike through માઈક થ્રુ તમે અવાજ સાંભળી શકો છો,
- ફૂલ બિચારાં સુવાસિત બને છે,
- ચોખા, ઘઉં કે ભરચું એના taste ટેસ્ટ પકડી શકે છે,
- અનંત બ્રહ્માંડની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ ને લય થાય છે,
- જેની ભૂકુટિ વિલાસના બાણે કરીને જય સ્વામિનારાયણ, અનંત બ્રહ્માંડો નહિવત્ થઈ જાય છે.

ચિદાક્રાશની દિવ્ય રસધન નારાયણની મૂર્તિને ધારણ કરનાર, અક્ષરના એ અવતાર, બ્રહ્મના એ અવતાર સમાન પુરુષ કેટલું સહન કરીને ગયા !

★....★....★

(૨૬) હૃદયનું પાત્ર - શિવલાલ શેઠ

ભગવાન સ્વામિનારાયણે વચ. ગ.પ્ર.-૧૮માં એક લીટી સરસ લખી છે. બરોબર વિચારજો. એકાવન ભૂતને રાજી કરવા માટે આપણો દેહ જ નથી. એકાવન તો નહિ પણ એમાંથી એક પણ ભૂતને રાજી કરવા માટે આપણે જન્મ્યા જ નથી. ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણનું બલિદાન આપવું છે જ. અનંત અનંત કાળથી વિષય ભોગવતા જ આવ્યા.^૩

સાધકોની કમનસીબી એક જ છે, ‘વચનામૃત’ અને ‘સ્વામીની વાતો’માં અવિશ્વાસ. એના જેવી કોઈ કમનસીબી નથી. માવતરમાં જ અવિશ્વાસ હશે તો વિકાસને નહિ પામીએ. એક નિયમ જ લેવાનો. રોજ બે વચનામૃત વાચવાનાં, ભજન -સ્વાધ્યાય કરીને જ સૂવાનું.

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના વખતમાં એક ગૃહસ્થ હતા શિવલાલ શેઠ. કરોડોની મિલકત. ૧૬ વર્ષની ઉંમર. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ કહી દીધું, “એક નિયમ લઈ લે શિવલાલ કે, બે વચનામૃત વાંચ્યા સિવાય સૂવાનું નહિ.

પછી વચનામૃતના આધારે જીવવા માટે ભજન કરવું, પ્રાર્થના કરવી.” બે વચનામૃત, ૧૦-૧૫ સ્વામીની વાતો વાંચવાનો આપણે બધાએ નિયમ લેવાનો છે.

ગુણાતીતાનંદસ્વામી ગરમ થઈને એક વાત બોલ્યા છે જે આપણું અંતિમ ધ્યેય છે. એ વાંચું છું. “પંદર આના કથાવાર્તા હોય ત્યારે....” ૧૬ આનામાં કેટલા આના ? ૧૫ આના કથાવાર્તા રાખવી પડે ! બરોબર વિચારજો. સાકારબ્રહ્મ પૃથ્વી પર ના આવ્યા હોત તો ? ગુણાતીતાનંદસ્વામીજીની આટલી બધી પ્રવૃત્તિ હતી પણ પાંચ time ટાઈમ કથા કરતા.

૧૬ વર્ષની ઉંમરના શિવલાલ શેઠને ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ કહ્યું, “બે વચનામૃત, ને વાતુ વાંચી, વિચારી, ભજન કરીને પછી સૂવું.” શિવલાલ શેઠ રાત્રે અઢી કલાક કાઢતા હતા. ૮ વાગ્યાથી નહિ હં, ચેષ્ટા બોલ્યા પછી અઢી કલાક ! ગૃહસ્થ ! કરોડપતિ ! ગુણાતીત સમાજમાં એક જ અદ્વિતીય કરોડપતિ. ૨૬ વર્ષની ઉંમરે સાધના પૂરી કરી દીધી અને ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ધામમાં લઈ લીધા બસ. કેટલી ઉંમરે ? ૨૬ વર્ષની ઉંમરે ! ૧૬ વર્ષની ઉંમરે આજ્ઞા આપી.

શિવલાલ શેઠ મંદિરમાં જમીને આવે પછી રાત્રે ઊંઘે નહિ, આરામ જ નહીં. સવારના પહોરમાં ભજન કરીને નીકળી જાય.

ત્રણ રીતે નહોતા સૂતા.

૧) મંદિરમાં જમીને આવ્યા છીએ એટલે આપણે વધારે ભજન કરવું જોઈએ. natural નેચરલ છે.

૨) બીજા હરિભક્તોના ગુણાનુવાદ વિચારે. સંતોના ગુણાનુવાદ વિચારીને ભજન કરે.

૩) સંતોનો ગુણ લે કે, સંતો સુખિયા થઈ ગયા તો અમે ક્યારે સુખિયા થઈશું ?

ગુણાતીતે ચોવીસ વર્ષની ઉંમરે મૂર્તિનું સુખ આપી દીધું. છ જ વર્ષમાં ગુણાતીતાનંદ સ્વામીનું lesson લેસન પૂરું કરી દીધું. ભગવાનની મૂર્તિનું સુખ લેતા થઈ ગયા. ભગવાનમાં ડૂબી જાય બસ.

તે જમાનાનો લાખોપતિ એટલે અત્યારે કરોડોપતિ. એમની દુકાને કોણ ના આવે ? એમની office ઓફિસે કોણ ના આવે ? છતાં મહારાજમાં જ રહે.

જ્યાં સુધી પોતાની સાધના ચાલતી હોય ત્યાં સુધી વધારે પડતો બડવાળ અંદર નાખવાની જરૂર નથી. ધરતીનો પહેલો યુવાન હશે કે જેણે છવ્વીસ વર્ષે સાધના પૂરી કરી !

શિવલાલ શેઠ સોપારી ખાવાના શોખીન હતા. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ એમની વાતોમાં કહ્યું કે, “આત્માનંદસ્વામીની સભામાં શિવલાલ શેઠ સોપારી ખાતા હતા. આત્માનંદસ્વામીએ પૂછ્યું, ‘સભામાં હાડકું કોણ ખાય છે ?’ શિવલાલ શેઠ તરત જ ઊભા થઈને થૂંકી આવ્યા અને નિયમ

લીધો કે, આજ પછી સોપારી ખાવી નહિ.” એને જાગ્રત ચૈતન્ય કહેવાય. તેજીને ટકોર ને ગધેડાને ડફણાં.

શિક્ષાપત્રીમાં ભગવાન સ્વામિનારાયણે સરસ વાત લખી, “રસના ઇન્દ્રિય જિતાર્થ જાય તો સર્વે ઇન્દ્રિયો જિતાર્થ જાય.” હજુ આપણને આ મનાતું નથી.

- એક રસના જિતાર્થ જાય તો પાંચે પાંચ ઇન્દ્રિયો જિતાર્થ જાય.
- ને પાંચે પાંચ ઇન્દ્રિયો જિતાર્થ જાય એટલે મન-બુદ્ધિ-ચિત્ત-અહમ્ સરળ થઈ જાય.
- ને મન-બુદ્ધિ-ચિત્ત-અહમ્ સરળ થઈ જાય તો નમતાં વાર ના લાગે.
- જેમ જેમ નમતો જાય તેમ તેમ કૃપા ઊતરતી જાય.
- જેમ જેમ સ્વીકારતો જાય તેમ તેમ કૃપા ઊતરતી જાય.
- જેમ જેમ સંબંધે વર્તતો જાય તેમ તેમ કૃપા ઊતરતી જાય.
- હૃદય હલકુંકૂલ થઈ જાય એક રસના જિતાર્થ જાય તો.

‘સ્વામીની વાતો’ નવમા પ્રકરણની ૧૮૭મી વાતમાં ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે છે,

“રસના વશ કરી હરિ રટે સો પહોંચે પ્રભુ ધામ !”

જ્યાં રસનાનું પોષણ ના થાય ત્યાં સર્વે વિષય બંધ થઈ જાય. સર્વે વિષય ! યાદ રાખજો.

વચનામૃત ગ.પ્ર.-૧૮માં લખ્યું, “એક ઇન્દ્રિયનો આહાર મલિન થઈ જાય છે.” કેવું fine ફાઈન લખ્યું છે ! આમાં જ પડ્યા રહેવાનું છે બીજામાં નહિ. આવી લીટીઓ જ ખોળામાં રાખવાની છે, દિમાગમાં રાખવાની છે; મનન-ચિંતન કરવાનું છે.

★....★....★

(૨૭) ગુણાતીતનો અંતરનો રાજીવો

ચોમાસામાં એક દિવસે ખૂબ વરસાદ પડ્યો હતો. ગુણાતીતાનંદસ્વામી પોતાના કોઠારમાં જઈને કાપડના તાકા ફાડવા લાગ્યા. ત્રિકમદાસ કોઠારી દૂર ઊભા રહીને જોયા કરે. શું ચમત્કાર થયો ? શાથી ફાડતા હશે ? જેણે જિંદગી પર્યંત થીંગડાવાળું ગાતરિયું પહેર્યું છે, એ ગુણાતીતસ્વામી તાકા કેમ ફાડતા હશે ?

ત્રિકમદાસ કોઠારી જુએ કે મંદિરના એ મહંત જેમણે જિંદગી પર્યંત થીંગડાવાળું જ પહેરેલું. એ આજે તાકા કેમ ફાડતા હશે ? વિચારમાં પડી ગયા. સ્વામીજીને તો પુછાય નહિ, ‘કેમ ફાડી રહ્યા છો ?’ ફાડતા જ રહ્યા.^૨

કોઈને કાંઈ ખબર નહોતી પણ ગુણાતીતની જાણ બહાર કોઈ ચીજ નહોતી. એમને ખબર હતી કે, બોટાદથી સંઘ આવી રહ્યો છે અને એટલો બધો વરસાદ પડી રહ્યો હતો કે ઝાડવાં ડોલે. ઘોર અંધારી રાત. શિવલાલ શેઠનો આખો સંઘ ભીંજાઈ ગયો. શિવલાલ શેઠ, ૨૫ વર્ષનો એ

યુવાન દીકરો ગુણાતીતની છાતી પહોળી કરીને એમના હૃદયમાં બેસી ગયેલો. શિવલાલ શેઠ તે જમાનામાં નવ લાખના આસામી હતા.

૨૫ વષનું એ નાનું ટાબોરિયું. બોટાદથી એક સંઘ લઈને જૂનાગઢની ધરતી પર પ્રવેશ્યા. બધા જ સામાન સાથે ખૂબ ભીંજાઈ ગયેલા. ખૂબ વરસાદની ઝડીઓ. શિવલાલ શેઠે આવીને ત્રિકમદાસ કોઠારીને પહેલું જ પૂછ્યું, ‘સ્વામીજી ક્યાં છે ?’ સ્વામીને શોધીને સીધા જ દંડવત શરૂ કર્યા.

ગુણાતીતાનંદસ્વામી આવીને ભેટી પડ્યા. એમને ખ્યાલ હતો જ કે, વરસાદમાં ભયંકર સ્નાન કરીને આવ્યો છે. એ પોતાનો દેહ ભૂલી ગયા. બસ એક જ ઉમંગ હતો કે આ ભક્ત મારો છે. ભેટીને કહે, “જલ્દી કપડાં બદલી નાંખો.” એમના માટે જ તાકા ફાડતા હતા. કેવું ધ્યાન રાખતા હશે !

ભગવાન, ભગવત્સ્વરૂપનો એક જ સ્વભાવ છે, ‘નિરંતર તમારું ધ્યાન રાખવાનો.’ પણ જે દિવસે તમને આંખ, કાન, ને જીભથી કોઈ ભક્ત તરફ અરુચિ ઊભી થઈ ગઈ તે દિવસથી ભગવાન તમારાથી કરોડો માઈલ દૂર. ધ્યાન રાખજો.

★.....★.....★

(૨૮) ગુણાતીતજ્ઞાન પ્રાપ્તિની ગરબ

રઘુવીરજીમહારાજ, શ્રીજીમહારાજની અઢી અબજની ગાદીના પહેલી પેઢીના વડતાલના આચાર્ય. આચાર્યમહારાજનો તો સાજ કેવો હોય ! એની આગળ છડી પુકારતા માણસો ચાલતા હોય, એ રઘુવીરજીમહારાજે બે હાથ જોડીને ગુણાતીતાનંદસ્વામીને કહ્યું, ‘સ્વામી ! બહુ ગ્રંથિઓ છે, કાઢી આપજો.’ ત્યારે ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ કહ્યું, “એક સાધક તરફ સુખી થવાની ભાવનાથી જૂનાગઢની ધરતી પર પધારો. બધી ગ્રંથિઓ ના કાઢી દઈ તો મારું નામ ગુણાતીત નહિ.”

જેટલો ઉમંગ ગુણાતીતને એટલો જ ઉમંગ રઘુવીરજીમહારાજને હતો. એમણે કહ્યું, ‘જ્યારે કહો ત્યારે તીર્થવાસી થઈને હું આવી જઈશ. પણ ગ્રંથિઓ ઓગાળજો બસ.’ વડતાલ ગાદીનો બધો જ વ્યવહાર, ચાવીઓ, હિસાબ બધું જ એમના ભાઈને સોંપી દીધું. સંતો, ગોરધનદાસ કોઠારી બધાને મળીને જૂનાગઢ તરફ નીકળી ગયા. અઢી અબજની ગાદીનો એ માલિક તે જમાનામાં ! પણ કાંચળી ઉતારતાં વાર ના લાગી. ગુણાતીત પાસે પહોંચી ગયા.

ગુરુ અને ચેલાની એકધારી યાત્રા ચાલી. સવારે ૬ વાગ્યાની આરતી થાય પછી ગુણાતીતાનંદસ્વામી વાતુ કરતા જ રહે, કરતા જ રહે. શણગાર આરતી પછી કંઈક સેવા હોય, હરિભક્તોને ઉકાળો કે કંઈક પીવડાવાનું હોય એ બધું પૂરું થાય પછી ફરી કથા શરૂ થાય તે ૧૨ વાગ્યા સુધી. પછી ગુણાતીતાનંદસ્વામી અડધો કલાક કંઈક time ટાઈમ આપતા, તેમાં પોતે જાતે

કંઈક બનાવી લેતા હતા. આચાર્યમહારાજ સાધુના હાથનું નહોતા જમતા. જાતે જ બનાવતા હતા. એની તો કાંઈ વાતો છે !

એક દિવસ તો કુંજવિહારીદાસ દોડીને આવ્યા. કહે, ‘સ્વામીજી ! તમે આચાર્યમહારાજને એટલું બધું બેસાડી રાખ્યા તે હવે ચીભડું જ ખાય છે, બીજું બધું ખાવાની ના પાડે છે. કહે છે કે, ‘સ્વામીજીએ તો એટલી બધી તૃપ્તિ કરી દીધી છે, પરમ સંતોષ આપી દીધો છે કે હવે જમવાની કોઈ જરૂર નથી.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “ચાલો મળીએ.” ઊઠ્યા, ગયા ને રઘુવીરજી મહારાજને કહ્યું, “તમે રસોઈ બનાવો. તમે રસોઈ બનાવતા જાવ અને હું વાતો કરતો જઈ.”

બન્નેની શ્રદ્ધા કેવી ! એક બાજુ આચાર્યમહારાજ રસોઈ બનાવતાં બનાવતાં ગુણાતીતાનંદસ્વામીની વાત સાંભળે, બીજી બાજુ ખીચડી ભેગું શાક પણ બફાઈ જાય. બહુ બહુ તો ૨૦-૩૦ minute મિનિટમાં થઈ જાય. એક બાજુ રસોઈ બનાવે ને ગુણાતીતાનંદસ્વામી બીજી બાજુ વાતો જ કરે. સોપો જ નહીં પડવા દીધેલો. કેવી એક ગરજ છે ! ખાવાનું મળ્યું તોપણ ઠીક છે, અને ના મળ્યું તોપણ ઠીક છે.

રઘુવીરજીમહારાજ બહુ સાદા dress ફ્રેસમાં એક તીર્થવાસી થઈને આવેલા. એમની સેવામાં કોઈ વ્યક્તિ નહિ. જૂનાગઢની ધરતી પર બધા સંતો વાતો કરે કે, ‘એવું કોણ આવ્યું છે કે જોગી નવરા જ રહેતા નથી ?’ રઘુવીરજીમહારાજ કશું બોલે જ નહીં કે, ‘હું રઘુવીરજીમહારાજ વડતાલથી આવ્યો છું.’ એમને એમ જ કે, હું મારી દાઢી ઓલવવા આવ્યો છું એમાં બીજાને કહેવાની શી જરૂર ? આપણે તો અમથા અમથા પોતાની જાતનું પ્રદર્શન કરીએ.

સાડાત્રણ મહિના સુધી એકધારી ગોષ્ઠિ સાંભળી. જૂનાગઢના અડધા સંતોને ખબર ના પડી કે, રઘુવીરજીમહારાજ અહીંથી ગોષ્ઠિનો લાભ લઈ વડતાલ પહોંચી ગયા છે. કેટલી સમૃદ્ધ વ્યક્તિ ! લૌકિક રીતે કેટલું મોટું અસ્તિત્વ ! પણ કોઈ અપેક્ષા નહિ. એક જ અપેક્ષા, તારી વાતોને હું ઝીલું, તારી વાતોને હું સમાવું બસ. તારી વાતોને હું સમજુ બસ. તને હું ઉતારું બસ. તને હું પીઈ બસ.

દોઢ મહિનો સાથે રાખ્યા. એવા આકારે થઈ ગયા કે, વડતાલની ધરતી પર ગોરધનદાસ કોઠારી વિચારે કે, રઘુવીરજીમહારાજ બદલાઈ ગયા. બસ, હવે આચાર્ય નથી. એનામાં સાત્ત્વિકતા કોણે આપી હશે ? એમને પવિત્ર, વિવેકી, ભક્તિપ્રધાન વાણી કોણે આપી હશે ? વડતાલમાં ૩૦૦-૪૦૦ સંતોની વચ્ચેથી નીકળે તો બધાને પગે લાગતાં ઠાકોરજીનાં દર્શન કરવા જાય. વડીલોને દંડવત કરે. ગુણાતીતે એમના શરીરના કરોડો cells સેલ્સને ધર્મ-જ્ઞાન-વૈરાગ્ય-ભક્તિથી ભરી દીધા હતા. રઘુવીરજીમહારાજને ગુણાતીતાનંદસ્વામી સાથે પ્રીતિ થઈ ગઈ તો સુખી થઈ ગયા.

★.....★.....★

(૨૯) આજ્ઞા પાળવાનું તાન

ભગવાન સ્વામિનારાયણે પરમહંસોની મંડળી બાંધ્યા પછી કહ્યું, “તમે સહુ હવે સત્સંગના વિકાસને અર્થે ગામડામાં ફરવા જાવ ને વાતો કરો.” એટલે ગુણાતીતાનંદસ્વામી ધંધુકા બાજુ સત્સંગના વિકાસને અર્થે નીકળ્યા. રસ્તામાં એક ખેડૂત ખેતરમાં હળ હાંકતો હતો. તેને જોઈને ગુણાતીતાનંદસ્વામી એની પાસે પહોંચી ગયા.

જઈને બેઠા ને પૂછ્યું, “તું શું કરે છે ?” પેલો કહે, ‘બાવા, જોતો નથી ? હળ હાંકું છું.’ ફરી પૂછ્યું. તે પેલાએ સહેજ ગરમ થઈને કહ્યું. પછી કહે, “તું અમારી વાણી સાંભળીશ ?” પેલો સાંભળે જ નહીં. જડ પ્રજા. સંતોની કોઈ કિંમત નહિ. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ફરી પૂછ્યું. પેલો ગરમ થઈ ગયો, ‘બાવા, તારે જવું હોય તો જા, મારે કામ છે.’

પણ ગુણાતીતાનંદસ્વામી એ નક્કી જ કર્યું હતું કે, આને સત્સંગ કરાવવો જ છે, એટલે બેસી જ રહ્યા. પેલો ગરમ થઈને કહે, ‘બાવા, આ પરોણો જોયો છે ?’ પણ સાકારબ્રહ્મને પુરુષોત્તમનાં વચનનો અપ્રતિમ મહિમા હતો એટલે એમને એને સત્સંગ કરાવવો જ હતો. મહારાજની આજ્ઞા પાળવાનું કેવું અતૂટ તાન ! તે બેસી જ રહ્યા ને વાતો શરૂ કરી દીધી. એટલે પેલાએ જે પરોણો લઈને ઝીંકવા જ માંડ્યો, તે બાવીસવાર પરોણો બરડામાં માર્યો, તો પરોણો ફાટી ગયો. ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “મને બહુ દુઃખ થયું.” પેલો કહે, ‘બાવા, તને શું દુઃખ થયું ?’ તો કહે, “આ તારો પરોણો તૂટી ગયો ને.” આ સાંભળી પેલાની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં ને ગુણાતીતાનંદસ્વામીના ચરણોમાં ઢળી પડ્યો. એની જડતા ઓગળી દીધી, ધર્માધતા ઓગળી દીધી.

‘સ્વામી ! સ્વામી ! હવે તમે કહો તેમ કરવું છે. તમારા જેવા સ્વામિનારાયણના સાધુ જોયા નથી.’ પણ એ ગુણાતીતાનંદસ્વામીનું પુરુષોત્તમ નારાયણ સાથેનું કેવું દાસત્વ કે માર ખાઈને પણ વાત કરવી જ છે. અદ્ભુત પરાભક્તિ ! માર ખાઈને પણ સત્સંગ કરાવીને જ ઊઠ્યા !

આટલા જ પ્રસંગનો વિચાર કરીએ તો, :-

- માનના ભૂક્કા ઊડી જાય,
- માનને તમારી ચેતનાને વિશે રહેવું હોય તોય ના રહે,

કેવો એ ભગવાન સ્વામિનારાયણ સાથેનો અદ્ભુત સંબંધ હશે ! કેવું એ દાસત્વથી વર્ત્યા હશે ! માર ખાઈને પણ સત્સંગ કરાવ્યો !

★.....★.....★

ભગતજીમહારાજ/જાગાસ્વામી/કૃષ્ણજી અદાના પ્રસંગો

(૧) ગુણાતીતના સપૂત

ગુણાતીતાનંદસ્વામીના ત્રણ સપૂતો એટલે ભગતજીમહારાજ, જાગાસ્વામી અને કૃષ્ણજી અદા. ગુણાતીતાનંદસ્વામી સાથે તેઓ અપ્રતિમ પ્રીતિથી જોડાયેલા હતા. સ્વામી માટે ગમે તેટલા તિરસ્કાર, અપમાન અને ઉપેક્ષા સહન કરવાનાં થાય પણ આ બધું તેઓને નહિવત્ લાગતું કારણ વૃત્તિ જ ગુણાતીતમાં ખૂંપી ગઈ હતી.

કૃષ્ણજી અદાને જાગાસ્વામી માટે ગુરુભાવ હતો. તેઓ જાગાસ્વામીનાં દર્શન કરવા માટે રાજકોટથી જૂનાગઢ ૧૦૪ કિલોમિટર ચાલીને પહોંચ્યા. મંદિરના કોઠારીએ કૃષ્ણજી અદાને ઉતારો આપ્યો નહિ. મંદિરમાંથી કાઢી મૂક્યા. છતાં પણ ગુણાતીતની મસ્તીમાં મસ્ત રહેનાર અદાને કોઈ હરખશોક થયો નહિ. હૃદયનું હાસ્ય વિરમ્યું નહિ. કૃષ્ણજી અદા સહજતાથી મંદિરની બહાર નીકળી ગયા અને સામે વાડીમાં જઈને બેઠા. કોઠારીને આટલાથી સંતોષ ન થયો તો ત્યાંથી પણ ઉઠાડી મૂક્યા. અદા વાડીના બાજુના ખોરડામાં જઈને બેઠા. તેમને ગુરુનાં દર્શન માટેની ખૂબ તલપ હતી. એક જ વિચાર હતો કે, ‘ગુરુનાં દર્શન ક્યારે થશે ?’

જાડ નીચે બેઠા બેઠા સ્વામીને પ્રાર્થના કરતા હતા કે, ‘હે મહારાજ ! હે સ્વામી ! જાગાસ્વામીનાં દર્શને આવ્યો છું તો એમને પ્રેરણા કરજો કે, મને દર્શન આપે.’ ૭૨ કલાક સુધી જાડ નીચે બેસી રહ્યા.

- નહિ કોઈ અભાવ.
- નહિ ભાવફેર.

કોઠારીનો આકાર ન જોતાં એમનામાં ગુણાતીતને જ નિહાળ્યા. કૃષ્ણજી અદા હજુ જૂનાગઢની ધરતી પર જ છે, એ સમાચાર કોઠારી પાસે પહોંચી ગયા. કૃષ્ણજી અદા અને જાગાસ્વામી જૂનાગઢ મંદિરમાં ભેગા ન થવા જોઈએ, એવા હેતુથી કોઠારીએ જાગાસ્વામી ઉપર એ મંદિરની બહાર જાય નહિ એવો પ્રતિબંધ મૂકી દીધો. કોઠારીના મનમાં એમ કે, ‘અક્ષરનું ખૂણિયું જ્ઞાન લઈને મંડશે ને બધા એના આકારે થઈ જશે; માટે બન્ને ભેગા ના થવા જોઈએ.’ જાગાસ્વામીને room ફ્રમની બહાર નીકળવાની મનાઈ કરી દીધી.

એક બાજુ અદાનો પોકાર, બીજી બાજુ જાગાસ્વામીને પણ અદાને મળવાની તાલાવેલી. ગુણાતીતના એ સપૂતો અરસપરસ મળવા ખૂબ ઉત્સુક હતા.

ત્રીજે દિવસે રાત્રિના અઢી વાગે જાગાસ્વામી ઊઠ્યા. મંદિરના કોઠારીથી માંડીને દરવાન સુધી સહુ ઘસઘસાટ નિદ્રામાં હતા. અને તે સમયે ગુણાતીતના હૃદયનું પાત્ર, જાગાસ્વામી સ્વયં જાડ નીચે કૃષ્ણજી અદા પાસે પહોંચી ગયા અને ભેટી પડ્યા. એક કલાક ગુણાતીતની વાતો કરીને આનંદ કરાવ્યો. એટલું સુખ આપી દીધું કે, સુખમાં નવડાવી દીધા.

પછી જાગાસ્વામીએ કૃષ્ણજી અદાને કહ્યું, “ગુણાતીતને ક્યારેય ઓશિયાળા ના કરીશ.” નાની ઉંમરના કૃષ્ણજી અદા ખૂબ શૂરવીર હતા.

જાગાસ્વામી રાત્રિના સાડાત્રણ વાગે કૃષ્ણજી અદાને ભેટીને, સુખ આપીને, મંદિરમાં પાછા આવ્યા. નાહી ધોઈને પ્રદક્ષિણા શરૂ કરી દીધી. એટલામાં કોઠારી આવ્યા. એમણે પૂછ્યું, ‘કોણ ?’ તો કહે, “હું જાગાભક્ત.” જાગાસ્વામીનું નામ સાંભળીને કોઠારીમાં મહારાજ પ્રગટ્યા. આવેશમાં આવીને એમણે જાગાસ્વામીને કહ્યું કે, ‘પેલો તમારો હગલો બહાર રાહ જુવે છે.’ જાગાસ્વામીએ ધીમે રહીને એટલું જ કહ્યું, “હું ય પ્રભુનો, તમે ય પ્રભુના, એ ય પ્રભુનો. હું ય ગુણાતીતનો, તમે ય ગુણાતીતના અને એ ય ગુણાતીતનો. તમારામાં ભગવાન પ્રેરણા કરે તો એને મંદિરમાં બોલાવજો.”

પછી જાગાસ્વામીએ કડકાઈથી કહ્યું, “ગુણાતીતની court કોર્ટ કઠણમાં કઠણ છે. આખી દુનિયા આગળ સરળ નહિ થવાય તો ચાલશે પણ પ્રભુની આગળ સરળ થજો. એ સ્વરૂપ એવું છે કે, હાથે વાધરી નહિ છોડીએ તો દાંતે છોડાવશે.” આગળ જાણપણું આપતાં કહ્યું, “જ્યાં એને જે સંભારે છે, ત્યાં મહારાજ પહોંચી જ જાય છે. મહારાજ એને સુખ આપવાના છે. મારે ત્યાં જવાની જરૂર નથી.”

જાગાસ્વામીના સ્પષ્ટ વેધક શબ્દો સાંભળી કોઠારી નમી પડ્યા અને રડતા હૃદયે માફી માગી. એની પ્રાયશ્ચિત ભરી પ્રાર્થના સાંભળી જાગાસ્વામી બોલ્યા, “તમારે આ પાપમાંથી મુક્તિ મેળવવી હોય તો એને મંદિરમાં બોલાવીને મહિમાથી જમાડજો.” કોઠારીએ આદર સાથે પાટલા પર કૃષ્ણજી અદાને જમાડ્યા.

બ્રહ્મદષ્ટિને પામેલા જાગાસ્વામીનું સૂત્ર, “પારકા દોષ, પારકી ક્રિયા, પારકો આકાર જીવમાં ઘાલવા નહિ.” આ સૂત્રની એમના જીવન દ્વારા ચરિતાર્થ કરી આપણને સહુને ભેટ આપી છે.

★.....★.....★

(૨) કર્તાહર્તા એક તું

વડતાલની ધરતી ઉપર ભગતજીમહારાજનું ભયંકર અપમાન થયું. વિરોધીઓએ એ કક્ષાએ માર માર્યો હતો કે, ભગતજીમહારાજ ઊભા પણ નહોતા થઈ શકતા. નડિયાદથી ઝવેરભાઈ ગાડું લઈને એમને તેડવા આવ્યા. ઊંચકીને ગાડામાં બેસાડ્યા.

હજુ ઝવેરભાઈ ગાડું લઈને વડતાલની ભાગોળ સુધી પણ પહોંચ્યા નહોતા અને ભગતજીમહારાજની આ દશા જોઈને એમના તરફની પ્રીતિના દાવે ઉશ્કેરાટથી બોલ્યા, ‘વડતાલના સંતો આમ’ બસ, આટલું જ બોલ્યા.

ભગતજીમહારાજે વડતાલથી ઠેઠ ડભાણ સુધી ઝવેરભાઈને ગોષ્ઠિ કરી એમાં એક જ સૂર હતો, “અનંત બ્રહ્માંડમાં મહારાજ સિવાય કોઈનુંય ધાર્યું થતું જ નથી. તું મહારાજને સંભાર.” તે

દિવસે ઘરે જઈને પણ જવેરભાઈને જમવા ન દીધા અને ત્રણ કલાક ભજન કરાવડાવ્યું. ભગતજીમહારાજે કેવો ખટકો રખાવ્યો !

વાંક તો સંતોનો હતો જ. માર સારો એવો માર્યો હતો. જવેરભાઈ ખોટા નહોતા. છતાંય ભગતજીમહારાજે જવેરભાઈની મહોબત ન રાખી કે, ‘ આ મારો અંગત સેવક છે અને મને આ પરિસ્થિતિમાં ઊંચકીને ગાડામાં લઈ જાય છે.’ સ્પષ્ટ સંભળાવી દીધું, “વડતાલના સંતોએ તારો શું બાપ માર્યો છે ?” એનું નામ સંબંધે જીવ્યા કહેવાય. આનું નામ જ ગુણાતીતનું ભૂલકું બનીને જીવ્યા કહેવાય.

ભૂલકુંને કોઈ અધિકાર નથી બીજા વિચારમાં જવાનો, ભાવફેરમાં જવાનો, ઉપેક્ષા કરવાનો. ભૂલકુંને એક જ અધિકાર છે, પ્રસંગ બને ત્યારે પ્રભુનું બળ અને આધાર લઈને ભજન કરવાનો.

★.....★.....★

(૩) ગુણાતીત માટે દેહ કુરબાન છે

ભગતજીમહારાજ ગૃહત્યાગ કરીને જૂનાગઢ ગુણાતીતાનંદસ્વામીના સાંનિધ્યમાં કાયમી રહેવા આવી ગયા તે વખતનો આ પ્રસંગ છે. જૂનાગઢ મંદિરનું કામ ચાલતું હતું, ભગતજીને અંતરમાં એવો વેગ ઊપડ્યો હતો કે, ‘દેહના ચૂરેચૂરા કરીને પણ ગુણાતીતને રાજ કરી લેવા છે.’

ભગતજીએ ગુણાતીતાનંદસ્વામીના ઇશારે સેવામાં મન, કર્મ, વચને ઝંપલાવ્યું હતું, ચૂનાની ભઠ્ઠીમાં ચૂનો કાલવવાનું કામ કરવા કોઈ તૈયાર નહોતું. એ સેવામાં હાથપગ ફાટી જાય, આંખોમાં પણ ગરમી આવે અને વળી આંધળા પણ થવાય એવી સહુને બીક હતી.

પછી ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ પ્રાગજીભક્તને બોલાવીને કહ્યું, “પ્રાગજી, આ ચૂનાનું કારખાનું ચલાવવા માટે કોઈ તૈયાર નથી. મારી દટ્ટિ તારા તરફ છે. તને મદદમાં પાંચ-સાત સેવકો આપીશું.”

ગુરુ જે શિષ્ય પર અધિકાર કરે એ શિષ્ય કૃપાનું પાત્ર કહેવાય !

આ સાંભળી ભગતજી રાજ થઈ ગયા અને બોલ્યા, “સ્વામી ! આપની ઇચ્છા હશે તો સર્વ કાંઈ કરીશ, મને આપની સહાય છે એ જ બસ છે, મારે બીજી મદદની જરૂર નથી.” એમ કહી ઉમંગથી સેવા માથે લઈ લીધી.

ભગતજીની તીવ્ર શ્રદ્ધા અને રાજ કરવાની તાલાવેલી જોઈને દ્વેષી સાધુઓને ઈર્ષા આવવા લાગી. તેઓ મનોમન સંકલ્પ કરવા લાગ્યા કે, ‘આ ભગતજી આંધળો થાય કાં મરે તો સારું.’

ભગતજીમહારાજ શરીરે ખૂબ નાજુક હતા અને એવા રૂપાળા હતા કે, સૂર્યના કિરણો પણ પાછાં પડે. દ્વેષી સંતો એમના ઉમંગ અને શરીરને તોડી નાંખવાના ઇરાદાથી, પાંચ-સાત મણના કોથળા શરીર પર ઊંચકીને નાંખતા; પણ ભગતજીએ ગુણાતીતને રાજ કરવા પોતાના દેહને ગણ્યો નહિ. વિપરીત પરિસ્થિતિમાં પણ એમની નજર હતી ગુણાતીતાનંદસ્વામી તરફ જ. બસ એક જ

ભાવ હતો, “તું રાજ થા !” એટલે “સ્વામી ! સ્વામી !” કરીને હસતા હસતા ચૂનાના કોથળા કારખાના પાસે લઈ જઈને ઠાલવે. જેમ માટી કચડે તેમ ભગતજી ચૂનાને બે પગે કાલવતા.

આવી સેવા કરતા જોઈને કેટલાક કહેતા, ‘આ ચૂનાની રજોટીથી તું આંધળો થઈશ; તારા હાથપગ ફાટી જશે.’ ત્યારે ભગતજી મસ્તીથી જવાબ આપતા, “ગુણાતીત માટે આ દેહ કુરબાન છે. ગમે તે થાય પણ મારે એમને રાજ કરી લેવા છે.”

ગુણાતીતાનંદસ્વામીને રાજ કરવા એક ધાર્યા ઉમંગથી એ સેવામાં દોડતા હતા ત્યારે એમણે સંકલ્પ નથી ઊઠવા દીધો કે, ‘આ લોકો દ્વેષથી, ગરમ થઈને, પાંચ-સાત મણના કોથળા જોરથી શા માટે નાંખતા હશે ?’ એ દિલથી માનતા હતા કે, તું નાંખું છું, મારે સેવા કરવાની છે, નિમિત્ત બનવાનું છે.

ઈન્દ્રિયો-અંતઃકરણને બાજુમાં રાખીને સેવા કરે એનું નામ નિમિત્ત સેવક !

ભગતજીએ સાડા ત્રણ વર્ષ મંદિરનું કામ ચાલ્યું ત્યાં સુધી તીવ્ર શ્રદ્ધાથી અવિરતપણે સેવા કર્યા જ કરી. પોતે દસ સેવકોની સેવા એકલા હાથે કરતા. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ એમને દેહ અને વચનના કઠિન ભીડામાં લીધા છતાંય દેહપર્યંત મુઝાયા નહિ જાણે કે, મુક્તાનંદસ્વામીનું પદ સાકાર ન કર્યું હોય, ‘શૂળી ઉપર શયન કરાવે તો ય સાધુને સંગે રહીએ.’

એવા ભગતજીમહારાજ સ્વામીજીના હૃદયના પાત્ર બની ગયા.

★.....★.....★

(૪) સંબંધનો દિવ્યભાવ

એક સાધુએ ઉતાવળી પ્રકૃતિવાળા એક હરિભક્તને આવેશમાં **આવીને** કહ્યું, ‘તું ભેંસ જેવો છું.’ ભગતજીમહારાજ ત્યાંથી પસાર થતા હતા, આ સાંભળી તરત જ બોલ્યા, “આવું બોલીને તેં કેટલું મોટું પાપ કરી નાંખ્યું ! આવતો જન્મ તારો ભેંસનો થશે.”

આખા દિવસમાં અજગ્રતતાથી આપણે આવી તો કેટલીય લવરી કરી નાંખતા હોઈશું. ભગવાનના ભક્તોને ચર્મચક્ષુથી નિહાળી ગમે તેમનું બોલી નાંખતા હોઈશું.

એક તો સાધુના કપડાંમાં, વળી ગુણાતીતનો યોગ અને હરિભક્તને ભેંસ જેવો કહે, એ કેટલો બધો મનુષ્યભાવ કહેવાય ! ભગતજીમહારાજને એની સાથે હેત હતું તો સૂઝ આપતાં કહ્યું, “માફી માગી લેજો.” આપણે કોઈને દેહભાવથી જોઈએ તો એ દેહભાવ આપણામાં આવે જ. પેલા સાધુ રડ્યા અને માફી માગી. ભગતજીમહારાજે એ સાધુના સ્થૂળભાવને છોડાવ્યો.

એક અને અદ્વિતીય સાકારબ્રહ્મે લખી નાંખ્યું, “ભેળા રહીને મહિમા સમજવો એ પાંચમી ઘાંટી છે.” સ્થૂળભાવે કોઈને જોવા નથી, સ્થૂળ બુદ્ધિથી કોઈને મૂલવવા નથી. સંબંધથી જ બધાને જોવા છે અને સંબંધથી જ બધાને જ વિચારવા છે.

ભેળા રહીએ એટલે દિનરાત, :-

- ક્રિયા દેખાય,
 - સ્વભાવ દેખાય,
 - પ્રકૃતિ દેખાય,
 - હલન ચલન દેખાય.
- ત્યાં આપણે દટિ બદલવાની છે. સ્થૂળ દટિમાંથી સંબંધવાળી દટિમાં જવું છે, મહિમાભરી દટિમાં જવું છે.

★.....★.....★

(૫) અભાવની અવગણના

જૂનાગઢ મંદિરના કોઠારી ત્રિકમદાસે ભગતજીમહારાજને વાત કરતાં કહ્યું, ‘જાગાસ્વામી આમ’ ભગતજીમહારાજ હાથ જોડી, નમસ્કાર કરી ત્યાંથી જતા રહ્યા. સાંભળ્યું જ નહીં. પોતાની અવગણના સહન ન થતાં, ત્રિકમદાસ કોઠારીએ બૂમ પાડી, ‘અલ્યા દરજી, હું તને જોઈ લઈશ.’

ત્રિકમદાસ કોઠારી માર્તંડ ધૂરંધર પુરુષ ગુણાતીતાનંદસ્વામીને પણ ખખડાવે, તો પછી ભગતજીમહારાજની તો શું વિસાત ? છતાં ભગતજીમહારાજે એની મહોબતમાં આવીને એ વાત ન સાંભળી.

નહિ સાંભળવાનું એ નહીં જ સાંભળવાનું. નહિ જોવાનું એ નહીં જ જોવાનું. અયોગ્ય નહિ બોલવાનું એ નહીં જ બોલવાનું. જિંદગીનો સમય નહિ બગાડવાનો.

- અયોગ્ય જોવું એ પણ માન છે.
- અયોગ્ય સાંભળવું એ પણ માન છે.
- અયોગ્ય બોલવું એ તો ભયંકર દાંભિક માન છે.

આપણને વાત વાતમાં કોઈનું સાંભળવાનું મન થઈ જાય ને કાન ધરીએ, વાત વાતમાં ગમે તેમનું બોલી નાંખીએ, ત્યારે ભગતજીમહારાજના આ પ્રસંગને સ્વાધ્યાયના એરણ પર ચઢાવીને પ્રાર્થના કરીએ કે, :-

- ‘હે પ્રભુ ! તમે અમને એવું તો બળ આપો તમારા સંબંધવાળા ભૂલેચૂકે ‘સ્વામિનારાયણ’ નામ લેનારનું બોલવાનું, સાંભળવાનું તો બંધ કરીએ.
- હે મહારાજ ! ભગતજીમહારાજને તમે કેવો આનંદ મૂક્યો !
- કેવા મહિમાથી તરબોળ કરી નાંખ્યા !
- કેવું સરસ દાસત્વ આપ્યું !
- એમના આત્માને વિશે આપે કેવું અપરંપાર મહિમાનું સિંચન કર્યું કે, જેથી તેઓ કૂતરાને પણ દંડવત કરી શક્યા !

- ગુણાતીતાનંદસ્વામીનું કેવું સેવન કર્યું હશે !”

★.....★.....★

(૬) સંબંધની ગહરાઈ

મહુવાની ધરતી પર ભગતજીમહારાજ પોતાના ઘરે બિરાજ્યા હતા. એક દિવસ મહુવા મંદિરના કોઠારીએ ઠાકોરજીના થાળ માટે ભગતજીના ઘરે કહેવડાવ્યું. મહુવા મંદિરમાં આવેલા પવિત્રાનંદસ્વામીને ખબર પડી કે, આજે ભગતજીના ઘરેથી થાળ આવવાનો છે એટલે એમણે સ્પષ્ટ ના કહેવડાવી દીધું.

તેથી ઘરના સભ્યોને ખોટું લાગ્યું. એમાંથી એક જણ બોલી ઊઠ્યું, ‘પેલા પવિત્રાનંદ આવ્યા છે ને’ ભગતજીમહારાજ કહે, “ઊભા રહો, ઊભા રહો આ ઘરમાં કોઈ સાધુના અભાવની વાત નહિ કરવાની. મહારાજે પ્રસંગ મૂક્યો છે આપણા સારા માટે મૂક્યો છે. એક દિવસ આપણા ઘરનું સીધું (સ્ત્રોઈ) ભગવાન સ્વામિનારાયણની મૂર્તિ આગળ પહોંચી જશે. શ્રદ્ધા રાખો, વિશ્વાસ રાખો, સમયને પાકવા દો.”

ભગતજીમહારાજ તો મહિમાની મૂર્તિ એટલે અપરંપાર મહિમા ગાય જ. પ્રીતિનું સ્વરૂપ હતું એટલે અપરંપાર પ્રીતિ વહેવડાવે જ. એટલી મહિમાની વાતો કરી કે, “ધાર્યું કેવળ ભગવાન સ્વામિનારાયણનું જ થાય છે, પવિત્રાનંદસ્વામીનું નહિ.” ભગતજીએ સહુનેય મહિમાના ધોધમાં તરબોળ કરી દીધા. વ્યક્તિ અયોગ્ય હતી જ છતાં પણ ભાવફેરમાં ન જવા દીધા. ગુણાતીતના અને મહારાજના સંબંધવાળા નંદ સાધુ તો ખરા. ભગતજીમહારાજે ઘરમાં બધાને કહ્યું, “તમે કદાચ ઠાકોરજીને નહિ જમાડો તો ચાલશે પણ એના સંબંધવાળાનો ગુણ લેજો. અભાવ ક્યારેય નહિ લેતા. સંબંધવાળાનાં દર્શન ક્યાંથી ? એવા ભાવમાં રહેવું છે.”

અપરંપાર સંબંધના મહિમામાં ડૂબેલું પાત્ર એટલે ભગતજીમહારાજ ! જૂનાગઢ મંદિરમાંથી ભગતજીમહારાજને ૪૦ વખત બહાર કાઢ્યા. મહુવા મોકલી દે ને પાછા જૂનાગઢ આવે પણ કોઈ અફસોસ નહિ. એવો ને એવો મહિમા આચાર્યમહારાજનો, જૂનાગઢ મંદિરના સંતોનો અને સંબંધવાળા સહુનો. સ્વપ્નમાંય કોઈનો અભાવ નહિ.

આપણે આ પ્રસંગ ઉપરથી એટલો સંકલ્પ જરૂરથી કરી શકાય કે, ‘આપણે positive પોઝિટિવ જોવું અને બોલવું છે. આપણે ભૂલકું માર્ગના યાત્રાળુઓ છીએ. આપણાં મન-બુદ્ધિનાં મૂલ્યાંકનોને ખસેડીએ તો જ આવા મહિમામાં પ્રભુ આપણને લઈ જાય. ગુરુહરિ સ્વામીશ્રી કહે છે કે, ‘દેહના પ્રારબ્ધ કરતાં મન-બુદ્ધિથી ઊભાં કરેલાં પ્રારબ્ધ હજારગણાં ખરાબ છે.’ સ્વામીશ્રીએ ભારપૂર્વક કહ્યું, “મારું આ વાક્ય યાદ રાખજો.”

★.....★.....★

(૭) મૂર્તિના સુખની પાત્રતા

ગુરુહરિ સ્વામીશ્રી કહે, “આ મારો સ્વાધ્યાયનો પ્રસંગ છે.”

ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ભગતજીમહારાજને જ્યારે પહેલાં જ દર્શન ૧૯૧૬માં કરાવ્યાં, જૂનાગઢની એ ધરતી પર સાક્ષાત્કારમાં લઈ ગયા ત્યારે અપ્રતિમ સુખ આપ્યું.

જ્યારે મૂર્તિના સુખની શરૂઆત થાય ને ત્યાર પહેલાં એની આત્મા આવે. એકદમ મૂર્તિ પ્રગટ થાયને તો ગાંડા થઈ જવાય. ત્યાં ને ત્યાં નાચે ને ફૂટે એટલે સાવ ગાંડો થઈ જાય.

એટલે ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ વાતમાં લખ્યું, “કાં બહેકી જાય કાં ગાંડો થઈ જાય.” આપણે શૂરવીર તો થવું પડે જ. ઇન્દ્રિયો અને અંતઃકરણને રમાડવાં જ છે. સંકલ્પ કરવાનો છે.

અને એ મૂર્તિનું સમ્યક દર્શન નહોતું. આત્મા સ્વરૂપે જ્યારે ભગવાન સ્વામિનારાયણ પ્રગટયા. સમ્યક દર્શન તો unbearable અનબેરેબલ હોય ! આવી દિવ્યતામાં ડુબાડ્યા પછી કેવી રીતે bear બેર કરી શકાય ! અને તેવે વખતે ભગતજીમહારાજ બોલી ઊઠ્યા, ‘મેં કાંઈ ના કર્યું ને તમે ખૂબ આપ્યું. મેં કાંઈ ના કર્યું ને તમે ખૂબ આપ્યું.’

ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ભગતજીમહારાજને એટલું જ કહ્યું, “૩૦૦ સાધુની હજમતના પૈસા આપણે આપવા પડે છે.” ગુણાતીત બસ આટલું જ બોલ્યા. એમણે ભગતજીમહારાજને નહોતું કહ્યું કે, “ભગતજી, તમે શીખી જાઓ.” પણ અણસારે સમજી જાય એનું નામ ભગતજી. ભગતજીમહારાજે ઊભા થઈને ગુણાતીતાનંદસ્વામીને પ્રાર્થના કરી કે, ‘મને એવા આશીર્વાદ આપો કે, હું આ સેવા કરું.’ ગુણાતીતાનંદસ્વામીને હાશ થઈ ગઈ.

આપણે આ પ્રસંગથી એટલો જ સ્વાધ્યાય કરવાનો છે કે, ‘આપણા રાજસી, તામસી અને સાત્ત્વિકતાના તથા બુદ્ધિનાં leveles લેવલો આપણને અર્થી માર્ગેથી ચ્યુત ના કરી દે.

★.....★.....★

(૮) મહિમાની મૂર્તિ

ભગતજીમહારાજ મહિમાની મૂર્તિ હતા. રૂંવાડે રૂંવાડેથી એક જ શબ્દ નીકળતો હતો ‘મહારાજ ! મહારાજ ! મહારાજ આવો, મહારાજ બેસો, મહારાજ લો, મહારાજ લાવો.’

એક વખત મહુવાના સંતોએ મશ્કરીના ભાવથી ભગતજીમહારાજની કસોટી કરી. ભગતજી મહારાજ સવારના પહોરમાં રોજના સમયે ઠાકોરજીનાં દર્શન માટે જ્યાં મંદિરમાં પ્રવેશ લેતા હતા ત્યાં તિલક ચાંદલાવાળું એક કૂતરું સંતોએ સામેથી મોકલ્યું. તરત જ મહિમાની મૂર્તિ સમાન ભગતજીમહારાજે દંડવત શરૂ કર્યા.

આ પ્રસંગ ને વિચારીને એટલી પ્રાર્થના કરીએ, ‘હે પ્રભુ ! સંબંધીમાં તારું દર્શન અમને સહજ બને. ખરેખરા ભૂલકુંનાં મન-બુદ્ધિ તો અલ્પ સંબંધવાળાનું પણ જોવા-બોલવા કે

વિચારવા માટે અસમર્થ થઈ ગયાં હોય તો પ્રભુના સંબંધવાળા તો માથાના મુગટ સહજ મનાય જ.’

★....★....★

(૯) ભજન કરતાં કરતાં સેવા

ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ વાતુમાં લખ્યું છે કે, “ભજન કરતાં કરતાં ક્રિયા કરીએ તો અંતરમાં ટાકું રહે. ને અંતરમાં ટાકું જોઈને મોટા સાધુ રાજી થાય, ને જેની ઉપર સાધુ રાજી થાય તેનો જીવ સુખિયો થઈ જાય.”

જૂનાગઢ મંદિરમાં જાગાસ્વામી પથ્થર ઘડવાની સેવા કરતા હતા.

એક દિવસ ગુણાતીતાનંદસ્વામી ત્યાં પહોંચી ગયા. જાગાસ્વામી પથ્થર ઘડવામાં એટલા તલ્લીન હતા કે, ગુણાતીતા આવીને ઊભા રહ્યા એ ખબર જ ન પડી. ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ કહ્યું, “જાગાભગત, ભજન કરતાં કરતાં સેવા કરવી, ભલે સેવા થોડી ઓછી થાય તો ચાલશે; પણ આપણે આ દેવ પાડી દેવાની.”

જાગાભક્તે ભજન કરતાં કરતાં પથ્થર ઘડવાનું શરૂ કર્યું. અભ્યાસ નહિ હોવાથી થોડું થાય ને પાછા ભૂલી જાય, થોડું થાય ને પાછા ભૂલી જાય. જાગાસ્વામીએ જેમ જેમ ભજન શરૂ કર્યું, તેમ તેમ ખરાબ વિચારો ઊઠવા લાગ્યા.

છ મહિના પછી ગુણાતીતાનંદસ્વામી કહે, “જાગાસ્વામી, ભજન કરો છો ?” ‘સ્વામી ! ભજન કરું છું પણ બહુ ખરાબ ઘાટ ઊઠે છે.’ “ગભરાશો નહિ, ભજન એક વલોણું છે, ખરાબ ઘાટ ક્યાં સાફ થઈ જશે, ખબર નહિ પડે; પણ તમે ભજન નહિ છોડતા.”

બીજા છ મહિના પછી ગુણાતીતાનંદસ્વામીએ ફરી જઈને પૂછ્યું, “જાગાસ્વામી ! હવે ભજન થાય છે ?” તો કહે, ‘હા, હવે ખરાબ ઘાટ ઊઠતા નથી, સાફ થઈ ગયા. નિરાંતે ભજન કરતાં કરતાં સેવા કરી શકું છું.’

બધા જ પ્રકારના રસ છોડીને આપણે બ્રહ્મરસમાં, ભજનના રસમાં જવાનું છે. અને તે માટે ભજન કરતાં કરતાં સેવા.

ભજન કરતાં કરતાં સેવા કરીએ તો બહુ મોટા ફાયદા એ થાય કે, :-

- એકાવધાની થઈ જવાય.
- વૃત્તિ પ્રભુમાં સ્થિર થાય.
- અને પ્રભુ આકારે થઈ જવાય.

★....★....★

શાસ્ત્રીજીમહારાજના પ્રસંગો

(૧) સમર્થ થકા જરણા

શાસ્ત્રીજીમહારાજ સયાજીપુરામાં બિરાજમાન હતા. એક હરિભક્તે અટલાદરા મંદિરની સેવા માટે એક ભેંસ આપી. શાસ્ત્રીજીમહારાજ ભેંસ લઈને અટલાદરા તરફ જતા હતા. એમની સાથે જોડમાં નાના એક સંત (અડધિયા સાધુ) અને મોતીકાકાના ભત્રીજા સેવક તરિકે સાથે હતા. થોડું ચાલ્યા હશે ને રસ્તામાં ભેંસ વિચાણી.

સાથેના સેવકને વિચાર આવ્યો કે, ‘રસ્તામાં ભેંસ વિચાણી ! તો હવે શું કરીશું ?’ સગુણ અને નિર્ગુણ સ્વરૂપને ધારણ કરનાર એવા શાસ્ત્રીજીમહારાજ એક second સેકન્ડનો વિલંબ કર્યા વિના લાળવાળા જ એ તાજા જ જન્મેલા બચ્ચાને ખભા પર ઊંચકીને અટલાદરા તરફ ચાલવા માંડ્યા અને સાથેના સેવકે ભેંસને દોરી.

શાસ્ત્રીજીમહારાજની જ્ઞાનગરીબી જોઈ નાનકડા સાધુ શાસ્ત્રીજીમહારાજને કહે, ‘લાવો હું ઊંચકી લઉં.’ નાનકડો સાધુ બચ્ચાને કેવી રીતે ઊંચકી શકે ? તેથી શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “તારાથી નહિ ઉપાડાય.”

અટલાદરા આવવાને થોડીવાર હતી ને ભેંસનું બચ્ચું જોડના સાધુને આપ્યું. તે ૧૦-૧૫ ડગલાં માંડ ચાલ્યો, ને થાકી ગયો. શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “એ તો હું જ એક એવો છું કે આ ભાર ઉપાડી શકું !”

શું શાસ્ત્રીજીમહારાજ અસમર્થ હતા ? એમણે ધાર્યું હોત તો ભેંસ અટલાદરા જઈને જ વિચાત. કાળ-કર્મ ને માયા એ ત્રણેયનું જેટલું ચાલવા દેવું હોય એટલું જ ચાલવા દે એવું એ પરાત્પર સ્વરૂપ ! એણે આ ચરિત્ર કર્યું એની પાછળનું કારણ સમર્થ થકા જરણા કરવાની રીતનું આપણને દર્શન કરાવવું હતું.

લાળવાળું એ ભેંસનું બચ્ચું ઊંચકીને અટલાદરા પહોંચવું એ પરાભક્તિ કલ્પનાતીત છે ! આટલા બધા અસમર્થ થઈને જીવવું એ કલ્યાણદાતા પુરુષનું જ કામ છે. જેનામાં રહીને ૨૪ કલાક ત્રભુ કલ્યાણ કરતા હોય એ પુરુષ જ આટલી ગરીબાઈથી વર્તી શકે.

પરાત્પર પુરુષ કેવા રાંક થઈને વર્ત્યા !

★....★....★

(૨) ઉપાસના એ જ મોટપ

આપણી કોક મોટપ હોય તો એક જ છે. બીજી કોઈ મોટપ નથી. આ માર્ગમાં બધા જ સરખા છે. પછી તે સ્વર્ગનો ઇન્દ્ર હોય કે ભ્રષ્ટ આત્મા હોય કે દુનિયાનો કોઈ સાધક હોય કે

જગતનો કોઈ માંધાતા હોય. આધ્યાત્મિક માર્ગમાં એમની કોઈ વિશેષતા નથી. આપણી મોટપ ઉપાસનાથી જ છે.

શાસ્ત્રીજીમહારાજના આ પ્રસંગમાં જરાય બુદ્ધિ નહિ લગાડતા. જે બુદ્ધિ ‘સ્વ’ના જાણપણાનું પોષણ કરે, સાત્ત્વિકભાવનું પોષણ કરે, એ બુદ્ધિથી પાર જઈને વિચારજો. શુદ્ધ સાત્ત્વિકભાવથી વિચારજો, વિશ્વાસપૂર્વક વિચારજો, બ્રહ્મરૂપે આ પ્રસંગને વિચાર કરજો.

બોચાસણની ધરતી પર શાસ્ત્રીજીમહારાજ બિરાજમાન હતા. કર્તુમ-અકર્તુમ-અન્યથાકર્તુમ શક્તિને ધારણ કરનાર એ સ્વરૂપ ! જીવપ્રાણીમાત્રના ચૈતન્યમાં નિરંતર બિરાજમાન એ પુરુષ ! અંતર્યામી ને સર્વજ્ઞ એ પુરુષ !

ગુરુપૂનમનો સમયો હતો. શાસ્ત્રીજીમહારાજના હાર પર એક કીડી ફરતી હતી ત્યારે મોતીકાકાએ પૂછ્યું, ‘આ કીડીનું ક્યું પુણ્ય છે કે, એને તમારો સ્પર્શ થયો ?’ શાસ્ત્રીજીમહારાજે હસતાં હસતાં એટલું જ કહ્યું, “આ કીડીનો આત્મા સાત વખત ઇન્દ્ર થઈ ચૂક્યો છે. એવા અબજો વરસથી આ આત્મા ફરી રહ્યો છે.”

- એ કેવી piercing પિઅરસિંગ (આરપાર ભેદનારી) દિવ્ય શક્તિ હશે !
- એ સર્વજ્ઞ શક્તિ કેવી હશે !
- એ અસામાન્ય પુરુષ કેવા હશે !

પછી શાસ્ત્રીજીમહારાજ ધીમે રહીને કહે, “હવે આ યોગ થયો. હવે કલ્યાણ થશે.” આપણી ઉપાસના કેટલી બધી સર્વોપરી !

શાસ્ત્રીજીમહારાજ કેવા પારદર્શક પુરુષ ! શું કલ્પના કરીશું ? પ્રસંગ તદ્દન સામાન્ય છે પણ અસામાન્ય શાસ્ત્રીજીમહારાજ છે. શાસ્ત્રીજીમહારાજના એ શબ્દો, “હવે આ યોગ થયો, હવે કલ્યાણ થશે.” કેટલી કરુણા વરસાવી દીધી એ ચૈતન્ય ઉપર !

સાધકે પોતાના આત્માને વિશે ભગવાનનો સંબંધ ટકાવી રાખવો એ જ એની સર્વોત્તમ સાધના છે. સંબંધ ને ટકાવી શક્તા નથી એ આપણી સાત્ત્વિક નાલાયક બુદ્ધિ છે. સ્વાધ્યાય ભજન કરીને એને ઓળખવી છે.

★....★....★

(૩) જૂજવાં જતન

શાસ્ત્રીજીમહારાજ નાર ગામના માનસિંગ ગરાસિયાને ઘેર બેઠા હતા. એ તો બેસે તોય રાજાધિરાજ ! કોઈ એમની પાસેથી પસાર થાય, જો એનું દિલ હોય તો જુએ અને જો કેફમાં ને કેફમાં આવ્યો હોય તો પસાર જ થવા દે, જાવ. એની રીત જ બુદ્ધી હતી, કલ્પનાતીત !

શાસ્ત્રીજીમહારાજ એ ઘરને પોતાનું માનતા હતા. શાસ્ત્રીજીમહારાજે ધરતી પર આવીને બહુ ઓછાં ઘરને પોતાનાં માન્યાં હતાં અને એમાં જંબુસર તાલુકામાં આ નાર ગામને પોતાનું

માન્યું. માનસિંગની મા દિલવાળી ને ખૂબ બુદ્ધિશાળી હતી. બુદ્ધિ અને દિલ બન્નેનો સમન્વય ઓછી વ્યક્તિમાં જોવા મળે.

શાસ્ત્રીજીમહારાજે માનસિંગને પૂછ્યું કે, “શું ચાલે છે ? ખેતીવાડી કેવી છે ?” માનસિંગ કહે, ‘બે વર્ષથી ઢુકાળ છે. કશું પાક્યું નથી અને આ વખતે ખેતી કરવા ૩,૦૦૦/-રૂ. બહારથી લઈ આવ્યો છું.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજે કહ્યું, “વ્યાજે લઈ આવ્યો છું ?” તો કહે, ‘ના, આ સગાંઓએ આપ્યા છે.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “હશે, પણ હું અટલાદરાથી પૈસા માટે જ આવ્યો છું. તારી પાસે ૩,૦૦૦/-રૂ. છે તે તું મને આપી દે.”

બે વર્ષથી માનસિંગને ત્યાં કશું પાક્યું નહોતું, ત્રીજા વર્ષની આ તૈયારી હતી. તે ય શાસ્ત્રીજીમહારાજે નિર્દય થઈને લઈ લીધી.

માનસિંગની માએ માનસિંગને કહ્યું, ‘શાસ્ત્રીજીમહારાજને કહી દે, પાકશે ત્યારે આપીશ.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજ તો બહુ રાજધિરાજ. “માનસિંગ, આપણે ત્યાં કેટલા બળદ છે ?” તો કહે, ‘ચાર છે.’ તો કહે, “ચાલો, બળદને જોઈ આવીએ.”

બળદ પારખવામાં નિષ્ણાત પુરુષ. બોચાસણ મંદિરના બળદિયા ખરીદવાના હોય ત્યારે શાસ્ત્રીજીમહારાજ જાતે જાય. પોતે જ ખરીદે. અસલી ખેડૂત હતા.

શાસ્ત્રીજીમહારાજ બળદ જોવા નીકળ્યા. બળદ પર હાથ ફેરવ્યો. શાસ્ત્રીજી મહારાજનો મીઠો, મુલાયમ, ચિદાકાશની ચૈતન્ય પ્રકાશની જ્યોતિને અભડાવી નાખે એવો પવિત્ર એ સનાતન પુરુષનો હાથ ! એટલે બળદ રાજ થઈ ગયા.

શાસ્ત્રીજીમહારાજ ધીમે રહીને કહે, “માનસિંગ અહીં આવ. આને શું કહેવાય ?” માનસિંગ હસી પડ્યો. હસતાં હસતાં કહે, ‘સ્વામી ! આ બગાઈ કહેવાય.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “તું એને સાફ નથી કરતો ?” કહે, ‘બળદ હમણાં ખરીદીને લાવ્યો છું.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “તેં આ બળદની સાથે બગાઈની કિંમત આપીતી ?” શાસ્ત્રીજીમહારાજ હસતાં હસતાં કહે, “બળદિયા જોડે બગાઈ આવે, આવે ને આવે જ. એમ ભગવાન ને સંતના યોગમાં આવ્યા પછી વહેવાર બગાઈ જેવો છે; તે ચાલે, ચાલે ને ચાલે જ.”

પેલી ડોશી બહુ ઘાવેડુ, એટલી બધી ઘાવેડુ તે હસી પડી. પછી શાસ્ત્રીજી મહારાજ કહે, “માનસિંગ, ચાલ આપણે પાણી પી લઈએ.” એમ કહીને બેઠા અને કહ્યું, “જેમ બળદિયા જોડે બગાઈ ચાલી આવે, તેમ સત્સંગનો યોગ થયો ને સત્પુરુષની ગોદ મળી પછી વહેવાર તો બગાઈ જેવો છે, તે ચાલ્યા જ કરે, ચાલ્યા જ કરે. તારી માને કહેજે ચિંતા ના કરે.”

પેલી બાઈ બહુ હોશિયાર હતી. તે શાસ્ત્રીજીમહારાજને સીધું જાણપણું આપતાં કહે, ‘માનસિંગ, સ્વામીને કહે, હજુ મને બીજાની માને છે ?’ શાસ્ત્રીજીમહારાજ તો શૂન્યમનસ્ક થઈ ગયા. એના જાણપણાનો પ્રત્યુત્તર આપતાં અંતર્યામીપણે શાસ્ત્રીજીમહારાજ માનસિંગને કહે,

“તારી માને કહે, ત્રણ ડબ્બા ઘીના રાખી મૂક્યા છે; તે એક સારંગપુરનો, એક બોચાસણનો, એક અટલાદરાનો અત્યારે ને અત્યારે મને આપી દે.”

જ્યારે શાસ્ત્રીજીમહારાજે ૩,૦૦૦/-રૂપિયા લીધા ત્યારે એણે મનમાં વિચાર્યું હતું કે, ત્રણ હજાર ભલે લીધા, ત્રણ ઘીના ડબ્બા છે ને તેનાથી વ્યવહાર ચલાવીશું; પણ શાસ્ત્રીજીમહારાજને તો બધો આધાર છોડાવીને પ્રભુના આધારે જિવાડવા હતા, તેથી એ ચ વ્યવહાર લઈ લીધો. રાજાધિરાજ પુરુષ તો ઘીના ત્રણ ડબ્બા લઈને ગાડામાં બેસી ગયા.

શાસ્ત્રીજીમહારાજના સંકલ્પે એ ૪ વર્ષે ૩૦,૦૦૦/-રૂ.નો નફો થયો. શાસ્ત્રીજીમહારાજે માનસિંગને કહેડાવ્યું કે, “આપણે દસમો ભાગ મંદિરે મોકલાવી દો.” કેવું ગુરુએ જાતન કર્યું ! અને કેવું શિષ્યનું સમર્પણ !

શાસ્ત્રીજીમહારાજ માટે એ ડોશીને ખૂબ પ્રીતિ હતી. એના ભક્ત હૃદયને પિછાણીને જ્યારે જ્યારે ઘીની જરૂર પડે ત્યારે ચિઠ્ઠી લઈને માણસને મોકલી દે કે, “ઘી લઈને આવી જાય.”

માની છેલ્લી અવસ્થા હતી. શરીરે તાવ હતો. ઘરમાંથી બહાર નીકળી શકાય તેવી પરિસ્થિતિ નહોતી. તે ૪ વખતે શાસ્ત્રીજીમહારાજની માનસિંગ પર ચિઠ્ઠી ગઈ કે, “તારી મા ને કહે જે, ઘી લઈને આવી જાય.” તે પેલી ડોશી મનમાં બબડે, ‘એમને ખબર નથી પડતી તાવ છે ? કેવી રીતે આવું ?’ પણ પ્રીતિ એવી તે પાછી જાય તો ખરી જ.

ઘી લઈને મંદિરે ડોશી પહોંચી ગયાં. આ વાતની અંતર્યામીપણે શાસ્ત્રીજીમહારાજને જાણ થઈ ગઈ. અને દૂર મંદિરના દરવાજામાંથી એની મા જ્યાં પસાર થઈ રહી હતી ત્યાં જ નિર્વિકલ્પ સમાધિનો આનંદ એટલો બધો આપી દીધો કે, ઘી નીચે મૂકીને બરાડા પાડવાનું શરૂ કરી દીધું. એટલી રડે ને બૂમો પાડતી જાય, ‘હે શાસ્ત્રીજીમહારાજ ! આપે મને ન્યાલ કરી દીધી !’ ત્યાં બધા ભેગા થઈ ગયા.

હકા ખાયરે શાસ્ત્રીજીમહારાજને આ વાત કરી કે, ‘માનસિંગની મા કંઈક બૂમો પાડી રહી છે.’ ત્યારે શાસ્ત્રીજીમહારાજ બોલ્યા કે, “મને ખબર છે, શ્રીજીમહારાજ એમને અતિશય સુખ આપી રહ્યા છે.” એને સુખ એટલું બધું આપી દીધું હતું કે, તે unbearable અનબેરેબલ હતું; એ સુખને સહન નહોતી કરી શકતી એટલે બરાડા પાડતી હતી. પણ એનું સમર્પણ એટલું બધું મન-બુદ્ધિથી પારનું હતું કે, એને શાસ્ત્રીજીમહારાજે નિર્વિકલ્પ સમાધિના આનંદમાં ગરકાવ કરી દીધી.

માનસિંગ અને એની મા એ કેવી નિર્દોષ બુદ્ધિ રાખી ! આ પ્રસંગનો સ્વાધ્યાય કરી દસ minute મિનિટ ધૂન કરી લેવાની, “હે પ્રભુ ! એવી નિર્દોષબુદ્ધિ રખાવજો, :-

- જેના ફળ સ્વરૂપે મનુષ્યભાવ આવે નહિ.
- જેના ફળ સ્વરૂપે અનંત આધાર છોડી તારા આધારે જિવાય.

એવું બળ અને બુદ્ધિયોગ મને આપજો.”

(૪) મહિમા અમાપ

શાસ્ત્રીજીમહારાજ ભવ્યાતીત ભવ્ય સ્વરૂપ ! શાસ્ત્રીજીમહારાજ ને યોગીજી મહારાજે અક્ષરપુરુષોત્તમની શુદ્ધ ઉપાસના સ્થાપવા માટે કેટલો દાખડો કર્યો ! કેટલું સહન કર્યું ! માનવ જાતિ ક્યારેય આ બન્ને પુરુષોનું ઋણ ચૂકવી શકશે નહિ.

વડતાલની ધરતી પર શાસ્ત્રીજીમહારાજનાં દરરોજ અપમાન થતાં હતાં. સાડાત્રણ મહિના સુધી constant and continuous કોન્સટેન્ટ એન્ડ કન્ટિન્યુઅસ.

શાસ્ત્રીજીમહારાજ જ્યારે ઠાકોરજીનાં દર્શન કરવા જાય ત્યારે પાછળથી સોય ભોકે, લોહી નીકળે, ધોતિયું લોહીવાળું થાય, ધોતિયું બદલીને પાછા દર્શન કરવા આવી જાય.

શાસ્ત્રીજીમહારાજે કેટલાં અપમાનો સહન કર્યાં ! સોય નહિ કોથળા સીવવાના સોયા ! આ પ્રકારનો કેટલો કાતિલ માર સહન કર્યો !

મણિકાકાએ શાસ્ત્રીજીમહારાજને પૂછેલું કે, ‘આ લીલા સંતોએ કેટલા વખત કરેલી ?’ તો કહે, “ત્રણ ચાર મહિના સુધી તો ચાલ્યું હશે.” છેવટે જ્યારે એ સંતોએ શાસ્ત્રીજીમહારાજને અગ્નિસ્નાન કરાવવાનો સંકલ્પ કર્યો અને એમના બધા સાથી મિત્રોને ખબર પડી ત્યારે કૃષ્ણજી અદાએ જઈને કહ્યું, “હવે આપણે નીકળો.”

શાસ્ત્રીજીમહારાજને ભગતજીમહારાજની આજ્ઞા હતી. “વડતાલનો દરવાજો નહિ છોડતા.” ગુરુભક્તિની આજ્ઞા હતી. કૃષ્ણજી અદાએ આવીને કહ્યું, “મારામાં રહીને આજે ભગતજી બોલે છે, નીકળી જાવ,” ત્યારે શાસ્ત્રીજીમહારાજે વડતાલ છોડ્યું.

વડતાલ છોડીને મણિકાકાની ઘરે રહ્યા. અને થોડાક જ દિવસો વીત્યા હશે ને રાત્રે દોઢ વાગ્યાના સુમારે ભક્તચિંતામણિ વાંચતા હતા ને શાસ્ત્રીજીમહારાજે વડતાલના પ્રસંગો કહ્યા. એ વખતે મણિકાકાને એ સંતોએ કરેલી શાસ્ત્રીજીમહારાજની પજવણી યાદ આવતાં, સંતોની ઘસારાની વાત શરૂ કરી. શાસ્ત્રીજીમહારાજ એકદમ ગરમ થઈ ગયા. મણિકાકાને લીટી પણ પૂરી ના કરવા દીધી. શાસ્ત્રીજીમહારાજ નિરાંતે પોઢેલા હતા તે એકદમ આંચકા સાથે ઊભા થઈ ગયા. મણિકાકાની બાંધ પર જોરથી થપાટ મારીને કહ્યું, “વડતાલના સાધુએ શું તારો બાપ માર્યો છે, તે તું એમની પાછળ પડી ગયો છું ?”

- ભગવાન સ્વામિનારાયણનો કેવો મહિમા હશે !
- સંબંધનો કેવો અપરંપાર મહિમા હશે !
- ભક્તો અને સંતોનો કેવો અપરંપાર મહિમા હશે !
- કેવો એ પ્રભુની સત્તાનો સ્વીકાર હશે !
- શાસ્ત્રીજીમહારાજને વાગેલા એ સોયા, એ કેવી રીતે ભૂલી ગયા હશે !

આ પ્રસંગ ઉપરથી આપણે પણ ગાંઠ વાળીએ કે, કેવળ પ્રભુના બળે જીવવું છે. પ્રભુના બળે જીવે એ જાગ્રત ચૈતન્ય, જીવતો ચૈતન્ય, ખપ વાળો ચૈતન્ય, ખમીરવંતો ચૈતન્ય, ખાનદાન ચૈતન્ય.

શાસ્ત્રીજીમહારાજે પ્રભુનો સંબંધ જ જોયો. ભગવાન સ્વામિનારાયણનો અપરંપાર મહિમા અને મહારાજ સાથેનો સ્વામી-સેવકભાવ. જેના ફળસ્વરૂપે એક second સેકન્ડના લાખમા ભાગમાં બધું જ ભુલાઈ ગયું. એનું નામ ભૂલકું કહેવાય. શાસ્ત્રીજીમહારાજની દૃષ્ટિમાં કેવળ એક ભગવાન સ્વામિનારાયણ જ હતા.

★.....★.....★

(૫) ખમીરવંતી ખાનદાની

એક વખત સંજોગોને આધીન વડોદરાની ધરતી પર વાડી મંદિરમાં શાસ્ત્રીજીમહારાજને સંતોએ દર્શન ન કરવા દીધાં. તે વખતે શાસ્ત્રીજીમહારાજ સાથે નંદાજી પણ હાજર હતા. સાથેના સેવકો, મણિભાઈ સલાડવાળા ને બધા જ ગરમ થઈને કહે, ‘આપણે પેપરમાં આપી દઈએ, આ લોકો આવું કેમ કરે ? આજ તો હરિજન પણ મંદિરમાં જઈ શકે, તો શાસ્ત્રીજીમહારાજ કેમ નહિ ?’

શાસ્ત્રીજીમહારાજ નંદાજી, મણિભાઈ અને બધી મંડળીને કહે, “ભગવાન સ્વામિનારાયણની જાંઘ ઉઘાડી કરવા પ્રયત્ન નહિ કરતા; તમને પાપ લાગશે.”

આટલું જ વાક્ય આપણને કેટલું બધું આપી જાય છે. આપણને સંબંધવાળાનું ભૂલેયૂકે, જાણેઅજાણે જોવાનો કોઈ અધિકાર નથી.

તુલસીદાસજીએ કહ્યું,

તુલસી જાકે મુખનસે, ભૂલે નીકસે રામ.

તાકે પગકી પહેનિયાં, મેરે તનકી ચામ.

એ દૃષ્ટિને પામવાની જરૂર છે. એ મહિમાને પામવાની જરૂર છે. અને એ પામવા માટે સત્સંગ ને ભક્તિ સિવાય બીજો કોઈ માર્ગ નથી.

“ભગવાન સ્વામિનારાયણની જાંઘ ઉઘાડી નહિ કરતા પાપ લાગશે.” એ vision વિઝન (દૃષ્ટિ) કેવું હશે !

જેની દૃષ્ટિમાં કોઈ પારકું-પોતાનું નથી, જેના જીવનમાં પ્રભુ સિવાય કોઈ આધાર નથી, કોઈ આકાર નથી, જેના ચૈતન્યને વિશે ‘તું રાજી થા’ આ સિવાયની કોઈ ભાવના જ નથી, એવા સ્વાધ્યાયી અને ભજનિક ભૂલકુંનું આ જીવનદર્શન છે.

★.....★.....★

(૬) અક્ષરધામની દટિ

શાસ્ત્રીજીમહારાજને ગળી રોટલી અને રસ રોટલી બહુ ગમતાં અને એને એ પ્રેમથી ગ્રહણ કરતા.

- એમને તો બ્રહ્મરસ પીવાનો હોય.
- એમને તો દર્શનરસ પીવાનો હોય.

જેમ જેમ ભક્તોનાં દર્શન કરતા જાય તેમ તેમ એમના હૃદયને વિશે જુદા પ્રકારની ઠંડક પ્રગટતી જાય. એમનો આનંદ વધતો જ જાય. આ કલ્પનાતીત વાત છે !

એક દિવસ મણિકાકાએ શાસ્ત્રીજીમહારાજને બહુ પ્રેમથી ગળી રોટલી જમાડી હતી. જમ્યા બાદ શાસ્ત્રીજીમહારાજ પોઢી ગયા.

બપોરના અઢી વાગ્યાનો સુમાર હશે, શાસ્ત્રીજીમહારાજ લઘુ કરવા ઊઠ્યા. તે વખતે એક ભાઈ દાદરો ચઢતા હતા. એ ભાઈને જોઈને શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “આવો.” પ્રેમથી હાથ પકડી ને બેસાડ્યા. હેત કયું ને પાણી મંગાવ્યું. એ ભાઈ કહે, ‘સ્વામીજી ! તમારાં દર્શન કરવા આવ્યો છું.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજે મણિભાઈને બૂમ પાડીને કહ્યું, “મણિભાઈ ! કઢી ગરમ કર, ગળી રોટલી ન હોય તો બનાવડાવ. તેં મને જેવી જમાડી છે, તેવી મારે એને પ્રેમથી જમાડવી છે.” શાસ્ત્રીજીમહારાજ એ ભાઈમાં એટલા બધા ઓતપ્રોત થઈ ગયા.

સવાત્રણના સુમારે ગળી રોટલી, ભજિયાં, બધું તૈયાર થઈને શાસ્ત્રીજીમહારાજ પાસે પહોંચી ગયું. શાસ્ત્રીજીમહારાજ જાતે ઊભા થયા, ગળી રોટલીમાં પાંચ આંગળી નાંખીને ઘીથી ભરપૂર કરી દીધી. ગળી રોટલીની મીઠાશ અને એમાંય શાસ્ત્રીજીમહારાજનો સ્પર્શ ! જેનો સ્પર્શ જ આ ધરતી પર ન હોઈ શકે એવા પુરુષ પ્રેમથી, આનંદ કરાવતા, ડૂબી જઈને ગળી રોટલી જમાડે તે પેલો કેટલો નસીબદાર હશે !

આપણે બુદ્ધિનાં મૂલ્યાંકનોથી દરેક વ્યક્તિને જોઈને અભાવ-અવગુણમાં પડીને ભયંકર પાપ ભેગાં કરતા હોઈએ છીએ. જ્યાં સંબંધ છે ત્યાં તમને કોઈનું જોવાનો અધિકાર નથી. અને સંબંધના મહાસાગરમાં કાગડાની ગંદી ચાંચ નાખનાર એની લખચોરાશી ક્યારેય ના ટળે.

શાસ્ત્રીજીમહારાજ સામેથી આવીને પ્રેમથી એ વ્યક્તિને જમાડતા હતા. તે જોઈને મણિકાકા એકદમ વિચારમાં પડી ગયા કે, ‘આ કેટલો ભાગ્યશાળી ! આ એવો ક્યા પ્રકારનો મુક્ત હશે કે, આ રાજધિરાજ પુરુષ એને આટલો પ્રેમ કરે છે ! એ અલગારી પુરુષની દટિ જુદી, એની મસ્તી જુદી, એની ચાલ જુદી, એની વાણી જુદી, અને એ વ્યક્તિત્વ પેલાને ગળી રોટલી ખવડાવે ! એકનો એક વહાલસોયો દીકરો આવ્યો હોય એટલા પ્રેમથી ઘી પીરસ્યું. બીજી ખવડાવી, ત્રીજી ખવડાવી, શાસ્ત્રીજીમહારાજે છ ગળી રોટલી જમાડી દીધી.

મણિકાકા ને મોતીકાકા શાસ્ત્રીજીમહારાજ સાથે નિરંતર રહેતા, એટલે સહજ જ બધાને ઓળખે. મણિકાકા વિચાર કરે કે, હું એને ઓળખતો નથી, પહેલીવાર મારા ઘરે આવ્યો છે, ક્યાંથી આવ્યો હશે ? કંઈ બહારગામનો હશે ? કંઈ મંદિરમાં સેવા કરી હશે ? મણિકાકા એટલે વિચારમાં હતા કે, શાસ્ત્રીજીમહારાજ એને ખૂબ આનંદ કરાવતા હતા. ચાર-સાડાચારના સુમારે એ ભાઈને વિદાય કર્યો. પછી શાસ્ત્રીજીમહારાજ પોઢી ગયા.

જ્યારે શાસ્ત્રીજીમહારાજ આરામમાંથી ઊઠ્યા ત્યારે કલાકથી વિચારમાં ડૂબેલા મણિકાકાએ પ્રશ્ન પૂછ્યો, ‘તમે આટલા પ્રેમથી જમાડ્યો, તમે આટલું બધું હેત કરતા હતા, તો એ કયો મુક્ત હતો ?’ ત્યારે ધીમે રહીને હસતાં હસતાં શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “તારા પેટમાં સમાશે ?” ‘હા, તમે કહો એટલે માનીશ.’ ત્યારે શાસ્ત્રીજીમહારાજ સર્વજ્ઞ પુરુષ એટલું બોલી ઊઠ્યા, “હમણાં જ વ્યભિચાર કરીને આવ્યો હતો, એને મારાં દર્શન કરીને પાપ મુક્ત થવું હતું.”

વ્યભિચાર કરીને આવનાર એ વ્યક્તિમાં શાસ્ત્રીજીમહારાજ કેટલા બધા ઓતપ્રોત થઈ ગયા ! આપણે એને સંભારીએ, એનાં ગુણગાન ગાઈએ તો એ આપણા કેવા થાય !

આપણે બુદ્ધિનાં મૂલ્યાંકનોથી દરેક વ્યક્તિને જોઈને અભાવ-અવગુણમાં પડીને ભયંકર પાપ ભેગાં કરતા હોઈએ છીએ. જ્યાં સંબંધ છે ત્યાં તમને કોઈનું જોવાનો અધિકાર નથી. અને સંબંધના મહાસાગરમાં કાગડાની ગંદી ચાંચ નાખનાર એની લખચોરાશી ક્યારેય ના ટળે.

દરેકની દટિ જુદી જુદી છે. આપણી સ્થૂળ દટિ છે. આ એક ભગવાનના ભવ્યસ્વરૂપની દટિ છે. ભગવાનના એક top ટોપ સાધુની દટિ છે. એના હૃદયમાંથી પ્રેમાળ, આત્મીયભાવ, સુહૃદભાવનો એકધાર્યો પ્રવાહ નિરંતર વહેતો જ હોય.^૧

એની દટિમાં નથી કોઈ વેશ્યા, નથી કોઈ સતી, નથી કોઈ દુશ્મન, નથી કોઈ મિત્ર, નથી કોઈ multy millionaire મલ્ટી મિલ્યોનેર, નથી કોઈ ગરીબ. એની દટિ આ લોકની નથી. પરલોકની નથી. માયા પરની, અક્ષરધામની દટિ છે જ્યાં ઉત્ત કોટિ દેવતાઓ સહિત બધા જ એક સરખા છે !

સત્પુરુષ પરમ સત્યસ્વરૂપ છે. એને કોઈ સ્વાર્થ નથી. આપણે એનાં લાખો ટન ગુણગાન ગાઈએ તોપણ એને ગમતાં નથી; પણ દિલના ઉમળકાથી, કોક મન-બુદ્ધિથી પાર જઈને ગુણ ગાવા એ જુદી વાત છે. મન-બુદ્ધિથી ગુણ લેવો એ જુદી વાત છે. સાધુનો મન-બુદ્ધિથી પાર જો ગુણ હૃદયને વિશે આવી જાય તો એ ગુણ બક્ષિશમાં મળી જાય.

★....★....★

(૭) જેને જેનો આશરો તેને તેની લાજ

મણિકાકા એક બાહોશ અને શૂરવીર વ્યક્તિત્વ હતું. નવાગામ નાયકાની ૫,૦૦૦ એકરની જમીન પર ખૂબ ચોરી થતી હતી એટલે એ જમીન પર મણિકાકાને મૂકવામાં આવ્યા હતા.

મણિકાકા કદમાં નીચા, ખૂબ છાતીવાળા અને ઝેરીલા માણસ હતા. પાંચ-દસ માણસોને તો એ એકલા જ પહોંચી વળે એવા હતા. મણિકાકામાં એક તો ઝેરીલી વૃત્તિ, બીજું શાસ્ત્રીજીમહારાજની નિષ્ઠા, ત્રીજું મજબૂત બાંધાનું શરીર.

મણિકાકા ૫,૦૦૦ એકર જમીનને સાચવવા ઘોડું રાખે, રાત્રે ફરે ને ચોકી કરે. ૧૦૦-૨૦૦-૪૦૦ જણને એમના હાથની પ્રસાદી પડી હતી. તે બધાએ ભેગા મળીને નક્કી કરી નાંખ્યું કે, ‘હવે આ મણિયાને પૂરો કરી દઈએ.’

એક દિવસ ચાકર નહિ હોવાને કારણે મણિકાકા ડાંગરનું ભરેલું આખું ગાડું લઈને જતા હતા ત્યારે પેલા ૧૦૦ જણા સામે આવી ગયા. કેટલાકના હાથમાં ધારિયાં, કેટલાકના હાથમાં રામપુરી ચપ્પાં, કેટલાકના હાથમાં ડાંગો હતી. એમાંથી એક બોલ્યો, ‘અલ્યા મણિયા, નીચે ઊતર.’ મણિભાઈ કહે, ‘જુઓ, હું ઊતરું છું. મેં તમને માર્યા છે, તમારે મને મારવો જોઈએ; પણ હું કહું પછી તમે મારજો.’

ગાડા ઉપરથી નીચે ઊતરી ગયા. ભગવાન સ્વામિનારાયણ અને શાસ્ત્રીજીમહારાજની મૂર્તિને ધારણ કરી આમ સીધા વ્યવસ્થિત નીચે બેઠા.

- કેટલી નિષ્ઠા હશે !
- કેટલી શ્રદ્ધા હશે !
- કેટલો વિશ્વાસ હશે !

જેના જીવમાં નિષ્ઠા હોય એ ધાર્યું કામ કરી જાય. જીવે ત્યારે તો લાખનો ને મર્યા પછી તો સવા લાખનો. એ વ્યક્તિ કેવી હશે ! આપણે તો કદાચ રાત્રે ચાલવાનું થયું હોય ને રસ્તામાં કદાચ દોરડું પડ્યું હોય તો ગભરાઈને બૂમ પાડીએ, ‘ઓ બાપરે ! સાપ આવ્યો.’ મારનાર ને જિવાડનાર ભગવાન ને સંત છે એ ભૂલી જઈએ છીએ.

મણિકાકા પલાંઠી વાળીને ધ્યાનમાં બેસી ગયા. એમની મન-બુદ્ધિ પારની નિષ્ઠાની ખુમારી કેવી હશે ! કે જાણે હમણાં શાસ્ત્રીજીમહારાજ લેવા આવશે બસ. હું શાસ્ત્રીજીમહારાજનો છું, શાસ્ત્રીજીમહારાજને પ્રગટ થઈ જવું પડશે. ભગવાન સ્વામિનારાયણનાં વરદાન છે, એક બાજુ મારા દેહમાંથી મારો આત્મા છૂટશે અને એ આત્માને સીધો હથેળીમાં લઈ ને ભગવાન સ્વામિનારાયણ માણકી ઘોડી સાથે સીધા અક્ષરધામ તરફ લઈ જશે એટલે મારે કોઈ પ્રશ્ન જ નથી. મરતાંય લાખનો ને જીવતાંય લાખનો. એની તો કીમત જ ન અંકાય; કારણ કે, પ્રભુ જ તેડી જવાના. પ્રભુ જ સારથી, પ્રભુ જ સાથી, પ્રભુ જ મિત્ર, પ્રભુ જ ધ્યાન રાખે.

મણિકાકા ગાડામાં એકલા જ હતા એટલે બધાએ તક ઝડપી લીધી કે, ‘આ મણિયાને મારી જ નાંખીએ.’ પણ મણિકાકા બહુ મસ્તીથી બેઠા હતા. એમની મસ્તી જોઈને એક બહુ હોશિયાર માણસ બોલી ઊઠ્યો કે, ‘આને પોતાના માનની બહુ કીમત છે એટલે એને મારી નથી નાંખવો

પણ એનું નાક કાપી લઈએ.’ એટલે જ્યાં મણિકાકાએ સાંભળ્યું કે, નાક કાપવાનું કહે છે. મણિકાકા તો વટનો કટકો ! એ સાંભળતાની સાથે જ ડૂંટીમાંથી ખૂબ ભજન થયું. ‘હે મહારાજ ! હે શાસ્ત્રીજીમહારાજ ! તું મને મારી નાંખજે પણ નાક તો કપાવીશ જ નહીં. કોકનામાં પ્રવેશ કરીને પણ બે લાકડી વધારે મારીને પણ મારી નાંખજે.’ કારણ પેલું આખી જિંદગી નાક વગર ફરવું પડે અને કેટલાય જણ પૂછે, ‘અલ્યા મણિયા, શું થયું ?’ એમાં તો સાવ આબરૂ જાય. એ તો natural નેચરલ જ છે ને ?

એટલામાં કોઈનામાં પ્રેરણા થઈ. એકી સાથે બધામાંથી અવાજ નીકળ્યો, ‘બિચારો ભગત એના પ્રભુને સંભારે છે, આપણે એને નથી મારવો.’ એ લોકોએ નોકેય ન કાપ્યું ને જતા જ રહ્યા.

ઘરે ગયા ને તરત જ ટપાલ દ્વારા સમાચાર મળ્યા કે, શાસ્ત્રીજીમહારાજ એમને સારંગપુર બોલાવે છે. એ દિવસોમાં ટપાલને આવતાં ત્રણ દિવસ થાય. આ પ્રસંગ બનતા પહેલાં શાસ્ત્રીજીમહારાજે ટપાલ લખી હશે, એ કેટલા પારદર્શક પુરુષ ! જ્યાં ટપાલ વાંચી કે, ‘શાસ્ત્રીજીમહારાજ બોલાવે છે,’ તરત જ મણિકાકા ઘરેથી નીકળી ગયા, બોટાદ ઊતરીને ઘોડાગાડીમાં શાસ્ત્રીજીમહારાજ પાસે પહોંચી ગયા.

શાસ્ત્રીજીમહારાજને ખબર હતી કે, પોતાનો એકનો એક વહાલસોયો દીકરો હમણાં આવશે. જ્યાં દૂરથી મણિકાકાને આવતા જોયા, એટલે શાસ્ત્રીજીમહારાજ ઊભા થઈ ને સામે ગયા અને પહેલું જ વાક્ય કહી દીધું, “મણિભાઈ, ભગવાન પોતાના ભક્તનું નાક કપાવા ન દે.” એનું નામ શાસ્ત્રીજીમહારાજ ! અનંત આંખવાળી એ વિભૂતિ !

શાસ્ત્રીજીમહારાજ જાણે કહી રહ્યા હતા કે, “જેને જેનો આશરો તેને તેની લાજ.”

★....★....★

(૮) ભક્તોની સેવા એ જ પ્રભુની સેવા

વચનામૃત ગ.પ્ર.-૧૬માં મહારાજ આપણને કહે છે, “કેવળ ગુણગ્રાહી થાવ એ જ પરમ સત્ય છે, એ જ પરમ સેવા છે, એ જ અંતરનો રાજપો છે.” સમગ્ર ગુણાતીત સમાજના દરેક ભુક્તમાંથી કંઈક ને કંઈક મળે જ.

પૂર્ણિમાનો દિવસ હતો, સભામંડપ હકડેઠા ભરેલો હતો. શાસ્ત્રીજીમહારાજને બોચાસણની ધરતી પર એક હરિભક્ત શાલ ઓઢાડવા આવ્યા. શાસ્ત્રીજીમહારાજ તો રાજધિરાજ પુરુષ હતા. શાસ્ત્રીજીમહારાજે એમને કહ્યું, “હમણાં શાલ નથી ઓઢાડવી, બેસો.” થોડીવાર પછી ફરી એ હરિભક્ત શાલ ઓઢાડવા આવ્યા. શાસ્ત્રીજીમહારાજે ફરી કહ્યું, “બેસો, હમણાં નહિ.”

એ હરિભક્તને તલપ લાગી હતી કે, હું સ્વામીને શાલ ઓઢાડું. શાસ્ત્રીજીમહારાજ ખૂબ સ્પષ્ટવક્તા હતા. સંબંધના મહિમાની વાત સમજાવતાં બોલ્યા, “મારો મહિમા ખરેખરો સમજ્યો હોય તો મારા સંબંધવાળા ધૂળાભગતને શાલ ઓઢાડ, એને ધોતિયાં પહેરાવ, એને જે કાંઈ જોઈએ

એ લાવી આપ.” પછી એકદમ ધીમે રહીને એટલું જ બોલ્યા, “મારી સેવા જેટલું જ ફળ મળશે.”

એ સમયે ધૂળાભગતની કોઈ કીમત નહોતી. એની જોડે બે minute મિનિટ બેસવા પણ કોઈ રાજ નહોતું, તો એની સેવાની તો વાત જ ક્યાં રહી ! એક નંદવાયેલા વાસણ જેવી એ વ્યક્તિ હતી. બિચારા એક ખૂણામાં પડી રહેતા. એની રીતે રસોડામાં આઘીપાછી કંઈક સેવા કરી લેતા.

શાસ્ત્રીજીમહારાજનો એ હરિભક્તને કહેવાનો મતલબ એ હતો, ‘મારા સંબંધવાળો એ મારા જેવો જ છે.’ અદ્ભુત ગુણ લેતાં શિખવાડી દીધું.

- મારા સંબંધવાળા મારા જેવા દિવ્ય છે.
- મારા સંબંધવાળાની સેવા એ મારી સેવા બરોબર છે.
- તું એનો મહિમા સમજ.

સ્થૂળ દષ્ટિ, સૂક્ષ્મ દષ્ટિ બધા જ દ્રંદ્રોને બાજુમાં મૂકીને ‘હું અક્ષરધામનો, સહુ અક્ષરધામના’ આ દષ્ટિથી આપણે જીવતાં શિખવાનું છે. આપણી દષ્ટિ બદલવા આવ્યા છીએ. આપણે દોષ-સ્વભાવ-પ્રકૃતિનો પ્રલય કરવા આવ્યા છીએ.

શાસ્ત્રીજીમહારાજે કેટલું અદ્ભુત શિખવાડી દીધું. આ પ્રસંગ નિરંતર યાદ રાખવા જેવો છે. શાસ્ત્રીજીમહારાજ એમની લાક્ષણિક અદામાં બોલ્યા હતા કે, “ધૂળાભગતને ઓઢાડ, હું એમાં આવી ગયો. મારો મહિમા સમજતો હોય તો તું એને ઓઢાડ. એને ઓઢાડીશ એ મને ઓઢાડ્યા બરોબર છે.”

સંબંધનો અપરંપાર મહિમા એટલો અદ્ભુત છે.

- આપણે બુદ્ધિ બંધ કરીએ.
- આંખથી જોવાનું બંધ કરીએ.
- બુદ્ધિથી વિચારવાનું બંધ કરીએ.
- સ્વભાવથી વિચારવાનું બંધ કરીએ.
- અંગથી વિચારવાનું બંધ કરીએ.
- આપણા પ્રાકૃતિક ગુણોથી વિચારવાનું બંધ કરીએ.
- આપણે ડહાપણથી વિચારવાનું બંધ કરીએ.
- ભોળપણથી વિચારવાનું બંધ કરીએ.
- સંબંધ જોઈ જે વિચારવાનું છે એટલું જ વિચારીએ તો પ્રભુ આપણા હૈયાને વિશે સંબંધનો આનંદ પ્રગટાવી આપે.

★....★....★

(૯) સ્વધર્મની અલમસ્તાઈ

શાસ્ત્રીજીમહારાજ અટલાદરાની ધરતી પર બિરાજમાન હતા તે વખતનો આ પ્રસંગ છે. શાસ્ત્રીજીમહારાજ બેઠા હતા. બિલાડા state સ્ટેટના રજવાડાની ત્રણ કુંવરીઓ કે જેણે નાનપણમાં ગોંડલ મંદિરમાં ખૂબ સેવા કરેલી અને તેમને પાલી સ્ટેટના રજવાડામાં પરણાવેલી. વર્ષો પછી શાસ્ત્રીજીમહારાજ સાથેની સહજ પ્રીતિને લઈને ત્રણેય રાણીઓ અટલાદરા શાસ્ત્રીજીમહારાજનાં દર્શને આવ્યાં. આમાંથી એક બહેનને આંખની તકલીફ હતી તેથી તેઓએ હકા ખાયરને વિનંતી કરી કે, ‘અમને સભામંડપથી થોડા નજીક લઈ જાવ જેથી અમને શાસ્ત્રીજીમહારાજનાં દર્શન સારી રીતે થઈ શકે.’

ઘરની અંગત જ દીકરીઓ હતી તેથી હકા ખાયરે ૩૦ ફૂટ દૂર લીમડાની પાછળ રહીને દર્શન કરવા કહ્યું. શાસ્ત્રીજીમહારાજને આ વાતનો ખ્યાલ આવ્યો કે, તરત જ એમણે બૂમ પાડીને કહ્યું, “આ રાંડોને અહીંથી કાઢો.” શાસ્ત્રીજીમહારાજની આવી બૂમ સાંભળીને બહેનો થથરીને દૂર જતી રહી. હકા ખાયરે કહ્યું, ‘બહેન, તમને ખોટું તો નથી લાગ્યું ને ?’ ત્યારે રાજવી ઘરાનાની એ બહેનોએ કહ્યું કે, ‘જરાય ખોટું નથી લાગ્યું કારણ, અમને રાંડ કહેનાર કોઈ જન્મ્યો જ નથી. કદાચ કોઈ કહે તો એ પ્રભુનું સ્વરૂપ હોય. અમને શાસ્ત્રીજીમહારાજની અલમસ્તાઈનો ખ્યાલ છે. ભૂલ અમારી છે, અમારે મર્યાદામાં રહીને દર્શન કરવાં જોઈએ.’

આવી રીતે વચ.ગ.પ્ર.-૧૬ પ્રમાણે પરમેશ્વર અને સંતને નિરંતર હિતકારી અને મંગલકારી માનીએ તો સાધના નિર્વિઘ્ને પાર પડે.

શાસ્ત્રીજીમહારાજનું આ ચરિત્ર કરવા પાછળનો હેતુ એટલો જ હતો કે, સ્વધર્મ શિક્ષાપત્રી માન્ય જ હોવો જોઈએ. એમાં હેત, માયા, દયા, પ્રીતિનું આવરણ નડવું જોઈએ નહિ. કારણ એક પ્રભુની જ સારપ અને મહોબતે જિવવાનું છે એ સાધકનો પોતાના આત્માનો સ્વધર્મ છે.

★.....★.....★

યોગીજીમહારાજના પ્રસંગો

(૧) ગુરુવચન એ જ સાધના

ગુરુહરિ સ્વામીશ્રીએ સંતોને વાત કરતાં કહ્યું હતું કે, મારા જીવનમાં બાપાનો સૌથી વધારે જો કોઈ પ્રસંગ સ્પર્શી ગયો હોય તો આ છે.

યોગીજીમહારાજ મારો હાથ પકડીને ગોંડલ મંદિરનો દાદરો ઊતરતા હતા અને સાથે એક સંત હતા. બાપા રસોડા તરફ આંગળી ચીંધતાં બોલ્યા, “આ જોગીએ તો ૪૦ વર્ષ સુધી રસોડું જ કર્યું છે. શાસ્ત્રીજીમહારાજ એટલું જ બોલ્યા કે, ‘જોગી, રોટલા ઘડવાના છે.’ ત્યારથી રસોડામાંથી બહાર જવાનો સંકલ્પ ઊઠ્યો જ નથી.”

સાકારબ્રહ્મના અવતાર સમાન યોગીજીમહારાજ જ્યારે સારંગપુર મંદિરની સેવામાં હતા ત્યારે, સાડાત્રણ વર્ષ સુધી રસોડાની સેવા કરી. રસોડું એટલું નાનું હતું કે ઊભા થાય તો સહજ માથું અથડાય. એવા તફન સામાન્ય નાના રસોડામાં યોગીજીમહારાજે ભક્તોની સેવા કરીને પોતાના દેહને ઘસી નાંખ્યો. પોતાના જીવનને ભક્તોને અર્થે ગુમાવી નાંખ્યું, એ ગુરુભક્તિ કેવી હશે ! રસોડામાં બેસવાની જગ્યા ના મળે. ઊભા થાય ને છાપરું અડે પણ યોગીજીમહારાજ એક જ વિચારમાં રમભાણ હતા કે, :-

- શાસ્ત્રીજીમહારાજ ક્યાંથી !
- એમના સંબંધવાળા ક્યાંથી !

→ યોગીજીમહારાજે સેવાને જીવનું જીવન બનાવી દીધું.

શાસ્ત્રીજીમહારાજે જોગીને કાંઈ હેતુ કરીને નહોતું કહ્યું, કાંઈ બેસાડીને નહોતું કહ્યું. શાસ્ત્રીજીમહારાજ તો રાજધિરાજ પુરુષ ! ચાલતાં ચાલતાં બધા દરબારો ઊભા હતા એમની વચ્ચે જ બોલ્યા, “જોગી, રોટલા ઘડવાના છે.” બસ એટલું જ કહીને ચાલવા માંડ્યું. અને આ જ વાત શાસ્ત્રીજીમહારાજના વચનને અદ્ધર ઝીલી ૪૦ વર્ષ જોગીએ રસોડું જ કર્યું. એ પુરુષનું દર્શન ધરતી પર હોય નહિ તે આપણને મળ્યું.

★ યોગીજીમહારાજે ૪૦ વર્ષ સુધી રસોડામાં એકધાર્યા નિર્વિચારીપણે, નિર્વિકલ્પપણે, નિરપેક્ષભાવે સેવા કરી. બીજી બાજુ એમની પ્રચંડ શક્તિ, પ્રચંડ સામર્થ્ય, અક્ષરબ્રહ્મના અવતાર સમાન દિવ્ય સનાતન સ્વરૂપ, એ બધું જ એક second સેકન્ડમાં ભૂલી જઈ, ૪૦ વર્ષ સુધી ગુરુચરણે રહ્યા હશે એ બાપાનો રાંકભાવ, ગરીબભાવ, ગુરુભક્તિ કેવાં હશે !

૪૦ વર્ષ સુધી એકધાર્યા રસોડાના ભીડામાં એ જ વ્યક્તિ રહી શકે કે, જેનામાં બ્રહ્માનંદનાં, ભક્તિનાં, મહિમાનાં, નિષ્ઠાનાં પૂર વહેતાં હોય.

★....★....★

(૨) દષ્ટિમાં કેવળ તું

રાજકોટની ધરતી પર વિજ્ઞાનસ્વામીએ યોગીજીમહારાજને ઉપરથી લાત મારી. યોગીજી મહારાજ દાદરા ઉપરથી નીચે પડ્યા. યોગીજીમહારાજને લાત એટલી જોરથી મારી હતી કે, દાદરા પરથી નીચે પડ્યા પછી પણ અઢી ફૂટ સુધી નીચે ફેંકાઈ ગયા.

- એથી વિજ્ઞાનસ્વામીના ક્રોધનો, આક્રોશનો પ્રભાવ જાણે જરાય ઓછો ના થયો હોય એમ ફરી પાછા વિજ્ઞાનસ્વામી યોગીજીમહારાજની ઉપર ચઢીને ધુમ્પા મારવા મંડી પડ્યા.
- હજુ ય આક્રોશનો અને અહમ્નો પ્રભાવ ઓછો ના થયો, ગાળોનો વરસાદ વરસાવી દીધો.
- એથીય શાંતિ ના થઈ, આક્રોશનો પ્રભાવ ઓછો ના થયો તે ખાવાનું ના આપ્યું ને.
- એથીયે ઓછો ના થયો તો ૭૨ કલાક સુધી તોબરો ચઢાવીને ફર્યા.
- એથીય સંતોષ ના થયો તે ૭૨ કલાક પછી બીજા હરિભક્તો આવ્યા તેમને જોગીના અભાવની વાતો કરી કે, ‘આ જોગી આવો છે બસ’

૧૮ વર્ષ સુધી એકધારી વિજ્ઞાનસ્વામીની સેવા કર્યા પછી, રાજકોટની ધરતી પરનો યોગીજીમહારાજનો આ પ્રસંગ છે.

તે વખતે ખેંગારજીભાઈ હાજર હતા. આટલું વિચિત્ર અપમાન અને ત્રાસ આપવા છતાંય યોગીજીમહારાજ ખેંગારજીભાઈને કહે, ‘મારા ગળાના સમ છે, તમારે મારા ગુરુને કાંઈ કહેવાનું નહિ.’ યોગીજીમહારાજે એમના હૈયાને વિશે એક જ ગુણ સ્થિર કરી રાખ્યો હતો કે, “વિજ્ઞાનસ્વામીએ શાસ્ત્રીજીમહારાજનો સંબંધ કરાવી આપ્યો ને !”

૧૮-૧૮ વર્ષ સુધી પોતાના ગુરુના ક્રોધની આગમાં રહેવા છતાંય, ઠંડકથી, સંબંધ જોઈને એકધાર્યું સેવામાં જ રહ્યા. એ યોગીજીમહારાજ કેવા ભૂલકું થઈને વર્ત્યા ! સંબંધ જ જોયો, “શાસ્ત્રીજીમહારાજ ક્યાંથી ! ભગવાન સ્વામિનારાયણનો સંબંધ ક્યાંથી !”

જીવનપર્યંત યોગીજીમહારાજ વિજ્ઞાનસ્વામીનું કોઈની આગળ રંચમાત્ર કાંઈ બોલ્યા જ નથી, અને કોઈનાય મુખેથી અભાવની વાત સાંભળી જ નથી.

★....★....★

(૩) જેની નજરમાં નકારાત્મકતા જ નહીં

યોગીજીમહારાજ જેવા સાધુ ધરતીના પટાંગણ પર હોઈ શકે ? જેણે ધરતી પર આવીને ધી-તેલ મોંમાં મૂક્યાં જ નથી. જે ૨૦ લાખની જનતામાં હોમાઈ ગયા.

વિજ્ઞાનસ્વામી યોગીજીમહારાજને વર્ષમાં સો સો ઉપવાસ કરાવતા, ઉપેક્ષાના શબ્દો વહાવતા, વેલણથી મારતા, આકોશથી માર મારતા એમ ફૂરતાથી વર્તતા. બાપા એવા દુર્વાસાના અવતાર સમાન સાધુને એક શાસ્ત્રીજીમહારાજનો સંબંધ જોઈને હસતે મોઢે સ્વીકારતા જ રહ્યા અને છતાંય વિજ્ઞાનસ્વામીના ઓરાભાવની વાત ક્યારેય કરવા દીધી નથી અને સાંભળી પણ નથી.

★ સોખડાના જૂના મંદિરે સિદ્ધેશ્વરસ્વામી અને સોખડાના રમણભગત વિજ્ઞાનસ્વામી માટે કંઈક બોલ્યા કે, ‘વિજ્ઞાનસ્વામી આવા’ તરત જ યોગીજીમહારાજે બોલાવીને કહ્યું, “અહીં આવો ભગત, મારા ગુરુએ મને ગ.મ.૩૭મું વચનામૃત સિદ્ધ ના કરાવ્યું હોત તો હું અંતરે સુખી ના થયો હોત.”

★ ગોંડલની ધરતી ઉપર એક યુવક એકદમ બોલી ઊઠ્યો, ‘બાપા ! તમે ૨૦ વર્ષ આમ બગાડ્યાં એના કરતાં ૨૦ વર્ષ સંસ્થાની સેવા કરી હોત તો સંસ્થાનો કેટલો બધો વિકાસ થઈ જાત ?’ યોગીજીમહારાજે એકદમ તેનું મોઢું બંધ કરી દીધું અને તરત જ બોલી ઊઠ્યા, “વિજ્ઞાનસ્વામી ના મળ્યા હોત તો મારા ગુરુ શાસ્ત્રીજીમહારાજનાં મને દર્શન ના થાત. વિજ્ઞાનસ્વામીએ મને ટોક્યો-વઢ્યો ન હોત તો હું અંતરે સુખી ન હોત.”

- એક બાજુ ૪૦ વર્ષનો ત્રાસ,
- બીજી બાજુ એકધાર્યો પ્રેમ અને કરુણાનો ધોધ વહેતો જ રહ્યો,
- ત્રીજી બાજુ શાસ્ત્રીજીમહારાજના અભિપ્રાય પ્રમાણેની ભક્તિ,
- અને છતાં એ ગુરુને વિશે સ્વપ્નામાંય અભાવ નહિ ને અભાવ કોઈને આવવા દીધો નહિ.

★ એક વખત યુવકોએ વિજ્ઞાનસ્વામીની કંઈક વાત શરૂ કરી, યોગીજીમહારાજ કહે, “મને શાસ્ત્રીજીમહારાજ જોઈતા હતા ને એમણે મને આપી દીધા. મને શાસ્ત્રીજીમહારાજની ગોદમાં મૂકી દીધો ને સંબંધ કરાવ્યો છે. આખી જિંદગી મને ત્યાં રાખ્યો હોત તો હું ત્યાં રહેત.”

★.....★.....★

(૪) જ્ઞાનગરીબીની ગહનતા

ધરતી પર આવીને બાપાએ કેટલું બધું સહન કર્યું ! કેટલું બધું ! ૬૦ વર્ષ સુધી શાસ્ત્રીજીમહારાજના બધા જ હરિભક્તો જોગીને ‘જોગટો’ જ કહે.

શાસ્ત્રીજીમહારાજના ભક્તો બધા માંધાતાઓ અને બુદ્ધિપ્રધાન. એમની પાસે બાપા પોતે એટલા ગરીબ થઈને વર્તે, કાંઈ ખબર જ પડવા દીધી નહિ. પોતાની જાતને જોગટો કહેવડાવવા માટે એટલા ગરીબ થઈને વર્ત્યા. ધરતી પર ફરી આવો કોઈ પુરુષ આવશે કે કેમ ? આટલી બધી ગરીબાઈ ધારણ કરનાર, એમની ભાષા કેવી મીઠી, ‘વાણી અમૃતથી ભરી.’

મોટાસ્વામીએ લાખ રૂપિયાની સેવા મંદિરમાં કરી પણ શાસ્ત્રીજીમહારાજના સ્વધામ ગયા પછી એ બધા એમ જ માને, ‘જોગીને ના પુછાય, એ ભોળો માણસ છે. જોગીની જરૂર નથી એ રોટલા ઘડે એ જ બરોબર છે.’

કૃપા સિવાય ભગવત્સ્વરૂપ કે ભગવદી તો શું પણ મુક્તોય ના ઓળખાય. એમને ઓળખવા પણ એક કૃપા જોઈએ.

મોટાસ્વામીએ એટલી બધી સેવા કરી, કઠિન તપશ્ચર્યા દાદા ખાચર જેવા એ સમર્પિત ભક્ત. બધું જ સળગી ગયું તોય હાર્યા નહિ ને સોના અને પૈસાની સેવા કરી; પણ યોગીજીમહારાજ જેવા સાધુને ઓળખવા માટે અહોહો શાસ્ત્રીજીમહારાજ પાસે બુદ્ધિયોગ માગવો પડે, શાસ્ત્રીજીમહારાજ પાસે જો માગ્યો હોત તો તેઓ જરૂર આપત.

યોગીજીમહારાજ જેવા ભવ્ય સ્વરૂપ પાસે નમીને કેવી રીતે વર્તવું તેનો ખ્યાલ નહિ આવ્યો હોય. શાસ્ત્રીજીમહારાજે કહ્યું હતું કે,

- ‘શાસ્ત્રમાં કોઈ ગુણ વ્યાસજી લખવાનું ભૂલી ગયા હશે તો આ જોગી એક એવો છે જે એના જીવનમાંથી પૂરા કરશે,’
- ‘હું તે જોગી ને જોગી તે હું.’
- ‘આ જોગીની જોડ અક્ષરધામમાંય નથી.’
- અનેક વખત બોલ્યા હતા, પણ મોટાપુરુષની વાણીમાં વિશ્વાસ એ જ ધરતી પરનું મોટામાં મોટું પુણ્ય છે !

જ્ઞાનગરીબીની પરાકાષ્ઠાએ રહેલું એ પ્રભુનું ભવ્ય સ્વરૂપ ! અને છતાં જ્ઞાન ગરીબી. એ જ્ઞાનગરીબી ને ભોળી પ્રકૃતિથી પોતાનું સ્વરૂપ એટલું બધું છુપાવી દીધું હતું કે, જોગીને જોગટો કહેવામાં કોઈને વાર લાગતી નહોતી.

★....★....★

(૫) હાં હાં ગડથલની હામ

યોગીજીમહારાજ ખૂબ સુખી હતા એનું કારણ, શાસ્ત્રીજીમહારાજ એક જ નિશાન હતા.

યોગીજીમહારાજ વિજ્ઞાનસ્વામીની સાથે રણોલી station સ્ટેશન પર અમદાવાદ-વડોદરા train ટ્રેનથી રાત્રે ૯ વાગે ઊતર્યા. ત્યાંથી સાંકરદા અઢી કિલોમિટર થાય. એક કલાકમાં એટલે કે ૧૦ વાગે ચાલીને સાંકરદા પહોંચી જવાય. મીની નદીના કોતરોમાં-જંગલોમાં તે વખતે લગભગ ૫૦,૦૦૦ ઝાડ હશે, યોગીજીમહારાજ સાંકરદાના એ રસ્તાને શોધવા માટે આખી રાત્રિ એ કોતરોમાં ફર્યા, આખી રાત્રિ !

નિશાન શું હતું ? શાસ્ત્રીજીમહારાજ ! દેહ નહોતું, મન નહોતું. જ્યારે ફૂકડાઓએ બોલવાની શરૂઆત કરી ત્યારે ખ્યાલ આવ્યો કે, ગામ આ બાજુ છે. સવારે સાડાચાર-પોણાપાંચ

વાગે મંદિરમાં પહોંચ્યા. માવસંગબાપાએ યોગીજીમહારાજને પૂછ્યું, ‘જોગી આટલું બધું મોડું કેમ થયું ? બહુ થાક દેખાય છે.’ વિજ્ઞાનસ્વામી કહે, ‘આખી રાત્રિ રસ્તો શોધવામાં જ કાઢી.’ માવસંગબાપા એકદમ બોલ્યા, ‘સ્વામી ! લાવો તમારા ને જોગીના બન્નેના પગ દબાવું. આખી રાત્રિ દાખડો કર્યો !’

યોગીજીમહારાજ બાજુમાં ઊભા હતા. હસતાં હસતાં એકદમ બોલ્યા, “શાસ્ત્રીજીમહારાજ જેમ રાખે તે રીતે રહેવું જોઈએ.” આ એક શબ્દનો વિચાર કરવાનો છે. યોગીજીમહારાજ ભયંકર ભીડમાં સુખી હતા, એનું કારણ એક જ હતું કે, નિશાન દેહ નહોતું, મન નહોતું; પણ નિશાન એક → “મહારાજ ને શાસ્ત્રીજીમહારાજ !”

યોગીજીમહારાજ કહે, :-

- શાસ્ત્રીજીમહારાજની ઇચ્છા એ અમારું પ્રારબ્ધ,
- શાસ્ત્રીજીમહારાજની ઇચ્છા એ અમારું જીવન,
- એના ગમતા પ્રમાણે વર્તવું એ જ અમારો આનંદ,
- એમના તરફ નજર એ જ અમારી સાધના,
- જે પરિસ્થિતિમાં રાખે, જ્યાં રાખે એને અમારે હસતા મોઢે સ્વીકારવાની છે.
- બાપાની ભાવના કેવી !

★....★....★

(ક) ગુરુનો રાજીપો એ જ નિશાન

યોગીજીમહારાજ સારંગપુરથી બોટાદ, લાઠીદડ એમ જુદા જુદા ગામમાં દરરોજ છાશ લેવા જાય. એક દિવસ ઉનાળાના ભરતાપમાં અઢી વાગે બોટાદથી સારંગપુર મંદિરમાં પ્રવેશ્યા. તે દિવસે છાશ મળી નહોતી. આ જોઈ એક સાધુએ પૂછ્યું, ‘જોગી ! તમે ૯ કિલોમિટર ચાલીને ગયા, પાછા આવ્યા છતાં છાશ મળી નહિ. તમે ઉદાસ થતા નથી ? તમને દુઃખ થતું નથી ?’

ત્યારે કહે, “હું છાશ લેવા નહોતો ગયો. હું તો શાસ્ત્રીજીમહારાજની સેવા કરવા ને શાસ્ત્રીજીમહારાજને રાજી કરવા ગયો હતો.”

યોગીજીમહારાજનું નિશાન એક જ હતું, “શાસ્ત્રીજીમહારાજ !” એટલે એમને કોઈ તકલીફ જ નહોતી લાગતી. છાશ મળે તોય સરસ ને ના મળે તોય સરસ, કાઢી મૂકે તોય સરસ ને આપે તોય સરસ.

હરએક પરિસ્થિતિમાં યોગીજીમહારાજનો આનંદ એકધાર્યો રહેતો હતો કારણ શાસ્ત્રીજીમહારાજને જ રાજી કરવા હતા, બીજા કોઈનય નહિ. ‘એક તું જ રાજી થા’ એ એમનું પ્રાણ સમાન સૂત્ર હતું.

એક સાધક તરફ યોગીજીમહારાજે સાધનાનું ધ્યેય અને એની પ્રાપ્તિ કહેતાં ફળ બન્ને એક જ વાક્યમાં આપી દીધાં.

નિશાન તરફ નજર હોય તો લાખો ton ટન પ્રસંગો ઝાકળની જેમ ઊડી જાય. વિપરીત પરિસ્થિતિમાં પણ નિશાન પાકું રાખે એ એકાંતિક. જે વ્યક્તિના જીવનમાં નિશાન પ્રભુ, એની સાધના બહુ સુગમ, બહુ સરળ, બહુ ટૂંકી અને બહુ speedy સ્પીડી !

★....★....★

(૭) અક્ષરધામનો વિવેક

યોગીજીમહારાજ દરરોજ જુદી જુદી જગ્યાએ બેસવા જાય. ક્યારેક ઘાટ પર બેસવા જાય, ક્યારેક બગીચામાં બેસવા જાય, ક્યારેક કૂવા પર બેસવા જાય, ક્યારેક વાસુદેવસ્વામીની દેરીએ બેસવા જાય, તો ક્યારેક ઉતારા વટાવીને ઠેઠ ભગવતસિંહ બાપુની room રૂમ બાજુના ઝાડ નીચે બેસે. દરરોજ સાંજના જુદી જુદી જગ્યાએ બેસીને બધાને સુખ, શાંતિ ને આનંદનો અનુભવ કરાવતા. પછી પ્રસાદ વહેંચે ચણાનો ઓળો હોય, ખારીશીંગ હોય, દાળિયા હોય, બધાને કંઈકને કંઈક આપે; કોઈક દિવસ જાંબુ પણ આપે.

યોગીજીમહારાજ આનંદ સભર હૈયે બે વસ્તુ જમતા, કેરી અને જાંબુ. ત્રણ કેરી ચૂસવાની જ, ને પ્રેમથી જાંબુ ખાય પણ જાંબુડાના ઠળિયાને દાંત મારી જ દે તે પછી ઊગે જ નહીં. અમે સ્વામીજીને એટલું બધું કહ્યું, ‘આ તમે જે જાંબુ ખાવ છો એને અમારે રોપવું છે. એનું બી રોપીને પછી જાંબુ ઉગાડવા છે’; પણ એ સાંભળે જ નહીં દાંત મારી જ દે. એ ચરિત્ર લઈને જ આવેલા. કાં એનું કારણ દેહ ટાળવાનું હોય, કાં એને પૃથ્વી પર ફરી ના પણ મોકલવાનો હોય; સમર્થ હતા.

એક દિવસ બાપા ગૌશાળા તરફ ગયા. મારો હાથ પકડ્યો હતો. એક સેવક ત્યાં આગળ સાફસૂફી કરતા હતા. બાપા કંઈક કહે કે તરત દોડે. અડધું સાંભળે ત્યાં તો પાંચ ફૂટ દૂર જતો રહ્યો હોય. મેં એને સૂઝ આપતાં કહ્યું, ‘ધીમે રહીને દોડને, તારી પાછળ કોકને કહેવા ના આવવું પડે !’ પણ એને ઉંમંગ એટલો બધો કે બાપા બોલે ને એટલો બધો દોડ મેં એને એકવાર કહ્યું તોપણ દોડ્યા જ કરે.

એકવાર દોડતાં દોડતાં કાંટો વાગ્યો. સિસકારી પાડી દીધી. બધા ત્યાં ૧૦ ફૂટના અંતરે બેઠા હતા. બાપા ત્યાં બેસીને ગોંડલના યજ્ઞમંડપની સાફસૂફી કરાવતા હતા અને ટપાલ લખાતી હતી. યોગીજીમહારાજ હસતાં હસતાં એટલું જ બોલ્યા, “ગુણાતીત બાગનો કાંટો પણ અનંતનું કલ્યાણ કરે.”

બાપાનો કહેવાનો અર્થ એ હતો કે, :-

- જે વ્યક્તિમાં આધ્યાત્મિક પાથો જ દેખાતો ન હોય, કોઈ સમજણ જ ન હોય એ જ વ્યક્તિનો આપણા ઉત્થાનને માટે પ્રભુ ઉપયોગ કરતા હોય.

- જેની તરફ આપણને અરુચિ હોય એ જ વ્યક્તિ આપણા ઉત્થાનને માટે હોય. ભલે આપણને મનાય નહિ પણ આપાની વાણી એ પરમ સત્ય વાણી છે.

ગૌશાળા તરફ એ યુવક speed સ્પીડમાં દોડીને જતો હતો ને પાછળ સ્વામીશ્રી અને યુવકો સાફ કરતા હતા. ત્યાં ધારવાળો પથ્થર હતો, એમાં અથડાઈ ને પડ્યો, ને ફરી પાછો ઊભો થઈ ગયો. ત્યારે એક યુવકને એમ સંકલ્પ ઊઠ્યો કે, ‘ધીમે રહીને, ઉતાવળ કર્યા સિવાય વાળતો હોય તો. આબુઆબુ જોઈને વ્યવસ્થિત વાળતો હોય તો શો વાંધો છે ?’

આપાએ એકદમ એના સંકલ્પની સાથોસાથ બોલી ઊઠ્યા, ‘કેવા શ્રદ્ધાવાન છે !’ બન્નેની દૃષ્ટિમાં કેટલો ફેર છે. આપાની દૃષ્ટિમાં, :-

- કંઈ સારું નરસું નહોતું.
 - ગુણીયલ કે નગુણી વ્યક્તિ નહોતી.
 - ઊંચ નીચના ભેદ ન હતા.
 - વ્યક્તિ, પદાર્થ કે પ્રસંગ નહોતા.
- આપાની ચિદાકાશી દૃષ્ટિમાં કેવળ શાસ્ત્રીજીમહારાજ હતા, મહારાજ હતા.

★.....★.....★

(૮) આત્મીય હમદર્દ

એક વખત ભાવનગર મંદિરની બાબુની દુકાનમાં બે સાધુ પૈસા ગણતા હતા. યોગીજીમહારાજે જોયું તો યોગીજીમહારાજને ટાઢ ચઢી ગઈ અને તાવ આવી ગયો.

શાસ્ત્રીજીમહારાજને એક સાધુ કહેવા આવ્યા, ‘સ્વામી ! સ્વામી ! યોગીજીમહારાજને તાવ ચઢ્યો છે.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “જોગીને તાવ હોય નહિ.” પેલો સાધુ કહે, ‘બે ગોદડી ઓઢાડી છે.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “તું ચિંતા ના કરીશ એને શાનો તાવ ચઢ્યો છે તે મને ખબર છે. એને હમદર્દીનો તાવ છે.”

યોગીજીમહારાજને જે સાધુને જોઈને તાવ ચઢ્યો હતો એ પરોક્ષના હતા, જેમને ને સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયને કોઈ સંબંધ નહોતો એવા સાધુ પૈસા ગણતા હતા.

યોગીજીમહારાજને બે વસ્તુની ખબર હતી.

- ૧) સાધુતાના માર્ગે લક્ષ્મીથી થતું અહિત.
- ૨) સ્વધર્મેયુક્ત વર્તવાથી થતા અનંત ફાયદા.

આવા અનેક ફાયદાને છોડીને બિચારો જીવ પોતાના આત્માનું અહિત કરી રહ્યો છે અને યમપુરીમાં જઈ રહ્યો છે, એવા એક દર્દનો એમને આંચકો લાગ્યો. યોગીજીમહારાજને એ સાધુ માટે હમદર્દી હતી કે, ‘એના આત્માને કેવો દુઃખી કરી રહ્યો છે ! બિચારાની જિંદગી કેવી બગડી રહી છે !’ એ સાધુના આત્મા તરફની ઊંડે ઊંડે કોઈ ભક્તિના ભાવથી, એક કરુણાના ભાવથી

યોગીજીમહારાજે તાવને ગ્રહણ કર્યો હતો. એ યોગીજીમહારાજની સાધુ સમાજ માટેની આત્મીયતા કેવી !

સહુનાય સુહૃદમિત્ર યોગીજીમહારાજે આપણને શિખવાડવા માટે, સમજાવવા માટે આ એક પ્રસંગ સ્વતંત્રપણે ઊભો કર્યો હતો. યોગીજીમહારાજ આ પ્રસંગ ઊભો કરીને આપણને એવું શિખવાડવા માગે છે કે, આવો દુર્લભ મનુષ્ય દેહ, આવી સરસ ઉપાસના, અદ્ભુત પુરુષની પ્રાપ્તિ, એમની અનહદ કરુણા, આવો ભગવદીનો યોગ હોવા છતાં જો સાધુ આ રીતે વર્તશે તો ?

મેં જ્યારે આ પ્રસંગ સાંભળ્યો ત્યારે વિચારમાં પડી ગયો કે, યોગીજીમહારાજને શાથી તાવ ચઢ્યો ? પૈસા તો એ ગણતો હતો ને તાવ બાપાને ચઢ્યો ! એ તો ચિદાકાશની રસઘન મૂર્તિ છે; પણ ‘જો ઠાકોરજીના પૈસા પચાવતાં ના આવડે તો એ ગૃહસ્થ હોય કે ત્યાગી એનો આત્મા નરક તરફ ધકેલાઈ જાય.’

યોગીજીમહારાજને એ આત્મા સાથે કેટલી પ્રીતિ હશે ! ભગવાન સ્વામિનારાયણ સાથે કેટલી પ્રીતિ હશે ! ઇતિહાસમાં કોઈ જગ્યાએ આવો પ્રસંગ સાંભળ્યો છે ? કોઈ સાધુ પૈસા ગણે ને બીજાને તાવ ચઢે !

યોગીજીમહારાજની ભક્તિ, યોગીજીમહારાજની આત્મીયતાનો ખરેખર વિચાર કરીએ તો ઇન્દ્રિયો બીજે જવાને અસમર્થ થઈ જાય. આટલો પ્રસંગ throughout life શ્રુઆઉટ લાઈફ યાદ રાખજો. ‘સુહૃદમ્ સર્વે ભૂતાનામ્’ નું દર્શન કરાવ્યું.

★.....★.....★

(૯) દાસત્વની ચરમ સીમા

શાસ્ત્રીજીમહારાજે જ્યારે દેહ મૂક્યો ત્યારે આગળ પડતા એક હરિભક્ત બોલી ઊઠ્યા, ‘આ જોગી ભોળા છે. બે આની બરકત નથી. હવે સંસ્થાનું શું થશે ?’ બે હાથ જોડીને યોગીજી મહારાજે એ વડીલને એટલું જ કહ્યું, ‘હા, મારામાં બે આનાની બરકત નથી પણ આપ છો એટલે સંસ્થા સર્વોપરી રીતે ચાલશે.’ કેવા એ શૂન્ય થઈને બધાની આગળ વર્ત્યા !

- જેને આધીન બુદ્ધિ તત્ત્વ.
- જેને આધીન ઇચ્છા શક્તિ, જ્ઞાનશક્તિ, ક્રિયાશક્તિ.
- જેને લઈને દસ ઇન્દ્રિયો ને ચાર અંતઃકરણ ચેતન.
- એવા પુરુષ જ્યારે સહુની આગળ દાસભાવે ગરીબ થઈને વર્તે !

પ.પૂ. સ્વામીશ્રી આ પ્રસંગ સમજાવતાં બોલ્યા હતા કે, “જ્યારે તમે આ વાતનો વિચાર કરશો ત્યારે તમારાં ઇન્દ્રિય, અંતઃકરણ દાસત્વ તરફ વળી જશે.”

★.....★.....★

(૧૦) અસ્તિત્વની આહુતિ

શાસ્ત્રીજીમહારાજની સંસ્થાના trustee ટ્રસ્ટી-છગનભાઈ પટેલ. વર્ષની ત્રણ પૂર્ણિમા ઉપર ટ્રસ્ટીઓની meeting મીટીંગ થાય જ. સંજોગોને આધીન એક પ્રસંગ એવો બન્યો, જેથી મૂળ ટ્રસ્ટીની સહીની જરૂર પડી. તે વખતે છગનભાઈ આવી શક્યા નહિ. બાપાએ phone ફોન કરાવડાવ્યો, ન આવ્યા; માણસ મોકલ્યો ત્યારે આવ્યા.

છગનભાઈની જેવી સભા મંડપમાં entry એન્ટ્રી થઈ, બાપા સીધા જ stage સ્ટેજ ઉપરથી ઊભા થઈ ગયા ને દંડવત શરૂ કરી દીધા.

- એ formality ફોર્માલિટી નહોતી.
- એ કોઈ વિવેક નહોતો.
- એ એક મહિમા હતો.
- એ એક શાસ્ત્રીજીમહારાજ તરફની નજર હતી.

એક બાબુ સાકારબ્રહ્મના અવતાર સમાન યોગીજીમહારાજ દંડવત કરે. અને બીજી બાબુ છગનભાઈ અટંટાઈથી ઊભા રહ્યા. એમને કોઈ હર્ષ કે શોક થયો જ નહોતો. એમણે કહ્યું નહિ કે, ‘સ્વામી ! રાખો.’ એમણે એવું પણ ના કહ્યું કે, ‘સ્વામી ! મને શોભે નહિ.’

બાપા ઊભા થયા, દંડવત કર્યા પછી ભેટ્યા, તોય એવા ને એવા જ ઊભા રહ્યા. એમના ચહેરા ઉપર કોઈ હાસ્ય નહિ, એવા કોઈ ભક્તિના બે શબ્દો પણ નહિ, અથવા એના હૈયાને વિશે કંઈક દર્દ જેવું થવું જોઈએ, એવું પણ નહિ. બસ, ‘હું જ વ્યવસ્થિત છું’ આ એક જીવદશા છે.

પછી બાપા લઘુ કરવા માટે ગયા. ત્યારે મેં પૂછ્યું કે, ‘બાપા આપનું આ દર્શન કરીને હું તો ખૂબ વિચારમાં પડી ગયો. મારે આવી સહજતાથી દંડવત કરવા હોય તો શું કરવું જોઈએ ?’ બાપા બે વાક્ય બોલ્યા, “મોટા તો એક શાસ્ત્રીજીમહારાજ છે. આપણે તો એમના બાળક છીએ. બાળક, બાળકને દંડવત કરી શકે.”

બાપાના સમગ્ર જીવનનું દર્શન કરતાં આપણને સ્પષ્ટ લાગે કે જાણે બાપાએ આ ત્રણ જ વાતમાં પોતાનું અસ્તિત્વ ઓગાળ્યું. રસોઈ ને સેવામાં, શબ્દો ગ્રહણ કરવામાં, ભક્તોને સાચવવામાં.

★.....★.....★

(૧૧) ચિદાકાશી દરિ

૧૯૫૯-૬૦માં એક યુવક દોઢ વર્ષ સુધી બાપાની ગાડીના driver ડ્રાઈવર હતા. એમણે બાપાને બેસવાની seat સીટ એટલી બધી સરસ બનાવેલી કે, બાપાને કોઈ તકલીફ જ ન પડે. બાપાને આગળ જ બેસાડતા હતા.

દોઢ વર્ષની સેવા પછી અમદાવાદની ધરતી પર યોગીજીમહારાજ એમને કહે કે, “હવે આપણે સાધુ થવાનું છે. સાધુ થઈને મુંબઈ જવાનું છે એટલે આ માણકી માણેકલાલ શેઠને ઘેર મૂકી આવો.” (માણકી એટલે યોગીજી મહારાજ માટે વપરાતી ગાડી)

પછી બાપા મહિમાભર્યા ત્રણ અદ્ભુત વાક્યો બોલ્યા. :-

- ૧) માણકીનું પૂજન કરજો.
- ૨) માણકીને હાર પહેરાવજો.
- ૩) અને બે હાથ જોડીને માણકીને કહેજો કે, અત્યાર સુધી અમારી જે કાંઈ ભૂલ થઈ હોય તે માફ કરે.

જ્યારે લૌકિકતાની દિવાલો ખરી પડે છે, સ્વાર્થની બદબો વિલીન થાય છે ત્યારે આવી અલૌકિકતાની નજર નીરખી ઊઠે છે.

જડ અને ચેતનમાં વ્યાપક એ સ્વરૂપ ! એના સિવાય બધું જ જડ એવા યોગીજીમહારાજ, એક જડ વસ્તુ માટે આવા ઉદ્ગાર કાઢીને આપણને વિવેક, વિનમ્રતાના અનુપમ પાઠ શીખવે છે. યોગીજીમહારાજની આ દૃષ્ટિ માટે એક જ શબ્દ નીકળે “પરાત્પર ચિદાકાશનું ચૈતન્યસ્વરૂપ !” એને માણકી દેખાતી નથી. જડ અને ચેતનમાં પ્રભુ જ દેખાય છે. સચ્ચિદાનંદનું દિવ્યસ્વરૂપ જ બસ.

આ વાતને વિચારવા પ્રયત્ન કરીએ ત્યાં પેલી વાત યાદ આવી જાય, “ગઢડું શહેર કે ઓસરી કાંઈ દેખાતું નથી.”

મારો કહેવાનો મતલબ એ છે કે એ માણકી, એક ગાડીનો મહિમા જો યોગીજીમહારાજ આટલો સમજી શકતા હોય ને ભલે એ કક્ષાએ આપણે ન સમજી શકીએ; પણ આટલું તો આપણાથી ચોક્કસ કહી શકાય,

‘તુલસી જાકે મુખનસે ભૂલે નીકસે રામ.’

ભૂલે નીકસે નહિ ધોખે સે કોઈ નામ લે,

‘તાકે પગડી પહેનિયાં મેરે તન કી ચામ.’

કેવો સંબંધનો મહિમા ! મોટાપુરુષના જીવનનો એકાદ આવો પ્રસંગ યાદ રાખીએ તો આખી જિંદગી કોઈ કથાવાર્તા વાગોળવાની જરૂર ન પડે.

- તમારાં ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણ ક્યારે શાંત થઈ જાય, ખબર ન પડે.
- તમારા માર્ગમાં ઉત્કર્ષ ક્યારે આવે, ખબર ન પડે.

તમારા ચૈતન્યને ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણના સકંજમાંથી વિસ્ફોટ કરી ચિદાકાશમાં-આનંદમાં મહાલતો કરવા માટે અચૂક કથાવાર્તા વાગોળવી જોઈએ. તે માટે આવા પ્રસંગનો સ્વાધ્યાય કરીને પછી દરરોજ ૩૦ minute મિનિટ અંતરના ઊંડાણમાંથી ખરેખર પ્રાર્થના કરીને ભજન કરીએ.

(૧૨) કસણીમાં જે આસ્વાદ માણે

શાસ્ત્રીજીમહારાજ દેવગઢીથી ગોંડલ ગાડામાં જતા હતા. રસ્તામાં બળદ બીમાર પડ્યા જેના કારણે વચ્ચે કોઈ ગામ આવ્યું એટલે શાસ્ત્રીજીમહારાજે ગાડું બદલ્યું અને રાત્રે બે વાગે ગોંડલ પહોંચ્યા.

યોગીજીમહારાજ ગોંડલની ધરતી પર બિરાજમાન હતા. વડના ઝાડ નીચે યોગીજી મહારાજ બેઠા હતા. બાપાએ એક હરિભક્ત અને પાર્ષદને કહ્યું હતું કે, “કદાચ હું સૂઈ ગયો હોઉં અને શાસ્ત્રીજીમહારાજ આવે તો મને ઉઠાડજો.”

શાસ્ત્રીજીમહારાજ અને યોગીજીમહારાજનો અરસપરસનો સંબંધ એવો હતો કે, જ્યાં સુધી એક બીજાનાં દર્શન ન કરે ત્યાં સુધી બન્ને ને ચેન ન પડે.

શાસ્ત્રીજીમહારાજ ગાડામાંથી રાત્રે બે વાગે નીચે ઊતર્યા. શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “જોગી ક્યાં ?” પાર્ષદે કહ્યું, ‘એ ઝાડ નીચે બેઠા બેઠા તમને યાદ કરે છે.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજ વડ નીચે પહોંચ્યા અને જ્યાં બોલ્યા, “જોગી.” ત્યાં તો દેહ થથરો ! દેહ કંપવા લાગ્યો, આંખમાંથી આંસુ સરી પડ્યાં. શાસ્ત્રીજીમહારાજે પૂછ્યું, “જોગી, કેમ થથરો છો ? શું તકલીફ છે ?”

યોગીજીમહારાજ કહે, “મારાથી ભૂલ થઈ ગઈ. ગાફલાઈ આવી ગઈ. મારે અહીંયાં ઝાડ નીચે નહિ પણ ત્યાં બેસવું જોઈએ. મારી ગાફલાઈ કે આજે હું અહીં બેઠો તો તમારે અહીં આવવું પડ્યું.”

શાસ્ત્રીજીમહારાજ હસતાં હસતાં કહે, “જોગી, તમે એવા છો કે, જ્યાં ફાવે ત્યાં બેસીને ભજન કરો. તમને એ અધિકાર છે.”

એ વખતે યોગીજીમહારાજે અંતરના ઊંડાણમાંથી ઉદ્ગાર કાઢ્યા, “કસણીમાં લેજો બસ. શાસ્ત્રીજીમહારાજ ! કસણીમાં લેજો.”

યોગીજીમહારાજને એમ હતું કે, શાસ્ત્રીજીમહારાજ આવશે ત્યારે હું જઈશ; પણ શાસ્ત્રીજીમહારાજને આવવું પડ્યું. અને જે થથરો એ પ્રીતિ, એ સંબંધ, એ મહિમા કલ્પનાતીત છે ! કેટલા એ જાગ્રત હશે !

સત્પુરુષની સાથે ત્રણ પ્રકારનો સંબંધ દઢ થાય. :-

- ૧) મા ના ભાવથી.
- ૨) મિત્રના ભાવથી.
- ૩) બાપના ભાવથી.
- મા પ્રેમ આપે, અધિકાર જમાવે નહિ.
- મિત્ર સાથે ખુલ્લા દિલની વાતો થાય, અધિકાર ન લે.

- બાપ અધિકાર લે.

યોગીજીમહારાજે બધાને હેતુ કર્યું, પ્રેમ જ વહાવ્યો. કોઈની ઉપર અધિકાર ન લીધો.

- અધિકારથી જ વિકાસ છે.
- અધિકારથી જ સાત્ત્વિકતાની ખબર પડે.
- અધિકારથી જ પોતાના દોષનું દર્શન જલ્દી થાય.
- ટોકણી-વઢણીથી જ સંબંધ જલ્દી થાય.

જેના અંતરના ઊંડાણમાંથી ઇન્દ્રિયો-અંતઃકરણથી પાર એક કાકલૂદીથી આરબૂ નીકળતી હોય કે, ‘તું રાજી થા’ એવા સાધક ઉપર જ સત્પુરુષ અધિકાર લે છે.

- જેને જલ્દી સ્વસારપમાંથી નીકળવું હોય.
- જેને જલ્દી સત્ત્વગુણમાંથી નીકળવું હોય.
- જેને જલ્દી દેહભાવના તાંતણામાંથી નીકળવું હોય.
- જેને જલ્દી દેહભાવની વૃત્તિમાંથી નીકળવું હોય.
- જલ્દી સંબંધ બાંધવો હોય.

→ તો અધિકાર આપી દેજો.

- ૧,૦૦૦ વર્ષ ભેગા રહ્યા ને મોટાપુરુષને અધિકાર ના આપી શક્યા તો રહ્યા ના રહ્યા જેવું છે.
- મોટાપુરુષ તમને પોતાની રીતે ના વર્તાવે, પોતાની કસોટીએ ના ચઢાવે તો રહ્યા ના રહ્યા જેવું છે.
- સત્પુરુષ જેમ જેમ ટોકે-વઢે તેમ તેમ સાધક ખૂબ રાજી થાય અને એના ૭૧ કોઠા ટાઢા થાય. :-

- એનું નામ ગરજ કહેવાય.
- એનું નામ ખપ કહેવાય.
- એનું નામ પ્રીતિ કહેવાય.
- એનું નામ અધિકાર આપ્યો કહેવાય.
- એનું નામ અંતરના સાચા દિલથી ભજન પ્રાર્થના થઈ ગઈ કહેવાય.

આપણે ટોકણી-વઢણીના આસ્વાદને માણવો છે.

★....★....★

(૧૩) અભાવની સૂઝ

યોગીજીમહારાજ બહુ નાની ઉંમરે ૭૦ વર્ષના વયોવૃદ્ધ બીમાર સાધુની સેવામાં હતા. યોગીજીમહારાજ એમના માથે મીઠાના પાણીનાં પોતાં મૂકતા હતા. પોતાં મૂકવાથી પહેલે દિવસે

થોડો તાવ ઊતરી ગયો. બીજે દિવસે થોડો તાવ હતો અને ત્રીજે દિવસે જ્યાં બાપા સેવામાં પહોંચ્યા. અને એ સાધુએ જ્યાં અભાવ-અવગુણની વાત શરૂ કરી, ‘ફલાણું આમ છે, ઢીકણું આમ છે.’ જ્યાં બોલવાનું શરૂ કર્યું; બન્ને આંગળી કાનમાં સીધી નાંખી દીધી. કાનને અપવિત્ર થવા દીધા નહિ, ત્યાં મહોબત રાખી નહિ કે, આ વડીલ છે, વૃદ્ધ છે.

યોગીજીમહારાજે એકલી કાનમાં આંગળી નહોતી નાંખી દીધી સાથે સાથે એ સાધુના મોઢા ઉપર પણ હાથ મૂકી દીધો. ‘અભાવ-અવગુણની વાત સાંભળવાની નહિ, ને કરવાની પણ નહિ.’

પ.પૂ. સ્વામીજી બોલ્યા હતા કે, હું આ પ્રસંગને બહુ વિચારું છું. યોગીજીમહારાજ તો ભક્તિનું સ્વરૂપ, વિનમ્રતાનું સ્વરૂપ, સેવાનું સ્વરૂપ ક્યારેય વડીલની મર્યાદાનો લોપ ના કરે અને છતાંય વડીલ સંતની વાતથી કાનમાં આંગળી નાંખી દેનાર યોગીજીમહારાજને અભાવ-અવગુણ માટે કેટલી સૂગ હશે !

★....★....★

(૧૪) સરળહૃદયી !

શાસ્ત્રીજીમહારાજ, નિર્ગુણસ્વામી અને યોગીજીમહારાજ જેતલપુર જંકશનથી train ટ્રેનમાં પોરબંદર તરફ જતા હતા. બે ડબ્બા platform પ્લેટફોર્મથી દૂર સામસામી line લાઇનમાં હતા. શાસ્ત્રીજીમહારાજ ને નિર્ગુણસ્વામી બન્ને એકએક ડબ્બા પાસે જઈને ઊભા રહ્યા. શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “જોગી અહીં આવ, આ ડબ્બો જોડાવાનો છે. આપણે બેસી જઈએ.”

યોગીજીમહારાજના હાથમાં ઠાકોરજી અને બે-ત્રણ પોટલાં હતાં તે સાથે શાસ્ત્રીજીમહારાજ પાસે પહોંચી ગયા.

એટલામાં નિર્ગુણસ્વામી કહે, ‘જોગી અહીં આવ, આપણે આ ડબ્બામાં જવાનું છે.’ તરત જ બધો સામાન ને ઠાકોરજી લઈને યોગીજીમહારાજ ત્યાં પહોંચી ગયા.

પછી શાસ્ત્રીજીમહારાજ આ તરફ બોલાવે એટલે જોગી પોટલાં ઊંચકીને ત્યાં જાય. નિર્ગુણસ્વામી એ તરફ બોલાવે એટલે પોટલાં ઊંચકીને ત્યાં જાય. આ ખેંચમતાણમાં ત્રણ ત્રણ વખત તેઓએ અવરજવર કરી, પણ મુખારવિંદ પર જરાય અણગમાનો ભાવ જ નહીં. મીઠું હાસ્ય રેલાવતા જાય અને સરળતાથી બન્ને ગુરુની આજ્ઞા પાળતા જાય. પછી ખબર પડી કે, ‘બન્ને ડબ્બા જોડાશે.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજ ઊભા હતા ત્યાં ડબ્બો આવીને ઊભો રહ્યો, તે બધોય સામાન પોઠવીને એમાં બેઠા. યોગીજીમહારાજ હસતાં હસતાં કહે, “આજે શાસ્ત્રીજીમહારાજે ભારે લીલા કરી બહુ સુખ આપ્યું !”

મોટાપુરુષનું દરેક ચરિત્ર હિતકારી, મંગલકારી ને દિવ્ય લાગે અને એમાં મીઠાશ મનાય એ સરળ હૃદયી ભૂલકુંનું લક્ષણ છે.

- સરળ સેવક તરફ મોટાપુરુષની દૃષ્ટિ અહર્નિશ છે.

- સરળ સેવક દૂર હશે તોપણ મોટાપુરુષના મનની એક વૃત્તિ એ સેવક પાસે હશે.
- સરળ સેવકને હૈયામાં હાથ પ્રગટાવી દેશે.
- સરળ સેવકને સેવકભાવની સૂઝ આપશે.
- સરળ સેવકને પરમ સુહૃદ બનાવશે.

★.....★.....★

(૧૫) સંબંધે લય અવસ્થા

સરદારગઢની ધરતી પર એક S.T. એસ.ટી. બસ ઊભી હતી. તેની પર ગોંડલનું નામ લખેલું. બાપા ગાડીમાં ત્યાંથી પસાર થતા હતા. બાપાએ તેમની ગાડી ઊભી રખાવી નીચે ઊતર્યા. પગે લાગી દંડવત કરવા લાગ્યા. યુવકોએ પૂછ્યું, ‘બાપા ! અહીં કોઈ તીર્થ નથી, પ્રસાદીની કોઈ જગ્યા નથી ને તમે કોને દંડવત કરો છો ને પગે લાગો છો !’

બાપા સહજતાથી બોલ્યા, “ગુરુ, જુઓ આ ગોંડલનું નામ લખેલું છે.”

આવો સંબંધનો મહિમા ! મનબુદ્ધિ સ્થિર થઈ જાય.

- સંબંધ એ જ યોગીજીમહારાજને મન આનંદ હતો.
- સંબંધ એ જ યોગીજીમહારાજની મસ્તી હતી.
- સંબંધમાં જ યોગીજીમહારાજની લય અવસ્થા હતી.
- સંબંધયોગ જ યોગીજીમહારાજનું સર્વસ્વ હતો.

યોગીજીમહારાજના આવા એકાદ પ્રસંગને વિચારીને પ્રાર્થના કરીએ તો જીવનમાં પટલાઈની પૂર્ણાહુતિ થઈ જાય.

★.....★.....★

(૧૬) અનુપમ ભાથું

★ યોગીજીમહારાજ ૪૦ વર્ષ સુધી ૨૪ કલાક રસોડામાં ગૂંથાયેલા રહેતા. તે જોઈ દાજબાપુએ બાપાને પૂછ્યું, ‘જોગી ! તમે આટલા બધા ભીડામાં કેવી રીતે હસતા રહો છો ?’

ત્યારે બાપા એમની હાસ્ય ભરેલી લાક્ષણિક અદાથી એટલું જ બોલ્યા, “શાસ્ત્રીજી મહારાજની અને તમારા સહુની સેવા મળી, હવે જીવનમાં આનંદ સિવાય બીજી કોઈ વાત જ નથી.”

★ મેં જાતે જ બાપાને પૂછ્યું હતું કે, ‘બાપા ! તમે નિરંતર હસતા કેવી રીતે રહી શકો છો ?’ ત્યારે બાપા સહજતાથી બોલ્યા, “શાસ્ત્રીજીમહારાજના સંબંધવાળાની સેવા શાસ્ત્રીજી મહારાજના ભાવથી બે હાથ જોડીને જ કરી છે. પછી શાસ્ત્રીજીમહારાજ મને હસતો જ રાખે ને !”

- ૨૦ વર્ષ જેણે વિજ્ઞાનસ્વામીનો અપાર માર-અપમાન-ઉપેક્ષા અને તિરસ્કાર સહન કર્યા છે.
- ૪૦ વર્ષ સુધી જેણે રસોડાનો કાતિલ ભીડો સહન કર્યો છે.
- ૨૦ વર્ષ સુધી જેણે નિર્ગુણસ્વામીની ટોકણી સહન કરી છે.
- આવા યોગીમહારાજનું જીવન એ આપણું અનુપમ ભાથું છે.

★....★....★

(૧૭) ગુરુવચને દેહની વિસ્મૃતિ

યોગીજીમહારાજે અડવાળની ધરતી પર અમને વાત કરી હતી કે, ‘શાસ્ત્રીજીમહારાજે અડવાળની ધરતી પર એક નાનું પારાયણ ગોઠવ્યું હતું. એ પારાયણમાં મારે ૫૦૦-૬૦૦ જણાની રસોઈ બનાવવાની હતી. શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “જોગી, સેવામાં.” પછી હું જામી પડ્યો. એવો મંડી પડ્યો, એવો મંડી પડ્યો.

યોગીજીમહારાજ આ પ્રસંગ કહેતા હતા ત્યારે મેં પૂછ્યું, ‘બધી રસોઈ તમે બનાવતા હતા ?’ એટલે કહે, “હા, બધી જ રસોઈ બનાવતો હતો. બધી જ રસોઈનાં વાસણ ઘસતો હતો. સાફસૂકી કરતો હતો ને બધાને પીરસતો હતો.” મેં પૂછ્યું, ‘આરામ ક્યારે કરતા હતા ?’ ત્યારે મને હસતાં હસતાં કહે, “શાસ્ત્રીજીમહારાજ હોય ત્યાં ઊંઘ ના આવે, ત્યાં આરામ મળી જાય.”

કેવી અદ્ભુત વાત હશે એ ! “શાસ્ત્રીજીમહારાજ હોય ત્યાં આરામ મળી જાય. ત્યાં થાક ના લાગે.”

હું તે વખતે post પોસ્ટમાં નહિ. અડવાળની ભાગોળે કૂવો છે, ત્યાં એક ઝાડ નીચે હું પહોંચી ગયો. બપોરે... રાત્રે... તે વાક્ય એટલું બધું bullet બુલેટની જેમ વાગ્યું કે, “શાસ્ત્રીજીમહારાજ હોય ત્યાં આરામની જરૂર નહિ ને થાક ના લાગે.”

પછી રાતના સાડાઅગિયાર-બારનો સુમાર થયો એટલે હું એ જ વિચારમાં હતો, ત્યાં બાપાએ દિનચર્યા કહેવાની શરૂ કરી, “શાસ્ત્રીજીમહારાજના વખતમાં સવારના પહોરમાં આટલા વાગે ઊઠું. ને આમ કરતો, ને આમ કરતો પછી બપોરના વાસણ શરૂ કરી દઉં. પછી જાય સ્વામિનારાયણ સાંજનું રસોડું શરૂ ના થાય ત્યાં સુધી વાસણ ઘસું. પછી રસોઈ કરું, બધાને જમાડું. પછી શાસ્ત્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરી આવું. લબક-ઝબક દર્શન કરુંને એમાં તો બહુ સુખ આપી દેતા. પાછો વાસણ ઘસવા મંડી પડું. ત્રણ વાગ્યા સુધી વાસણ ઘસું, બધી સાફસૂકી કરું, પછી એક કલાક સૂઈ જઉં. ૪ વાગે ઊઠી જઉં. સાત દિવસ સુધી એવી સેવા કરી એવો આનંદ લૂંટ્યો, એવો આનંદ લૂંટ્યો !”

- આ છે બાપાની અનન્ય ગુરુભક્તિ !
- આ છે બાપાની પ્રચંડ પ્રીતિ !

- આ છે બાપાને શાસ્ત્રીજીમહારાજનો અપરંપાર મહિમા !

★.....★.....★

(૧૮) ગુરુપ્રસન્નતાનું તાન

જૂનાગઢથી રાજકોટ તરફ અને રાજકોટથી જૂનાગઢ તરફ જતાં બન્ને મેલનું crossing કોર્સીંગ ગોંડલની ધરતી પર થાય. દોઢ-પોણા બેની વચ્ચે મેલના હરિભક્તો મંદિરમાં આવે. યોગીજીમહારાજ બન્ને મેલની રાહ જુવે અને છેલ્લા જમતા હતા. એ ભક્તિ કેવી હશે !

એ વખતે મંદિરમાં દેશકાળ ખૂબ. કોઈ પ્રકારની સાનુકૂળતા મળે નહિ. મંદિરમાં કોઈ વ્યવસ્થા નહિ. અને કોઈનોય સાથ નહિ. એમના ગુરુ શાસ્ત્રીજીમહારાજનો જ સાથ !

યોગીજીમહારાજ છેલ્લે જમવા બેસે ત્યારે ઘણી વખત રસોઈ ખલાસ થઈ ગઈ હોય. દાળ પણ ના વધી હોય, ત્યારે બાપા પાણી પીને સૂઈ જાય. એક વખત સંભોગોને આધીન બાપાને લાગલગાટ ત્રણ દિવસના ઉપવાસ થઈ ગયા. ચોથે દિવસે સવારના પહોરમાં શાસ્ત્રીજીમહારાજ આવ્યા. સર્વજ્ઞપુરુષ, મગસના ડબ્બામાંથી ત્રણ લાડુડી લઈ યોગીજીમહારાજ જ્યાં કોઠારમાં હતા ત્યાં જઈને કહે, “લો જોગી, તમે અમારી બહુ સેવા કરી.” એમ કહી ભેટી પડ્યા.

બાપાએ યુવકોને આ પ્રસંગની વાત કરતાં કહ્યું, “જે દિવસે શાસ્ત્રીજીમહારાજ મને ભેટ્યા તે દિવસે જે આનંદ મૂકી ગયા છે ત્યારથી મારે કોઈ બીજા આનંદની જરૂર નથી પડી. એ આનંદ વહેતો જ રહ્યો છે, વહેતો જ રહ્યો છે. સુખિયો, સુખિયો કરી નાંખ્યો.”

★.....★.....★

(૧૯) Divine attack ડિવાઈન એટેક

શાસ્ત્રીજીમહારાજ, યોગીજીમહારાજ ને મોટારવામી સલાડ બહુ જતા. હું યુવક હતો તે દિવસોમાં સલાડની ધરતી પર મારો હાથ પકડીને બાપા એક ઘરમાં પધરામણી કરી રહ્યા હતા.

શાસ્ત્રીજીમહારાજ જ્યારે સલાડના મંદિરમાં આવે ત્યારે એક વરતનિયો (નીચી ટેલની સેવા કરનાર) મંદિર વાળી જાય, ચોક સાફ કરી જાય, બાવાં-જાળાંને ઉતારી ને સાફસૂકી કરે. યોગીજીમહારાજને તે યાદ હતું.

બાપાએ મને કહ્યું કે, “શાસ્ત્રીજીમહારાજના પ્રસાદીના એ સેવકને ઘરમાં જઈને કહી આવ કે, જોગી પધરામણીએ આવે છે.” એટલે હું તો પહોંચી ગયો. બાપા બાજુના ઘરમાં બેઠા હતા. હું દોડીને એના ઘરમાં ગયો. પેલો તો હૂકો ફૂકે. મેં કહ્યું કે, ‘બાપા આવ્યા છે. અહીંયાં પધરામણીએ આવવું છે.’ એણે પાછળ જઈને હૂકો ફેંકી દીધો. મને કહે, ‘શું પાથરું ? મારા ઘરમાં કશું છે જ નહીં.’ મેં કહ્યું, ‘કાંઈ ના હોય તો કાંઈ વાંધો નહિ.’ પેલો કહે, ‘ગોદડી છે પણ અમારી ગોદડી તો ના પથરાય ને !’ મેં કહ્યું, ‘જે હોય તે, ચાદર હોય તો ચાદર, રૂમાલ હોય તો રૂમાલ.’ પછી એ કહે કે, ‘હા એક ધોયેલો રૂમાલ છે.’ ‘તો એ પાથરીએ.’

મેં કહ્યું, ‘કહેનાર માણસને ખબર જ છે કે, તારા ઘરમાં કશું જ નથી; પણ તારે શાસ્ત્રીજી મહારાજ સાથે સંબંધ છે એટલે તારાં દર્શન કરવા આવે છે.’ બાપા કહે કે, “એને કહો દર્શન કરવા આવવું છે.”

બાપા તો આવ્યા ને બેઠા. એક વડીલ સંત સાથે હતા, તે ગરમ થઈને બોલ્યા, ‘પાથર્યું નથી ? સૂઝ પડતી નથી. ખ્યાલ નથી આવતો.’ એમ પાંચ-દસ minute મિનિટ કથા કરી.

યોગીજીમહારાજ તો એના ખભા ઉપર હાથ મૂકીને ઊભા રહ્યા હતા અને કહે, “તમે મંદિરનો ચોક વાળતા હતા. શાસ્ત્રીજીમહારાજ તમારા કપાળમાં ચાંલ્લો કરતા હતા. શાસ્ત્રીજી મહારાજના તમે પગ દાબતા હતા. શાસ્ત્રીજીમહારાજ તમને એક વખત ભેટ્યા હતા. તમારાં દર્શન કરવા હું આવ્યો છું !”

વડીલ સંત બોલ્યા, ‘સૂઝ નથી પડતી. પાથરી ના દેવાય ?’ અને યોગીજીમહારાજ બોલ્યા, “હું તમારાં દર્શન કરવા આવ્યો છું.” બન્નેની વાતો જુદી નીકળી. બન્નેનાં stage સ્ટેજ જુદાં હતાં. કોને પાથરવાનું મન ના થાય ? સંતો આવે તો બધાને મન થાય પણ; એના ઘરમાં જ નહોતું. બે-ચાર ગોદડી પડી હતી, જેમાંથી કેટલાય પ્રકારની દુર્ગંધ નીકળતી હતી.

પણ મને ગુણ એટલો આવ્યો કે, બાપાનું નામ સાંભળતાની સાથે હૂકાને એણે વાડામાં ફેંકી દીધો. હું બહુ હસ્યો, મેં કહ્યું, ‘ચાલો આ સારું થયું.’

એના ખભા ઉપર હાથ મૂકીને બાપા બોલ્યા, “મને તો એ સ્મૃતિ તાજી થઈ ગઈ કે, તમે શાસ્ત્રીજીમહારાજની કેવી સરસ સેવા કરી લીધી બસ.” ત્યારે મોટાસ્વામી ગરમ થઈને કહે, ‘બેસીને વાતો કરો.’ બાપા કહે, “ચાલો આપણે બેસી જઈએ ને મોટાસ્વામીની વાતો સાંભળીએ.” તે પેલો નાનકડો રૂમાલ તે બાપા ખસી ગયા અને મોટાસ્વામીને બેસાડી દીધા.

પણ આ તો તાત્કાલિક attack એટેક હતો અને એ divine ડિવાઈન એટેક હતો. આત્મા ઉપર દિવ્ય પુરુષની જ્યારે દષ્ટિ પડી જાય એ ડિવાઈન એટેક કહેવાય. પછી યોગીજીમહારાજે એના ઘરની બહાર નીકળતાં એના ખભા પર હાથ મૂકીને કહ્યું, “આપણે આટલું જ યાદ કર્યા કરવાનું, શું ? શાસ્ત્રીજીમહારાજે ચાંદલો કર્યો હતો, શાસ્ત્રીજી મહારાજના પગ દાબતો હતો, તું ચોક વાળતો હતો ત્યારે શાસ્ત્રીજીમહારાજ તને ભેટ્યા હતા, તું પાણી લાવતો હતો.”

પ્રસંગ બહુ સામાન્ય છે પણ જ્યારે યોગીજીમહારાજના વ્યક્તિત્વ તરફ નજર કરીએ ત્યારે પ્રસંગ અદ્ભુત છે. એને બિચારાને સમજ પડી કે ના પડી, આપણે કરવાનું છે.

★.....★.....★

(૨૦) પુણ્યનો સંચય

મોજીદડની ધરતી પર બપોરના દોઢ વાગે બાપા જ્યાં ભોજન લઈને બહાર નીકળ્યા ત્યાં એક કૂબાવાળો-ઝૂંપડીવાળો હરિભગત આવ્યો. ‘બાપા ! બાપા ! મારા ઘરે ના આવો ?’

હું પૃથ્વી સાલની વાત કરું છું. ૫૬માં સારંગપુરની ધરતી પર ૬૫મી જન્મજયંતી બહુ ધામધૂમથી ઊજવાઈ હતી. ૫૭માં અમે ધંધુકાના ગામડાં ફરતાં ફરતાં મોજુદડ ગયા હતા.

પરભાવનું વાક્ય જ યાદ રાખવાનું અને પરભાવના વાક્યમાં જે દિવસે વિશ્વાસ આવી જાય તે દિવસે સાધના પૂરી થઈ જાય. જે દિવસે વિશ્વાસ મૂકે તે દિવસે, :-

- એના હૃદયનાં અવળાં કમળ સવળાં થાય એટલે -
- positive life પોઝિટિવ લાઈફ બને,
- પ્રભુ બુદ્ધિયોગ આપી દે,
- જે કરવાનું છે એટલું જ કરવાની તાકાત આપી દે.

બાપા exact એકઝેક્ટ પોણાબે વાગે જ્યાં જમીને બહાર નીકળતા હતા ને પેલો બિચારો ગરીબ હરિભક્ત આવ્યો, જેણે મોજુદડમાં એક પાર્ષદની બહુ સેવા કરેલી. તે કહે, ‘બાપા ! મારે ઘરે પથરામણી કરવા ના આવો ?’ બાપા કહે, “ચાલો ને.” તે વખતે ઓર્થિતો જ programme પ્રોગ્રામ બાપાએ ગોઠવી દીધો. તે એક કલાક તાપમાં ચાલીને ગયા. એની ઘરે જઈને બેઠા. બાપા તો પસીનેથી રેબઝેબ થઈ ગયા હતા. બાપાનું ઠંડું શરીર છતાંય પસીનો થઈ ગયો.

બાપાએ ‘આજ સખી આનંદની હેલી’ આખું કીર્તન બેઠાં બેઠાં ગાયું. અમે જોયા જ કરીએ. પેલા ભાઈએ પૂજન કર્યું. આરતી કરી. એટલામાં મોજુદડના એક હરિભક્ત, ત્રિકમભાઈના father ફાધર એમણે પેલાને બરોબર ખખડાવ્યો.

ત્યારે યોગીજીમહારાજે ધીમે રહીને કહ્યું, “શેઠ, આ શાસ્ત્રીજીમહારાજનું સ્વરૂપ છે. આજનું બધું જ તમારું પુણ્ય એને જમા થઈ ગયું.” પેલા શાંત થઈ ગયા. પછી બાપાએ તરત જ શબ્દ વાપર્યો, “શેઠ, સંબંધવાળાનું દિલ ના દુઃખવવું. શાસ્ત્રીજીમહારાજ માફ ના કરે.”

પુણ્ય કોઈનેય આપવું નહિ ને પાપ કોઈનું લેવું નહિ.

★.....★.....★

(૨૧) ગુરુસંબંધે રહ્યા અસ્તિત્વરહિત

વર્ષો પહેલાં શાસ્ત્રીજીમહારાજ ઘણા સમય પછી સારંગપુરની ધરતી પર આવ્યા હતા. યોગીજીમહારાજ બે હાથ જોડીને, અનિમેષ નયને દર્શન કરી રહ્યા હતા ત્યારે એમનું શરીર થથરતું હતું.

સાથેના સંતે પૂછ્યું, ‘શાસ્ત્રીજીમહારાજ આવ્યા છે ને જોગી તમે થથરો છો કેમ ? ઘણા સમય પછી દર્શન થયાં, આજે તો આનંદ થવો જોઈએ !’

ત્યારે બાપા સહજતાથી બોલી ઊઠ્યા, “જાણે-અજાણે, ભૂલેચૂકે શાસ્ત્રીજીમહારાજના સંબંધવાળાનો અભાવ, અવગુણ, ભાવફેર, દ્રોહ થઈ ગયો હોય તો એ માટે શાસ્ત્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરીને પ્રાર્થના કરતાં કરતાં હૃદયના ઊંડાણમાંથી માફી માગું છું કે, હે શાસ્ત્રીજીમહારાજ ! મને

બળ આપજો, મને માફી આપજો. જેના ફળસ્વરૂપે તમારા સંબંધવાળામાં મારી આંખ, કાન, જીભ, મન-બુદ્ધિ, ક્યારેય જઈ શકે નહિ.”

- એમના અંતર આત્માના ઊંડાણમાં કેવી અભીપ્સા હશે !
- રાજી કરવાની કેવી અદ્ભુત ભાવના હશે !
- કેવો એ અદ્ભુત ખટકો હશે !
- શરીર પર સંપૂર્ણ હક્ક જમાવવા માટેની કેવી અંતરની પ્રાર્થના હશે !
- સંબંધનો કેવો અપરંપાર મહિમા હશે !

આ પ્રસંગનો સ્વાધ્યાય કરીને પ્રાર્થના કરીએ તો subconscious mind સબકોન્સિયસ માઇન્ડથી થતી ભૂલોમાં પણ પ્રભુ તમને જાણપણું આપીને પોતાના દોષનું દર્શન કરાવે.

- એક તો સેવાની મૂર્તિ એટલે યોગીજીમહારાજ !
- એક second સેકન્ડનો દૂરઉપયોગ ના કરે એવું જીવન !
- ભક્તોનાં દર્શન ને સેવા જેનો પ્રાણ !

એવી વ્યક્તિ જ્યારે એમ કહે કે, ‘જાણે અજાણે કોઈ ભૂલ થઈ હોય તો હે પ્રભુ ! મને માફી આપજો.’ તે પણ થયરતા શરીરે, હાથ કંપે, શરીર થથરે, હૃદય નીચોવાય, લય અવસ્થાથી દર્શન કરે ! એ ખતમ થઈ જવાય એવી વાત છે.

★.....★.....★

(૨૨) સંબંધની મોટપ

યોગીજીમહારાજ બહુ ગરીબ. કોઈ હુંહાટો નહિ. કોઈ દેખાવ નહિ. કોઈ પ્રદર્શન નહિ. નિરંતર મહિમા વહેતો જ રહે, વહેતો જ રહે, ‘તમે બહુ મોટા, હું ન્યૂન.’

બાપાને એક યુવકે પૂછ્યું, ‘બાપા ! તમે બધાને ગુરુ કેમ કહો છો ?’ બાપા હસતાં હસતાં કહે, “મારે એકેય સેવક થયો નથી એટલે હું બધાને ગુરુ કહું છું.”

‘સેવક જ નહીં.’ આની પાછળનું રહસ્ય સમજો તમે. બે-ત્રણ પ્રકારના ભાવો એમાં વહે છે.

બાપાને તો એક જ રસ છે બસ. ‘તમે મારા માટે શાસ્ત્રીજીમહારાજનાં સ્વરૂપો છો અને તમે સુખિયા થાવ.’ એવી ભાવનાથી બધાની સાથે એ ઓતપ્રોત થઈને સેવા કરતા જ રહ્યા.^૨ રંચમાત્ર પોતામાં કિંચિત કોઈ સારપ ન દેખાય.

એનો બીજો અર્થ સ્વામીજી એ રીતે કહેવા માગે છે કે, ‘મારે કોઈ સેવક નથી.’ એનો અર્થ,

:-

- સ્વસારપમાં ક્યારેય રાચે નહિ.
- સ્વમોટપમાં ક્યારેય રાચે નહિ.

- પ્રભુની મોટપમાં.
- ભગવાનના સંબંધની મોટપમાં જ રાચે.
- ને ભગવાનનો સંબંધ મોટો તો પ્રભુના ભક્તો મોટા.
- એ સારપમાં નિરંતર યોગીજીમહારાજ રાચ્યા.

★.....★.....★

(૨૩) રખે મને કોઈ ઓળખે

બાપા ગોંડલની ધરતી પર કોથળા ઉપર પોઢી ગયા હતા. બપોરના અઢી વાગ્યાનો સુમાર હતો. એક બહુ સારા જ્યોતિષી ત્યાં આવ્યા અને યોગીજીમહારાજનાં ચરણાર્વિદ્ધ જોયાં. ચરણાર્વિદ્ધમાં બન્ને પગમાં જ્યાં ઊધ્વરેખા દેખાઈ ત્યાં જ એ બોલી ઊઠ્યા, ‘હાશ ! આ તો કોઈ મોટા યોગી છે. ભગવાનનું સ્વરૂપ છે. આની પાછળ તો લાખો માણસો ફરશે !’

જ્યોતિષી બીજા સાથે વાત કરતા હતા. એટલામાં બાપા જાગ્યા. સાંભળતાની સાથે બાપા થથર્યા. બાપાએ એમને આગળ બોલવા ન દીધા. આટલું સાંભળવામાં અપરાધ થઈ ગયો હોય એમ બાપા કહે, “હું તો સેવક છું, દાસ છું, હું તો ચરણારજ છું. શાસ્ત્રીજીમહારાજે મને સેવા માટે મોકલ્યો છે, મને સેવા જ ગમે છે.” એટલું કહીને ત્યાંથી ગાતડિયું લઈને જતા જ રહ્યા.

બાપાના યોગમાં લાખો ભક્તો આવ્યા, હજારો ને લાખો ભક્તોને ટપાલ લખી; પણ રંચમાત્ર હુંહાટો કોઈ દિવસ ક્યારેય નહિ કે, ‘હું કંઈક વ્યવસ્થિત થઈ ગયો છું.’ અથવા ‘હું કંઈક મંદિરનો મહંત છું ને મારે આટલા શિષ્યો છે.’ રંચમાત્ર હુંહાટો ક્યારેય નહિ. જીવનમાં કોઈ દેખાવ જ નહીં. Directly-indirectly ડાઈરેક્ટલી-ઇન્ડાઈરેક્ટલી એ આભાસ આવવા દીધો જ નથી.

થથરવું અને એમના હૃદયમાંથી જે શબ્દો નીકળ્યા એ પ્રભુ તરફની કેટલી દાસત્વ ભક્તિ હશે ! હું તો કાયમ કહું છું, to exhibit his own self is the greatest disease of each and every human being. પોતાની જાતનું પ્રદર્શન કરવું એ દરેક માનવીને વળગેલો મોટામાં મોટો રોગ છે.

★.....★.....★

(૨૪) સ્વધર્મની ટેક

ધરતીના પટાંગણ પર ન કલ્પેલો ભીડો વેઠનાર યોગીજીમહારાજ ! કોઈ દેહનો ભીડો વેઠી શકે પણ એકીસાથે આખા mass માસની વાણીનો ભીડો વેઠવો એક ને બીજી બાજુ કઠિન તપશ્ચર્યા. જિંદગીમાં જમ્યા જ નથી. એક જ સાધુ ધરતી પર આવ્યા, જે ઓછું જમ્યા અને સહુથી વધારે કામ કર્યું, એ યોગીજીમહારાજ !

વાસદના station સ્ટેશન પર યોગીજીમહારાજ train ટ્રેનની રાહ જોઈને ઊભા હતા. ટ્રેન આવી. Firstclass ફર્સ્ટકલાસનો ડબ્બો આમ તો વચ્ચે હોય પણ તે દિવસે engine એન્જિનની

પાછળ જોડી દીધો હતો તેથી ફર્સ્ટક્લાસનો ડબ્બો platform પ્લેટફોર્મ બહાર નીકળી ગયો હતો. યોગીજીમહારાજને ચઢાવવા કેવી રીતે ? હું પાછળથી ઊંચકીને, ટેકો દઈને, ઉપર ઊંચા કરીને ટ્રેનના પગથિયાંની આજુબાજુની pipe પાઈપ પકડાવી ચઢાવતો હતો. અંદર સત્સંગી જ બાઈ બેઠી હતી. અને જ્યાં મેં બાપાને ઉપર ચઢાવ્યા ત્યાં જ બાપાએ હાથ છોડી દીધા !

- જેના husband હસબન્ડે લાખો રૂપિયાની સેવા કરેલી, એ બહેન જ અંદર બેઠાં હતાં.
- જેની ઘરે દર બેસતા વર્ષના દિવસે ચોપડા પૂજન માટે જાય જ.
- જેના હાથનાં ઢેબરાં, બટાકાવડા સંતો બહુ જમ્યા હતા.

રાજકોટથી ગોંડલ આવે ત્યારે કંઈક સાથે લઈ આવે. બાપા સાહેબને કહે, “તમારે કંઈક ઠાકોરજી માટે પ્રસાદ લઈને આવવું.” અક્ષરેદરીના ઠાકોરજી પણ જેનો પ્રસાદ બહુ જમ્યા હતા.

એવી અંગત કુટુંબની સત્સંગી બાઈ અંદર બેઠી હતી અને બાપાએ હાથ છોડી દીધા. તે બાપા પડ્યા. મેં કહ્યું, ‘બાપા ! શું થયું ?’ બાપા કાંઈ બોલ્યા નહિ એટલે મેં ઉપર ચઢીને જોયું તો ત્યાં તો એ બહેન જ હતાં. તો મેં કહ્યું, ‘બાપા ! આ તો અંગત સત્સંગીનાં પત્ની છે.’ તો મારી પર ગરમ થઈને કહે, “કોઈ બહેન બેઠાં હોય ત્યારે મને નહિ ચઢાવવાનો.”

મારો કહેવાનો મતલબ એ છે કે, ‘જ્યાં જુવે ત્યાં રામજી, બીજું ન ભાસે રે’ એવી ચિદાકાશની દૃષ્ટિ ને શરીરવાળા એ સાધુ જો આટલી કક્ષાએ ખટકો રાખીને સ્વધર્મમાં વર્તીને આપણને સૂઝ આપતા હોય તો આપણે કઈ કક્ષાએ વર્તવાનો ખટકો રાખવો જોઈએ.

સ્વધર્મની બાબતમાં આપણે એકાવધાની થવાનું છે અને નિમિત્ત થવાનું છે.

★....★....★

(૨૫) સદા હિતકારી

યોગીજીમહારાજ ગોંડલમાં બિરાજમાન હતા અને ગોવિંદસિંહ ચુડાસમા કલેક્ટર સાહેબ આવ્યા. બાપા ખાનગીમાં બેઠા હતા એટલે મને દાજબાપુ કહે, ‘તું secretary સેક્રેટરી છું બાપાને કહેને કલેક્ટર સાહેબ આવ્યા છે.’ મેં કહ્યું, ‘બાપા ખાનગીમાં બેઠા હોય ત્યારે chief minister ચિફ મિનિસ્ટર હોય કે prime minister પ્રાઈમ મિનિસ્ટર હોય પણ કહેવાય નહિ. He is the master હિ ઇઝ ધ માસ્ટર. બાપા આ લોકના માનવી નથી.’ ચુડાસમા સાહેબ તો સત્સંગી હતા એટલે કોઈ પ્રશ્ન હતો નહિ. એમને બેસાડ્યા, પાણી આપ્યું, ચહા-નાસ્તો કરાવ્યો.

આટલી વાર થઈ તોય બાપા તો નીકળે નહિ. પછી મને બાપા કહે, “આપણે નહાવું છે.” કોઈ દિવસ બાર વાગ્યા પહેલાં એ નહાય નહિ ને એ દિવસે મને કહે, “બાલમકુંદસ્વામીને બોલાવો.” પછી નહાવા ગયા. કલેક્ટરને જવાનું હતું અને આમ ને આમ અઢી કલાક થઈ ગયા.

એટલામાં દાજીબાપુ આવ્યા. બાપાને કહે, ‘ક્યાં જાવ છો ?’ બાપા કહે, “ખાંડે લાગી છે.” તો કહે, ‘પેલા કલેક્ટર રાહ જુવે છે.’ મેં કહ્યું, ‘કલેક્ટરને મોડું થતું હોય તો અહીં જ દર્શન કરવા લઈ આવું ?’ પછી બાપા કહે, “ના, હું જલ્દી જઈને આવું. એ તો આપણા સત્સંગી છે, બેસશે.”

પછી બાપા તો નહાયા. નહાતાં નહાતાં છોકરાઓ જોડે આનંદ કરે. એ ટાબોરિયાઓને હેત થઈ જાય તે માટે ૨૦-૩૦ ડોલથી નહાયા.

પછી બાપા નહાઈ-ધોઈને આવ્યા ને કહે, “લાવો ત્યારે, પાણી પીએ.” પાણી લેવા સેવક બહાર ગયા. એટલામાં તો દસ minute મિનિટ થઈ ગઈ. બાપા અંદર બ્રહ્મમસ્તીમાં જ બેઠા હતા. પછી ધીમે રહીને અઢી કલાક પછી બાપા બહાર આવીને બેઠા અને કહે, “સાહેબ, હું તમને બહુ યાદ કરતો હતો.”

એટલામાં દાજીબાપુનું machine મશીન ફાટ્યું કહે, ‘દસવાર તો સંદેશા મોકલ્યા. સાહેબ અઢી કલાકથી અહીં બેઠા છે.’ તો બાપા કહે, “હું એમને યાદ કરતો હતો ને પણ.” કલેક્ટર સાહેબ ભગત માણસ તે કહે, ‘બાપા ! તમે યાદ કરતા હતા એટલે હું સુખી થઈ જઈશ; મને યાદ કર્યા જ કરજો.’ તો હસતાં હસતાં બહુ પ્રેમાળ હૃદયથી, નિતરતા હૃદયના ભાવથી યોગીજીમહારાજ બોલ્યા, “કલેક્ટર સાહેબ, હું તમને મારા માનું છું. અને તમે મનન-ચિંતન કરો, ભજન કરો, એટલા માટે અહીં બેસાડી રાખ્યા છે અને તમારા હૃદયમાંથી આજે પ્રાર્થના નીકળી ગઈ એટલે હવે તમે સુખી થઈ જવાના.”

જો કે કલેક્ટર તો ૨૦-૨૫ વખત મનથી નાપાસ પણ થઈ ગયા હતા. એક વાર તો પગથિયાં ઊતરી જ ગયા હતા. બાપાને બધી ખબર જ હતી, પણ છતાંય બાપાએ આનંદ શું કરાવ્યો ? “હું તમને મારા માનું છું.” ઊતરી ગયેલા અને છતાંય ગાડી પાટા પર ચઢાવી દીધી અને બાપાએ આશીર્વાદ પણ સરસ આપી દીધા.

પછી બીજે દિવસે કલેક્ટર સાહેબને રાજકોટ phone ફોન કરીને બોલાવ્યા. કહે, “કાલે તમે પાસ થઈ ગયા એટલે આજે મારે તમને પ્રસાદ આપવો છે.” પછી પ્રસાદ જમાડ્યો. ત્યારે એમની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં અને કહે, ‘બાપા ! પાસ નથી થયો, હું બહુ નાપાસ થયો. અઢી કલાક સુધી બેઠો પણ મન ચુમાતું જ હતું. મન તમારામાં નહોતું રહેલું, છતાં તમે મારામાં મન રાખ્યું. મારી પર બહુ કૃપા કરી. મારું મન તો હતું જ નહીં. મારું મન તો બીજે હતું. હું તો પગથિયાં ઊતરી જ ગયો હતો, દાજીબાપુ પાછા લઈ આવ્યા.’

ત્યારે યોગીજીમહારાજ ફરી બોલ્યા, “સાધુ કોઈ દિવસ કોઈને ભૂલતા જ નથી અને સાધુ ક્યારેય કોઈનું અહિત કરતા જ નથી.”

અઢી કલાક સુધી constant and continuous કોન્સ્ટન્ટ એન્ડ કન્ટિન્યુઅસ નાપાસ થનાર એ કલેક્ટર. એક second સેકન્ડ પૂરતી એમની વૃત્તિ યોગીજીમહારાજની મૂર્તિમાં નહોતી, છતાં પણ બાપા એમના આત્માનું ખૂબ ડૂંડું કરવા માટે સામેથી જ બોલ્યા, “તમે અમારા જ છો, હું ક્યારનોય યાદ કરું છું. તમે તો મારા જ છો.” ‘મારા’ શબ્દ કહ્યો. ગમે તેવા હોય શાંત થાય કે ન થાય ? ‘તમે મારા છો.’

- અઢી કલાક સુધી નાપાસ થયા છતાંય પણ બાપાએ પ્રેમ છોડ્યો નહિ.
- અઢી કલાક સુધી નાપાસ થયા પછી પણ આશીર્વાદ આપ્યા, આપ્યા ને આપ્યા જ !

★.....★.....★

(૨૬) સંબંધયોગ એ જ પાત્રતા

અહંતા ને મમતાનું operation ઓપરેશન જ્યારે પ્રભુ કરે ત્યારે એના ભગતને ભૂલ પણ કરાવવી પડે. એ પ્રભુની યોજના છે ત્યારે આપણે એ ભગતને નિર્દોષબુદ્ધિથી સ્વીકારવાનો છે ને નિર્દોષબુદ્ધિથી એની સાથે વાતો કરવાની છે. સંબંધ ક્યાંથી !

આપણા જીવનનું જમા પાસું બીજું કયું ? એક જ સંતોનો યોગ, પ્રભુનો સંબંધ ! હું ઘણી વખત કહું છું,

અન્યક્ષેત્ર કૃતં પાપં તીર્થક્ષેત્રે વિનશ્યતિ ।

તીર્થક્ષેત્રે કૃતં પાપં વદ્મલેપો ભવિષ્યતિ ॥

એક પ્રસંગની વાત કરી લઉં છું, કાયમ યાદ રાખજો.

ગોંડલની ધરતી પર એક બહારવટિયાએ કેટલી લાશો પાડી દીધેલી. પાંચ-સાત વાર તો એ જેલમાં જઈ આવેલો. પહેલી જ વખત ગોંડલ મંદિરમાં પ્રવેશ તો હતો. પગથિયું ચઢતો હતો ને અંતર્યામી ને સર્વજ્ઞ પુરુષ બાપાએ એને ઓળખી લીધો. બાપા નજીક જઈને એક થાંભલા આગળ ઊભા રહ્યા. બહારવટિયો જઈને બાપાને પગે લાગ્યો. બાપાની બાજુમાં હું ઊભો હતો. બાપાએ એકદમ એના ખભા ઉપર હાથ મૂકીને, એના face ફેસ આગળ ફેસ લઈ જઈને વાતો શરૂ કરી. એ બહારવટિયાએ દાડ પીધો હતો અને એ એની મસ્તીમાં હતો પણ બાપાને કાંઈ દેખાયું નહિ. બાપાને એક જ દેખાયું, અક્ષર મંદિર ગોંડલમાં આવ્યો બસ !

એકદમ ખભે હાથ મૂકી દીધો. હાથ મૂકીને face ફેસ નજીક લઈ ગયા. એમાંય પછી ધબ્બો માર્યો. બહુ આનંદ કરાવ્યો. પછી બાપા કહે, “આ તો મારા માથાના મુગટ છે !” મને હસવું આવ્યું. મેં કહ્યું, આ બહારવટિયો એને હું સારી રીતે ઓળખું. પછી બાપા મારો વિચાર પકડતા હોય એમ એકદમ કડક આંખે મારા તરફ જોયું. મને તરત જ ખ્યાલ આવી ગયો, ‘એ પણ એક

ગુનેગાર છે ને હું પણ એક ગુનેગાર છું.’ જ્યાં સુધી હઠ-માન-ઈર્ષ્યાના ભાવો, મત્સર-વેર-ઝેર-ખટપટના ભાવો હૃદયાકાશને વિશે રહેલા છે ત્યાં સુધી આપણે પણ એક ગુનેગાર જ છીએ.

બાપા તો એને એટલા ભેટ્યા, ને પછી શાસ્ત્રીજીમહારાજની room રૂમે લઈ ગયા, ને પછી દંડવત કરાવડાવ્યા, ને પછી પ્રદક્ષિણા કરાવડાવી.

પેલો રડીને કહે, ‘બાપા ! બહુ પાપ કર્યું છે.’

બાપા કહે, “ગોંડલમાં હોવ ત્યારે અક્ષરદેરીએ એકાવન પ્રદક્ષિણા કરી જવાની. જાવ અત્યાર સુધીનાં બધાં પાપ માફ !”

★.....★.....★

(૨૭) માનરૂપી પગરખાં બહાર ઉતારવાં

ગોંડલ અક્ષર મંદિરે યોગીજીમહારાજ હસતા હસતા નીચે ઊતરતા હતા ને બોલતા હતા, “મંદિરમાં જઈએ ત્યારે માનરૂપી પગરખાં બહાર ઉતારીને જવું.”

યોગીજીમહારાજે સરસ શબ્દ વાપર્યો. આખી જિંદગી યાદ રાખજો, “માનરૂપી પગરખાં ભગવાન અને ભગવાનના સંતો-ભક્તો આગળ લઈ જવાં નહિ.” કહેવાનો મતલબ એ કે, ભગવાન અને ભગવાનના સંતો-હરિભક્તોની સેવામાં જઈએ ત્યારે તમારે માનરૂપી પગરખાંને બહાર ઉતારીને આવવું. એ લોચાને સાથે નહિ રાખવાનો.

આવી ભવ્યાતીત ભવ્ય પ્રાપ્તિ થયા પછી આપણે માનની ભીખ શા માટે માગવી ? ઠીકરું લઈને માગ્યા નથી કરવું. સમર્થ પુરુષની ગોદમાં બેસી ગયા પછી ડૂબી જવાનું બસ.

★.....★.....★

(૨૮) ઠાકોરજી પ્રત્યેની ભક્તિ

યોગીજીમહારાજ મોજદડમાંથી પસાર થતા હતા. છાણના એક ઢગલા ઉપર પ્રભુની મૂર્તિ પડેલી જોઈ. બાપા દુઃખાઈ ગયા. આંખમાંથી આંસુ નીચે આવી ગયાં. સાંજના જે હરિભગતની ઘેર થાળ લેવાનો હતો, લઈ શક્યા નહિ. રાત્રે સભામાં આવીને બેસે તોય ઉદાસીનતા. આખી રાત્રિ નિદ્રા ના લઈ શક્યા. એ ભક્તિ જુદી છે !

★.....★.....★

(૨૯) આત્મીયતા એ જ સર્વોપરી સુખ

યોગીજીમહારાજ ગોંડલની ધરતી પર બિરાજમાન હતા. બાપાની આજુબાજુ આફ્રિકાના હરિભક્તો બેઠા હતા. સહુ આર્થિક રીતે ખૂબ સુખી હતા. તેમાંથી સુણાવના R. U. આર. યુ. પટેલે બાપાને પૂછ્યું કે, ‘અમે પૈસે ટકે તો સુખિયા છીએ જ. ગાડી છે, બૈરાં, છોકરાં છે; પણ વધુ સુખી થવું હોય તો અમારે શું કરવું ?’ ત્યારે બાપા હસતાં હસતાં કહે, “તમે અને આ

અંબાલાલભાઈ અરસપરસ થોડીક આત્મીયતા રાખો તો એમાં શિવબ્રહ્માદિક દેવતાઓનું સુખ પ્રગટે.” એક Nairobi નઈરોબીનું મંડળ અને એક Kampala કમ્પાલાનું મંડળ સાચવતા હતા.

બાપા કહે, “તમે બે અરસપરસ આત્મીયતાથી વાતો કરતા થશો ત્યારે ભગવાન સ્વામિનારાયણ તમારા હૃદયને વિશે એવું સુખ પ્રગટાવી દેશે કે ૩૩ કોટિ દેવતાઓનું સુખ નહિવત્ લાગશે.”

આ વાત જ્યારે મેં સાંભળી ત્યારે હું ત્રણ રાત્રિ સૂઈ શકેલો નહિ. હાશ, આવું સુખ કેવું હશે ! હું દરરોજ પૂજામાં સંભારું છું. આત્મીયતાની સહેજ શરૂઆત થાય ત્યારે ત્રિલોકીનું સુખ નહિવત્ થઈ જાય.

★.....★.....★

(૩૦) દાસત્વની ગરિમા

સલાડની ધરતી પર શાસ્ત્રીજીમહારાજની શોભાયાત્રા નીકળવાની હતી. શોભાયાત્રામાં એક હાથી હતો. પ્રશ્ન એ હતો કે, શાસ્ત્રીજીમહારાજની સાથે હાથી પર બેસે કોણ ? બાબુમાં નિર્ગુણસ્વામી પાઘ પહેરીને ઊભા હતા કે, કદાચ મને બેસાડે; પણ શાસ્ત્રીજીમહારાજે એક હરિભક્તને બાબુમાં બોલાવીને કહ્યું, “જોગીને બોલાવો.”

આ બાબુ યોગીજીમહારાજ તો મેડા ઉપર જઈને એક ફાટેલી ગોદડી ઓઢીને સૂઈ ગયા. એક સેવક બોલાવવા ગયો, બીજો સેવક ગયો; પણ યોગીજીમહારાજ મળે નહિ. એક સેવક રસોડામાં શોધવા ગયો. બધે શોધ્યા પણ શાસ્ત્રીજીમહારાજને એક જ અવાજ સંભળાય, ‘જોગી નથી.’ શાસ્ત્રીજીમહારાજ હસતાં હસતાં કહે, “પણ જોગી મને છોડીને બીજે જાય નહિ. ફરી તપાસ કરો.” સેવક ફરી ગયો. તે ફાટેલી ગોદડી કોણ ખંખેરે ? પાછું શરીર પાતળું. એક ખૂણામાં લપાઈને પડી રહ્યા. ગોદડી ખૂણામાં પડી જ હતી.

૨-૩ સેવકોએ મણિભાઈ સલાડવાળાને કહ્યું, ‘જોગી રસોડામાં નથી, રૂમમાં નથી, ઠાકોરજીની રૂમમાં નથી.’ તો એ કહે, ‘જોગી જાય ક્યાં ? જોડ વગર તો બાબુના ઘરમાં જ જાય નહિ.’ પછી એ જાતે ગયા. મણિભાઈને થયું, ‘આ ગોદડી નીચે હોવા જોઈએ.’ આમ ખેંચ્યું ને તો યોગીજીમહારાજ અંદર થયે ! ફફડે ! યોગીજીમહારાજ કહે, “મણિભાઈ, તું મારી લાજ ના લઈશ.” આ શબ્દ ક્યારે નીકળે ! ભગવાન સ્વામિનારાયણ અને શાસ્ત્રીજીમહારાજના સંબંધ આગળ આખી જિંદગી દાસત્વથી જ વત્યા.

ફરી મણિભાઈને કહ્યું, “મણિભાઈ, તેં મારી લાજ લીધી.” જેને બધો જ અધિકાર હતો છતાંય માનથી લાખો માર્દલ દૂર રહેવા પ્રયત્ન કરતા. અને આપણે નિરંતર માનમાં રાચીએ છીએ. મારી આ લીટી કાયમ યાદ રાખજો. તમે આખી જિંદગી સાધના કરી હોય પણ એક વાર માન

વ્યાપી જાય કે, હું કેવો સરસ ! ને હું કેવી સરસ કથાવાર્તા કરું છું ને હું કેવા ગુણગાન ગાઈ શકું છું. આટલા જ અભિનિવેશમાં ફરીએ એટલે આખી જિંદગીનું કરેલું પુણ્ય પૂરું થઈ જાય.

★.....★.....★

(૩૧) અકારણ કરુણા

૧૯૫૬ની સાલ, દિવાળીના દિવસો, બેસતું વર્ષ કે ભાઈબીજ હશે. ૪૦ વર્ષના ત્યાગાશ્રમ પછી એક એવા સાધુને બાપાએ સ્વપ્નમાં દર્શન દીધાં. બાપાએ કરુણાએ કરીને સ્વપ્નમાં દર્શન દઈને, પોતે કઈ કઈ જગ્યાએ સાથે હતા તે દેખાડ્યું. સમૈયા ઉત્સવમાં ક્યાં ક્યાં પ્રસાદ આપ્યો હતો તે દેખાડ્યું. આનંદ કરાવ્યો. પોતે બાપાને નવડાવતા હતા તે દેખાડ્યું. એ સાધુએ શાસ્ત્રીજી મહારાજનુંય સેવન કર્યું હતું ને યોગીજીમહારાજનુંય સેવન કર્યું હતું, જેમને ભગવાં કપડાં પહેર્યે ૪૦ વર્ષ થયાં હતાં.

બાપાએ સ્વપ્નમાં બુલેટ મારી દીધી. એ સાધુનું નામ ના દીધું; પણ એના પૂર્વાશ્રમના નામ સાથે કહ્યું, “શું ચાલે છે ?” પેલાની આંખ ઊઘડી ગઈ. ૪૦ વર્ષ પછી પેલા કથાકાર, ખાનદાન, લૌકિક રીતે આગળ પડતા હતા તો નામ તો લે ને ! પણ યોગીજીમહારાજે સાધુનું નામ ના લીધું. એના પૂર્વાશ્રમનું નામ (સાધુ થતાં પહેલાનું નામ) લીધું.

એ જાગ્રત સાધુ હતા. જાગી ગયા. ત્રણ કલાક દેહ થયર્યો. ‘યોગીજીમહારાજ જેવા સત્પુરુષ ને મારું નામ લેવું પડ્યું ! પૂર્વાશ્રમનું !’ એનો દેહભાવ નહિ ગયો હોય. ૫૦-૫૦ ટકા marks માર્ક્સ દરરોજ મેળવ્યા કરતા હશે. એટલે ત્યાં ને ત્યાં રહ્યા બસ.

બીજે દિવસે એ સાધુ યોગીજીમહારાજ સાથે ખાનગી કરવા બેઠા. મારો હાથ પકડીને બાપા અંદર જતા હતા. વડીલ હતા એટલે હું તો બહાર જતો રહું ને. પેલા સંતને મારી સાથે પ્રીતિ. મને કહે, ‘તું બેસ ને.’ મેં કહ્યું, ‘ના.’ બાપાની આગળ એ સાધુએ બે હાથ જોડીને આંખમાં આંસુ સાથે કહ્યું કે, ‘બાપા ! તમારે આવું કહેવું પડ્યું ? મારે આગળ જવું છે. સંબંધ બાંધવો છે મને બળ ના આપો !’

નામ, રૂપ ને આકાર તદ્દન ખોટી વાત છે, બનાવટ છે. અનંત કાળથી, :-

- નામ પડતાં જ રહ્યાં છે.
- આ દેહ ધારણ કરતા જ રહ્યા છીએ.
- આ પ્રકૃતિ ધારણ કરી જ છે.

પણ ૪૦-૪૦ વર્ષ પછી પણ વ્યક્તિ દેહમાં જ રહીને ક્રિયા કરતી હોય એનો બીજો અર્થ છે, :-

- વ્યક્તિ પોતાના સ્વભાવમાં રહીને ક્રિયા કરતી હોય અથવા,
- વ્યક્તિ મનુષ્યભાવમાં રહીને ક્રિયા કરતી હોય અથવા,

- વ્યક્તિને વચ. ગ.પ્ર.-૧૬ની ખબર જ ના હોય અથવા,
- ખરેખર રાજી કરવાની ભાવના નહિ હોય.

બાકી તમારું પૂર્વાશ્રમનું નામ તો પ્રભુ ભુલાવી દે જ. ૪૦ વર્ષ પછી સ્વપ્નમાં દર્શન દઈને યોગીજીમહારાજ એનું પૂર્વાશ્રમનું નામ લઈને કહે એટલે શું ? તો શું યોગીજીમહારાજ એ સાધુનું નામ ભૂલી ગયા હતા ? ના. પણ કહેવાનો અર્થ, ‘તું હજુ એવો ને એવો છું. વધ્યો જ નથી.’

★.....★.....★

(૩૨) સાત્ત્વિકતાનું મારણ

નિષ્ઠાના ચાર ગુણમાંથી સર્વોત્તમ ગુણ છે કર્તાહર્તા, વચનામૃત ગ.પ્ર.-૨૭, ૩૭, ૬૫ ને જે.-પ. જેતલપુર પાંચમાં ભગવાને કહ્યું, “ભજન કરવા જેવી બીજી કોઈ મોટી વાત નથી.” તરત જ બીજું વાક્ય બોલ્યા, “કાં જે ભગવાનનું જ કર્યું સર્વે થાય છે.”

ભગવાનનું જ કર્યું સર્વે થાય છે, પણ ભજન થાય તો ભગવાનનું કર્યું સર્વે થાય છે તે મનાય. અને આ બે વાક્ય પર જ અમે જંગ જીતી ગયા ! તમારે તો કોઈ દેશકાળ નથી. ૧૯૫૭ની સાલમાં બાપાએ એક યુવાનને પાર્ષદ બનાવ્યા. તે વખતે જુના જમાનાના ઘણા સંતોને યોગીજીમહારાજનો પણ ભાર નહોતો તો પાર્ષદનો તો ક્યાંથી હોય ! તે વખતના હરિભક્તોની પણ એવી જડતા હતી જેના કારણે અનંત પ્રકારના પ્રસંગો બનતા હતા; પણ અમને બાપાએ એક વસ્તુ મનાવી દીધી હતી કે, કર્તાહર્તા કેવળ તું છે.

એ સાધુ ટપાલમાં હતા. એક પ્રસંગ બન્યો હતો જેમાં એમનો કોઈ વાંક નહોતો. ભૂલ બીજાની હતી ને ખખડાવ્યા એ સાધુને. એ તો શાસ્ત્રીજીમહારાજની room રૂમમાં બેસીને ટપાલ લખતા હતા ને એક વડીલે આવીને ખખડાવ્યા; બીજાએ આવીને ખખડાવ્યા. એટલે એ સાધુ સાત્ત્વિક વિચારે કરીને બેસી રહ્યા. એમને ખ્યાલ જ ના રહ્યો કે મારે ટપાલ લખવાની છે.

પ્રસંગ બન્યો સવારના સાડા સાત વાગે. બીજી આરતી પછી તરત જ. એકાદશીનો દિવસ હતો એટલે ઉકાળો પીવાની જરૂર હતી જ નહીં. આરતી કરીને તરત જ ટપાલ લખવા બેસી ગયા હતા. ત્યાં પેલા બે આવીને ખખડાવી ગયા. એ સાધુ શોધે કે મારો કોઈ વાંક છે નહિ ને શા માટે આ લોકો મને ખખડાવતા હશે ? હું તો આ પ્રકરણમાં છું જ નહીં.

પ્રસંગ એવો બન્યો હતો કે, શિયાળાની વહેલી સવારના અંધારામાં બે જણ ઝઘડ્યા હતા. ઝઘડતાં ઝઘડતાં વાતાવરણ તંગ થઈ ગયું હતું. મારા મારી થઈ. મંદિરના ચોકમાં ઘોંઘાટ થઈ ગયો. યોગીજીમહારાજ પલંગમાં બેઠા હતા. મને કહે, “શું થાય છે ? જુઓ બહાર.” એટલામાં પેલા બે જણા ભાગી ગયા. બાપા પાસે એવા સમાચાર આવ્યા કે પેલા સાધુ આ ઝઘડામાં હતા, જેમને ખબર જ નહોતી. પેલા સાધુ તો નાહીધોઈને આરતી કરીને ટપાલ લખવા બેસી ગયા હતા; પણ જે ઝઘડ્યા હતા એમાંથી એકની height હાઈટ આ સાધુ જેટલી હતી એટલે બધું એમની પર

આવ્યું. રાજકોટના હરિભક્તોએ બાપાને કંઈક વાત કરી એટલે બાપાએ પેલા સાધુને કહ્યું, “ધૂન કરો.” એ સાધુ તો એટલા વિચારમાં પડી ગયા કે, મને ખબર નથી શું થઈ ગયું ને પેલા લોકો આવું કેમ કહે છે ? બાપાને હું શું જવાબ આપીશ ? એક બે minute મિનિટ નહિ, બે કલાક વિચારમાં બેસી રહ્યા.

બાપાએ ૯:૩૦ વાગે ટપાલ માટે બોલાવ્યા. પૂછ્યું, “ટપાલ નથી લખાઈ ?” ‘ના સ્વામીજી !’ અંતરયામી ને સર્વજ્ઞ પુરુષ એકદમ બોલી ઊઠ્યા, “કર્તાહર્તા શાસ્ત્રીજીમહારાજ છે. આપણે ટપાલ લખી લેવી. શાસ્ત્રીજીમહારાજને કર્તાહર્તા માનીએ તો બધું ખતમ થઈ જાય.” પછી સૂઝ આવી ગઈ. પાછળથી ખબર પડી કે, આમનો તો કોઈ વાંક નહોતો. પછી બાપા કહે, “લાવો થોડી ટપાલ તમે લખો, થોડી હું લખું.” ટપાલીને બેસાડી રાખ્યો. પછી ટપાલો પૂરી કરીને આપી.

બાપા કહે, “જો આપણે બન્ને મંડી પડ્યા તો જલ્દી ટપાલો પૂરી થઈ ગઈ ને !” પછી તરત જ બોલ્યા, “મુઝવણ આવે તો ભજન કરવું. શાસ્ત્રીજીમહારાજને કર્તાહર્તા માનીને આનંદમાં રહેવું.” અને આ સૂત્ર આખી જિંદગી એમણે પકડી રાખ્યું.

તમે પ્રસંગે પોતાનો જ દોષ જોઈને ભજન કરવાની ટેવ પાડશો તો શબ્દ, રસ, રૂપ, ને ગંધ positive પોઝિટિવ થાય. વચ. ગ.પ્ર.-૧૮ સિદ્ધ થઈ જાય; પછી બાપા બુદ્ધિયોગ આપે, પછી કર્તાહર્તા મનાવી આપે. એટલે આપણે વચ. ગ.પ્ર.-૧૬,૧૮ તરફ નજર રાખીને બુદ્ધિયોગ લઈ લેવો છે.

★....★....★

(૩૩) સુહૃદભાવની પરાકાષ્ઠા

આ પ્રસંગ મેં ૧૦૦ વખત કહ્યો હશે. મારી આંખો સામેથી ક્યારેય ખસતો નથી. આજે ફરી કહું છું.

આત્માના વિકાસ માટે, ભૂલકુંની યાત્રાએ જવા માટે જેને વાગોળવાથી સ્વપ્નામાં, :-

- કોધ ના આવે.
- આક્રોશ ના આવે.
- અરુચિ ના થાય.
- ઊંડે ઊંડે ઉદાસીનતા ના આવે.
- એવો આ એક પ્રસંગ છે.

બાપાના ત્રણ સર્વોપરી પ્રસંગોમાંનો આ એક પ્રસંગ છે.

દરેક વ્યક્તિ પોતાની વહાલી વ્યક્તિ આગળ સારાભાઈ થવા માટે પ્રયત્ન કરે. કોઈ પોતાનું પ્રિય પાત્ર મળે એટલે આનંદમાં આવી જાય. દરેક વ્યક્તિ પોતાના માટે કુરબાની આપી દે.

યોગીજીમહારાજે એવો એક પ્રસંગ ધારણ કર્યો જે દુનિયામાત્રના સાધકોને, દુનિયામાત્રના સિદ્ધ સંતોને કામમાં આવે.

વિજ્ઞાનસ્વામી સાથે યોગીજીમહારાજ ૯ વાગે સાંકરદા પહોંચ્યા. એ જ ટાણે શાસ્ત્રીજી મહારાજ પણ ત્યાં ગયા એટલે શાસ્ત્રીજીમહારાજનું નામ સાંભળીને યોગીજીમહારાજ બહાર આવી ગયા. દંડવત કરી પાડ્યા. વિજ્ઞાનસ્વામીને ભયંકર ખોટું લાગી ગયું. એમને એમ કે સેવક જતો રહેશે તો ? એટલે વિજ્ઞાનસ્વામીનું machine મશીન એટલું બધું ફાટ્યું. યોગીજીમહારાજ તો તરત જ રસોડામાં જઈ ને driver ફાઈવર માટે ચા બનાવીને ગાળતા હતા. ત્યાં વિજ્ઞાનસ્વામી પહોંચી ગયા. પહેલું તો વિજ્ઞાનસ્વામીએ ચાને મારી દીધી લાત તે ફર્યા જ કર્યું. પછી જે ગરણાથી ચા ગાળેલી તે ગરણું લઈ પાછળ ફેંક્યું. ત્યાં એક છોકરું રમતું હતું તેને વાગ્યું. વિજ્ઞાનસ્વામી કહે, ‘આ જોગીએ.’ જોગી તો જય સ્વામિનારાયણ હસ્યા કરે કે, ‘વિજ્ઞાનસ્વામીએ કેવી લીલા કરી’ એવું વિચારીને યોગીજીમહારાજ રાજી થાય. કેવું ભવ્યાતીત ભવ્ય સ્વરૂપ ! પછી વિજ્ઞાનસ્વામી યોગીજીમહારાજને લઈ ગયા.

૫-૧૦ minute મિનિટ થાય ને યોગીજીમહારાજ શાસ્ત્રીજીમહારાજનાં દર્શન કરી આવે. વિજ્ઞાનસ્વામી જોયા કરે. પોતાના પ્રાણ જેવા પુરુષનાં તો દર્શન કરવાં જ પડે. પછી બાપાએ એક હરિભક્તને બોલાવીને કહ્યું, “શાસ્ત્રીજીમહારાજ આવ્યા છે એમના માટે ગળી રોટલી બનાવવી છે.” આ વાતની ખબર પડતાં જ વિજ્ઞાનસ્વામી ખૂબ ગરમ થયા તેથી ગળી રોટલી શાંતિથી ખાધી નહિ અને ખાવા દીધી નહિ.

પછી શાસ્ત્રીજીમહારાજે સમજાવ્યા. સાથે જમવા બેસાડ્યા. યોગીજી મહારાજથી રહેવાય નહિ એટલે ગુરુ શાસ્ત્રીજીમહારાજને આંગળાં નાંખીને એમાં ઘી મૂકીને જમાડ્યા. એવું જ ઘી નાંખીને વિજ્ઞાનસ્વામીને પણ જમાડ્યા; પણ વિજ્ઞાનસ્વામીનો તોબરો એવો ચઢી ગયેલો તે ખાતા જાય ને છણકો કરતા જાય. શાસ્ત્રીજીમહારાજ જોયા કરે. એક બાબુ પોતાના પ્રાણ પુરુષની સેવા કરવાનું કોને મન ના થાય ? અને બીજી બાબુ વિજ્ઞાનસ્વામીનું તદ્દન બેહુદ્ધ વર્તન ! બપોરના ૧૨ વાગે શાસ્ત્રીજીમહારાજ ને સાંકરદા છોડી દેવું પડ્યું. “ચાલો ત્યારે, ગાડું તૈયાર કરો, નીકળી જઈએ.”

પછી પણ ત્રણ દિવસ સુધી દરરોજ ૧૦૦-૧૦૦ ગાળો ખાધી હશે ને ૨-૪ વખત માર ખાધો હશે, ‘તારા ગુરુ આવ્યા હતા ત્યારે તું ઉમળકામાં હતો, અત્યારે ઉમળકામાં નથી.’ ૨૪ કલાક ઉમળકાથી જ સેવા કરનાર યોગીજીમહારાજની સાડાઅઢાર વર્ષ સુધી ભયંકર ઉપેક્ષા થઈ છતાંય એ સાધુના મુખારવિંદ ઉપર કે આંખમાં કોઈ ભાવફેર નથી થયો. એ કેટલી ઊંચી કક્ષા હશે ! પોતાના ગુરુનો પ્રસંગ હોય તો આપણે ગરમ થઈ જઈએ, ‘જા, તારી સેવા નહિ કરું’ પણ નહિ.

એક તો વિજ્ઞાનસ્વામીની કડકાઈ, બીજું પોતાના ગુરુની ઉપેક્ષા અને છતાંય યોગીજીમહારાજની stability સ્ટેબિલિટી ગઈ નથી. વિજ્ઞાનસ્વામીએ એક એવો વિદ્યાર્થી ગ્રહણ કર્યો જેને એ બ્રહ્મવિદ્યાના માર્ગે દરરોજ પઢવે અને યોગીજીમહારાજ હસ્યા કરે. બસ જ્યારે આ પ્રસંગનો વિચાર કરું છું ત્યારે સહજ ભજન કરવાનું મન થાય જ.

★.....★.....★

(૩૪) ગુરુભક્તિના ખ્યાસી

શાસ્ત્રીજીમહારાજ સારંગપુરની ધરતી પર ઉનાળાના ભર તાપમાં ત્રણ-સવાત્રણ ના સુમારે પહોંચ્યા. તાપ ભયંકર હતો, આવીને સભા મંડપમાં બેઠા. યોગીજીમહારાજ તે વખતે રસોડામાં હતા. નિતરતી ભક્તિના સ્વરૂપ સમાન બાપાએ શાસ્ત્રીજીમહારાજની રુચિ મુજબનું કેરીનું શરબત બનાવી રાખ્યું હતું. યોગીજીમહારાજ એક નાનકડા સાધુને કહે, “જાવ ને, આ શરબત શાસ્ત્રીજી મહારાજને પીવડાવી આવો ને !” એ શરબત લઈને સાધુરામ ગયા ને બે ગ્લાસ ભરીને પાઈ દીધા. શાસ્ત્રીજીમહારાજ કહે, “હાશ, ક્યારનોય તરસ્યો હતો. તૃષ્ણા શાંત થઈ ગઈ.” નાનકડા સાધુરામ ને આશીર્વાદ આપ્યા.

શાસ્ત્રીજીમહારાજની આબુબાબુ પાંચ પચ્ચીસ મુક્તો બેઠા હતા. શાસ્ત્રીજીમહારાજના અંતરના ઉદ્ગારો બહાર આવ્યા, “યોગીજીમહારાજ જેવી ભક્તિ કરતાં શીખજો.”

આ વાત એટલા માટે કરું છું કે, આવી ભક્તિના માર્ગે આપણે સહુએ જવાનું છે.

★.....★.....★

૫. પૂ. સ્વામીશ્રીનું ગુરુસેવન

(૧) સ્વામીશ્રીની ચિરંતન ગુરુસ્મૃતિ

મને જ્યારે ખૂબ થાક લાગે ત્યારે આ પ્રસંગનો સ્વાધ્યાય કરું અને એક second સેકન્ડમાં હું મારી જાતને ભૂલી જાઉં. મેં આ પ્રસંગ હજારો વખત વાગોળ્યો હશે. તમારે પાંચ હજાર વખત તો વાગોળવો પડે જ. ૧૯૫૬-૫૭માં મેં આ પ્રસંગ ગોંડલ મંદિરમાં સાંભળેલો ત્યારથી આજ દિન સુધી વાગોળ્યા કરું છું. તમારે પણ સુખી થવું હોય તો આને વાગોળવાનો નિયમ લઈ લેજો.

વર્ષો પહેલાંની વાત છે. પોરબંદર district ડિસ્ટ્રિક્ટનો આ પ્રસંગ છે. વિજ્ઞાનસ્વામીએ યોગીજીમહારાજ પાસે પત્ર લખાવ્યો. જે હરિભક્તોને ઘેર જવાનું હતું, એ હરિભક્તોને સંજોગોને આધીન પત્ર મળ્યો નહિ. તેથી તેઓ station સ્ટેશન પર લેવા માટે આવી શક્યા નહિ.

યોગીજીમહારાજની ઉંમર તે વખતે ૨૦-૨૫ વર્ષની હશે. લુશાણા railway station રેલ્વે સ્ટેશન પર ત્રણેય સંતો વિજ્ઞાનસ્વામી, ભગવત્સ્વરૂપદાસજી ને યોગીજીમહારાજ ઊતર્યા ત્યારે ત્યાં કોઈ હરિભક્ત ગાડું લઈને લેવા આવ્યા નહોતા; કારણ હરિભક્તો સુધી પત્ર પહોંચ્યો નહોતો. વિજ્ઞાનસ્વામી ખૂબ ગરમ થઈ ગયા. યોગીજીમહારાજ પર ગાળો ને અપશબ્દોનો વરસાદ વરસાવવાનું શરૂ કરી દીધું, ‘જોગી, તં પત્ર જ નહીં લખ્યો હોય.’ પણ ધીરજની મૂર્તિ યોગીજી મહારાજ તો કાંઈ બોલે નહિ.

બાપાએ પત્ર તો લખ્યો હતો; પણ એ પત્ર જે દિવસે station સ્ટેશને સવારના દસ વાગે પહોંચવાનું હતું તે જ દિવસે બપોરે બાર વાગે મળ્યો. એટલે પેલા ભાઈ બહુ વિમાસણમાં પડી ગયા. સ્ટેશન પર ગાડું મોકલ્યું, પણ સ્ટેશન તરફ જવાના બે રસ્તા જુદા જુદા હશે તે ગાડું બીજા રસ્તે નીકળી ગયું હશે.

ત્યાંના stationmaster સ્ટેશનમાસ્તર પણ ના દેખાયા તેથી વિજ્ઞાનસ્વામીનું machine મશીન ફાટ્યું, ‘જોગી, જા દોડ સ્ટેશનમાસ્તરને બોલાવ. તં ટપાલ જ નથી લખી.’ યોગીજી મહારાજ સ્ટેશનમાસ્તર પાસે ગયા. બોલાવ્યા. વિજ્ઞાનસ્વામી બહુ ગરમ થયા. કહે, ‘તમને ટપાલ મળી ?’ ‘ના.’ તે એટલા ગરમ થઈને કહે, ‘ચાલ જોગી, તું જુઠો છું. મને બનાવું છું. તં ટપાલ લખી જ નથી. હું બધાને કહું છું, તું જુઠો જ છું.’ પેલા સ્ટેશનમાસ્તર કહે, ‘સ્વામીજી, ટપાલ ભલે મળી નથી પણ અમે બ્રાહ્મણ છીએ. રસોઈ તૈયાર છે. જમવાનો સમય છે તો તમે જમીને જાવ.’ વિજ્ઞાનસ્વામી કહે, ‘જમવાની વાત નહિ.’

યોગીજીમહારાજે stationmaster સ્ટેશનમાસ્તરની ઓરડી તરફ પગલાં ભર્યાં.

‘ક્યાં જાય છે ?’ વિજ્ઞાનસ્વામી તાડુક્યા.

“સ્વામી ! ઠાકોરજી અને આપના માટે પાણી લેવા.”

‘નથી પીવું. જોગટા આજે તો તું ય દુઃખી થા ને હું ય દુઃખી થઈ, સાથે ઠાકોરજી પણ દુઃખી થશે. મંડો ચાલવા.’

એક બાજુ ઠાકોરજી, બીજી બાજુ આંધળા સાધુનું પોટલું, પોતાના ગુરુનું પોટલું અને ત્રીજી બાજુ આંધળા સાધુને દોર્યા. ને ગામ તરફ જ્યાં રસ્તો પડતો હતો એ તરફ ચાલવા માંડ્યું. પાંચ સાત ગાઉ ચાલ્યા હશે ને વિજ્ઞાનસ્વામી કંટાળ્યા. તરસ લાગી ને હુકમ છોડ્યો, “જોગી, પાણી શોધી લાવ.”

થોડો દૂર ખોરડાં દેખાતાં હતાં. યોગીજીમહારાજ ત્યાં પહોંચ્યા ત્યારે ગામની કોઈ મોટી વ્યક્તિનું મરણ થયું હતું તેથી જોગીની વાતને કોઈએ સાંભળી નહિ. છેવટે પાણી વગર પાછા આવવાનું થયું જેથી વિજ્ઞાનસ્વામી ખૂબ ગરમ થયા. કોઈ વાત માનવા જ તૈયાર નહિ ને કંટાળીને આગળ ચાલવા માંડ્યું.

માર્ગમાં એક કૂવો આવ્યો ત્યારે યોગીજીમહારાજે પાણી સિંચીને ઠાકોરજીને પાયું. પોતાના ગુરુને પાયું, અંધ સાધુને પાયું ને પછી પોતે પીધું. આખા રસ્તે વિજ્ઞાનસ્વામીના મોમાંથી ધુત્કાર ને કડવાશના શબ્દો તો સરતા જ રહ્યા.

૩૨-૩૩ કિલોમિટરનો એ રસ્તો કાપવાનો હતો. ઉનાળાનો એ ધોમ ધખતો તાપ ! એક બાજુ ઠાકોરજીનું પોટલું, બીજી બાજુ પોતાના ગુરુનું અને પોતાનું પોટલું, ત્રીજી બાજુ આંધળા સાધુને ૩૨ કિલોમિટર સુધી બાપાએ દોર્યા ! પાછું ચાલતાં ચાલતાં ૭ કલાક યોગીજીમહારાજને શાંતિનો શ્વાસ નહોતો લેવા દીધો, એટલી ઉપેક્ષા કરેલી ! યોગીજીમહારાજ બે હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરે, ભગવત્સ્વરૂપસ્વામી કહે પણ વિજ્ઞાનસ્વામી એકના બે ના થયા. પકડેલું છોડ્યું જ નહીં. સાત કલાક સળંગ તમારી ઉપર કોઈ ઘા મારે તો તમારી દશા કેવી થાય ?

સાંજ પડતાં એક ગામ આવ્યું. બાપાએ ઠાકોરજીના થાળ કરવા રોકાઈ જવા વિનંતી કરી. વિજ્ઞાનસ્વામી પાછા તાડૂક્યા, ‘બધા ત્યાં રાહ જોઈને બેઠા હશે.’ યોગીજીમહારાજ તો નીચું જોઈને ઠાકોરજીને પ્રાર્થના કરતાં માફી માગતા આગળ ચાલવા માંડ્યા ને રાત્રે ૧૧ વાગે એ ગામ પહોંચ્યા.

હરિભક્તોને મળ્યા ત્યારે વિજ્ઞાનસ્વામીએ પૂછ્યું, ‘કેમ કોઈ લેવા આવ્યું નહિ ?’ ત્યારે હરિભક્તોએ બધી વાત કરી. કોઈએ કહ્યું કે, ‘સ્વામી ! પત્ર આજે ૧૨ વાગે જ મળ્યો. સામા આવવા વિચાર્યું પણ મોડું થયું જાણી મુઝાયા.’ વિજ્ઞાનસ્વામી તો ઝંખવાણા જ પડી ગયા.

ભક્તો મહિમાવાળા હતા. કહે, ‘સ્વામી ! તમે પધાર્યા છો, તો તમારા હાથની રસોઈ જમવી છે.’ વિજ્ઞાનસ્વામીએ યોગીજીમહારાજને કહ્યું, ‘બધાને જમાડવા છે.’ રાત્રે પાકા થાળ બનાવડાવ્યા, મોહનથાળ, પૂરી, દાળ-ભાત, શાક. બાપાએ તો રસોઈની તૈયારી કરી. રાત્રે ૧૦ વાગે બાપાએ રસોઈ બનાવીને બધાને જમાડ્યા ! ૩૨ કિલોમિટર ચાલીને આવ્યા હતા છતાં હરિભક્તોની સેવામાં એટલો જ ઉમંગ ! ઠાકોરજીના થાળ કર્યા, વાસણ ઘસ્યાં, સાફસૂફી કરી ત્યાં

તો રાતના ૧૨ થઈ ગયા. ૧૨ વાગ્યા પછી તો યોગીજીમહારાજ કાંઈ ના લે, પાણી પણ ના લે. એક વાગે હરિભક્તોને જમાડી દીધા ને મંદિરના થાંભલા પાસે કોથળો લઈને ભજન કરવા બેસી ગયા. બધાએ બહુ તાણ કરી પણ બાપા માન્યા જ નહીં એટલે ભક્તોએ વિજ્ઞાનસ્વામીને કહ્યું કે, ‘તમે કહો તો એ જમશે.’ વિજ્ઞાનસ્વામી કહે, ‘હું કહીશ તોપણ જોગી નહિ જમે. એનો નિયમ છે ૧૨ વાગ્યા પછી નહિ જમવું. જોગીને ભજન કરવા દો.’

માનરૂપી સેવા એ જ બાપાનો આરામ ને સેવા એ જ એમનો આનંદ હતો ! એ ભાવના એમના ચૈતન્યને વિશે હરેક second સેકન્ડે હતી. બાકી ૩૨ કિલોમિટર આંધળા સાધુને દોરીને જવું, કોને કંટાળો ન આવે ? કોને થાક ન લાગે ? કોનું મન ઢીલું ના પડે ? શક્ય જ નથી; પણ એને આંધળા સાધુ પણ ન દેખાય, એને કાંઈ ન દેખાય. બસ શાસ્ત્રીજીમહારાજ ! મહારાજ !

યોગીજીમહારાજ એટલે રજકણી રજકણ. અનંતનું જાણવા છતાંય, અનંતનો નાથ હોવા છતાંય ‘જ્યાં જુવે ત્યાં રામજી બીજું ન ભાસે રે.’ જડ અને ચેતન સૃષ્ટિમાં કેવળ નારાયણનું જ દર્શન. કેવળ હાથ જોડીને વર્ત્યા જ કર્યું. એ માર્ગ સારામાં સારો. બીજાનું કાંઈ વિચાર્યું જ નહીં, જોવું જ નહીં. અપેક્ષા નહિ, આરોપ નહિ, કાંઈ નહિ આ રીતે વર્તી જવાનું. યોગીજીમહારાજના માથે કેટલી વીતી !

આ પ્રસંગ અંગે અમે આણંદમાં યોગીજીમહારાજને પૂછ્યું હતું કે, ‘બાપા ! તમને રસ્તામાં થોડી પણ નિરાંત લેવા દીધી હતી ?’ બાપા હસી પડ્યા. કહે, “ના, ના. એ તો બોલતા જ હતા.” અમે પૂછ્યું, ‘ત્યારે તમે શું કરતા હતા ?’ કહે, “હું શાસ્ત્રીજીમહારાજને સંભારતો હતો. શાંતિથી શાસ્ત્રીજીમહારાજને જોયા કરતો હતો તેથી આનંદ ના ગયો.” આ ભૂલકુંની અવસ્થા છે.

બ્રહ્મરૂપ થયા પછી શુદ્ધ બ્રાહ્મી સ્થિતિ. અંતઃકરણને છૂટા પાડે પછી પ્રકાશની જ્યોતિ દેખાડી દે. યોગીજીમહારાજે આવું ૭ કલાક માટે સહન નથી કર્યું, આખી જિંદગી સહન કર્યું છે ! આ પ્રસંગ આપણે નોંધવાનો, વિચારવાનો.

★.....★.....★

(૨) ગુરુના દાસત્વનું સર્વોપરી દર્શન

હું બાપાને પંખો નાખતો હતો ને એકદમ થથરતા હૃદયે બાપા જાગી ગયા. મેં બાપાને પૂછ્યું, ‘તમે એકદમ કેમ જાગ્યા ? તમને ઊંઘ ના આવી ?’

બાપા એકદમ એટલું જ બોલ્યા, “મને એમ થયું કે, મારાથી કદાચ કોઈ શાસ્ત્રીજી મહારાજની આજ્ઞા ના પળાઈ હોય તો હું પ્રાર્થના કરી લઉં, તે પ્રાર્થના કરવા જાગી ગયો.”

એ કેવી બેનમૂન ગુરુભક્તિ ! ‘કદાચ કોઈ આજ્ઞા ન પળાઈ હોય તો હું પ્રાર્થના કરી લઉં.’ હૈયું ધ્રુજે ! એમના મુખારવિંદનો ભાવ જોઈને આપણી આંખમાં આંસુ આવી જાય. હું શૂન્ય મનસ્ક થઈ ગયો. પંખો નાખવાના મૂડમાં જ ન રહ્યો. પછી મેં બાપાને કહ્યું, ‘હવે તમે પોઢી જાવ.’

મને ખબર હતી કે, હવે હું પંખો નાંખીશ તો બાપા પર જ પડીશ. કેવી દાસત્વની પરાકાષ્ટા throughout life શ્રુઆઉટ લાઈફ યોગીજીમહારાજે દેખાડી ! યોગીજીમહારાજે શાસ્ત્રીજીમહારાજની બધી જ આજ્ઞા પાળી છતાં ‘રખે મારાથી કોઈ શાસ્ત્રીજી મહારાજની આજ્ઞા ના પળાઈ હોય તો હું પ્રાર્થના કરી લઉં.’ ૭૯ વર્ષ સુધી એકધારી શાસ્ત્રીજી મહારાજ તરફ નજર રાખનાર યોગીજીમહારાજે જાણે ગુરુભક્તિમાં ખોટ ન આવતી હોય એવી એક ભાવનાનું દર્શન અંતિમ શ્વાસ સુધી કરાવ્યું !

★.....★.....★

(૩) સૂક્ષ્મ ગુરુભક્તિ

રાજકોટના એક હરિભગત, જેના ઘરમાં બાપા ૨૮ વર્ષ રહ્યા, ઝોળી માગી અને યોગીજી મહારાજ જે ઘરને પોતાનું માનતા હતા એવા એક શેઠ, એમના ઘરે સ્વામીજી ઉકાળો પીતા હતા. હું બાજુમાં જ બેઠો હતો.

બાપા ઉકાળો ગ્રહણ કરવા બેઠા હતા. જ્યાં પીવાની શરૂઆત કરતા હતા ત્યાં એ શેઠે રાજકોટના એક હરિભક્તના અભાવની વાત કહેવા માંડી. તરત જ બાપા ઉકાળો પીધા વગર ઊભા થઈ ગયા. યોગીજીમહારાજે મહોબત ન રાખી કે આ મારા વડીલ છે અને હું એના ઘરમાં છું.

૪૫ વર્ષ સુધી એ શેઠની રીતે વર્તનાર યોગીજીમહારાજ ! અમે અમારી નજરે જોયું છે, જ્યારે એ શેઠ કહે, ‘સ્વામીજી ! ચાલોને ખાનગીમાં.’ ત્યારે બાપા ટપાલ લખતા હોય ને તરત જ ઊભા થઈને સીધા ખાનગી કરવા જતા રહે. બાપાએ એ શેઠની બધી જ આજ્ઞા પાળી છતાં આ નહિ સાંભળ્યું. અભાવ-અવગુણની વાત જ્યાં શરૂ કરી, સીધો ઉકાળો મૂકી જ દીધો, તરત ઊભા થઈ ગયા. એ શેઠ એકદમ કહે, ‘કેમ સ્વામીજી ! ક્યાં જાવ છો ?’ કહે, “ખાડે જઈ છું.” એમને ખોટું ના લાગે એટલે કપડાં બદલ્યાં, ખાડે ગયા, ને નહાયા. ૪૫ વર્ષ જેના ઘરમાં રહેવા છતાંય યોગીજીમહારાજ ઊભા થઈ ગયા.

અન્યક્ષેત્રે કૃતં પાપં તીર્થક્ષેત્રે વિનશ્યતિ ।

તીર્થક્ષેત્રે કૃતં પાપં વજ્રલેપો ભવિષ્યતિ ॥

બાપાને ખાડે જવાની કાંઈ જરૂર નહોતી, પણ ગયા જ. મારાથી ન રહેવાયું એટલે મેં શેઠને કહ્યું, ‘તમને ખબર પડી બાપા શા માટે ખાડે ગયા ?’ મેં ક્યારેય કોઈને જાણપણું નહિ આપેલું, પહેલી વખત જ જાણપણું આપ્યું.

જ્યારે યોગીજીમહારાજ ખાડે જવા કપડાં બદલતા હતા ત્યારે મેં ધીમે રહીને શેઠને કહ્યું, ‘તમને કાંઈ ખબર પડી ?’ ત્યારે કહે, ‘ના.’ મેં કહ્યું, ‘યોગીજીમહારાજ જ્યારે બેઠા હોય, ત્યારે તમારે કોઈના અભાવની વાત એમને નહિ કરવાની. આ અત્યારે તમારે લઈને ખાડે જાય છે.’ શૂન

મારી ગયા. હું તો સાવ નાનું ટાબોરિયું લાગું. મને કહે, ‘દીકરા, તું બહુ નાનો છું.’ યોગીજી મહારાજ ખોડે જઈને બહાર નીકળ્યા તોય ઉદાસીનતામાં. room રૂમમાં આવીને કપડાં પહેરે તોય ઉદાસીનતામાં. બેઠા તોય ઉદાસીનતામાં. આંખ બંધ કરીને જ બેસી રહેલા. શેઠ બાજુમાં જ બેઠા હતા. મેં શેઠને કહ્યું, ‘જુઓ, જે વસ્તુ મોટાપુરુષને ના ગમે એ નહિ કરવાનું.’

‘સ્વામીની વાત’માં પણ લખ્યું છે કે, ‘સ્થૂળ રીતે નાપાસ ન થઈએ તો સૂક્ષ્મની જવાબદારી મોટાપુરુષની છે.’

★.....★.....★

(૪) અક્ષરવિદ્યાની કળા

ગુરુહરિ યોગીજીમહારાજ ગોંડલની ધરતી પર બિરાજમાન હતા. અડવાળનો એક દીકરો જટુભા, અમારા બાળમંડળનો સેવક કહેવાય. મારા કરતાં ૭-૮ વર્ષ નાનો હશે. સવારમાં બાપાને નવડાવવા માટે એ આવી જાય. સાંજના તો એ આવે જ. ગોંડલમાં સાંજના નવડાવતા હોય ત્યારે બાપા એ નાના ટાબોરિયાને બોલાવે.

બાપા કહે, “લો પાણી !” પાણી આપ્યું. પાણી આપતાં બોલાવડાવ્યું.

“બોલો, હું અડવાળનો નથી.” પેલો કહે, ‘હું અડવાળનો નથી.’

બાપાએ ફરી બોલાવડાવ્યું, “હું દરબાર નથી.” ‘હું દરબાર નથી.’

બાપા કહે, “બોલો, હું જટુભા નથી.” ‘હું જટુભા નથી.’

બાપા કહે, “બોલો, હું અક્ષરદેરીએ રહું છું.” ‘હું અક્ષરદેરીએ રહું છું.’

‘બોલો, જટુભા મરી ગયો.’ કહે, ‘જટુભા મરી ગયો.’

“આપણે શાસ્ત્રીજીમહારાજના છીએ.” ‘આપણે શાસ્ત્રીજીમહારાજના છીએ.’

“બોલો, આપણે અક્ષરબ્રહ્મા છીએ.” ‘આપણે અક્ષરબ્રહ્મા છીએ.’

બાપાએ બે ધબ્બા મારી દીધા. બહુ હેત ક્યું. ધોતિયું પહેરતા હતા ને ભેટ્યા, ‘હજુ તો ધોતિયાની આગળની બાજુએ જ પાટલી પહેરી છે. બાપા એને ધોતિયું પહેરતાં પહેરતાં ફરી ભેટ્યા અને એટલું જ કહે, “આપણે અક્ષરબ્રહ્મા છીએ.”

બાપાને અમે હાય ધોવડાવતા હતા. બાપા હસ્યા. મને વિચાર ઊઠ્યો કે જટુભાનું જે થવાનું હોય તે થાય, ‘આપણે તો શરૂ કરીએ !’ ને હું દેરીએ ગયો. મારી રીતે ધૂન-ભજન શરૂ કર્યું. તે દિવસોમાં તો હું post પોસ્ટમાં નહિ.

પછી એક પ્રસંગ બન્યો. જટુભા ગરમ થયા. બાપાને ખબર પડી. એને બોલાવીને કહે, “ગુરુ, આપણે અક્ષરધામના છીએ. અક્ષરનું સમાધિસ્થાન એટલે અક્ષરધામ જ કહેવાય. શાસ્ત્રીજીમહારાજના વચનમાં વિશ્વાસ રાખવો. આપણે અક્ષરબ્રહ્મા જ છીએ.” પેલો ૧૪ વર્ષનો છોકરો જટુભા, સાવ નાનું ટાબોરિયું એ શું સમજે ? પણ મને ખબર જ હતી કે, ‘બાપા

જટુભાને વાત નથી કરતા, મને વાત કરે છે.’ મને એક શબ્દ ખૂબ અસર કરી ગયો, ‘અક્ષરેદરી મહાપ્રતાપી, સાકારબ્રહ્મનું નિવાસસ્થાન. અહીંયાં શાસ્ત્રીજીમહારાજે કરુણા કરીને કેવી શુદ્ધ ઉપાસના સ્થાપી દીધી !’

અને પછી જે વાક્ય બોલ્યા, “આપણને આપણું સ્વરૂપ ઓળખાવી દીધું.” એ મને બહુ ગમી ગયું.

ભગવાન સ્વામિનારાયણે વચ. ગ.પ્ર.-૧૬માં કહ્યું કે, “એવા મલિન રત્નોગુણ-તમોગુણના વિચારોને ને આપણે કોઈ સંબંધ જ નથી. આપણે આત્મા સ્વરૂપ છીએ, શુદ્ધ સ્વરૂપ છીએ, પવિત્ર સ્વરૂપ છીએ. આપણા આત્માને વિશે અક્ષરબ્રહ્મ વ્યાપક સ્વરૂપે છે. એ અક્ષરબ્રહ્મનું નિર્ગુણ સ્વરૂપ કહેવાય. એ અક્ષરબ્રહ્મ આપણે છીએ.” એટલે ભલે હજારો, કરોડો, અબજો negative નેગેટિવ વિચારો હોય પણ એને ને આપણે કોઈ સંબંધ નથી.

★.....★.....★

(૫) સમર્થ સહગામી

ગોંડલમાં અમે ચોક વાળી રહ્યા હતા. હાથી આગળ અમારા group શુપને દરરોજ સાડાત્રણ કલાક ચોક વાળવાની ફરજિયાત duty ડ્યુટી હતી; compulsory factor કમ્પલસરી ફેક્ટર. બાપાને કોઈને શોધવા પડે જ નહીં. ત્રણ-ચાર વસ્તુ અમે લઈ જ લીધેલી. પીરસવાનું અમારે જ હોય. બાપાને નિરાંતે સુવાનું જ હોય.

એને તંત્રનો વિચાર કરવો પડે, :-

- એ આપણા પુણ્યની ક્યાશ છે.
- એ આપણી સમજણની ક્યાશ છે.
- એ આપણા સંબંધની ક્યાશ છે.
- તો કાં તમે ભોળા છો.
- તો કાં ભગવાને તમને બુદ્ધિયોગ આપ્યો નથી.

અમે નક્કી જ કરી નાંખ્યું હતું કે, કોઈપણ મંદિરમાં એક દિવસ વહેલા જઈને સાફસૂફી કરી જ નાંખવાની. બાપાને કોઈ વ્યાધિ જ નહીં, કોઈ માથાકૂટ જ નહીં. હરિભક્તો માટેની બધી જ વ્યવસ્થા અમે કરીએ. Room રૂમે રૂમે માટલાં ભરીને મૂકી દઈએ. ચોકની સાફસૂફી કરી દઈએ. સમૈયો શરૂ થાય એટલે છેલ્લા જ જમવાનું. બાપાએ નિરાંતે પોતાની રૂમમાં જઈને બધા હરિભક્તોને મળીને સૂઈ જવાનું. કોણ જમશે ને કોણ નહિ જમે એ ૪૦ વર્ષ સુધી એમણે બહુ રાહ જોઈ; હવે તો રાહત આપવી જોઈએ એ સહુ દીકરાઓની ફરજ છે. સવારના પહોરમાં ચોક વાળવાનું શરૂ થાય, સાડાઅગિયારે ચોક પૂરો થાય. અમે મનન-ચિંતન કરતા, કથાવાર્તા વાગોળતા વાગોળતા ચોક વાળતા એટલે અમને સાડાત્રણ કલાક સાડાત્રણ minute મિનિટ જેવા લાગતા

હતા. એક દિવસ બાપા એક છોકરાનો હાથ પકડીને ઊતરતા હતા ને મને બૂમ પાડી. હું તો મારી દુનિયામાં, વાળવામાં મસ્ત હતો. બાબુમાં પાર્ષદ હતા તે મને કહે, ‘તમને બોલાવે છે.’ એટલે મેં જોયું, હું દોડીને ગયો.

બાપા કોઈ દિવસ બોલે જ નહીં ને બે વાક્ય એકદમ બોલી ઊઠ્યા, “આ છોકરાને સમજાવજે, મેં એનો હાથ પકડ્યો છે.” કેટલું સાદું છે ! પછી કહે કે, “આ છોકરાને સમજાવજે, શાસ્ત્રીજીમહારાજે હાથ પકડ્યો છે.”

હું તો શૂન્યમનસ્ક થઈ ગયો. હું એ યુવકને ઓળખું નહિ. મને કહે, “એની જોડે રાત્રે બેસજો.” બાપા તો એટલું કહીને જતા રહ્યા. રાત્રે ૧૨ વાગે અમે બન્ને વડ નીચે બેઠા ને મેં ધીરે રહીને સમજાવ્યું. મેં કહ્યું, “આ લીટીનો એક જ અર્થ થાય છે. તું સાંભળ, તને ખબર નથી આ સાધુ કોણ છે. :-

- એ કોઈ દિવસ ‘મેં’ શબ્દ બોલે નહિ,
- એમને ‘હું’ શબ્દની ખબર નથી,
- મમતાની ખબર નથી,
- આ મારું મંદિર છે એની ખબર નથી,
- ‘હું મંદિરનો મહંત છું’ એની ખબર નથી,
- એમને એક ભગવાન સ્વામિનારાયણનાં દર્શન જ છે.

→ અને એ સાધુ જ્યારે એમ બોલે કે, ‘મેં હાથ પકડ્યો છે’ એટલે પહેલી વાત તો તું એટલું માનજે કે તને પોતાનો માન્યો છે.”

આ એક લીટી એને એક કલાક સમજાવી. અમે રાત્રે સાડાત્રણ વાગ્યે ગોષ્ઠિ કરીને ઊઠ્યા. એ દીકરો foreign ફોરેન ગયા પછી પણ બાપાને ભૂલ્યો નથી.

આ એક સંબંધની વાત કરું છું. વાત કેટલી સાદી છે. પહેલુ તો એકદમ બોલી ઊઠ્યા, ‘મેં હાથ પકડ્યો છે એટલું સમજાવજે.’ એ બ્રહ્મભાવમાં બોલેલા, આપણી જેમ અવકાશમાં નહિ બોલેલા. ભૂલકાપણાની ભાવનાથી બોલ્યા, ‘શાસ્ત્રીજીમહારાજે હાથ પકડ્યો છે.’ આ વિચારવાનું છે.

★.....★.....★

(૬) નિયમ ધર્મના આગ્રહી

ભયંકર દેશકાળમાં યોગીજીમહારાજના ચરણાર્વિદમાં એક ભક્તે એકાવન હજાર રૂપિયાનો cheque ચેંક મૂક્યો. કેટલા દેશકાળ તે વખતે ? અટલાદરામાં સભામંડપ નહોતો, છાપરાં હતાં. તેવા સમયે ૫૧ હજાર રૂપિયાનો ચેંક મૂક્યો. બાપાએ તરત જ કહ્યું, “મને હાથમાં નહિ આપવાના, મારે હાથ ધોવા પડે.” મેં કહ્યું, ‘બાપા ! આ કાગળિયું છે.’ બાપા કહે, “પૈસા ના

કહેવાય ?” ‘કહેવાય ને.’ “તો આપણે હાથ ધોવા પડે.” મને કહે, “પાણી લઈ આવો.” ધનથી નિરંતર નિર્લેપ રહેવું એવું બાપા અમને શિખવાડતા હતા. પાણી મંગાવીને હાથ ધોયા.

કોક વિરલ પુરુષનો આ સત્સંગ છે.

જ્યારે એ હરિભક્તે ૫૧,૦૦૦ રૂપિયા મૂક્યા ત્યારે પેલા હરિભક્તે વિનંતી કરી, ‘બાપા ! જીવનમાં તમે કંઈ બાધું નથી, પીધું નથી, તમારા માટે કોઈ વસવાટ નથી, તમારા માટે કોઈ room રૂમ નથી. તમારા માટે રૂમ થાય એવા સંકલ્પ સહિત, કોઠારીને કહીને આ cheque ચેક મૂકું છું.’ યોગીજીમહારાજ હસતાં હસતાં કહે, “અમે તો બધા હરિભક્તો ને સંતો સાથે બહાર જ સારા. રૂમમાં અમને મૂકશો જ નહીં. રૂમ બનાવશો જ નહીં.”

અટલાદરામાં યોગીજીમહારાજની કોઈ અલગ રૂમ નહોતી. મંદિરના સર્વેસર્વા પુરુષ હોવા છતાંય તેઓ સહુની સાથે જ મંદિરમાં ઊતરતા હતા. ત્યાર બાદ ૧૯૫૭માં પ્રભુદાસભાઈએ (પ.પૂ. સ્વામીશ્રીએ) સત્સંગી યુવકોનો સાથ લઈ અટલાદરામાં એ room રૂમની વ્યવસ્થા કરી દીધી હતી. ગુરુભક્તિની પહેલ કરનાર સ્વામીશ્રીએ બાપાના હૈયે સંપૂર્ણ હાશ કરાવી દીધી હતી.

★.....★.....★

(૭) માનસપુત્રનું કર્યું જતન

ગોંડલ જ્યારે હું પહેલી જ વખત ગયો તે વખતનો આ પ્રસંગ છે. ત્યારે સાંપ્રદાયિક રીતિ-નીતિ અને ગોંડલ મંદિરથી હું સંપૂર્ણ અજાણ હતો.

એક દિવસ બાપા અને પાંચ-છ સંતો રસોડામાં રોટલી વણતા હતા. હું બાપાને મદદ કરતો હતો. તેવામાં એક સંતે મને થાળી ધોવા માટે મોકલ્યો. નળ ઉપર ગરજું બાંધેલું નહોતું. આવા નળે જ્યાં થાળી ધોવાની શરૂઆત કરી ત્યાં એ સંતે ગરમ થઈને બૂમ પાડીને મને કહ્યું કે, ‘આટલી પણ સૂઝ નથી પડતી તો અહીં રહીને શું કરીશ ?’ દૂર બેઠેલા બાપાએ હાથમાં પકડેલું વેલણ ઊંચું કરીને સનાતન હાર્દ આપતાં મને કહ્યું કે, “કહી દો ગુરુ, દાસનો દાસ થઈશ.”

અને ગુરુના આ હાર્દને સ્વામીશ્રીએ રોમ રોમમાં સાકાર કર્યું.

★..★..★

(૮) નિર્દોષબુદ્ધિમાં નિપુણ

આણંદની બાજુમાં જીટોડિયા ગામ છે. Vacation વેકેશનમાં ૧૫-૨૦ યુવકો મારી સાથે ફરે. એ યુવકોમાંથી એક યુવકે ચોરી કરી. મને આ વાતની ખબર નહિ. હું તો બાપા સાથે post પોસ્ટની સેવામાં હતો. તે છોકરા પર મણિકાકા ભાદરણવાળા ગરમ થઈ ગયા. એને બરોબર પકડીને, ખેંચીને ચોરની અદાથી બાપા પાસે લઈ આવ્યા.

બાપા જમવા જવાની તૈયારી કરતા હતા. બાપાએ એક minute મિનિટ એમની વાત સાંભળી. મણિકાકા કહે, ‘આણે ચોરી કરી છે. આટલા પૈસા લીધા છે. એને કાઢી મૂકો, આપણું

ખરાબ દેખાય છે.’ (લૌકિક રીતે ખરાબ દેખાય જ, કારણ એણે ચોરી કરી હતી જ, ને રંગે હાથ પકડાઈ ગયો હતો.)

ત્યારે બાપાએ થોડા કડક થઈને કહ્યું કે, “એણે શાસ્ત્રીજીમહારાજનાં દર્શન કર્યાં છે એટલે શાસ્ત્રીજીમહારાજ એની ભૂલ સુધારશે.” બાપા બીજું કંઈ બોલ્યા જ નહીં. “શાસ્ત્રીજીમહારાજનાં દર્શન કર્યાં છે ને એને કંઈ જ કહેતા નહિ.”

બાપા પોઢવા જતા હતા ત્યારે એ યુવકને બોલાવ્યો અને કહ્યું, “ગુરુ, આપણે બે-ત્રણ દિવસ ઘરે જઈ આવો; પણ પાછા આવી જવાનું.” ત્યાર બાદ મને કહે, “એની પાસે પૈસા ન હોય તો તું એને આપ.”

ચોરી તો કરી હતી જ એટલે પૈસા તો હોય; પણ બાપા બોલ્યા એટલે પરમ સત્ય ! મને કહે, “એની પાસે ગાડી ભાડું ના હોય તો તું એને પૈસા આપ.”

આપણું ભેળું તો ખરોબર ચાલે કે ના ચાલે; પણ એ બોલે એટલે ત્યાં બુદ્ધિને એમના ચરણોમાં મૂકી દેવી પડે; Silence zone સાઈલેન્સ ઝોન. આખી દુનિયા આગળ બીજા બધા ઝોન ચાલે પણ યોગીજીમહારાજ આગળ પટલાઈ નહિ કરવાની.

પછી બાપા કહે, “ચાલો લઘુ કરી આવીએ.” ત્યાં એક સરસ વાત કરી. જે મને અધ્યાપિપર્યંત કોતરાઈ ગઈ. કોઈ પ્રસંગ બને ને તરત જ હું એ વાત યાદ કરું, ગમે તેવી વ્યક્તિ હોય પણ મને તરત જ એ વાત યાદ આવે જ.

બાપા કહે, “ગમે તે હોય પણ શાસ્ત્રીજીમહારાજની બ્રહ્મવિદ્યાની college કોલેજમાં દાખલ થયો છે ને ! એટલે પૂરું થઈ ગયું. એવી કોલેજમાં બેઠો છે કે જ્યાં વહેલો મોડો સુધરવાનો છે જ. એવી hospital હોસ્પિટલમાં એ આવી ગયો છે જ્યાં રોગ જવાનો છે જ. બધાને એ તક નથી પણ એ તકમાં તો બેઠો છે. ભલે દર્દી છે, પણ હોસ્પિટલમાં દાખલ થઈ ગયો છે. બુદ્ધ છે, અભણ છે પણ કોલેજમાં તો બેઠો છે ! કોક દા’ડો નંબર લાગી જશે.” હાશ, મને તો સ્વાધ્યાયનું એટલું બધું material મટિરિઅલ મળી ગયું !

૧૯૫૫માં જ્યારથી આ વાક્ય સાંભળ્યું ત્યારથી, વર્ષ-દોઢ વર્ષ સુધી રાત્રે આ પ્રસંગને યાદ કરીને સૂઈ જઈ. પ્રસંગને યાદ કરીને ભજન કરું જ. જેના ફળસ્વરૂપે કોઈના દોષ, સ્વભાવ, પ્રકૃતિ કે ક્રિયા તરફ નજર જ ના જાય.

આ જે vision વિઝન (દષ્ટિ) છે એ બહુ અઘરું છે પણ આપણે તે સ્થિર કરવું છે. મેં પકડી રાખેલું. મને તો આવું બધું બહુ ફાવે ને ! એનું વિઝન positive પોઝિટિવ છે. એ વિઝન તરફ એકધારી નજર રહે તો બધા જ ગુણ મોટાપુરુષ આપણને આપી દે.

★.....★.....★

(૯) ગુરુસંબંધી મિત્રતા

એક યુવક ખૂબ આંતરિક મુજવણમાં હતો. મેં એને કહ્યું, ‘હું બોચાસણ જઈ છું, તું આવીશ ?’ કહે, ‘હું આવીને શું કરીશ ? મારું હૃદય તો નર્ચા દોષ-સ્વભાવથી ભરેલું છે. એટલા બધા ગંદા વિચાર ઊઠે છે. બાપાના દર્શન તો કરવાં છે પણ મન-બુદ્ધિ એટલાં બધાં ખરાબ છે કે, એ પરમ પવિત્ર પુરુષનાં હું દર્શન કેવી રીતે કરીશ ?’

મેં એને એટલું જ કહ્યું, ‘વિશ્વાસ મન-બુદ્ધિમાં રાખીશ કે બાપામાં ? રૂંડું કોણ કરશે ? મન-બુદ્ધિ કરશે કે યોગીજીમહારાજ ? તારું મન તો ગંદું જ છે જ્યારે યોગીજીમહારાજ તો પારદર્શક પવિત્ર પુરુષ છે !’ એ યુવક શૂન્યમનસ્ક થઈ ગયો. મને કહે, ‘પણ આ વખતે મારે નથી આવવું, તમે જાવ.’

મેં બોચાસણની ધરતી પર પગ મૂક્યો ને તરત બાપા મને કહે, “તમે એકલા આવ્યા ?” મેં કહ્યું, ‘હા.’ બાપા કહે, “પેલો યુવક ના આવ્યો ? એ તો ખરેખરો એકાંતિક છે. મારે એનાં દર્શન કરવાં છે. હું પાંચ દિવસ રોકાવાનો છું. તમે એને ના લઈ આવો ?” હું હસ્યો. પણ એ ‘મા’ જેવા સાધુએ ધીમે રહીને કહ્યું, “એ મારો વહાલો દીકરો છે. મને મળવા નહિ આવે ?”

એક બાજુ બાપાનું vision વિઝન જુઓ અને બીજી બાજુ એ યુવકની પરિસ્થિતિ જુઓ. બન્ને સાચા છે છતાં એ યુવક ખોટો છે. એ યુવક મનને સાચું માનીને જીવ્યો એટલે ખોટો જ કહેવાય. એની નજર યોગીજીમહારાજ તરફ હોત તો એને મુજવણ ન લાગત.

મેં આવીને એ યુવકને એટલું જ કહ્યું કે, બાપા તમને બહુ યાદ કરે છે. સંભારતા સંભારતા કહેતા હતા કે, “અમારા એકાંતિકોમાંના એ એકાંતિક છે. અમારા વહાલસોયા દીકરાને તમે સાથે ન લઈ આવ્યા ?” એ યુવક કહે, ‘બાપા આવું બોલ્યા ?’ એની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. દર્દથી બોલ્યો, ‘મારી બુદ્ધિ મને બહુ નડે છે.’

બાપાનો ધર્મજ ને વીરસદ તરફ programme પ્રોગ્રામ હતો એ cancel કેન્સલ કરીને આણંદ આવ્યા. એ યુવક જ્યારે પગથિયાં ચઢતો હતો ત્યારે બાપા ઊભા થઈને પગથિયાં ઉપર એને ભેટ્યા અને બોલ્યા, “કે દુનો યાદ કરું છું.” એટલા બધા ભેટ્યા. ૨-૩ minute મિનિટ ભેટીને એટલું જ કહ્યું, “શાસ્ત્રીજીમહારાજની બહુ સેવા કરવાની છે.” આજે એ ખૂબ સરસ સેવા કરે છે !

★....★....★

(૧૦) આંતરયુદ્ધ જીતવાની કળા

અમે પહેલા ખોળાના પાંચ સેવકો ભાયાપુરા બાપાની સાથે વિચરણમાં ગયા હતા. એક દિવસ સવારે સાડાનવ વાગ્યાથી સાડાબાર વાગ્યા સુધી વચનામૃત ઉપર ગોષ્ઠિ કરીને વિચારોની આપલે કરતા હતા, અરસપરસ ખુલ્લા દિલની વાતો કરતા હતા. એ અમારો વિજયદિન હતો. એ

અમારી સાચી મૈત્રી હતી. અંતરના ઊંડાણમાં જે કંઈ વર્તતું હતું એ ખુલ્લા દિલે અમે કહેતા હતા. અમને એક-બીજામાં એવો વિશ્વાસ હતો કે અમે એક જ માર્ગના પથિકો છીએ.

અમારું એક જ destination ડેસ્ટિનેશન હતું, :-

- ‘તું,’
- તારા સિવાય કોઈ વહાલું નહિ.
- તું એક જ અંતિમ ધ્યેય.
- તારું ગમતું એ જ મારી સાધના.
- તું જે રીતે જીવ્યો છું એ જ અમારો સ્વીકાર.
- એમાં ડૂબી જવું એ જ અમારી સાધના.
- એ રીતે જીવનારા અમે બધા જ.

અમારામાંથી એક જણને સંકલ્પ ઊઠ્યો કે, ‘ભજન કરીએ છીએ પણ કોઈ આનંદ નથી આવતો. બાપા કેવા ને આપણે કેવા !’ અમે કંઈક સુખ, કંઈક દુઃખ, કંઈક દર્દ, કંઈક આનંદ, કંઈક ઉદાસીનતામાં અટવાયેલા હતા. બાપાના સાંનિધ્યને લઈને કંઈક મીઠાશમાં પણ હતા. બધું ભેગું હતું, હોળી ને દિવાળી. આ અમારા અંતઃકરણની વાત કરું છું.

અમારા હૈયાની પરિસ્થિતિની બાપાને જાણ હતી જ. એ સનાતન માવતર અમને શોધતા શોધતા અમારી room રૂમમાં આવ્યા. એમને જોયા એટલે અમે ઊભા થઈ ગયા. અમારામાંથી એક યુવકે પોતાના હૈયાની વરાળ ઠાલવી. બાપા હસી પડ્યા. તૂટેલા નળિયામાંથી સૂર્યનો પ્રકાશ-એરિયું રૂમની અંદર આવતું હતું. ત્યાં બાજુમાં ઊભા રાખ્યા. પછી અમને પાંચેયને દેખાડીને કહે કે, “આ પ્રકાશમાં કેટલી બધી રજકણો ફરે છે, એ ગણી શકાય ?” મેં કહ્યું, ‘ના ગણાય.’ આંખે દેખાય છે લાખો રજકણો, સૂક્ષ્મ કરોડો છે, એથીય સૂક્ષ્મની multymicro મલ્ટીમાઇક્રો એવી અબજો રજકણો છે ! એવું આપણા હૈયાનું છે.

એની કેટલી પ્રચંડ શક્તિ તેનું દર્શન કરાવતા હતા ! અમારી ઉદાસીનતામાંથી એમણે અમને એક જ minute મિનિટમાં બહાર કાઢી નાંખ્યા ! એક જ તથાભક્ષમ સેકન્ડના લાખમા ભાગમાં !

પછી અમને કહે, “આપણે અંદરથી પસાર થઈએ તો આ રજકણો આપણને નડે ?” એટલે અમે બધા હસી પડ્યા. અમારું હસવાનું તદ્દન જુદું હતું. અમે હસ્યા હતા એટલા માટે કે, બાપાએ આપણા માટે એક સમાધાનની વાત કરી નાખી. પછી બધાને ભેટી પડ્યા. પાંચે પાંચને અલગ અલગ ભેટ્યા.

પછી એ વહાલસોયા માવતર એટલું જ બોલ્યા, “ગમે તેવા સારા કે નરસા સંકલ્પો હોય પણ આપણે ગભરાવાનું નહિ, બેયને ફેંકી દેવાના છે. હૈયાના કરોડો જન્મના સંસ્કારોને આવા માનવા બસ. આપણે એનો ભાર નહિ રાખવો.”

- અનંત બ્રહ્માંડ જેને નજરમાં ના આવે !
- અનંત અવતારો જેને નજરમાં ના આવે !
- અનંત વૈરાટો જેને નજરમાં ના આવે !
- અનંત પ્રધાનપુરુષ જેને નજરમાં ના આવે !
- અનંત મુક્તોના પ્રાણ જેવા એ પુરુષ !

અમે પાંચેય જણા એક સાથે હસી પડ્યા. બાપાએ કહ્યું ને અમે તરત જ સમજી ગયા. એણે કોક બુદ્ધિયોગ આપ્યો. ખૂબ આનંદ થઈ ગયો હતો. પછી અમારી ફરી meeting મિટિંગ થઈ. બાપા તો જમ્યા પછી પોઢી ગયા. અમારી મિટિંગ દોઢ વાગ્યાથી સાડાત્રણ વાગ્યા સુધી ચાલી. એક વસ્તુ સાચી હતી કે, ભગવાને અમને એવી બુદ્ધિ આપી હતી કે બાપાની એક લીટી પર અમારું એટલું બધું ચાલે ઓહોહો ! વિચારો ઉઠાડ્યા જ કરે. કંઈક વાંચ્યું હતું ને કંઈક બીજું આપતા હતા બસ.

ત્યારથી નક્કી જ કરી નાંખ્યું હતું કે, ‘ભજન કરવા બેસીએ ત્યારે તારે જેટલા સંકલ્પ-વિકલ્પ ઉઠાડવા હોય એટલા જલ્દી ઉઠાડી દે. Now we for War નાવ વિ ફોર વોર !’ તે દિવસથી કેફ ઓછો થયો જ નથી, ઉતર્યો જ નથી. જહન્નમની ખાડીમાં જાય મન, બુદ્ધિ ને સૂક્ષ્મ શરીરનો કચરો. એને જ્યાં જવું હોય ત્યાં જાય. ‘તું બરોબર છું બહુ થઈ ગયું, તું સદા દિવ્ય સાકાર સ્વરૂપ.’

તમે જ્યારે ભજન કરવા બેસો ત્યારે ત્રણ પ્રકારના સંકલ્પો ઊઠે ઊઠે ને ઊઠે જ ! ભજન એક વલોણું છે.

- ૧) વહેવાર અને પંચવિષયના જ્યારે સંકલ્પ ઊઠે ત્યારે રાજસી દુનિયા છે.
- ૨) આકોશના, કોઈ ભૂંડા ઘાટ, ભૂંડા સ્વપ્ન રૂપે જ્યારે ઊઠે ત્યારે માનજો કે એ તમોગુણી દુનિયા છે.
- ૩) ઉદાસીનતા, બેચેની, અતિરેકતાના, વેગ અને સાત્ત્વિકતાના વિચારો ઊઠે ત્યારે સમજી લેજો સત્ત્વગુણના વિચારો છે.

તમને થાય કે, ‘મને તો ભજન કરવાનું મન જ થતું નથી’ એટલી ઉદાસીનતા લાગે. એ ઉદાસીનતાની બીજી side સાઈડ છે સાત્ત્વિક બુદ્ધિ. એ તમારી સાત્ત્વિક બુદ્ધિને ઉલેચે છે એ ભગવાનની કૃપા માનો.

આજના શુભ મંગલકારી દિવસે ભગવાનને એટલી જ પ્રાર્થના કરવી છે કે, તમને ભાયાપુરાનો એ પ્રસંગ સ્વીકારવા માટે બળ આપે.

★.....★.....★

(૧૧) કેવળ પ્રભુતાનું દર્શન

અમે બધા યુવકો ગોંડલમાં બાપાના સાંનિધ્યમાં બેઠા હતા. બાપાએ અમને બધાને કહ્યું, “જાવ, ઠાકોર જમાડી આવો.” આપણે સામાન્યપણે કહીએ, ‘જાવ, જમી આવો.’ યોગીજી મહારાજ સહજતાથી બોલતા હતા, “ઠાકોર જમાડી આવો.” અમારામાંથી એક યુવક કહે, ‘બાપા શું કહે છે ?’ મેં કહ્યું, ‘એમને દર્શન છે કે, ઠાકોરજી જમે છે. અને આપણે હાડકાં ને ચામડામાં બેઠા છીએ. આપણા મનના અનંત રાગ પ્રમાણે આપણને દર્શન છે, જ્યારે એમની દષ્ટિ દિવ્ય છે.’ પણ એ પરમસત્યને આપણે અનુભવવું છે, ‘ઠાકોર જમાડી આવો.’

- કેવળ પ્રભુતા સિવાય,
 - પરાભક્તિ સિવાય,
 - મહિમા સિવાય,
 - નિર્દોષબુદ્ધિ સિવાય.
- આ શબ્દ વહે જ નહીં.

આપણે વ્યક્તિને જોઈએ છીએ. જ્યારે ગુણાતીતપુરુષો સર્વત્ર કેવળ પ્રભુનું દર્શન કરે છે.

★.....★.....★

(૧૨) ગુરુદર્શનની દષ્ટિ

ગોંડલમાં ૧૯૬૨ની સાલમાં યોગીજીમહારાજ એકલા જ બિરાજમાન હતા. સાડાપાંચ વાગે હું પગથિયાં ચઢતો હતો. કોઈ સભામંડપમાં મળે જ નહીં. યોગીજીમહારાજ એકલા જ દર્શન કરી રહ્યા હતા. રાયણ નીચે કોઈ નહિ અને મંદિરના પગથિયાંમાં પણ કોઈ નહિ. હું જઈને બેઠો. પાંચ minute મિનિટ તો બોલ્યા નહિ. હું દર્શન કરતો જ રહ્યો. એ પણ દર્શન દેતા જ હતા.

એ ગરીબાઈની અવસ્થામાં એટલા બધા ફરતા. સૂર્ય ને આગિયા આગળ સંતાવાનું કેટલું અઘરું લાગે ! સૂર્ય ને આગિયો ? આગિયો તો અંધારામાં લય થઈ જાય જ્યારે પ્રચંડ ગરમી ધરાવનાર એ સૂર્યના અસ્તિત્વમાં આગિયો આવી શકે નહિ, એના સાંનિધ્યમાં આવી શકે નહિ. સૂર્યના પ્રકાશનું દર્શન જ એના જીવનમાં ન હોય. અને એવા આગિયા આગળ સૂર્ય જ્યારે પોતાનું અસ્તિત્વ ઢાંકીને બેઠો હોય ત્યારે, :-

- એ એની મહાનતા છે.
- એ એની પ્રભુતા છે.

યોગીજીમહારાજ હજારોની આગળ એક ગરીબ ગાયની જેમ વર્તી ગયા.

- સ્વપ્નામાંય હુંહાટો નહિ.
- સ્વપ્નામાંય પ્રદર્શન નહિ.
- સ્વપ્નામાંય કોઈને જાણપણું આપવાનું નહિ.

- મીઠાશથી જાણપણું આપે.
- પ્રેમથી જાણપણું આપે.

એમની આંખ જોવા જેવી હતી જાણે કોકને શોધી જ રહ્યા હોય.^૨ એમની આંખ બહુ પ્રેમાળ હતી. બીજી બાજુ doctor ડોક્ટરની જેમ નિર્દયી પણ હતી. જે માર્ગે ચાલનારા સાધકો હોય એને સ્વામીજી ટોકતા પણ હતા. ગરમ પણ થતા હતા. જે પોતાનો હોય એને સ્પષ્ટ કહી દેતા હતા. એક second સેકન્ડની વાર ન લાગે. તિરસ્કાર કરીને પણ કહે. એની ભૂલ ન હોય તોપણ ખબડાવે, શાથી ? એને જીવદશામાંથી બ્રહ્મભાવમાં લઈ જવાનો છે.

એમ ક્ષુદ્ર માનવજંતુ આપણે સહુ, બ્રહ્મપ્રવાહમાં અર્ખડિત રહેતા, અક્ષરબ્રહ્મના સાધર્મ્યપણાને પામેલા સંતની ક્યારેય કોઈ સંજોગોમાં કલ્પના ન કરી શકીએ; પણ જ્યારે આપણને એ પસંદ કરે ત્યારે એનું દર્શન થાય છે.

બાપા આપણી પાસે એ આંખથી એટલી જ અપેક્ષા રાખી રહ્યા છે, ‘ભૂલકું થાવ બસ. હું ભૂલકું થઈને બેઠો છું. હું ભૂલકું થઈને જીવ્યો છું. તમે પણ ભૂલકું થઈને આત્માની યાત્રા ભગવાન તરફ ચલાવો.’

★.....★.....★

(૧૩) સર્વજ્ઞની સાધુતા

હું ગોંડલની ધરતી પર યોગીજીમહારાજની સેવામાં હતો. બપોરના સાડાત્રણનો સુમાર હતો. તે દિવસે ચાર ફિરકાઓના જૈન સમાજના સંતો રાજકોટમાં meeting મિટિંગ માટે એક જગ્યાએ ભેગા થવાના હતા. રાત્રે આઠ વાગે મિટિંગ હતી. એમાંના પાંચ સંતો ગોંડલ દર્શન કરવા આવ્યા. એક બાજુ એ સંતોનો ગોંડલના gate ગેટમાં પ્રવેશ થવો અને બીજી બાજુ યોગીજી મહારાજનું પોતાની room રૂમમાંથી બહાર આવવું. પછી હું એમની ઝોળી ઊંચકીને એમને સ્વામી પાસે લઈ આવ્યો. સ્વામીજી ઊતરીને રાયણ નીચે આવ્યા. સ્વામીજી કહે, “તમને ઠાકોરજીનો સાડાત્રણ વાગ્યાનો પ્રસાદ જમાડવો છે, તમને દર્શન કરાવવાં છે, ઘાટ પર લઈ જવા છે, પ્રસાદીની જગ્યા પર લઈ જવા છે.”

ગોંડલથી રાજકોટ વચ્ચેનું અંતર ૪૦ કિલોમિટર ચાલતાં minimum મિનિમમ અઢી થી ત્રણ કલાક થાય. પછી પ્રસાદ આપ્યો. બધે ફેરવ્યા ને સ્વામીજી કહે, “સાંજના આરતીનાં દર્શન કરાવીને મોકલવા છે.” એક નાનકડો ચબરાક સાધુ તો યોગીજીમહારાજ આગળ આવીને કહે, ‘સ્વામીજી ! અમારી રાત્રે ૮ વાગે meeting મિટિંગ થવાની છે.’ કેવા visionary વિઝનરી પુરુષ ! અનંત બ્રહ્માંડને આમ જુવે. એની જાણબહાર કોઈ ચીજ નથી. તમારી હરેક second સેકન્ડની વફાદારી એ નોંધે છે.

સ્વામીજી હસતાં હસતાં બોલ્યા, “આ દેરી પ્રતાપી છે, વિશ્વાસ રાખજો. તમારી meeting મિટિંગ ૧૨ વાગે શરૂ થવાની છે.” બાપાને ખબર હતી કે, જામનગરથી ૧૦૦ કિલોમિટર રાજકોટ અને ત્યાંથી હજુ પેલા જૈન સાધુ નીકળ્યા જ નથી. નીકળશે તો રસ્તામાં બે કલાક રહેવાના છે. પછી આવશે તો રાત્રે ૧૧|| વાગે આવવાના છે. એનું calculation કેલક્યુલેશન કેટલું clear કિલેયર !

આખી દુનિયાને છેતરી શકાય, ભગવાન અને સંતને છેતરનાર કોઈ જન્મ્યો નથી અને જનમશે નહિ. એની આગળ કોઈનીય બનાવટ ચાલે નહિ. એક કલાક થયો ને પેલા નાનકડા સાધુ મને કહે, ‘તમે secretary સેક્રેટરી છો ?’ મેં કહ્યું, ‘હું સેવક છું.’ પછી મેં કહ્યું, ‘બધાની આગળ દાદાગીરી કરું, ગોષ્ઠિ કરી નાંખું પણ આની આગળ હાથ જોડાય. બધું જ્ઞાન આમાંથી બહાર આવે છે.’ પછી થોડું સમજાવ્યું. મને કહે, ‘એવા સાધુ છે ?’ મેં કહ્યું, ‘હા.’ તો કહે, ‘હવે નથી જવું. ખીચડી ખાઈને જઈશું.’

યુવાઅવસ્થામાં પેલી ચબરાકતા વધારે ને. તે ફરી મને પૂછ્યું, ‘એવા આ સાધુ છે ?’ મેં કહ્યું, ‘હા, તમારી સભા જ ૧૨ વાગે થવાની છે.’ પછી ઠર્યા. આરતી થઈ, સવાસાતે જમાડ્યા. આઠ વાગે નીકળ્યા. જે વખતે તેમની meeting મિટિંગ હતી, schedule time શિડ્યુલ ટાઈમ પ્રમાણે ભારતના બધા જ ફિરકાઓ ત્યાં આવેલા. ને જે leader લીડર હતા એ જામનગરથી આવવાના હતા. પેલા ચાર જે વડીલ સંત હતા, એમને એટલું બધું દુઃખ થયું, આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. આપણો એક સેવક સાથે ગયેલો. એને તેમણે એટલું જ કહ્યું, ‘શાંતિથી યોગીજીમહારાજની આજ્ઞા પાળી લીધી હોત ને ધીમેથી નીકળ્યા હોત તો પુણ્ય મળી જાત. અમે જે ઉતાવળમાં હતા તે મોટી તકલીફ હતી.’ મિટિંગ ૧૨ વાગે જ ચાલુ થઈ તે સવારના ૪|| વાગ્યા સુધી ચાલી. આચાર સંહિતા પ્રમાણે કેમ જીવવું એ અંગેની મિટિંગ હતી.

પણ બાપા કેવા visionary વિઝનરી પુરુષ ! સાથે સાથે એમની સાધુતા કેવી અદ્ભુત ! ગમે તે સંપ્રદાયના સાધુ ગોંડલ આવે તો બાપાનું મસ્તક સહજ નમી જાય અને એટલા બધા આનંદમાં આવી જાય કહે, “આપણી નાત આવી.” સહજ શબ્દ સરી પડે. આ vision વિઝન, આ દૃષ્ટિ આપણે અહીં કેળવવાની છે, સંબંધવાળા ક્યાંથી !

★....★....★

(૧૪) અક્ષરસમૃદ્ધિની દિશ

બાપા સાથે અમે special train સ્પેશલ ટ્રેનમાં સાથે ગયા હતા. લક્ષમણજૂલાથી હરકીપેઢી ગયા. બાપાને અમે એક બાજુ બેસાડ્યા ને બધા હરિભક્તોને માથે ગંગાનું પાણી ચઢાવ્યું. બાપા પાણીમાં બહુ ઊભા ના રહે, ઠંડી બહુ લાગે એટલે જલ્દીથી બહાર આવતા રહે. એટલી બધી ઠંડી ગ્રહણ કરી હતી. અને જે એમની ગાડીમાં બેઠા હોય એને તો પરસેવાની રેલમછેલ જાય. અને

બપોરે જો room રૂમમાં બેઠા હોય તો બધું જ પરસેવાથી પલળી જાય. સહેજ ગાડીની બારીનો કાચ ખોલે તો કહે, “એ આવ્યું, કાચ જલ્દી બંધ કરો.” driver ડ્રાઇવર પણ પસીનાથી સ્નાન કરે. પછી હરકીપેઢી પર બેઠા ને બધા યાત્રાળુઓને બાપાએ આનંદ કરાવ્યો. બાપા કહે, “અમારા માથે પણ ગંગાજીનું પાણી ચઢાવવું પડશે.” તો હું પાણી લેવા ગયો. મને થયું, હું આગળ જઈને લાવું તો થોડું ચોખ્ખું પાણી આવે. તો ઠેઠ પંદર-વીસ ફૂટ અંદર પહોંચી ગયો. બાપા કહે, “અહીંથી લો.” પછી હું પાણી લઈને આવ્યો. બાપા સાથે એક હરિભક્ત બેઠા હતા.

બરોબર સમજાવે. બાહ્યદૃષ્ટિથી બીજાનું જોઈને તમારી બુદ્ધિ ખતમ થઈ ગઈ છે. તમારી બોપરીઓ સ્વતંત્રપણે વિચિત્ર રાગોનું પોષણ કર્યા સિવાય કોઈ ધંધો કરતી નથી. એવું નથી કે તમે ભજન નથી કર્યું; પણ હું ચોક્કસ કહી શકીશ કે, તમે વચ. ગ.પ્ર.-૧૬ના પ્રથમ વિવેકમાં હજુ સમ્યક્ entry એન્ટ્રી નથી લીધી. અને આમાં એન્ટ્રી લીધી હોય તો નિશાન બદલાઈ જાય !

પછી મેં પેલો ખ્યાલો બાપાના હાથ આગળ ધર્યો. બાપાની પાસે જે હરિભક્ત બેઠા હતા એમને તો કંઈ ખબર જ પડી નહિ અને બાપાએ તરત જ એમનો હાથ પકડીને સીધો glass ગ્લાસમાં બોળી દીધો. પેલો સેવક ઉંહુ ઉંહુ કરે પણ બાપા કહે, “હાશ, અડસઠ તીરથ મારા હરિજનને ચરણે ! એક ગંગા તો હતી જ પણ આ મારા હરિજનને ચરણે !” પેલાને તો ખબર જ નહીં. તે થથરી ઊઠ્યો. પછી બાપાએ એ પાણી માથે ચઢાવ્યું.

તમને કોઈ ખ્યાલ આવે છે આ ? બાપા હરિભગતનો કેટલો અદ્ભુત મહિમા સમજતા હશે ! ગંગા તો હતી જ. બધા પાણી માથે ચઢાવતા હતા જ. પછી મેં ધીમે રહીને પૂછ્યું, ‘બાપા ! આ હરિભગતનો હાથ તમે પાણીમાં બોળ્યો તો તમે શું કહેવા માંગતા હતા ?’ “અક્ષરધામનો છે, બસ એમાં બધાં તીર્થ આવી ગયાં ! આપણે શાસ્ત્રીજીમહારાજને સ્નાન કરાવ્યું !”

કોક વિચારને પામજો. યોગીજીમહારાજ ગાંડા નહોતા તે ફટાક લઈને પેલાનો હાથ બોળી દીધો. ગંગા તો વહેતી હતી જ. ને ચોખ્ખું પાણી આવે તે માટે હું થોડું આગળ જઈને પણ લઈ આવ્યો હતો. મારો લેંઘો પણ પલળી ગયો હતો. પણ મને મનમાં હતું કે, લેંઘો તો બદલી નંખાય. અને તે વખતે તો મારું શરીર પણ એવું ગરમ હતું કે, શરીર પર જ કપડાં સુકાઈ જાય. અમારે તો ઘણી વખત કપડાં સુકાતાં હોય ને બાપા સાથે વિચરણમાં ભાગવાનું થાય. શાથી ? કે સત્પુરુષ આલોકના જ નથી એટલે એ ગાંડાં કાઢે, ડાહ્યાં કાઢે બધું દિવ્ય. ઘણીવાર તો અમારી bag બેગમાં લોચા મારીને જ નાંખવા પડે.

બાપા છેલ્લી minute મિનિટે જ કહે કે, “આપણે આ train ટ્રેનમાં જવાનું છે.” કપડાં તો ક્યાંય હોય, કોકના ઘરે પડ્યાં હોય, પછી દોડીએ. શાથી ? master's voice માસ્ટર્સ વોઈસ ! અમારા એ general જનરલ નહોતા. અમારા આત્માના એ માવતર હતા. એમની દૃષ્ટિમાં રહેવા માટે અમે એક second સેકન્ડ પણ મોડા પડીએ એ અમારા માટે એમની ભયંકર અવગણના

હતી, એ એમની ઉપેક્ષા હતી. અમે આ ભાવનાથી વર્તતા હતા. એમને એમ shirt શર્ટ પહેરી લઈએ. ઇસ્ત્રીવાળુ, ઇસ્ત્રીવગરનું બધું ભેગું જ હોય. નો problem પ્રોબ્લેમ. પ્રોબ્લેમ એક જ હતો, આ સનાતન દિવ્ય સ્વરૂપ પૃથ્વી પર કેટલું રહેવાના ને કેટલું આપણે એમને સમજીને સેવી લેવાના બસ ?

★....★....★

(૧૫) ગુરુઆજ્ઞાના મરમી

હેતના અંગવાળાએ તો બધાએ ખૂબ ધ્યાન રાખવાનું. હેતના અંગવાળાને વિવેક ના હોય, એમને પ્રવૃત્તિ જોઈએ જ.

યોગીજીમહારાજ મુંબઈમાં અમને સંસ્કૃત ભણાવતા હતા. “સંસ્કૃત ભણો.” એવું દિવસમાં minimum મિનિમમ ૧૦ થી ૧૫ વખત બોલે. ‘સંસ્કૃત’ શબ્દ દરરોજ બોલતા. એક મહિના સુધી સતત કહેતા રહ્યા.

એક વડીલ હરિભક્તે આવીને કહ્યું, ‘સંસ્કૃતથી થોડાં કલ્યાણ થવાનાં છે ? સંસ્કૃત ભણીને શું કામ છે ?’ હું બાબુમાં બેઠો હતો. એક વાર તો હું ના બોલ્યો. બહુ ધીરજ રાખી. ફરી બીજા આગળ આની આ વાત કરવા લાગ્યા એટલે મેં ધીમે રહીને કહ્યું, ‘એમાંથી જેટલા ભણશે એટલા ભણશે બાકીના બધાના આત્માની સાફસૂફી તો થઈ જશે.’ શાંત જ થઈ ગયા.

કરોડ જન્મના સંસ્કાર ત્રણ મહિનામાં, ત્રણ વર્ષમાં આપણે કાઢવાના. એકદમ distilled water ડિસ્ટિલ્ડ વોટર જેવો આત્મા કરવાનો, ત્યાં અનંત પ્રકારની પ્રકૃતિ અને પ્રવૃત્તિમાંથી આત્માને પસાર કરવો પડે.

★....★....★

(૧૬) સમ્યક્ દર્શન

યોગીજીમહારાજની ગરીબાઈભરી મૂર્તિનું દર્શન કરાવતાં સ્વામીજીએ કહ્યું, “અનંતતાનું જાણનારો આ પુરુષ ! છતાંય વર્ષો સુધી હુંહાટો નહિ, કોઈ દેખાવ નહિ. ‘તમે બહુ મોટા, તમારી આગળ હું ન્યૂન’ બાપા એવું જ માનીને નિરંતર જીવ્યા. એટલે આ મૂર્તિ (યોગીજીમહારાજની મૂર્તિ બતાવતાં) મને બહુ ગમે, બહુ ગમે એટલે બહુ જ ગમે.”

૧૦ વર્ષ હું યોગીજીમહારાજ સાથે રહ્યો પણ ક્યારેય એમને જાણપણું નથી રહ્યું કે, હું મંદિરનો મહંત છું કે, મારા આટલા શિષ્ય છે. કોથળા ઉપર જ સૂઈ ગયા છે. આવી સાધુતા ને ગરીબાઈ ધરતીના પટાંગણ પર ક્યાંય જોવા મળશે ? આ મૂર્તિ તમારા ઘરમાં રાખજો. તમને ખ્યાલ આવે ને કે, અમારે કેવું વર્તવાનું છે. આ વર્તીનિ ગયા છે.

★....★....★

(૧૭) ગુરુચરિત્રની સમજણ

યોગીજીમહારાજની ૬૫મી જન્મ જયંતી હતી. યોગીજીમહારાજ માટે આસન બનાવ્યું અને એક સંત આવીને ગરમ થયા. આસનને લાત મારી દીધી, ઓશિકાં ફેંકી દીધાં, તક્રિયા આઘાપાછા કરી નાંખ્યા, ને શબ્દોની ઝડીઓ શરૂ કરી. બાપા ઉકાળો પીતા પીતા બહાર આવી ગયા અને પૂછ્યું, “શું થયું ?” તેઓ બાપા પર પણ ગરમ થયા, છતાં પણ કોઈ જાતનો કિચિત્ સંકલ્પ નહિ. નિરપેક્ષ પ્રેમ વહેવડાવનાર એ સાધુ કેવા હશે !

એકધાર્યા અખંડ ૬૫ વર્ષની ઉંમર સુધી એમણે હજારો પ્રકારના ભીડા વેઠ્યા પણ કિચિત્ અપેક્ષા નહિ એવા એ સાધુ ! એને આસનની જરૂર જ નહોતી. જેને આપણે કશું જ આપવાના નથી, જે આપણને બધું જ આપવાના છે. આપણી પાસે એવી કોઈ ચીજ નથી કે, આપણે એને આપી શકીએ અને એ રાજ થાય. એ આપણને સુખિયા કરવા માટે એકધાર્યો પ્રયત્ન જ કરે છે.

બાપાએ અમને બોલાવ્યા. ગરમ થઈને બોલ્યા, “શાસ્ત્રીજીમહારાજ તમારી ઉપર કુરાજ થશે. તમને શાપ આપશે અને કોધાયમાન થશે.” એટલું બધું બોલ્યા. ખૂબ ખખડાવ્યા.

તે વડીલ સમજી ગયા, ‘હાશ, યોગીજીમહારાજ મારા પક્ષે ભળ્યા.’ એટલે એમને શાંતિ થઈ ગઈ. હાશ, એ તો યોગીજીમહારાજ પર રાજ થઈ ગયા. યોગીજીમહારાજે એક જ કામ કર્યું, સહુને રાજ કર્યા.

★.....★.....★

(૧૮) દિવ્યતાની ઓળખ

અમે બધા ગોંડલમાં જમવા બેઠા હતા. બાપા પીરસવા આવ્યા. અમે ૧૦૦ યુવકો હતા. પીરસતાં પીરસતાં ખૂટી ગયું, છેલ્લા બે યુવકો રહી ગયા. બાપા કહે, “હું પ્રસાદ મોકલાવું છું, તમે બધા જમતા થાવ.” બાપાએ લીલા કરી. પ્રસાદ મોકલ્યો જ નહીં. પેલા બે tension ટેન્શનમાં આવી ગયા.

પછી એ લોકો તો એટલા બધા ચૂમ્યા. ‘તમારી ઉપર તો બાપા કેટલા બધા રાજ છે ! તમને બધાને પ્રસાદ આપ્યો, અમને તો આપ્યો જ નહીં.’ મેં કહ્યું, ‘ઊભો રહે, ઉતાવળ ના કરીશ. એ દેખતા પુરુષ છે. એનાં દર્શન થાય છે, બહુ થઈ ગયું. ધરતી પર આ પુરુષ હોય જ નહીં. આપણે ભગવાનને પ્રાર્થના કરવાની, ‘હે મહારાજ ! તું રાજ રહેજે બસ.’

પછી ત્રીજે દિવસે સાજંના ચાર વાગે, બાપાએ પેલા બે રહી ગયેલા યુવકોને બોલાવ્યા, “ચાલો ગુરુ નવડાવો. ૧૧ ડોલથી નવડાવો.” ૧૧ ડોલ ! પેલા બે યુવકો એટલા બધા રાજ થઈ ગયા હાશ, ભલે કાલે પ્રસાદ ના મળ્યો, આજે આ સેવા તો મળી ગઈ. પછી બાપા પેલા યુવકોને કહે, “હું તમારી ઉપર રાજ છું ગભરાશો નહિ.” તે યુવકો એટલા રાજ થઈ ગયા, એટલા રાજ થઈ ગયા !

‘શિં ત ન’

- સાધુ પાસે પારદર્શક બનશો તો સાધુ તમારો પથદર્શક બનશે.
- શંકા રાખી બરબાદ થઈ જવું તેના કરતાં વિશ્વાસ રાખી લૂંટાઈ જવું સારું.
- જ્યાં સુધી મન દુઃખાય છે ત્યાં સુધી આપણે બીજો આકાર માનીએ છીએ.
- ગમતું ના ગમતું, જેમ-તેમ, જ્યાં-ત્યાં, જ્યારે-ત્યારે એનું નામ દેહભાવનો પ્રલય.
- જગતના કરોડો પંચવિષય કરતાં ભગવાનની મૂર્તિનું સુખ વધારે છે.
- જ્યાં સુધી રાગ અને દોષનો ભાર હૈયાને વિશે રહે છે ત્યાં સુધી નિષ્ઠા જ નથી.
- ભગવાન બુદ્ધિયોગ આપે એટલે ભૂલ વગરનું જીવન શરૂ થાય.
- સરળતા અને આત્મીયતા સર્વોત્તમ સેવા છે.
- ભજન કરતાં કરતાં ક્રિયા કરીએ તો અંતઃકરણ શુદ્ધ થઈ જાય.
- જ્યાં સુધી ભજન કરતાં કરતાં સેવા નહિ થાય ત્યાં સુધી તમારા સમ્યક દોષનું દર્શન પ્રભુ કરાવશે નહિ.
- પોતામાંથી નીકળવા માટે ભજન અનિવાર્ય છે.
- જેટલા દોષ બંધનરૂપ છે એના કરતાં કરોડગણા ગુણ બંધનરૂપ છે.
- પોતાનો દેહ પ્રભુનો છે તેવું જ્યાં સુધી ના મનાય ત્યાં સુધી ભૂલકુંની યાત્રાની શરૂઆત થાય જ નહીં.
- ભીડો એને આપે જેની પર મોટાપુરુષને વિશ્વાસ હોય.
- જ્યાં ઇન્દ્રિયોનો આહાર શુદ્ધ નથી ત્યાં અંતરનો રાજપો ના મળે.
- જ્યાં સુધી destination clear ડેસ્ટિનેશન ક્લિયર થાય નહિ ત્યાં સુધી યુદ્ધ વિરામ પામે નહિ.

પરોક્ષના ભક્તોના પ્રસંગો

(૧) દાસત્વનું પ્રગટીકરણ

- જ્યાં સુધી મહિમા ન પ્રગટે ત્યાં સુધી ગરીબાઈ નથી આવતી.
- જ્યાં સુધી પ્રભુની નિષ્ઠાના બળે જિવાતું નથી ત્યાં સુધી ગરીબાઈ નથી આવતી.

વાતને ખરેખર વિચારજો. લક્ષ્મણ યુદ્ધમાં મૂર્છા પામી જાય છે. ભગવાન રામ હનુમાનજીને સંજીવની લેવા મોકલે છે. સંજીવનીનો રોપ જે પર્વત પર હતો તે લઈને હનુમાનજી નીકળતા હતા ત્યારે હનુમાનજીને સંકલ્પ ઊઠ્યો કે, ‘હું ના હોત તો ?’ આ જ સાત્ત્વિક અહમ્ છે. અયોધ્યા પરથી પસાર થતા હતા ત્યારે વચ્ચે ભરતે હનુમાનજીને જોયા. રામચંદ્રજીએ ભરતના અંતરમાં વિચાર પ્રેર્યો કે, ‘આ કોણ હશે ? ભગવાન રામના લશ્કર ઉપર કોઈ શત્રુ પર્વત ફેંકવા તો નહિ જતો હોય ને !’

ખરેખર વિચાર કરવા જેવો પ્રસંગ છે. Throughout life શ્રુઆઉટ લાઈફ યાદ રાખજો.

હનુમાનજીની ભક્તિ, હનુમાનજીની પ્રીતિ, રામચંદ્રજીને રાજી કરવા માટેનો મરણિયો પ્રયાસ. છતાં સાત્ત્વિક વૃત્તિએ કરીને સંકલ્પ ઊઠી ગયો.

સાત્ત્વિકતાની વૃત્તિ કે, ‘હું બુદ્ધિશાળી છું, હું ધનિક છું’ એ પાપમાંથી આપણને કોણ બચાવશે ? બુદ્ધિના પ્રદાતા, પ્રેરક અને પ્રકાશક ભગવાન અને સંત છે એવું આપણે કાયમ ભૂલી જઈએ છીએ તેથી કોટિ જન્મના આટાપાટામાં ફસાઈને આપણા આત્માને નિરંતર ગંદો બનાવી રહ્યા છીએ.

ગુણાતીતપુરુષો તરફ નજર એટલા માટે throughout life શ્રુઆઉટ લાઈફ રાખવાની છે. જેઓ ગરીબ અવસ્થાથી, રાંકભાવે દુશ્મન સાથે પણ એકધારી ભગવદ્ભાવથી પ્રીતિ કરીને, કોઈ પણ જાતની ભેદદષ્ટિ રાખ્યા સિવાય, પોતાનું વિરોધમાં બોલનારની સાથે પણ એકધાર્યા પ્રેમમાં ડૂબી ગયા.

હનુમાનજી જતા હતા ત્યારે હનુમાનજીને સંકલ્પ ઊઠ્યો કે, ‘હું ના હોત તો ?’ ભગવાન રામે કૃપા કરીને હનુમાનજીની એ ચિત્તની અહંતાની plate પ્લેટ ઉપર સાત્ત્વિક અહમ્ના, ઊંડે ઊંડે subconscious mind સબકોન્સિયસ માઈન્ડમાં રહેલા કોક રાગનું દર્શન કરાવ્યું.

ભગવાન રામે ભરતજીમાં પ્રેરણા કરી અને ભરતજીએ જ્યાં બાણ છોડ્યું તે હનુમાનજીના અંગુઠે વાગ્યું. લોહીની ધારા છૂટી. હનુમાનજી નીચે આવ્યા. નીચે આવતા પહેલાં પેલો શબ્દ નીકળી ગયો, ‘રામ’. ભરતજીના દિલમાં થયું, કંઈક ખોટું થયું છે. આ તો રામનો ભગત છે ! તેથી હનુમાનજી પાસે દોડ્યા અને પૂછ્યું, ‘શું થયું છે ?’ હનુમાનજીએ બધી વાત કરી.

ત્યારે ભરતે કહ્યું, ‘તમે તો અમારા છો. રામનું ભજન કરો છો.’ હનુમાનજીએ કહ્યું, ‘હવે શું થશે ? મારે સૂર્ય ઊગતા પહેલાં પહોંચી જવું પડે.’ ત્યારે ભરતનું વાક્ય સરસ નીકળ્યું, ‘રામથી મહાન રામનો મંત્ર છે.’ એ સાંભળીને હનુમાનજીને પોતાના દોષનું દર્શન થયું તેથી ખૂબ દર્દ થયું કે, ‘હું પ્રભુનો ગુનેગાર છું. ક્યાં પ્રભુની સામર્થી ને ક્યાં હું પ્રભુનો બાળક ! મને અહમ્નો સંકલ્પ નહિ ઊઠવો જોઈએ. મારે તો નિમિત્ત બનવાનું છે.’

ભૂલકું means મીન્સ નિમિત્ત પાત્ર.

ત્યાર પછી ભરતે હનુમાનજીને બાણ ઉપર બેસાડી, રામ નામનો મંત્ર જપી બાણ છોડ્યું. હનુમાનજી સીધા જ રામ પાસે પહોંચી ગયા. હનુમાનજી જ્યારે પર્વત નીચે ઉતારી રહ્યા હતા ત્યારે એમની આંખમાં પશ્ચાતાપનાં આંસુ હતાં અને જ્યાં ‘હનુમાન’ એવો રામચંદ્રજીનો અવાજ સાંભળ્યો ત્યાં હનુમાનજી દોડીને ભગવાનને ભેટી પડ્યા.

હનુમાનજીને ભગવાન રામને ભેટવાનો પહેલો પ્રસંગ હતો. રામચંદ્રજી કહે, ‘તારી આંખમાં આંસુ કેમ ?’ હનુમાનજીએ રડતે હૃદયે કહ્યું, ‘પ્રભુ ! બુદ્ધિ, શક્તિ કરુણા કરીને તમારી સેવા માટે, તમે જ તક આપી પણ મને એવો અહંતાનો સંકલ્પ ઊઠી ગયો કે, ‘હું ના હોત તો !’ રડતાં રડતાં હનુમાનજી રામચંદ્રજીને કહે છે કે, ‘આ છાતી પર હાથ ફેરવો. તમારા સિવાય કોઈને રાખવા નથી, રહેવા દેવા નથી. તમે આશીર્વાદ આપો એવી હૃદયથી, અંતરથી, પ્રાર્થના કરું છું.’

ત્યારે ભગવાન રામે એ ફેદન સાંભળીને આશીર્વાદ આપ્યા કારણ, :-

- એ ફેદન અંતરના ઊંડાણનું હતું.
- કોક દર્દનું હતું.
- કોક પરાભક્તિનું હતું.
- કોક સમ્યક સાચી પ્રીતિનું હતું.

ફેદન must મસ્ટ. કોઈ વ્યક્તિ ફેદન ના કરી શકે તો એનું સાત્ત્વિક અહમ્ ક્યારેય ના ઓગળે. શક્ય જ નથી. ગુરુચરણે આંસુ મસ્ટ; પણ એ કક્ષાએ જવા માટે સંબંધ વધારવો પડે જ... જ... જ. સ્વાધ્યાય-ભજન મસ્ટ... મસ્ટ... મસ્ટ.

ત્યાં રામે રાજી થઈને હનુમાનજીની છાતી પર હાથ ફેરવ્યો ને આશીર્વાદ આપતાં સહજ બોલી ઊઠ્યા, ‘હનુમાન ! હવે હું ને સીતા અહીંયાં રહીશું.’ અને ત્યાં જ હનુમાનજીમાં કાયમી દાસત્વ પ્રગટી ગયું !

★.....★.....★

(૨) મૌન સાધના

મહંમદ પછીનું એક top ટોપ પાત્ર એટલે રાજા ઇબ્રાહીમ અનલહક. મહંમદના સમકાલીન સંતના યોગમાં આવ્યા. રાજા ઇબ્રાહીમ ગુરુ પાસે ગયા તે વખતે ગુરુએ એટલું જ કહ્યું, “કપડાં

ઉતારી નાંખ.” એટલે એ એના આજુબાજુવાળા મિત્રોને કહે, ‘હું ગુરુના વચને જીવવા જઈ છું.’ બધા વિચારમાં પડી ગયા, ‘આનું નામ ગુરુ કહેવાય !’ (કપડાં ઉતારી નંખાવ્યાં તેથી.)

ઇબ્રાહીમે નક્કી જ કરી નાંખ્યું હતું કે, ‘મારા ગુરુ જે સુખના ભોક્તા છે, એ સુખ મારે પણ લેવું છે.’ એણે આજ્ઞામાં બુદ્ધિ ના લગાડી. આગળ વિચાર્યું કે, ‘મહંમદની મારા ગુરુ ઉપર જેવી કૃપા છે એવા પાત્ર મારે પણ થવું છે.’ એટલે એકદમ naked નેકેડ થઈ ગયા. પછી ગુરુએ કહ્યું, “હવે તારા રાજ્યમાં જા.”

ગુરુએ એનો લોક કાઢવા માટે પોતાનું ચંપલ હાથમાં આપીને કહ્યું, “આ માથામાં મારતો મારતો જાજે.” આખું નગર વિચારે છે કે, ‘ઇબ્રાહીમ આમ કેમ કરે છે ? ગાંડો થઈ ગયો ? પાગલ થઈ ગયો ? પોતાનું ચંપલ માથે મારે છે ?’ ઇબ્રાહીમ ગુરુએ આપેલો મંત્ર બોલતા જતા હતા.

આખા રાજ્યમાં ફરીને એ ગુરુ પાસે આવીને બેઠા ત્યારે ગુરુએ આશીર્વાદ આપી દીધા, “બેટા, હવે ધ્યાન લાગશે. શાથી લાગશે ? લોકના તાંતણા તૂટી ગયા. તારો લોક ખરી ગયો. તને ગાંડો જ કહ્યો. તને એ લોકો સાથે હવે પ્રીતિ નથી રહી અને એ આપણે રાખવાની પણ નથી. એટલે હવે natural નેચરલ મૌન રહેશે. ધ્યાનમાં હવે કાંઈ યાદ નહિ આવે. તારી સ્થિતિ જુદી થઈ ગઈ. તને રાજવીને બધાએ પાગલ કહ્યો, ગધેડો, ઘોડો, બુદ્ધિહીન કહ્યો, બધા ઘણા પ્રકારના શબ્દ સાંભળીને તું આવ્યો; આપણે છીએ જ એવા.” ગુરુએ આગળ કહ્યું, “પણ ખરો બુદ્ધિશાળી તું જ છું. હવે ભજન કરીશ એટલે જગત રહેશે નહિ.” દષ્ટિ બદલાઈ ગઈ.

ભગવાન સ્વામિનારાયણે આપણને એક નવી દષ્ટિ એ આપી દીધી કે, બધાની વચ્ચે રહો પણ ભગવદ્ભાવ રાખવો બસ. બધાની વચ્ચે રહો, દોષ ન જુઓ, પ્રકૃતિ ન જુઓ, સંબંધ જુઓ..

એક જ વર્ષ સંબંધથી જોવાની practice પ્રેક્ટિસ પાડીએ તો પ્રભુ આપણને પોતાનું સુખ આપી દે.

★.....★.....★

(૩) પ્રભુ સાથેનો મનમેળ

Henry Thoro હેનરી થોરો નામના ખાનદાન સજ્જન હતા. તેઓ ક્યારેય ચર્ચમાં નહોતા જતા. એ કોઈ ધાર્મિક ક્રિયામાં રસ નહોતા લેતા. વૃદ્ધાવસ્થામાં છેલ્લી અવસ્થા આવી ત્યારે એમના પ્રિય પાદરીએ એમની સાથેના હેતના દાવે પૂછ્યું, ‘છેલ્લી અવસ્થા છે, હવે તમે પ્રભુ તરફ જઈ રહ્યા છો, શાંતિ તો છે ને ?’ ત્યારે એ સરસ જવાબ આપે છે. એમને એવું કોઈ ધાર્મિક વાંચન નહોતું, એવો કોઈ સંતસમાગમ નહોતો છતાં આ પરિસ્થિતિમાં પણ ધીમે રહીને હેનરી થોરો કહે, ‘પ્રભુની સાથે કોઈ દિવસ ઝઘડો જ થયો નથી પછી અશાંતિ ક્યાંથી ?’

આપણા રાગ, આપણા સ્વભાવ, આપણા મનમુખી જીવવાના કરોડો જનમના હેવા ભગવાન સાથે ઝઘડો કરાવે છે.

જે ભક્ત ભૂલકું થઈને ભગવાનના ખોળામાં રમ્યા કરે એને કોઈ દિવસ મુઝવણ હોઈ શકે નહિ.

★....★....★

(૪) વિચારોની વેધક અસર

Aristotle ઍરિસ્ટોટલ મહાન વિચારક હતા. એમની પાસે એક સાધક બહેન જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાના હેતુથી આવી.

Aristotle ઍરિસ્ટોટલને એમ થયું કે, ‘આ બહેન ખૂબ પવિત્ર છે, ખૂબ ઉમંગથી મારી પાસે આવી છે તો મારે તેને યથાયોગ્ય જ્ઞાન આપવું જ જોઈએ.’ બન્ને ગુરુ શિષ્યાની top ટોપ સુરુચિ હતી.

Aristotle ઍરિસ્ટોટલ એ સાધક બહેનને ગોષ્ઠિ કરી રહ્યા હતા. દરવાજા ખુલ્લા હતા. સાધક બહેન ખૂબ રૂપાળી હતી. એટલામાં એક માણસ બારણે આવીને ઊભો રહ્યો, જેનું મન ખૂબ વિકારોથી ઊભરાતું હતું. એ માણસને સંકલ્પ ઊઠ્યો કે, ‘જુઓને આ બે જણાં એકબીજામાં કેવાં લય થઈ ગયાં છે !’

Aristotle ઍરિસ્ટોટલની વાતો ચાલુ હતી અને પેલી વ્યક્તિ આ ગંદા વિચારોમાં ત્યાં ઊભી હતી. પેલાને વિચારો આવ્યા કે, ‘ઍરિસ્ટોટલ કેટલી બનાવટ કરે છે ? ખૂબ ખરાબ માણસ છે. આ છોકરીનું હવે શું થશે ? અહીં ક્યાંથી ભૂલી પડી ગઈ ?’ અનંત પ્રકારના વિચારોથી એ માણસ ત્યાં ઊભો રહ્યો. પાંચ minute મિનિટ સુધી ઍરિસ્ટોટલે એના તરફ જોયું નહિ.

પછી Aristotle ઍરિસ્ટોટલનો વિચાર બદલાયો. પેલી બહેનના વિચારો પણ બદલાયા. એટલે ઍરિસ્ટોટલે એના તરફ તરત જ જોયું.

Aristotle ઍરિસ્ટોટલને પોતાનું જ્ઞાન આપવા માટે ઉમળકો હતો, એ દીકરીને ઍરિસ્ટોટલનું જ્ઞાન લેવાનો ઉમળકો હતો. બન્નેને એકીસાથે ખરાબ વિચાર ઊઠ્યા. દીકરીને થયું કે, ‘ઍરિસ્ટોટલ કેટલા સરસ છે !’ ભાવના બદલાઈ ગઈ. ઍરિસ્ટોટલને એ દીકરી માટે સંકલ્પ ઊઠ્યો, ‘આ દીકરી કેટલી સરસ છે ?’ ઍરિસ્ટોટલ જાગ્રત થઈ ગયા. તરત જ એમણે પેલી વ્યક્તિ તરફ જોયું અને પૂછ્યું, ‘તું દિલથી કહી દે કે તું ક્યા વિચારથી પાંચ minute મિનિટથી અહીં ઊભો છું ? એ વાત કર.’

પેલાએ જ્યારે એના વિચારો જણાવી દીધા ત્યારે Aristotle ઍરિસ્ટોટલે એ દીકરીને કહી દીધું, ‘મારીને તારી ઉપર આની અસર થઈ ગઈ.’

વિચારોના vibration વાઈબ્રેશન કેટલી બધી speedy સ્પીડી અસર કરે છે ? એટલે આપણે વચ. ગ.પ્ર.-૧૮ બરોબર વિચારવાનું.

★....★....★

(૫) પોતાના આત્માનું જતન

રામકૃષ્ણ પરમહંસ real રિયલ સાધક હતા. તેઓ ઘણા સાત્ત્વિકતાથી પર ઊઠી ગયા હતા. જ્યારે બુદ્ધિશાળી સમાજ રામકૃષ્ણ પરમહંસની સાધુતાથી અંજાયો, ખેંચાયો, જ્યારે ઘણા બધા સાધુઓના હૃદયમાં ઠાકુરે સ્થાન લીધું ત્યારે રામકૃષ્ણ પરમહંસે વિચાર્યું કે, ‘મારે કેવળ માતાજીની ભક્તિ કરવી છે, મારે એમને રાજી કરવાં છે, તેથી મારે એકાંતમાં જ રહેવું ખૂબ જરૂરી છે. જો મારી પાછળ કોઈ સમાજ ઊભો થશે તો હું શાંતિથી ભજન કરી શકીશ નહિ.’ અને તેથી રામકૃષ્ણ પરમહંસ પોતાની જાતને છુપાવવા માટે ખૂબ ગાળો બોલવા લાગ્યા, જેથી કોઈ નજીક ન આવે.

એક બુદ્ધિશાળી માણસે ૧૦ વર્ષના અંતે પ્રશ્ન પૂછ્યો કે, ‘બ્રહ્મમસ્તીમાં રહેનાર તમે કોઈ દિવસ ગાળો બોલો નહિ, કોઈની ઉપેક્ષા કરો નહિ, બ્રહ્મને તો બ્રહ્મ જ દેખાય તો તમે ગાળો કેમ બોલો છો ?’

ત્યારે રામકૃષ્ણ પરમહંસ બોલ્યા, ‘હજુ મારે પ્રાપ્ત કરવાનું બાકી છે અને હું ગાળ બોલીને કાઢી ના મૂકું તો પ્રાપ્ત કરવાનું રહી જાય.’

રામકૃષ્ણ પરમહંસે પોતાના આત્માનું કેટલું શુદ્ધ જતન કર્યું ! રામકૃષ્ણ પરમહંસને આત્માનો સાક્ષાત્કાર થયા પછી પણ પાંચ-સાત મહિના શાંત-પ્રશાંત બેસી રહ્યા અને જોવા લાગ્યા કે, હજુ કંઈ બાકી નથી રહી ગયું ને ? તે પાંચ-સાત મહિના સુધી બેસી રહ્યા.

વચનામૃત ગઢડા પ્ર.-૭૪માં પ્રભુએ એટલે સમજાવ્યું, “હે મુક્તાનંદસ્વામી, સત્સંગ તો પ્રભુના સંકલ્પે વધશે તમે સાત્ત્વિકભાવમાં નહિ રાચતા.”

★....★....★

(૬) પ્રકૃતિમાં ભગવાનનાં દર્શન

રવીન્દ્રનાથ ટાગોર ગંગાના કિનારા પર ગીતાંજલી લખી રહ્યા હતા. અડધું લખાયું હશે અને એમના મિત્રને લખાણ check ચેક કરવા માટે મોકલ્યું.

મિત્રે એમનાં કાવ્યો વાંચ્યાં ત્યારે તેને એવું થયું કે, ‘આમાં તો ખૂબ ઊંડું રહસ્ય સમાયેલું છે, હું આવું ક્યારે લખીશ ?’ ભયંકર ઈર્ષાની આગ પ્રગટી એટલે ટાગોરને મારવા માટે એક ટુકડી તૈયાર કરી અને કહે, ‘જેટલા પૈસા આપવાના થશે એટલા આપીશ પણ ટાગોરને મારી નાંખો.’

Planning પ્લાનીંગ ગોઠવાઈ ગયું. રવીન્દ્રનાથ ટાગોર એક ઝાડ નીચે બેઠા હતા. પ્રકૃતિમાં ભગવાનનાં દર્શન કરતાં કરતાં સ્મૃતિમાં ખોવાઈ ગયા હતા ત્યારે એમને મારી નાંખવાના આશયથી એક પારધીએ બાણ છોડ્યું. અને ત્યાં જ ચમત્કાર સર્જાયો. ભગવાન ભક્તના છે. ઝાડ કોઈ

દિવસ નમે નહિ; પણ જ્યાં બાણ છોડ્યું ત્યાં ઝાડ આમ નમી ગયું, બાણને ઝીલી લીધું. ત્રણે ત્રણ બાણ પ્રભુએ ઝાડમાં સમાવી લીધાં.

આ જોઈને પારધીને ખૂબ પશ્ચાતાપ થયો અને ટાગોરના ચરણોમાં નમી પડ્યો. માફી માગી. ત્યારે ટાગોર એટલું જ બોલ્યા, ‘મારે હરખ-શોક કરવાની જરૂર નથી. મારા બદલે હરખ-શોક કરનાર મારા પ્રભુ છે.’ પારધીને જીવન જીવવા માટે પૈસા આપ્યા કે, ‘લે તું તારું જીવન ગુજારજે.’

★.....★.....★

(૭) સમજણની ઊંચાઈ

રામચંદ્રજી વનવાસ પૂરો કરીને અયોધ્યામાં પધાર્યા. ગુરુ વશિષ્ઠ ઋષિના સાંનિધ્યમાં રઘુકુળના બધા સભ્યો બેઠા હતા અને પ્રભુ સહુને આનંદ કરાવી રહ્યા હતા.

રામચંદ્રજીએ બધાને પોતાની પ્રસાદીની વસ્તુ સ્મૃતિ માટે ભેટમાં આપવાનું નક્કી કર્યું. ભરતને મોજડીઓ આપી. કોકને વસ્ત્ર આપ્યું. કોકને પોતાની માળા આપી. કોકને વલ્કલ આપ્યું. સીતાજીને પોતાના ચરણની સેવા આપી. કોકને કંઈક ને કંઈક આપ્યું. બધાને જ આપ્યું. બધા રાજ થઈ ગયા. ભગવાન જાતે આપે એટલે બધા રાજ જ થાય ને !

પછી ઉર્મિલાને પૂછ્યું, “બેટા ! તારે શું જોઈએ છે ?” ઉર્મિલાની સમજણ ખૂબ ઊંચી હતી. ઉર્મિલા એટલું જ બોલ્યાં, ‘રઘુકુળમાં રહેવાનું મળ્યું એના જેવું ધરતી પર કોઈ ભાગ્ય નથી. હું જેવી કોઈ ભાગ્યશાળી નહિ. હવે આથી વિશેષ શું પ્રાપ્ત કરવાનું રહ્યું ?’

હું જેનું ભજન કરું છું, જેને હું સંભારું છું, જેને માનવદેહમાં પામવાના હતા, તે પ્રભુ મળ્યા પછી હવે શું જોઈએ ?

★.....★.....★

(૮) ગુરુભક્તનો મહિમા

મહારાષ્ટ્રમાં રામાનુજ સંપ્રદાયના એક આશ્રમમાં, ગુરુના સાંનિધ્યમાં કેટલાક સાધકો સાધના કરતા હતા. આશ્રમની બાજુમાં ધનદાસ નામના ભક્ત રહેતા હતા. ધનદાસ અને એમનાં પત્ની દરરોજ સવારથી સાંજ સુધી આશ્રમમાં જઈ સેવા કરે. એ ભગત ઉપર ગુરુની આગવ દૃષ્ટિ હતી. સવારમાં એ આવે પછી જ કથા શરૂ થાય. એમનાં પત્ની પણ ખૂબ ભક્તહૃદયી હતાં. મહિમાપૂર્ણ હૃદયથી આશ્રમની સેવામાં જોડાઈ ગયાં હતાં.

એક રાત્રે આ બન્ને જણાં પોતાના ઘરમાં સૂતાં હતાં ત્યારે આશ્રમનો એક સેવક ચોરી કરવા માટે આવ્યો. ધનદાસની પત્નીના એક કાનેથી એરિંગ કાઢ્યું. એ જાગી ગઈ પણ ભક્તને જોઈને પડી રહી. પછી તે ચોરે એક પગેથી ઝાંઝર કાઢ્યું ત્યારે ધનદાસની પત્નીને થયું કે, ‘એક પગનું અને એક કાનનું તો કામમાં આવ્યું પણ બીજા પગનું ઝાંઝર ને કાનનું એરિંગ પણ આ

ભક્તની સેવામાં ઉપયોગી થાય તો સારું.’ આવા વિચાર સાથે તેણે ધીમે રહીને પડખું ફેરવ્યું. આવનાર સેવકને થયું કે, ‘આ જાગી ગયાં છે.’ તેથી ભાગી ગયો. આ બહેન આખી રાત રડ્યાં કે, ‘મારું આ સોનું આવા ભક્તના કામમાં ના આવ્યું.’ તે આખી રાત બેસી રહ્યાં.

ગુરુના ભક્ત માટેની એમની મમતા કેવી ! ખબર જ હતી કે, લેવા આવનાર ચોર આશ્રમનો સભ્ય છે, તેથી એને ચોર ન માનતાં સાચી આત્મીયતાનું દર્શન કરાવ્યું.

★.....★.....★

(૯) કસોટીનું ફળ - આંતરસમૃદ્ધિ

મુંજ રણજીતસિંહના top ટોપ શિષ્ય હતા. તેઓ પોતાના ગુરુ સાથે ખૂબ વફાદારીપૂર્વક જીવન જીવતા હતા. રણજીતસિંહને મદદ થાય એ હેતુથી પાંચ ખૂબ પૈસાદારો સાથે એમણે સંબંધ વધારેલો.

ગુરુને એની કસોટી કરવાનું મન થયું કારણ કે, એ સાત્ત્વિકભાવે કરીને શેઠિયાઓ સાથે ખૂબ ઓતપ્રોત થઈ ગયા હતા. એને કોપીનભેર naked નેકડ બનાવી એના શરીર ઉપર લખ્યું કે, ‘આ દેહ નાશવંત છે.’ એના માથાના વાળ ખેંચાવી લીધા. લોહીની ધાર નીકળે એ દશામાં ગંધડા પર બેસાડીને આખા ગામમાં ફેરવ્યો.

ધરતીના પટંગણ પર કોઈ ગુરુએ પોતાના શિષ્યનું આવું અપમાન કર્યું હશે કે કેમ એ શંકા છે. આખા ગામમાં હાહાકાર મચી ગયો. પેલા પાંચ શેઠિયાઓએ મુંજને સલાહ આપી કે, ‘હવેથી આ ગુરુ પાસે જઈશ નહિ.’

ફરીને આવ્યો ત્યારે એની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં કે, ‘ગુરુ ! મારા મિત્રોએ મને છોડી દીધો.’ ગુરુએ કહ્યું, ‘તારા મિત્રોથી છોડાવવા માટે જ આ ચરિત્ર, આ લીલા કરી છે. લોક કાઢવા માટે. અને દરેકને સૌથી વહાલું શું હોય ? લોક, એટલે હવે વ્યાધિ ના કરીશ.’

ત્યારે મુંજે કહ્યું કે, ‘એ લોકો કરોડો રૂપિયા આપે એવા છે એમને આપણે બોલાવીએ ?’ ત્યારે રણજીતસિંહ એને room રૂમની પાછળ લઈ ગયા. ત્યાં લાકડાં પડ્યાં હતાં તે બતાવીને કહે, “આના તરફ જો, શું દેખાય છે ?” તો કહે, ‘સોનું !’ ગુરુ કહે, “અહીંયાં ભરપેટ સોનું છે પણ મારે એની જરૂર નથી. માત્ર તું એક ધનથી નિર્લેપ થઈ જાય એટલું જ કરાવવું છે.”

ગુરુ સમર્થ હતા તેથી લાકડામાં સોનાનું દર્શન કરાવ્યું ! શિષ્યને શીખ આપી, “આંતરસમૃદ્ધિનું સુખ ધનના સુખ કરતાં અનંતગણું છે; જે પ્રભુને તને આપવું છે. બસ તું એક પ્રભુનો જ થા.” ગુરુએ આખું ચરિત્ર કર્યું એની પાછળ એમની ભાવના એ હતી કે, ‘મુંજ કેવળ પ્રભુનો જ રહે.’

★.....★.....★

(૧૦) સનાતન હાર્દ

ભગવાન બુદ્ધે ત્રણ સૂત્રો આપ્યાં, :-

- ૧) સંઘમ્ શરણમ્ ગચ્છામિ ।
- ૨) બુદ્ધમ્ શરણમ્ ગચ્છામિ ।
- ૩) ધમ્મમ્ શરણમ્ ગચ્છામિ ।

ગૌતમ બુદ્ધના સેવક વૈશ્વિક. ભગવાન બુદ્ધે એમના જીવન દરમિયાન ૩,૦૦૦ સાધુ બનાવ્યા. પછી એ લોકોનાં group ગ્રુપ પાડ્યાં. ૫૦, ૧૦૦, ૨૦૦. બૌદ્ધ ધર્મનો પ્રચાર કલકત્તા થી કાશ્મીર સુધી થઈ ગયો હતો. સંતો ખૂબ દાખડો કરતા હતા. એ બધાને સૂત્રો આપ્યાં હતાં કે, :-

- બુદ્ધમ્ શરણમ્ ગચ્છામિ ! બુદ્ધ એટલે સત્પુરુષ. સત્પુરુષના શરણે રહેવું, ધર્મ-નિયમ પ્રમાણે જીવવું. શિક્ષાપત્રી પ્રમાણે જીવવું.
- સંઘમ્ શરણમ્ ગચ્છામિ ! બધાએ ભેગા મળીને જીવવું. સંઘ એટલે આત્મીય, સુહૃદ સમાજ, આત્મીયતાથી જે જીવતું હોય એને સ્વીકારવું. આ મુદ્દાની વાત.

૩,૦૦૦નાં ૨૨ group ગ્રુપ પાડ્યાં હતાં. દર ત્રણ ત્રણ મહિને એક ગ્રુપને બોલાવે ૫-૭ વર્ષે એક ગ્રુપનો number નંબર લાગે. એટલે ૨૦ દિવસ કે ૩૦ દિવસ રાખે અને ત્રણ વર્ષનું ભાયું આપે. એ રીતે બુદ્ધે એમના જીવનમાં કઠિન દાખડો, કઠિન તપશ્ચર્યા કરી.

વૈશ્વિક નામના બુદ્ધના એક શિષ્ય હતા. એ ૪૫ સાધુ એક રુચિથી જીવતા હતા. વૈશ્વિક તરફથી જે આવે એમાં બુદ્ધિ લગાડવાની નહિ. વૈશ્વિકે પ્રેમ બહુ આપ્યો. ત્રણ સૂત્રોમાંથી દરરોજ એક સૂત્ર ઉપર ગોષ્ઠિ કરે આ એક જ group ગ્રુપ એવું હતું કે, જ્યાં નિરંતર કથાવાર્તા થતી હતી.

ત્રણે ત્રણ સૂત્રો વૈશ્વિક સમજાવે. જેના ફળસ્વરૂપે પ્રભુનો મહિમા સમજાયો. વૈશ્વિકે એક જ કામ કર્યું. આખો દિવસ સેવા-કથા-ભજન-આનંદ કરે-કરાવે, ગામડે ફરીને બધા આવે. ૨૦-૨૫ minute મિનિટ ગોષ્ઠિ કરે પછી સૂઈ જાય. જેના ફળસ્વરૂપે ૪૫ જણની આત્મીયતા ખૂબ વધી. બધા ત્રણ સૂત્રોના આકારે થઈ ગયા.

ભગવાન બુદ્ધને મળવાનો વૈશ્વિકનો વારો છેલ્લો આવ્યો. પાંચમે વર્ષે મળવાનો વારો આવ્યો. સમૈયા ઉત્સવ હોય ત્યારે મળતા. ભગવાન બુદ્ધ અંતર્યામી હતા. વૈશ્વિકનું group ગ્રુપ આવતું હતું ત્યારે સવારના ૬ વાગ્યાના રાહ જોતા હતા. રાતના ૮ વાગ્યા. બુદ્ધ એક જ ચિંતામાં હતા કે, ‘વૈશ્વિક કેમ આવ્યો નહિ ? વૈશ્વિકનો સંઘ કેમ આવ્યો નહિ ?’ પછી આનંદને ઘોડા ઉપર મોકલ્યો. ૫૦ માઈલના area એરિઆમાં જોઈ આવ્યો પણ સંઘ મળ્યો નહિ. એ સંઘ રાત્રે ૧૧.૩૦ વાગે આવ્યો. આટલાં બધાં ગ્રુપ આવતાં હતાં પણ ભગવાન બુદ્ધે કોઈને દંડવત કરેલા

નહિ; પણ આ ગ્રુપને કર્યા. પછી વ્યક્તિગત બધાને ભેટ્યા. વૈશ્વિકને ખૂબ ભેટ્યા પછી કહે, “જે સિદ્ધાંત અને સૂત્ર માટે મને પ્રભુએ ધરતી પર મોકલ્યો છે, એ તમે ૪૫ જણાએ સિદ્ધ કર્યો.” પછી એમને ત્રણ વાતો કરી. એમણે વૈશ્વિકને પૂછ્યું નહિ કે, “કેમ મોડા આવ્યા ? શું થયું હતું ?”

પણ વૈશ્વિકે કાકલુદી કરી. ‘પ્રભુ ! અમારે ૬ વાગે આવી જવું હતું પણ ધર્મ-નિયમને બધું કરતા કરતા આવ્યા. પછી બધાને નહાવાની ઇચ્છા થઈ ગઈ. બધાને નવડાવ્યા, સરસ એકાંત જગ્યા હતી. ગોષ્ઠિ કરવા બેસી ગયા. એટલી બધી ગોષ્ઠિ થઈ ગઈ કે સમયની ખબર પડી નહિ ને પાંચ કલાક ક્યાંય જતા રહ્યા.’

બુદ્ધની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં. “આ જ કરવાનું છે. મારે જે બોલવાનું હતું તે પ્રભુ તારામાં રહીને બોલ્યા.” પછી ત્રણ આશીર્વાદ આપી દીધા, શાથી ? સંઘમાં રહ્યા, ભેગા મળીને રહ્યા.

- ૧) આત્મીય થઈને જીવતો જે સંઘ-ટોળું છે, એની પર મારી અખંડ દૃષ્ટિ છે; એ જ કૃપાપાત્ર થાય છે. એવા બુદ્ધ ભગવાને આશીર્વાદ આપ્યા.
- ૨) બીજું તમને હવે અંતઃકરણના કોઈ સંકલ્પ વિકલ્પ પજવશે નહિ. તમને એ પરાભવ કરી શકશે નહિ. હું અંતરથી રાજી થઈ ગયો છું. હવે અંતઃકરણના દોષ પજવશે નહિ.
- ૩) જેમ મને તમારા દાસ થવાનો સંકલ્પ ઊઠ્યો તેમ તમે પણ સૌનાય દાસ થઈ શકશો.

કેવા અણમોલ આશીર્વાદ !

વૈશ્વિકે રાજી કરી લીધા. સંઘમ્ શરણમ્ ગચ્છામિ । સંપ, સુહૃદભાવ, એકતા. વૈશ્વિક એટલે વિશ્વને ઉત્પન્ન કરનાર સર્જનહાર.

★.....★.....★

(૧૧) નિરપેક્ષ સેવા-ભક્તિ

મા શારદાએ એક વખત આશ્રમના સેવકોને કહ્યું કે, ‘સંડાસ બાથરૂમની ગટરો ભરાઈ ગઈ છે. અહીંથી પસાર થતાં ભકતોને દુર્ગંધ ના આવે તે માટે તમે સાફ કરી નાંખો. સેવકોએ આ વાત ગણકારી નહિ. બે-ત્રણ દિવસ થયા છતાં આ સેવા જ્યારે ના થઈ ત્યારે મા શારદા જાતે જ મંડી પડ્યાં. ૭૨ કલાક સુધી એકલા હાથે સેવા કરીને બધી જ ગટરો સાફ કરી. ધૂપ વિગેરે કરીને વાતાવરણને સ્વચ્છ બનાવી દીધું.

આશ્રમમાં સાફસૂફી થઈ ગઈ છે એ વાતની ઠાકુરને ખબર પડતાં જ જે સેવકોએ આ સેવા નહોતી કરી એમને જ પૂછ્યું કે, “ગટર સાફ થઈ ગઈ ? તમે સાફ કરી ?” તો કહે, ‘હા, અમે

સાફ કરી.’ મા શારદા બાજુમાં જ બેઠાં હતાં પણ સંકલ્પ ઊઠવા દીધો નહિ કે, ‘સાફ કરનાર તો હું છું અને આ સેવકો ખોટું કેમ બોલે છે ?’ ઠાકુરે રાજી થઈને પેલા સેવકોને પ્રસાદ આપ્યો.

મા શારદા પર ઠાકુરે ગરમ થઈને કહ્યું, “તું ભંગી જેવી છું, તારે મને દર્શન નહિ દેવાનાં. મેં તને આશ્રમની વ્યવસ્થા સોંપી છે અને આ લોકોએ ખાળ સાફ કરી તો તેં કેમ ના કરી ? ભંગીનું કામ કરવામાં તને શું વાંધો આવતો હતો ?” બહુ ગાળો ભાંડી^૨ કે, “તું નીકળી જા.” મા શારદા ત્યાંથી ખસી ગયાં.

પેલા બન્ને સેવકોને દર્દ શું થયું કે, ‘અમે ખોટું બોલ્યા તેથી માની આટલી આકરી કસોટી થઈ.’ તેમણે સહાનુભૂતિભર્યા સ્વરે ઠાકુરને કહ્યું કે, ‘મા એ પણ અમને ગટર ખાલી કરવામાં મદદ કરી હતી.’ ફરી ઠાકુર ગરમ થયા કે, “તમને સાથે તો રાખ્યા હતા ને !” ત્યારે પેલા સેવકોના મુખેથી સારી વાત નીકળી ગઈ કે, ‘અમે આ સેવા કરી જ નથી, સંપૂર્ણ સેવા મા એ જ કરી છે.’ ત્યારે ઠાકુરે રાજી થઈને મા ના આત્મા પર દષ્ટિ કરી દીધી અને મા ને માથે એક આશીર્વાદનું ફૂલ મૂકી દીધું.

★.....★.....★

(૧૨) ખાનદાનીનું ફળ

France ફ્રાન્સની ધરતી પર ખૂબ પૈસાદાર એક શેઠના ઘરે એક નોકર બાઈ કામ કરતી હતી. ઘરની સાફસૂફીની બધી જ જવાબદારી તે નિભાવતી હતી. એને એક સાત વર્ષનો દીકરો હતો. માએ દીકરાને સમજાવી દીધું હતું કે, ‘બેટા, આપણે એક ખાનદાન બાપની ઘરે ઉછરીએ છીએ. તું એને માલિક ના માનતો, બાપ માનજે.’

સાત વર્ષના એ ટાબોરિયાને ધીમેધીમે trained ટ્રેન્ડ કરતાં કરતાં માએ એટલી બધી training ટ્રેનિંગ આપી ! બૂટ કેમ મૂકવા, શેઠિયાના દીકરાઓના બૂટ કેમ મૂકવા, બગીચામાં કામ કેમ કરવું ? શેઠિયા આગળ કેમ વિવેકથી બોલવું, મહેમાન આવ્યા હોય તો કેવી રીતે વાત કરવી, એટલી સરસ ટ્રેનિંગ આપી. પેલો બાપ વિચાર કરે !

ધીમેધીમે દીકરો મોટો થતો જાય છે. અને મા એને training ટ્રેનિંગ આપે છે. મા એટલું જ કહે, ‘આને બાપ માનજે. આ ઘર પોતાનું માનજે. બેટા, આપણે છીએ નોકર પણ સહુને પોતાના માનજે.’

મા સાથેની એકધારી પ્રીતિને લઈને એ છોકરો ખૂબ trained ટ્રેન્ડ થયો. જ્યારે છોકરાની નવ વર્ષની ઉંમર થઈ ત્યારે એક દિવસ શેઠ મા ને પૂછ્યું કે, ‘તું આને ભણાવતી નથી ?’ ત્યારે પેલી નોકરડીએ કહ્યું, ‘હું જે ભણાવું છું એ તમને કામમાં આવશે. બીજું ભણાવીશ તો કદાચ તમને કામમાં નહિ આવે.’ શેઠ સમજી ગયા. શેઠ એ છોકરાને school સ્કૂલે ભણાવા માટે મૂક્યો.

પેલો છોકરો મોટો થાય છે. મા training ટ્રેનિંગ આપે છે, વાત કેમ કરવી, સેવા કેમ કરવી, સેવા-સરભરા કેમ કરવી. એક પ્રામાણિકતા સિંચી.

એ પ્રામાણિકતાથી કામ કરતો જ રહ્યો.^૨ શેઠ બધું જોયા કરે. બહુ હોશિયાર ! છોકરાની પ્રામાણિકતા વધતી જ ગઈ. એની માના શબ્દો એને એટલા બધા અસર કરી ગયેલા; ‘બેટા, જો જે હાં, આ બાપ છે, એની પાસે પ્રામાણિક રહેવાનું.’

માએ એ કક્ષાએ trained ટ્રેન્ડ કર્યો કે, શેઠના દીકરાઓની સેવા કરે, ઘરવાળા આત્મીય સ્વજનોની સેવા કરે, સેવા સરભરા કરે, office ઑફિસ પણ સાચવે, સાફસૂકી કરે, જ્યાં ત્યાં પૈસા પડ્યા હોય તો વ્યવસ્થિત ગોઠવીને શેઠ ને સાંજે બધો report રિપોર્ટ આપી દે. મા અને દીકરો રાત્રે ભજન-પ્રાર્થના કરીને સૂઈ જાય.

જ્યારે એ શેઠ દીકરાને કંઈક ટોકે, વઢે ત્યારે દીકરો એટલું જ કહે, ‘પ્રભુએ મને બુદ્ધિ ઓછી આપી છે, તમે મને આપજો. તમે મારું ધ્યાન રાખજો. તમે કહેશો એમ કરીશ.’ પેલા શેઠની આંખમાં આંસુ આવી જાય.

એ multy મલ્ટી, મલ્ટી millionaire મિલ્યોનેર પોતાના ત્રણ દીકરાઓને ચાવી નથી આપતા પણ પેલા દીકરાને ૨૧ વર્ષની ઉંમરે ચાવી આપી દે છે.

દીકરો ૨૧ વર્ષનો થતાં થતાંમાં એ શેઠિયાએ કસોટી કરીને ત્રણ-ચાર પ્રસંગો ઊભા કરી દીધા છતાંય છોકરો stable સ્ટેબલ રહ્યો. જાણી જોઈને પ્રસંગ ઊભા કર્યા. જાણી જોઈને શેઠના નાના દીકરા પેલા છોકરાને firing ફાયરિંગ આપે એવો પ્રસંગ ઊભો કરી આપ્યો. દીકરો એમને હાથ જોડે, હસતો રહે. બધું સાંભળ્યા પછી ધીમે રહીને વિવેકથી બોલે, ‘આમની વાત આમ છે.’ શેઠ જોયા કરે.

પણ એ દીકરાએ નક્કી કરી નાંખ્યું હતું કે, ‘આ મારો બાપ છે.’ મા એ શિખવાડ્યું હતું કે, ‘ભલે રહીએ છીએ કોકની ઘરે છતાં બાપ માનીને જીવજો. પ્રામાણિક રહેજો. બસ એને શું ગમે છે એટલું વિચારજો. બીજું કાંઈ વિચારીશ નહિ. એને એના દીકરાની સેવા કરાવવાનું ગમે તો દીકરાની સેવા કરજો, ગૌશાળાની સેવા કરાવવાનું ગમે તો ગૌશાળાની સેવા કરજો, ભેંસોની કહે તો ભેંસોની, ખેતીવાડી તો ખેતીવાડીની. એને ગમે છે એટલું જ કરજો બાકી કશું કરીશ નહિ.’ ૨૧ વર્ષની ઉંમરે ચાવી મળી ગઈ !

★....★....★

(૧૩) ગુરુ સાથેની પ્રીતિ

યોગાનંદ પરમહંસને એમના ગુરુ સાથે ખૂબ પ્રીતિ હતી. ગુરુ અચાનક ધામમાં ગયા ત્યારે એમને અતિશય દર્દ થયું. અઠવાડિયા સુધી પરમહંસ ફેદનમાંથી બહાર નીકળી શક્યા નહિ. આ પોકાર, આ ફેદન ગુરુના અંતર સુધી પહોંચી ગયું અને ગુરુને સદેહે આવવું પડ્યું. ગુરુ પ્રગટ થઈ

ગયા. બે કલાક સુધી એમને ભેટી રહ્યા. ગુરુએ એમને જ્ઞાન આપવાનું શરૂ કર્યું. સૂક્ષ્મ અને કારણ શરીર કેવી રીતે જિતાય એ દેખાડ્યું. એ જ્ઞાનથી શું કરવાનું છે અને શું નથી કરવાનું એનો સમ્યક ખ્યાલ આપી દીધો. યોગાનંદના હૈયાને વિશે હાશ થઈ ગઈ. ગુરુએ એમને મનાવી દીધું કે, ગુરુ મારું કામ કરીને ગયા. ત્યાર પછી ૭ વર્ષ એકાંતમાં રહ્યા. ફાન્સિસ્કોમાં જઈને પુસ્તક લખ્યાં, સાધના જ કરી અને સાધનાના ફળસ્વરૂપે એક સુત્ર આપી દીધું કે, ‘જેમ જેમ positive પોઝિટિવ વિચાર લેતા જઈએ અને જેમ જેમ negative નેગેટિવ વિચાર છોડતા જઈએ, તેમ તેમ બ્રહ્મની નજીક પહોંચી જઈશું અને છેવટે બ્રહ્મ એના સંકલ્પે બ્રહ્મરૂપ બનાવી દેશે.

★.....★.....★

(૧૪) ગુરુનું ગમતું એ જ જીવન

મા શારદાને રામકૃષ્ણ પરમહંસે પૂછ્યું કે, “હું દેહ છોડીશ પછી તમે શું કરશો ?” હસતાં હસતાં મા શારદાએ એટલું જ કહ્યું, ‘તમારા જીવનને નિહાળ્યું છે તેને સંભારીશ અને તમને ગમે છે એ પ્રમાણે વર્તીશ.’ કેટલી ખાનદાન બાઈ હશે ! આમાં બધું આવી ગયું, બધું એટલે બધું જ અનંત શાસ્ત્રોનો સાર.

વચ. ગ.પ્ર.-૧ કને સમજવા માટે લીલાચરિત્રમાં ડૂબવું પડે.

★.....★.....★

(૧૫) અધિકાર આપે એ જ ભક્ત

રામકૃષ્ણ પરમહંસે એક વખત મા શારદાને કહ્યું કે, “હું તારી આટલી બધી ઉપેક્ષા કરું છું, ગાળો ભાંડું છું તો તને ખોટું નથી લાગતું ?”

ત્યારે મા ભક્તિપૂર્ણ હૃદયથી જવાબ આપે છે, ‘તમારા સિવાય મને કશું જ યાદ આવતું નથી. તમારાં દર્શન કર્યા સિવાય બીજું કંઈ ગમતું નથી. તમે એક જ અંતિમ લક્ષ્ય છો. મારે મારા મન અને બુદ્ધિ કરતાં આપને અનંતગણું મહત્ત્વ આપવું છે. પછી ખોટું લાગવાપણું ક્યાં રહ્યું ?’

પછી ધીમે રહીને બોલ્યાં, ‘બાળકની ઉપર મા-બાપનો અધિકાર હોય જ.’ પછી સાવ ધીમે રહીને બોલ્યાં, ‘હું તમારી આગળ કોણ ?’

★.....★.....★

(૧૬) નિરાકાર અવસ્થા

ભગવાન બુદ્ધના વખતમાં શિષ્ય વૈશ્વિક બુદ્ધના હૃદયનું પાત્ર હતું. બુદ્ધે પોતાના સત્સંગના પ્રચારને અર્થે ૩૦ group ગ્રુપ પાડ્યાં હતાં. દરેક ગ્રુપના એક એક leader લીડર હતા. એ બધાને પાંચ વર્ષે એક વખત બુદ્ધને મળવાનો વારો આવતો હતો.

બુદ્ધમાં અપ્રતિમ શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસ હોવાને કારણે તેઓ દિવસ-રાત વિચરણ કરી બૌદ્ધ ધર્મનો ફેલાવો કરતા હતા.

એક વખત વૈશ્વિકે ભગવાનને પ્રશ્ન પૂછ્યો કે, ‘મારે તમારામાં સંપૂર્ણ ખોવાઈ જવું છે, તો મારે શું કરવું જોઈએ?’ તો કહે, “તું જે કરું છું એ જ ખરોબર છે. વૈશ્વિક ! પાંચ-પાંચ વર્ષે હું તને મળુ છું તોય તને કોઈ સંકલ્પ નથી ઊઠ્યો. બાકીના ૨૯ વડીલોને ઊઠ્યા છે પણ તને ઊઠ્યો નથી. આપણે આટલું જ કરવાનું છે. તને સંકલ્પ નથી ઊઠ્યો means મીન્સ આપણે મળેલા છીએ.” નિરાકાર અવસ્થા એ ભૂલકું નું લક્ષણ છે.

★....★....★

(૧૭) કુસંગની અસર

જગન્નાથપુરીની ધરતી પર ચૈતન્યમહાપ્રભુ અને વલ્લભાચાર્ય બન્ને ભેગા થયા. ચૈતન્યમહાપ્રભુ વર્ષોથી ઇચ્છતા હતા કે, વલ્લભાચાર્યને ક્યારે મળું ? અને વલ્લભાચાર્યને એમ હતું કે, હું ચૈતન્યમહાપ્રભુને ક્યારે મળું ? બે ભક્તો ભેગા થાય ત્યારે આંખથી વાતો કરે, હૃદયથી વાતો કરે.

વલ્લભાચાર્ય પ્રચંડ બુદ્ધિશાળી. શુદ્ધ અદ્વૈતને સ્થાપનાર પુરુષ. ભક્ત ભક્તને ઓળખે. બન્નેએ એકબીજાને જોયા નહોતા. કોઈ દિવસ ભેગા થયા નહોતા. ચૈતન્ય કહે, “ વલ્લભ !” ત્યારે વલ્લભાચાર્ય કહે, “ચૈતન્ય !” મળ્યા. બેઠા.

ચૈતન્યમહાપ્રભુ વલ્લભાચાર્યને કહે છે, “ગાયના શિંગડાની અણી ઉપર રાઈનો અથવા તલનો દાણો જેટલા second સેકન્ડ પૂરતો રહે એટલા જ સેકન્ડ પૂરતો જો સત્સંગ કરીએ તો અનંત વર્ષોનું પાપ ક્યારે ખતમ થઈ જાય ખબર ના પડે.” કેટલી સેકન્ડ ? એટલામાં અનંત વર્ષોના પાપના ઢગલા ખતમ.

પછી ચૈતન્યમહાપ્રભુ વલ્લભાચાર્યને કહે, “તમે એકાદ લીટી કહો.” બહુ બુદ્ધિશાળી ! બાપ રે બાપ ! ચૈતન્યમહાપ્રભુએ કહ્યું એટલે વલ્લભાચાર્ય બાલ્યા કે, “ગાયના શિંગડાની ટોચ ઉપર તલનો દાણો જેટલી second સેકન્ડ રહે એટલી સેકન્ડ કુસંગ થઈ જાય તો અનંત અનંત કાળનું જે પુણ્ય છે તે ખતમ થઈ જાય.” સત્સંગથી પાપ ખતમ થઈ જાય, કુસંગથી પુણ્ય ખતમ થઈ જાય. એટલી જ સેકન્ડ પૂરતો કુસંગ ! તો કુસંગ શું ? જાણે-અજાણે કોઈના અભાવની વાત કરી, કોઈના દોષ સ્વભાવ જોવાઈ ગયા, બોલાઈ ગયું, સંભળાઈ ગયું, વચ. ગ.પ્ર.-૧૬, ૧૮ સાચું ના મનાય એ સાધકો માટેનો મોટામાં મોટો કુસંગ છે. પરોક્ષના સાધકો જો આવું વિચારી શકતા હોય તો આપણી તો કેટલી મોટી જવાબદારી ?

★....★....★

(૧૮) મારા સંતના રામ

બનારસની ધરતી પર તુલસીદાસજીએ ૭ દિવસનું રામાયણનું પારાયણ રાખેલું. ભક્તહૃદય તુલસીદાસ સાધુનું લક્ષણ ‘પરધન પથ્થર માને, પરસ્ત્રી મા સમાન.’ પથ્થર ને હીરા-માણેક એની

દટિમાં સરખા છે. ત્રણેય પ્રકારની સ્ત્રી, બાળ-યૌવન ને વૃદ્ધ અવસ્થાવાળી એની દટિમાં સરખી છે. એના હૃદયમાં ભગવાન છે. જેવી જેની દટિ એવી એની વૃત્તિ, એવો એનો સમાજ છે. મારા હૃદયમાં પ્રભુની પ્રભુતા હોય તો મારી આંખમાંથી તે જ નીકળશે. પછી મને એ વ્યક્તિનો આભાસ નહિ દેખાય.

તુલસીદાસજી રામમાં એટલા બધા ડૂબી ગયા હતા કે, ત્રણ કલાકને બદલે ૯ કલાકનું પારાયણ થઈ ગયું ને રાત્રિના ૧૨ થઈ ગયા. કોઈને ખબર ના પડી ! હજારોની જનતા ગંગાના કિનારા પર પારાયણ સાંભળી રહી હતી ત્યારે એ સાધુનું હૃદય બોલતું હતું. એ ડૂબેલી વ્યક્તિ હતી. ભક્તિ એનો પ્રાણ હતો.

રાત્રિના બાર વાગે તુલસીદાસજીને ખ્યાલ આવ્યો કે, બધા ભક્તો ભૂખ્યા હશે. બધા ભક્તિમાં તરબોળ થઈ ગયા હતા. ૯ કલાક બેસવા છતાં કોઈને ભૂખની ખબર નહોતી પડી. પછી તુલસીદાસજીએ કહ્યું, “તમને સહુને જવાની છૂટ છે. કાલે શાંતિથી મોડા આવજો. આપણે કથા મોડી શરૂ કરીશું.”

ત્યારે રાત્રિના તુલસીદાસજીની પાસે એક ટાબોરિયું આવ્યું. ૨૧ વર્ષનો એ યુવાન, ગંગા નદીના કિનારા પર ફરીને પાછો આવ્યો અને તુલસીદાસજીને વિનંતી કરી કે, ‘મારું ઘર તો સામે કિનારે છે હું કેવી રીતે જઈશ ? મારી કોઈ વ્યવસ્થા કરે તો સારું.’

તુલસીદાસજી એને room રૂમમાં લઈ ગયા. “બેટા, રૂમમાં આવ.” ને એક શબ્દ ચિઠ્ઠીમાં લખી આવ્યો, ‘શ્રીરામ.’ ચિઠ્ઠી વાળીને પેલા યુવાનને આપી. એને કહ્યું, “બેટા, ચિઠ્ઠી ઉઘાડીશ નહિ.” પણ દરેકને મન થઈ જાય એટલે ફરી કહ્યું, “બેટા, ઉઘાડીશ નહિ. ભજન કરતો કરતો, પ્રભુનું નામ લેતો લેતો નીકળી જજે. પાણી છે એનો વિચાર ના કરીશ; પણ આ ચિઠ્ઠીને ઉઘાડીશ નહિ, વિશ્વાસ રાખજે.”

તુલસીદાસજીએ રામચંદ્રજીનો અપરંપાર મહિમા ગાયેલો. પેલું ટાબોરિયું ચાલ્યું. ખબર ના પડી પાણી પર પગ પલબ્યા સિવાય ચાલવા લાગ્યો. એને થયું કે, આ ચિઠ્ઠીમાં શું લખ્યું હશે તે હું પાણીમાં ચાલુ છું ? ૨૦-૨૫ ફૂટ બાકી હતા અને ચિઠ્ઠી ઉઘાડી. ‘શ્રીરામ.’ ત્યાં તો ફટાક લઈને ડૂબ્યો.

સમજજો. પેલો રામ શબ્દ બોલવા લાગ્યો છતાં પણ ડૂબતો હતો, તણાતો હતો. ત્યાં જ એને એક શબ્દ યાદ આવી ગયો અને તે બોલ્યો, ‘હે તુલસીદાસજીના રામ ! રક્ષા કરો !’ તરત જ ફટાક લઈને રામ આવી ગયા અને એને સીધો જ બહાર કાઢીને કિનારા પર મૂકી દીધો.

જેમ શરીરનાં મા-બાપ છે એમ આત્માનાં પણ મા-બાપ છે. માનવ શરીરની સાથોસાથ બે સ્વધર્મ છે, એક છે સામાજિક, બીજો છે આધ્યાત્મિક. આધ્યાત્મિક સ્વધર્મ એટલે સંતનો સમાગમ.

(૧૯) મૈત્રી

બે મિત્રો, રાજાનો દીકરો અને પ્રધાનનો દીકરો, જંગલમાંથી પસાર થતા હતા. રસ્તામાં એક ઝાડ નીચે વિસામો લેવા બેઠા. તેમાં રાજાના દીકરાને સૂવાની વારી હતી તે સૂઈ ગયો. એટલામાં એક કાળો સર્પ તેને કરડવા આવ્યો. ત્યારે પ્રધાનનો દીકરો તલવાર લઈને આડો ઊભો રહ્યો એટલે સર્પ બોલ્યો, ‘જો, આ મારો શત્રુ છે. મારે એના ગળાનું લોહી પીવું છે.’ પછી પ્રધાનનો દીકરો કહે, ‘હું એનું લોહી આપું તો ?’ સર્પ કહે, ‘તો હું ના કરડું.’ પછી પ્રધાનનો દીકરો રાજાના કુંવરની છાતી પર ચઢી ગયો અને એના ગળા ઉપર તલવારનો ઘસરકો મારીને પાનના પડિયામાં એનું લોહી ભરીને સર્પને આપ્યું. સર્પ તે પીને જતો રહ્યો. પછી મિત્રે પોતાની પાઘડીનો છેડો ફાડીને કુંવરના ગળે પાટો બાંધી દીધો.

જ્યારે આ બધી ક્રિયા ચાલતી હતી ત્યારે રાજાના કુંવરે આંખ ખોલીને જોયું તો પોતાનો મિત્ર જ પોતાના ગળા ઉપર ઘસરકો મારી રહ્યો હતો. એણે તરત આંખ મીંચી દીધી. સવારે બન્ને જાગ્યા અને ચાલવા માંડ્યું. બે દિવસ થઈ ગયા. પ્રધાનના દીકરાએ પૂછ્યું કે, ‘તું મને પૂછતો કેમ નથી કે, તેં આમ કેમ કર્યું ?’ ત્યારે રાજાનો દીકરો કહે, ‘તું મારો મિત્ર છે. તું જે કરીશ તે મારા સારા માટે જ કરીશ, તું મારું અહિત કરવાનો જ નથી.’ આનું નામ સાચી મૈત્રી કહેવાય. જો ખરેખરું હેત હોય તો જ આવો વિશ્વાસ રહે.

(૨૦) પ્રભુનો માર

યોગાનંદગિરિજીનો એક top ટોપ શિષ્ય હતો. ગિરિજીએ એને એક દિવસ બજારમાં કંઈક વસ્તુ લેવા મોકલ્યો. બજારમાં એને ત્રણ-ચાર જણાએ માર્યો. એને કપાળમાં લોહી નીકળ્યું. ત્યારે એને એક second સેકન્ડ પૂરતો વિચાર આવ્યો કે, ‘હું મારી રક્ષા માટે કાંઈક કરું.’

પછી ગુરુ જમવા બેઠા હતા ને એ સેવક એમની સામે બેઠો હતો. ગુરુએ પૂછ્યું કે, ‘‘તને આ શું વાગ્યું ?’’ કહે, ‘મને ખબર નથી.’ ગુરુ કહે, ‘‘તું વિચાર કર. તને ખબર પડશે.’’ તો એ કહે, ‘મને ત્રણ જણાએ બજારમાં માર્યો હતો.’

ગુરુ કહે, ‘‘તને માર્યો તે વખતે તને શું સંકલ્પ ઊઠ્યો હતો ?’’ ત્યારે કહે, ‘એક second સેકન્ડ માટે સંકલ્પ ઊઠ્યો હતો કે, હું પણ બચાવ માટે કાંઈક કરું.’ ત્યારે ગુરુએ કહ્યું, ‘‘આ તારું ‘હું કાંઈક કરું’ એ અહમ્ કાઢવા માટે પ્રભુ પાનના ગલ્લાવાળામાં પ્રવેશ કરીને તને ફરી મારશે, ત્યારે તું શું કરીશ ?’’ તો કહે, ‘હાથ જોડીશ.’ ગુરુ કહે, ‘‘હવે બરોબર છે. તો તારે માર નહિ ખાવો પડે. તું બ્રહ્મતત્ત્વ છું. તારે ને દેહને શું સંબંધ છે ? ‘હું’ શબ્દ આટલો બી રહી ગયો કે, ‘હું કાંઈક કરું’ એ કાઢવા માટે પણ કોકનામાં પ્રવેશ કરશે.’’ પેલા સેવકની આંખમાં આંસુ આવી ગયાં.

આ ધરતી પર જેટલાં પૃથ્વી તત્ત્વ છે એટલાં આપણે શરીર ધારણ કરી દીધાં હશે. આપણે પૂર્વના આપણા જ શરીરની રજકણ ઉપર ચાલીએ છીએ. દરેક second સેકન્ડે વિચાર કરીએ તો આપણને ખ્યાલ આવે કે, ‘હું મારા જ શરીરની કોઈ રજકણ પર ચાલું છું.’ તો આ શરીરની રજકણને કોઈ ગાળ ભાડે તો અથવા આ શરીરની રજકણની કોઈ ઉપેક્ષા કરે તો તમારો આનંદ ના જવો જોઈએ. એનું નામ ભૂલકું કહેવાય !

★.....★.....★

(૨૧) શરણાગતિ

એક ગુરુના આશ્રમમાં એક American અમેરિકન આવ્યો. ત્રણ વર્ષ રહ્યો. ગુરુએ એક ચરિત્ર કર્યું. એમણે શિષ્યને પૂછ્યું કે, “હવે આપણે અમેરિકા settle સેટલ થઈએ તો ?” અમેરિકન કહે, ‘આપની મરજી.’ “અહીંની જનતા મને સમજી નહિ શકે, પણ પશ્ચિમની જનતા મને સમજી શકશે, એટલે ત્યાં જઈએ તો ?” ‘આપની મરજી.’

ત્યારે ગુરુએ આગળ કહ્યું, “હું તમને એટલા માટે પૂછું છું કે, તમે મારા ભક્ત છો. મને તમારી સાથે હેત છે અને મારે તમારો અભિપ્રાય જાણવો છે એટલે પૂછું છું.” ત્યારે એ એટલું જ બોલ્યો, ‘ભલે અહીંની પ્રજા સમજી નથી શકતી; પણ માણસ છે. અને ત્યાંની પ્રજા સમજી શકશે પણ માણસ નથી.’

ગુરુ સૂન મારી ગયા. આ વાત બહુ સામાન્ય છે. થોડીવાર પછી ગુરુની સામે જ પેલો રડી પડ્યો. ગુરુ ચેલો બે જ જણ હતા. એ શાથી રડી પડ્યો ? કારણ એના જવાબથી ગુરુ વિચારમાં પડી ગયા હતા. એટલે એને એમ થયું કે, મારી ભૂલ થઈ ગઈ. એ એની ગુરુ પ્રત્યેની ભક્તિ અને પ્રીતિ હતી.

ગુરુએ પૂછ્યું કે, “તું રડું છું કેમ ?” ત્યારે એણે સરસ વાત કરી કે, ‘મારી અને તમારી વચ્ચે મારાં મન-બુદ્ધિ ક્યારેય આવવાં જોઈએ નહિ. I must follow you and you only. આઈ મસ્ટ ફોલો યુ એન્ડ યુ ઓનલી. ખાલી શરણાગતિ જ હોવી જોઈએ.’ દિમાગ બંધ થઈ જાય એવી વાત છે.

★.....★.....★

(૨૨) હૈયાની સુસંવાદિતા

કબીર પ્રગટયા ત્યારે એમનાં મા-બાપે બહુ ગરીબાઈના કારણે એમને નદીમાં મૂકી દીધા. કોઈ એમને લઈ આવ્યું. કોનો દીકરો ? કોઈને ખબર નહિ; પણ પૂર્વના એ મુક્ત હતા, સંસ્કારો બલિષ્ઠ હતા. કબીરના જ્યારે ધામમાં જવાના છેલ્લા દિવસો હતા ત્યારે એક જણાએ એમને પૂછ્યું, ‘તમે આનંદમાં કેમ રહી શકો છો ? કેટલી ઉપાધિ ! તમારા માટે લોકો આવું બોલે, time ટાઈમે ખાવાનું હોય નહિ.’ બહુ ગરીબાઈ હતી, રૈંટિયો કાંતતા હતા. કબીરને પૂછ્યું, ‘તમને

તકલીફ નથી પડતી ?’ ત્યારે કબીર હસતાં હસતાં કહે, “મેરે અંતર કા ઝઘડા તો પહેલે સે મિટ ગયા હૈ.”

તકલીફ હૈયામાં જ છે એટલે જ બહારની તકલીફ લાગે છે. હૈયામાં harmony હારમની હોય તો કોઈ તકલીફ છે જ નહીં. અને અંતરમાં હારમની બનાવવા માટે વચ. ગ.પ્ર.-૧૬, ૧૭, ૧૮. અંતરમાં ભગવાન તરફની નિષ્ઠા હોય તો કોઈ દુઃખ, કોઈ દોષ-સ્વભાવ પરાભવ કરી શકે જ નહીં.

કબીરે કહ્યું, “ઝઘડા હે કહાં ?”

- ઝઘડો જ ન હોય તો આનંદ જ હોય.
- પ્રશ્ન જ ન હોય તો નિરાંત જ હોય.
- ચિંતા જ ન હોય તો નિશ્ચિંતતા જ હોય.
- દોષ જ ન હોય તો પછી આનંદ જ હોય.

“ઝઘડા હે કહાં ? ઝઘડે જૈસી કોઈ ચીજ નહિ હે.” યુદ્ધ છે જ નહીં. એ વચ. ગ.પ્ર.-૧૬ ! યુદ્ધ કોને ન આવે ? જે પાંચ પ્રકારનો વિવેક સમજે એને. પાંચે પાંચ પ્રકારનો વિવેક જ્યારે આપણે સમજીને બેસીશું ત્યારે યુદ્ધ પૂરું થઈ જશે અને તે માટે કથા-વાર્તા, ‘સ્વામીની વાતો’, ‘વચનામૃત’ના આકારે રહેવાનું.

★.....★.....★

(૨૩) અંતરનાં સ્વર્ગ અને નર્ક

રાબિયા એના પોતાના મકાનમાં ભજન કરવા બેઠી છે. પ્રભુમાં લય થવા પ્રયત્ન કરી રહી છે, ને ત્યાં આગળ એને મનમાં ક્ષુદ્ર વિચારો, માયાના વિચારો, અશ્લીલ વિચારો, કરોડો જનમના સંસ્કારના વ્યક્ત-અવ્યક્તના વિચારો એને ઘેરી વળ્યા. બરોબર સાંભળજો.

કેટલી એ જાગ્રત હશે ! એણે ચીસો પાડવા માંડી. પ્રભુને રડતે હૃદયે પ્રાર્થના કરવા માંડી, “પ્રભુ ! આગ લાગી છે.”

આપણે ક્યાં છીએ ?

- કેવી પ્રાપ્તિ !
- કેવો સંબંધ !
- કેવી ઉપાસના !

એને કોઈ ઉપાસનાની બબર નહોતી. એ મુસ્લિમ સંપ્રદાયની, એમાં બંદગી, બસ પ્રાર્થના. મન-બુદ્ધિથી પાર ઊંડાણમાંથી થયેલી એની પ્રાર્થના. એને લાગ્યું કે, જાણે હું બળી રહી છું. “હે પ્રભુ ! તમારા ચિંતવનમાંથી આ વિચારો મને બહાર ખેંચી રહ્યા છે. આગ લાગી છે.” જલ્દી દોડો આગને શાંત પાડો.”

એટલી જોરથી બૂમો પાડે, કોઈ સાંભળે કે ન સાંભળે પ્રભુ તો સાંભળે જ છે ને !

આપણે પ્રાર્થના નથી કરી શકતા એનું કારણ બીજાને માટે જીવીએ છીએ. આ એક જ લીટી યાદ રાખજો.

- બીજાને રાજ કરવાની ભાવનાથી જીવીએ છીએ.

- Ultimate goal અલ્ટિમેટ ગોલ તરફ નજર નથી.

પ્રભુની સ્મૃતિમાં રાયતી એ રાબિયાને જ્યાં એના નીચ અને નાલાયક ભાવોએ disturbance ડિસ્ટર્બન્સ શરૂ કર્યું ત્યાં એને આગ જેવું લાગ્યું. ઠંડકમાંથી અગ્નિ ! real રિયલ સાધક ! ‘પ્રભુ ! આનાથી પર લઈ જા.’ ભજનમાં જામી પડી.

એના બૂમ બરાડા આજુબાજુના બે-પાંચ મકાનો સુધી પહોંચી ગયા. કેવી પ્રાર્થના કરી હશે ! આપણને તો ક્ષોભ થાય, ‘કોઈ સાંભળશે તો ?’ એને તો એક જ ભાવના, ‘તું રાજ થા બીજા કોઈનેય રાજ કરવા હું નથી જન્મી’ એ પ્રાર્થના કરી શકે. કેવી એકાવધાની બાઈ !

એટલામાં તો લોકો ઘડા ને બેડાં ને બધું લઈને એની પાસે ધસી આવ્યા. ચારે બાજુ ટોળું ઊભું થઈ ગયું. ‘ક્યાં આગ લાગી છે ? ક્યાં આગ લાગી છે ?’

રાબિયાએ આંખ ઉઘાડીને કહ્યું, “તમારી આગ ઠરી ગઈ છે ?” પેલા લોકો તો બુદ્ધ જેવા હતા. એમની આગ ઠરવાનો તો પ્રશ્ન જ નહોતો. એમને સમજ જ પડવાની નહોતી. જતા જ રહ્યા.

અશ્લીલ વિચારો એ આગ છે એવું માનીને વર્તનાર એ બાઈ ! એના અંતરના ઊંડાણની પ્રભુને રાજ કરવાની ભાવના કેવી હશે ! આપણે આ કક્ષાએ જવું છે, ધીમં.

ગમે તેવી ઉદાસીનતા, બેચેની, ભૂંડાઘાટ, તમોગુણ-રજોગુણના પ્રવાહો ભલે વહેતા જ રહે છતાં તમે હસજો, પ્રાર્થના કરજો, ‘હે મારા વહાલીડા, જલ્દી કાઢી દે, જલ્દી તારામાં ઝબોળી દે બસ.’ આ દેહના કર્મો બધાં યાદ આવવાનાં છે જ. અવ્યક્તનું શુદ્ધિકરણ તો કરી શકવાની તાકાત કોઈની છે જ નહીં. પ્રભુ કૃપા કરે તો જ શક્ય છે.

રાબિયાને સંકલ્પ ઊઠ્યો કે, “હે પ્રભુ ! સ્વર્ગનાં દર્શન કરાવો.” સ્વર્ગનો સંકલ્પ કર્યો તો પ્રભુએ સ્વર્ગનાં દર્શન કરાવ્યાં. સુખ... સુખ... સુખ વિધ-વિધ પ્રકારના સુખના ભાવો એણે જોયા. સ્વર્ગનું સુખ તો કેવું હોય ? આલોકના કરોડપતિનું સુખ કેવું હોય ? કોઈ દરબારગઢનું સુખ કેવું હોય ? સ્વર્ગના સુખને જોઈને એક second સેકન્ડ માટે એ ભગવાનને ભૂલી ગઈ; પણ જાગ્રત ચૈતન્ય ! એટલે રાબિયાને દુઃખ થઈ ગયું કે, જે સુખ ભગવાનના ભજનમાંથી દૂર લઈ જાય એ સુખ જ ન કહેવાય. “હે પ્રભુ ! મારે આ સુખ જોઈતું નથી.” ઊભી થઈ ગઈ બસ. ફરી પાછો એને વિચાર ઊઠ્યો કે, લાવો, નરકનાં દર્શન કરીએ. પ્રભુને પ્રાર્થના કરી, “પ્રભુ તમારા નરકને જોવું છે.” ત્યાં તો દોષ-સ્વભાવો-પ્રકૃતિની આગ, ખટપટનાં જુલુસ, વિધવિધ પ્રકારની અનંત

સંસારની ચિંતાઓ, કળિયુગના કાવાદાવા. “પ્રભુ ! આ પણ જોઈતું નથી.” “પ્રભુ ! તમને જે ભુલાવે એ સ્વર્ગેય ના જોઈએ ને તમને જે ભુલાવે એ નરકેય ના જોઈએ.” લીટી કેટલી સરસ છે !

રાખિયાને સ્વર્ગ પણ ન નડ્યું, ને નરક પણ ના નડ્યું. જે પ્રભુને ભુલાવે, ભજનને ભુલાવે એ બધું જ, પછી એ સ્વર્ગ હોય કે નર્ક હોય, અમ્લીલ છે. કેવી એ ખાનદાન, શ્રદ્ધાવાળી બાઈ હશે !

પછી એણે એક હાથમાં ફાનસ લીધું અને બીજા હાથમાં ઘડો લીધો. બૂમ પાડતી દોડી. એની શ્રદ્ધા, એનું destination ડેસ્ટિનેશન કેટલું clear ક્લિયર હશે ! એની કેટલી top ટોપ સુરુચિ હશે ! પ્રભુને પામવા માટેનો કેવો ઉમંગ હશે !

એક હાથમાં ફાનસ ને બીજા હાથમાં ઘડો લીધો. પાગલની જેમ રોડ પર દોડતી જ જાય, “સળગાવી દેવું છે ને ડૂબાડી દેવું છે.” બધાએ ઊભી રાખીને પૂછ્યું, ‘શું સળગાવી દેવાની વાત કરે છે ? ને શું ડૂબાડી દેવાની વાત કરે છે ?’ “આ ફાનસથી સ્વર્ગને સળગાવવું છે અને નરકને પાણીથી ડૂબાડી દેવું છે.” એ બાઈ કેવી હશે ! ન જોઈએ સ્વર્ગ, ન જોઈએ નર્ક. ન જોઈએ અશુભ વિચાર, ન જોઈએ શુભ વિચાર.

હું આ વાત એટલા માટે કરું છું, :-

- નહિ કોઈ ઉપાસના,
- નહિ કોઈ મંત્ર,
- નહિ કોઈ યોગ,
- નહિ કોઈ સંબંધ,

અને જો ધરતી પર આવા જાગ્રત ચૈતન્યો હોય, તો આપણી તો કેટલી મોટી જવાબદારી છે.

★.....★.....★

(૨૪) મૂર્તિમાં દિવ્યભાવ

ભારત એક એવો દેશ છે જ્યાં આંતર સમૃદ્ધિ ખૂબ સિંચાયેલી છે; પૂર્વે હતી અને આજે પણ છે.

મંદિરમાં બેઠા હોઈએ ત્યાં ઘોંઘાટ ના જોઈએ, પ્રભુની મર્યાદા તૂટી જાય; આપણો સ્થૂળભાવ વધી જાય, દેહભાવમાંથી બહાર ન નીકળાય. આરસની મૂર્તિને આપણે આરસ તરિકે જોવાની નથી. painting પેઇન્ટિંગની મૂર્તિઓને આપણે colour કલરમાં જોવાની નથી, પાપ લાગે. આ આરસ નથી, આ પેઇન્ટિંગ નથી. આપણે દૃષ્ટિ બદલવી છે. એના એ જ ભગવાન હૃદયાકાશને વિશે અનંત સૂર્યના તેજને ઝાંખુ કરી નાંખે, લય કરી નાખે, એવા અદ્ભુત દિવ્ય પ્રકાશેયુક્ત સચ્ચિદાનંદ સ્વરૂપે બિરાજમાન છે જ. વચ. ગ.મ.-૧૩માં પ્રભુ આપણા માટે બોલ્યા છે.

(A) ઉડીપીના કનકદાસ

કર્ણાટકની ધરતી પર ગોકળ નામનું એક વૈષ્ણવ સંપ્રદાયનું સ્થાનક છે. ત્યાં ઉડીપીમાં કનકદાસ નામે એક ચમાર જ્ઞાતિના હરિભગત રહેતા હતા.

એક દિવસ એ હરિજન સેવક આવીને મંદિરથી દૂર ઊભો રહ્યો. તે જમાનાની જૂની રીતિરસમો એવી હતી કે, રૂઢિચુસ્ત માણસોએ તેને મંદિરનાં પગથિયાં આગળ બેસવા ના દીધો; પણ એના હૃદયમાં જપચક્ષા ચાલુ જ હતો.

આપણે મંદિરમાં ઊભા હોઈએ તો, :-

- કાં જપચક્ષા ચાલુ હોવો જોઈએ,
- કાં પ્રસંગનો વિચાર હોવો જોઈએ,
- કાં કોઈનો ગુણ વિચારીને પ્રાર્થના કરતા હોવા જોઈએ,
- કાં હવે પછી મારે શું કરવું જોઈએ ? એ વિચાર કરવો જોઈએ.

પછી કનકદાસનું ખૂબ અપમાન કર્યું; પણ એણે નામસ્મરણ છોડ્યું નહિ. મંદિરની પાછળ જઈને બેઠો. એને ખબર જ હતી કે, ‘મારા પ્રભુ બધે જ છે, આગળ-પાછળ, ઉપર-નીચે, હરેક વ્યક્તિમાં, મારા હૃદયમાં છે.’ ભજન કરવામાં મંડી પડ્યા. પૂજારી પાંચ જાતના જુદા જુદા મગસનો થાળ ધરાવતો હતો. પૂજારીઓ આગળ, હરિભક્તો આગળ, આખી દુનિયા આગળ અને કનકદાસ પાછળ નામસ્મરણ કરે. એની ભક્તિ જોઈને પાછળ શિખર હલ્યું, ગાબડું પડી ગયું. અને બધાના દેખતાં જ આખી મૂર્તિ પાછળ કનકદાસ તરફ ફરી ગઈ !!

→ આ ભારત છે ! ભારતનો એ ઇતિહાસ સત્ય હકીકત સ્વરૂપે આજે પણ છે.

એનું નામસ્મરણ કેવું ! એની ભક્તિ કેવી ! એનું દિલ કેવું !

ગોકળના હરિભક્તોએ વિચાર કર્યો કે, એની ભક્તિ કેવી હશે ! એ મૂર્તિ એવી ને એવી રહેવા દીધી. પછી એ હરિભગતો કનકદાસને ખસેડે નહિ, બધા સાથે જ દર્શન કરવા દે. મૂર્તિ જ ફરી ગઈ એને દર્શન દેવા !! પ્રભુ તમારા હૃદયની ભક્તિને આધીન છે.

(B) ચૈતન્યમહાપ્રભુ

ચૈતન્યમહાપ્રભુની કિશન પ્રત્યેની અપ્રતિમ ભક્તિ !! એમના માટે પ્રભુ એક જ આકાર, એક જ આધાર, એક જ બળ, એક જ સુખ અને એક જ શાંતિ.

એક દિવસ ચૈતન્યમહાપ્રભુએ સંકલ્પ કર્યો કે, ‘હવે પ્રભુના ચરણોમાં જ જવું છે.’ જગન્નાથપુરીમાં કિશનની મૂર્તિ છે એટલે એ તો ગયા જગન્નાથપુરીના મંદિરમાં, અંદરથી મારી દીધું lock લોક. અને મૂર્તિમાં જઈને સમાઈ ગયા ! ચૈતન્યમહાપ્રભુના દેહનાં પંચમહાભૂત મૂર્તિના

પંચમહાભૂતમાં લીન થઈ ગયાં ! દેહ તો કોથળી જ છે, એનું લોહી, એનું માંસ, એનાં હાડકાં, એના વાળ કશું જ ન રહ્યું ! સમાઈ ગયા મૂર્તિમાં !

→ આ ભારત છે !

મારો કહેવાનો મતલબ એ કે, વચ. ગ.મ.-૧૩ સાચું છે, ખોટું નથી.

એક અવતારના ભક્ત, ચિદાકાશને, ચૈતન્યસ્વરૂપને જો ધારણ કરી પંચમહાભૂતને જો દિવ્ય બનાવી શક્તા હોય તો ભગવાન સ્વામિનારાયણના આપણે શા માટે સમ્યક વિશ્વાસથી ન વિચારીએ ? આપણે આવા થવું છે ! એ માટે ગુણાતીતપુરુષોના વચનમાં વિશ્વાસ અનિવાર્ય છે.

★.....★.....★

(C) વલ્લભાચાર્ય

રાજસ્થાનની ધરતી પર વલ્લભાચાર્ય મંદિરમાં દર્શન કરવા જાય તો દોડતા ઉમંગથી જાય. એક વખત એમનાથી રહેવાયું નહિ તે મૂર્તિને ભેટવા જ ગયા અને જ્યાં ભેટવા ગયા ત્યાં મૂર્તિએ હાથ પહોળા કરીને બાથમાં લઈ લીધા !

→ આ ઇતિહાસ ભારતનો છે, એ America અમેરિકામાં ન સર્જાય.

એમણે કેવું ભજન કર્યું હશે ! કેવા દિવ્ય માન્યા હશે ! કેવા સાક્ષાત્ની જેમ દર્શન કરતા હશે ! એમણે પથ્થરને પથ્થર ન માન્યો, મૂર્તિને મૂર્તિ ન માની; સનાતન સદા દિવ્ય સાકાર સ્વરૂપ જ છે, એમ માનીને દર્શન કર્યું. મૂર્તિ હાથ લાંબા કરીને આમ બાથમાં લઈ લે એટલે શું !

→ આ ભારતની સંસ્કૃતિ છે !

ઘણાને આવી વાતો સાચી ના મનાય. એમાંય ભોળા અને ડહાપણવાળાને વાત ન સમજાય એટલે સાચી ન મનાય. એટલે આ સત્સંગ પણ ન સમજાય. એટલા માટે આપણે વચ. ગ.મ.-૨૮, ૪૧ પ્રમાણે સેવા કરીએ, ગ.મ.-૨૧ પ્રમાણે સમ્યક નિષ્ઠા રાખીએ, ગ.મ.-૧૩ પ્રમાણે સમ્યક નિષ્ઠા રાખીએ; વચ. ગ.પ્ર.-૧૬, ૧૮ પ્રમાણે સ્વધર્મ રાખીને કા.-૧૨ પ્રમાણે વાગોળીએ તો આખું વચનામૃત એમાં આવી ગયું.

★.....★.....★

જ્ઞાનયજ્ઞ દેરીએ પધરાવેલી ગુણાતીતપુરુષોની મૂર્તિઓના પ્રથમ પાટોત્સવ નિમિત્તે પ.પૂ. સ્વામીશ્રીએ સહુ ભક્તો માટે કરેલી પ્રાર્થના.

ગુરુભક્તિ પાટોત્સવનો મંગલકારી શુભદિવસ. આપણે સહુ ગુણાતીતપુરુષોના ચરણાર્વિદમાં પ્રાર્થના કરી લઈએ. આખું વર્ષ વાગોળતા રહીએ.

ગુણાતીતપુરુષો સાનુકૂળતા અને પ્રતિકૂળતામાં જીવી ગયા. એ સાનુકૂળતા અને પ્રતિકૂળતાને આપણે સહુ પોતાની બનાવીએ. હે શાસ્ત્રીજીમહારાજ ! હે યોગીજીમહારાજ ! હે ગુણાતીતપુરુષો ! અમને સહુને એવો બળ-બુદ્ધિયોગ આપો જેના ફળસ્વરૂપે તમે સોનાની થાળીમાં પીરસેલું ધાન, જેનું જીવનપર્યંત તમે જે દર્શન કરાવ્યું; અમે કેવા નસીબદાર ! ધરતીમાત્રના જ્ઞાન માટે, એવી કઠિન તપશ્ચર્યાઓ, એવાં શાસ્ત્રો માટે અમારે જવાનું થયું નહિ. તમે જીવન જીવી, પીરસેલી થાળી અમને આપી દીધી.

હે શાસ્ત્રીજીમહારાજ ! અમને એવું બળ આપો. તમે સોયા બી ખાધા. તમે કાતિલ ઉપેક્ષાઓ બી સહન કરી. તમે જ્યારે વડતાલની ધરતી ઉપર, સવારના પહોરમાં, સભામંડપમાં અક્ષરપુરુષોત્તમની વાત જ્યાં વહેતી મૂકો ત્યારે સગડીમાં મરચાં નાખવામાં આવતાં ! હરેક second સેકન્ડ અને હરેક minute મિનિટ, કલાક અને દિવસો તમે એક વિરોધના વંટોળમાં ગાળ્યા છતાંય તમારી મસ્તી એવી ને એવી જ. તમે જે વર્ત્યા એનું થોડું દર્શન અમારા જીવમાં કરાવી તમારા માર્ગે અમને ખેંચજો. અમને બધી બહુ ખબર છે. કથાવાર્તા અમે ખૂબ સાંભળી. પાંચેક પ્રસંગોમાં હજુ ચાંચ ડૂબી નથી, ફક્ત પાંચ ! તમે અનંત પ્રકારનાં વાણીનાં બાણ, દેહની ઉપેક્ષાઓમાં જ ૪૦ વર્ષ constant and continuous કોન્સ્ટન્ટ એન્ડ કન્ટિન્યુઅસ ગાળ્યાં ! ગાનાની ધરતી પર પ્રથમ વખત જ્યારે પધાર્યા ત્યારે તમારી જે ઉપેક્ષા. ખેડા district ડિસ્ટ્રિક્ટમાં જ્યાં પણ જતા ત્યાં તમારી જે ઉપેક્ષા. આણંદના railway station રેલ્વે સ્ટેશનથી મંદિર સુધી-મણિકાકાના ઘર સુધી જતાં તમારી જે ઉપેક્ષા ! ૩૦ વર્ષના ઇતિહાસમાં એક દિવસ એવો નથી ગયો કે જ્યારે તમારી ઉપેક્ષા ના થઈ હોય ! છતાંય તમારી નિરવતા ! છતાંય સમગ્ર સમાજમાં સત્સંગી, બિનસત્સંગી કે કુસંગીમાં તમારી જે નિર્દોષબુદ્ધિ ! તમારું અણવિરમ્બું એ હાસ્ય ! તમારું સહજ જીવન ! એમાંથી અમને કંઈક છાંટો આપજો જેથી અમારું દરરોજનું પુણ્ય ખતમ ન થઈ જાય એવો એક બુદ્ધિયોગ આપજો.

તમારામાં નથી ડુબાયું એ જ એક દુઃખ છે. તમારામાં નથી ડુબાયું એ જ અમારી આળસ છે. તમારામાં નથી ડુબાયું એનું કારણ અમે અમારામાં જ ડૂબેલા રહીએ છીએ, એમાંથી બહાર કાઢજો. તમારામાં થોડું ઘણું ડૂબેલા હોઈએ તો નિર્વિકલ્પ સમાધિનું સુખ શરૂ થાય. અમને તો ઝાંખી બી નથી. હે ગુણાતીતપુરુષો ! અમને એવો બુદ્ધિયોગ આપજો. અમે ભજન કરીએ છીએ, અમે સેવા કરીએ છીએ;

પણ તમારામાં રહીને નથી થતું. તમારા એક સૂત્રને, તમારા એક પ્રસંગને પોતાનો બનાવવા માટે પ્રયત્ન નથી કરતા. કરીએ છીએ પણ અમારી માનીનતા, અમારું સત્ય, અમારી સમજણ, રીતિ, નીતિ, સ્થિતિ હૃદયને વિશે એક જડતાથી સ્થિર થઈ ગઈ છે જેના ફળસ્વરૂપે તમારી રીતે, તમારો સ્વીકાર થતો નથી. અમારે નિરંતર આગળ વધવું છે.

ખૂબ ઉમંગથી આપને પધરાવ્યા. અદ્ભુત^૩ અનંત જીવોનાં કલ્યાણને અર્થે આપે જે ભીડો વેઠ્યો નિઃસ્વાર્થભાવે. તમારામાં કાંઈ અધૂરાપણું નહોતું, સંપૂર્ણ. આપ સદા દિવ્ય સચ્ચિદાનંદ અક્ષરબ્રહ્મનું શરીર છતાંય ઉપાસના માટે, અમારા જેવા સાધકો માટે તમે જે ગમ ખાધી ને આધ્યાત્મિક કેડી ચીંધી; એ કેડીના જ માર્ગે અમે ચાલતા રહીએ.

હે યોગીજીમહારાજ ! મોજદડની ધરતી પર એ બે પરોક્ષના સાધુ પૈસા ગણતા હતા ને તમને તાવ આવી ગયો. આ પ્રસંગને અમે વિચારી શકતા નથી. તમારા જીવમાં સ્ત્રી-ધન માટેનો કેટલો^૩ ભયંકર અભાવ, ઉદાસીનતા, બેચેની ! કંઈક એમાંથી થોડું સમજીએ. સમગ્ર ગુણાતીત સમાજ તમે આપેલી બુદ્ધિ, તમે આપેલી લક્ષ્મી એની એકએક પાઈનો પણ સદ્ઉપયોગ કરી શકે. એ લક્ષ્મી અમારો આધાર ન બને, એક તમે જ આધાર રહો. તમે તો એવું કહેતા હતા કે લક્ષ્મી અમારા હાથનો મેલ છે. લીમડીના દીવાનને આપે સીધું નાળિયેર આપ્યું, ‘તમારી મોટપ જોઈને અમે ઝીલંબે નથી કરતા.’ દીવાન થથરી ઊઠેલા. તમારી બ્રહ્મમસ્તી ! તમારું એ જીવન. કેવું અમારા માટે તમે જીવી ગયા ! અમને બળ-બુદ્ધિ આપો. ખમતા જ રહ્યા, સહન કરતા જ રહ્યા.

તમે આપેલું ૫૧ ભૂતનું આ શરીર એમાં અમને કિંચિત્ રાગ ન રહે; એના આકારે ન વર્તીએ. અત્યારે તો કોઈ બોલે છે ને એનો અભાવ આવે છે. તમે ઘણું સહન કર્યું, એના કરોડમા ભાગનું અમે સહન કરી શકીએ એવી ક્ષમતા નથી, અમને બળ આપજો. તમારામાં ડૂબ્યા નથી એટલે અભાવ આવે છે. તમારા પ્રસંગોને વાગોળ્યા નથી, રડીને ભજન કરીને પોતાનો બનાવવા માટે પ્રયત્ન નથી કર્યો. તમારા જીવનને સ્વાધ્યાય ભજનથી સ્વીકારવા માટે પ્રયત્ન નથી કર્યો. તમારી કરુણાનો ધોધ ચાલુ છે પણ દયા નહિ રાખતા. તમે ઘણામાંથી અમને ટોકીને, વઢીને આગળ લેવા માટે પ્રયત્ન કરો છો; પણ ત્યારે અમે અભાવ લઈએ છીએ. અમે ધોર અજ્ઞાન અને અંધકાર અવસ્થામાં જીવીએ છીએ. તમારા જીવનમાં થોડીઘણી પણ ચાંચ ડૂબી હોત તો સહનશક્તિ ને ધીરજ પરાકાષ્ટાએ પહોંચી ગઈ હોત. અત્યારે અમારા સહુમાં zero જીરો છે.

વિજ્ઞાનસ્વામી તરફની તમારી જે નિર્દોષબુદ્ધિ એની અમે કલ્પના જ નથી કરી શકતા. હે બાપા ! તમારા તરફ જોઈએ છીએ ત્યારે અમને અમારી સ્વચ્છંદતાનો ખ્યાલ આવે છે. તમારામાં થોડાક ઊંડા ઊતરીએ છીએ ત્યારે અમારી બેદરકારી, અમારું જીવન અમને આંચકા આપી જાય છે; પણ મન-બુદ્ધિના હેવાથી જ વર્તાય છે. એવો બુદ્ધિયોગ આપો જેના ફળસ્વરૂપે આ જડતામાંથી અમે ઊઠીએ. હસતાં રમતાં સહજતાથી સાધના કરવાની સુવર્ણ તક અમને આજે મળી છે. તમારા માર્ગે ચાલવા માટે, તમને રાજી કરવા માટે, તમારી સેવા કરવા માટે, તમને સંભારવા માટે અમને જે તક મળી છે, અનંત બ્રહ્માંડોના સાધકોને નહિ આપી હોય. અમે નગુણા ન રહીએ, આળસુ ન રહીએ, બેવફૂર ન બનીએ. અમારાં મન-બુદ્ધિમાં રાચીએ નહિ. અમારી દાંભિકતા, ડોળ, સ્વનું પોષણ ન કરીએ. ક્યાં તમારી

ગરીબાઈ, ક્યાં અમારી દાંભિકતા ! કાંઈ ન હોય ને છલકાઈએ. તમે હોય ને છતાંય અતિ ઉદાસીનતા. નહિવત્, ન્યૂન, કાંઈ ન મળે. જ્યાં જુવે ત્યાં રામજી, બીજુ ન ભાસે રે.

અમે જે ગુણાનુવાદ ગાઈએ છીએ, જે પ્રસંગોને વિચારીએ છીએ એમાં અમે સ્થિર થઈએ. કોઈ માર્ગ જ નથી. મનુષ્યભાવ એના જેવું કોઈ પાપ નથી, દિવ્યભાવ એના જેવું કોઈ પુણ્ય નથી. આ આપણી અંતિમ સાધના છે. વર્ષોથી બે પ્રાર્થના કર્યા કરીએ છીએ, ‘દાસના દાસ’ ને ‘તારો ને મારો આત્મ પ્રણય’ આ બે ટૂંક વર્ષોથી અમે ખૂબ ગાઈએ છીએ^૨ પણ હજુ અમારાથી નક્કી નથી થઈ શક્યું. ગોષ્ઠિ ખૂબ થઈ, કથાવાર્તા સરસ થાય છે, અમે સ્થિર નથી થઈ શક્યા. આ બે જ પંક્તિઓમાં જો ડૂબી જવાય, સાધના પૂરી થઈ જાય. બુદ્ધિયોગ આપજો.

દરરોજ પ્રાર્થના કરીએ છીએ. ડડા સાધુનો, ડડા ભગવદ્દીનો સમાગમ નિરંતર આપજો. અમારે કાંઈ જોઈતું નથી, આટલું આપજો. મોતીનો ચારો ચરવાનો સમય મળ્યો છે. મોતી અમને દેખાય, મોતી અમને લેવાનું મન થાય. અમારો અહંકાર અમને મોતી લેવાની ના પાડે છે, વિરોધ કરે છે. અમારો અહંકાર અનંત પ્રકારે અમારી રીતે જ વર્તવે છે.

૩૦-૩૫ વર્ષ સુધી ભગતજીમહારાજને જૂનાગઢના સભામંડપમાંથી ઉતાર્યા, કર્મભૂમિમાંથી ઉતાર્યા છતાં મંદિરે એ જાય જ. અરુચિ જ નહીં. એ આગમાં સેવા કરી. હે ભગતજીમહારાજ ! તમને કશું જ યાદ ન રહ્યું સિવાય એક ગુણાતીત ! એવા એક પુકારમાં અમને રખાવજો.

હે જાગૃત્વામીમહારાજ ! તમારી ગરીબાઈ કેવી શક્તિ, કેવો આનંદ, કેવી સમૃદ્ધિ ! મંદિરમાં આવો કે મંદિરની બહાર જાવ, એ સમાજ તમારો તિરસ્કાર કરતો હતો. તમારું હાસ્ય અને મીઠાશ હૃદયમાંથી ગયાં જ નહીં. એવું તમારામાં ડૂબ્યું છે. અમારે તો કાંઈ નથી અત્યારે. અમારે તો સોનાની થાળીમાં સાકર; પણ એ થાળીમાં ઘૂળ નાંખ્યા કરીએ છીએ એટલું બંધ કરાવજો; રોગ મૂકીને બંધ કરાવજો. આટલી અમારી અંતરની પ્રાર્થના છે.

તમારો સંબંધ નિરંતર વધે એવી સુંદર તક છે. ગ.પ્ર.-૧૬ ને ૧૮ સ્વધર્મનાં વચનામૃત છે; ગ.પ્ર.-૨૭, ૩૭ નિષ્ઠાનાં-કર્તાહર્તાપણાનાં વચનામૃત છે; ગ.મ.-૨૮, ૪૧ નિમિત્ત બનવાનાં વચનામૃત છે, દાસત્વનાં વચનામૃત છે, ભક્તિનાં વચનામૃત છે; તેમાં ડુબાડજો, બળ આપજો. તમે સેવા માર્ગને ગ્રહણ કર્યો. કોઈ જ્ઞાન તો કશું જ નથી. સેવા જ માર્ગ ! એવા એ સેવા માર્ગમાં યાંચ ડુબાડાવજો. વચ. ગ.મ.-૨૮, ૪૧ પ્રમાણે સેવા કરવી છે જ. અમે કથા સાંભળીએ ત્યાં સુધી આનંદમાં ને એક નહિ જેવો સામાન્ય, કીડી જેવો પ્રસંગ બને એટલે કથા પૂરી ! વચ. ગ.છે.-૨, ૨૧માં સમ ખાધા. ગ.મ.-૧૩માં સમ ખાધા. સ્વરૂપનિષ્ઠાની વાત કરી, તમે અક્ષરધામના છો એવું સમ ખાઈને કહ્યું. આજે અમે માનતા નથી એ અમારી બેહરતા છે, અમારી નાસ્તિકતા છે, અમારી તાર્કિક બુદ્ધિ છે. એનો પ્રલય કરાવજો. ગ.છે.-૭, ૧૧ આત્મબુદ્ધિ ને પ્રીતિનાં વચનામૃત છે. અમને ખબર છે કેમ વર્તવાનું. એ અગ્નિને ફરી આગ ચાંપજો.

અંતમાં એટલી જ પ્રાર્થના છે, ‘સ્વામીની વાતો’ પહેલા પ્રકરણની પહેલી ને છેલ્લી વાત પ્રમાણે ભજન કરાવજો. વચ. ગ.પ્ર.-૧૬ પ્રમાણે સવળા વિચારોમાં જ રહીએ. હું કામી, કોધી, ઈર્ષાળુ, જડ,

દંભી કે માની નથી જ. મારામાં કોઈ ગંદકી નથી જ. તમે અક્ષરધામના, હું અક્ષરધામનો, આવા પ્રભાવમાં રહીને જીવન જીવડાવજો. ૫૧ ભૂતનો તમારે સંબંધ નથી રહેવા દેવો, હવે રોગ મૂકજો, ૫૧ ભૂતના આકારે છીએ અમે. જ્યાં નાપાસ થઈએ ખ્યાલ આપજો. અમે ભજન કરી શકીએ તે માટે પણ બળ આપજો. હું દેહ છું એવા ભાવથી જીવે એ zero marks ઝીરો માર્ક્સ છે. અમને ખબર છે કે, હું આત્મા છું, બ્રહ્મ છું, અક્ષર છું, તમારો દીકરો છું, ભૂલકું છું એવા ભાવથી અમારે જીવવાનું છે તો બુદ્ધિયોગ આપજો.

સમગ્ર ગુણાતીત સમાજ, દેશ અને પરદેશનો, ખૂબ અદ્ભુત રુચિથી અને સેવા-ભક્તિ કરવાની ભાવનાથી, ઉમંગથી સેવા કરે છે. ગરીબ હરિભક્તોનો મહિમા અમે સમજીએ. ભેગા રહીને મહિમા સમજવો એ પાંચમી ઘાંટી છે, એને ઓળંગાવજો. ઓળંગવી છે, બળ આપજો. રોગ મૂકીને પણ અમારો વિકાસ કરજો. એવો બુદ્ધિયોગ આપો કે જેથી રોગ મૂકવો ન પડે. બહુ ગુના માફ કર્યા; અત્યાર સુધીના માફ કરીને પણ માર્ગે ચઢાવો એ જ પ્રાર્થના.

★....★....★

તમારી અગેક્ષા પૂરી થાય એટલે સાત્ત્વિકતાનું પોષણ થાય,
અને સાત્ત્વિકતાનું પોષણ થાય એટલે મન-બુદ્ધિ પ્રકૃષ્ઠિત થાય,
એટલે આત્મા ઉપર પ્રારબ્ધના થર વધે.

કથાવાર્તા સમજાય, કથાવાર્તા યાદ રહે,
કથાવાર્તા સ્થિર થાય તો ઑટોમેટિક
સૂક્ષ્મ શરીરનો કચરો નીકળી જાય.